

Ірина ЦИМБАЛЮК

ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ВОЛИНСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ
ЛАБОРАТОРІЯ ПРОЕКТІВ ТА ІНІЦІАТИВ

Ірина ЦИМБАЛЮК

**ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
СТАЛОГО РОЗВИТКУ**

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

Луцьк
Вежа-Друк
2023

УДК: 330.322(477)(043.5)
Ц-23

Рекомендовано вченою радою
Волинського національного університету імені Лесі Українки
(протокол № 13 від 30 листопада 2023 р.)

Рецензенти:

Оксана Полінкевич, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри підприємництва, торгівлі та логістики Луцького національного технічного університету;

Наталія Павліха, доктор економічних наук, професор, професор кафедри міжнародних економічних відносин та управління проектами Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Цимбалюк І. О.

Ц-23 **Інвестиційне забезпечення сталого розвитку** [Текст] : навчальний посібник / Ірина Олександрівна Цимбалюк. – Луцьк : Вежа-Друк, 2023. – 244 с.

ISBN 978-966-940-521-0

Навчальний посібник «Інвестиційне забезпечення сталого розвитку» розроблено для підготовки докторів філософії зі спеціальності 051 «Економіка» з ОНП «Економіка сталого розвитку». Посібник пропонує комплексний аналіз ключових аспектів інвестиційного процесу в контексті досягнення сталого розвитку. З початкового розділу, що розглядає теоретичні основи сталого розвитку та формування інноваційної економіки, до докладного розгляду методології аналізу і оцінки інвестиційної діяльності, посібник допомагає читачам поглибити розуміння інвестиційних процесів та їх впливу на економічний розвиток.

Кожна тема супроводжується практичними завданнями і рекомендованими джерелами для подальшого дослідження. Посібник призначений для здобувачів освіти, викладачів й усіх, хто цікавиться інвестиційними процесами та сталим розвитком економіки.

УДК: 330.322(477)(043.5)

ISBN 978-966-940-521-0

© Цимбалюк Ірина, 2023

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	8
ТЕМА 1. ОСНОВНІ СТРУКТУРНІ СПІВВІДНОШЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ ЗА УМОВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	10
1.1. Формування засад становлення та сталого розвитку інноваційної економіки: теоретико-історичний аналіз	10
1.2. Основні характеристики і критерії оцінки сталого розвитку України та її регіонів	13
1.3. Пріоритети гарантування безпеки сталого розвитку	18
1.4. Детінізація економіки як умова сталого економічного розвитку територій.....	22
<i>Питання для самоперевірки знань</i>	24
<i>Тестові завдання</i>	25
<i>Задачі</i>	29
<i>Рекомендовані джерела</i>	30
ТЕМА 2. ГЕНЕЗИС ТЕОРІЇ ПРО ІНВЕСТИЦІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ	32
2.1. Генезис інвестиційних теорій.....	32
2.2. Сучасні інвестиційні теорії.....	37
2.3. Визначення поняття інвестиції.....	39
2.3. Види інвестиційної діяльності	44
<i>Питання для самоперевірки знань:</i>	49
<i>Тестові завдання</i>	50
<i>Задачі</i>	54
<i>Рекомендовані джерела</i>	59

ТЕМА 3. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ АКТИВІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	60
3.1. Взаємозв'язок понять у розкритті сутності активізації інвестиційної діяльності в регіоні.....	60
3.2. Концепція активізації інвестиційної діяльності в регіоні	64
3.3. Середовище інвестиційної діяльності регіону	68
3.4. Загрози активізації інвестиційної діяльності	73
<i>Питання для самоперевірки знань</i>	74
<i>Тестові завдання</i>	76
<i>Задачі</i>	80
<i>Рекомендовані джерела</i>	83
ТЕМА 4. МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ДІАГНОСТИКИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	84
4.1. Значення аналізу інвестиційної діяльності	84
4.2. Сучасні методики аналізу інвестиційної діяльності	88
4.3. Методика діагностики інвестиційної забезпечення сталого розвитку.....	92
<i>Питання для самоперевірки знань:</i>	100
Тестові завдання.....	102
Ситуаційні задачі	106
Рекомендовані джерела	107
ТЕМА 5. МЕХАНІЗМ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ ІЗ ВРАХУВАННЯМ ДОСВІДУ КРАЇН ЄС	108
5.1. Досвід країн Європейського Союзу (ЄС) щодо реалізації основних напрямів управління інвестиційною діяльністю.....	108

5.2. Структурні інвестиційні фонди ЄС як джерело фінансування сталого розвитку та соціально-економічної згуртованості.....	110
5.3. Механізм активізації інвестиційної діяльності в регіонах України	115
<i>Питання для самоперевірки знань</i>	122
<i>Тестові завдання</i>	123
<i>Ситуаційні задачі</i>	127
<i>Рекомендовані джерела</i>	128

ТЕМА 6. ОСОБЛИВОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ .....

6.1. Сучасний стан інвестиційної привабливості в Україні	130
6.2. Аналіз інвестиційний потенціал України.....	135
6.3. Основні аспекти формування інвестиційного клімату в Україні	137
6.4. Відновлення інвестиційного забезпечення сталого розвитку України у повоєнний період.....	140
<i>Питання для самоперевірки знань</i>	144
<i>Тестові завдання</i>	145
<i>Ситуаційні задачі</i>	149
<i>Рекомендовані джерела</i>	150

ТЕМА 7. АНАЛІЗ ІНВЕСТИЦІЙ ЗА ВИДАМИ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ВИЗНАЧЕННЯ ПРІОРИТЕТНИХ СФЕР ЇХ ЗАЛУЧЕННЯ.....

7.1. Оцінка капітальних інвестицій за видами економічної діяльності.....	151
7.2. Енергетика та зелена енергія.....	154
7.3. Інфраструктура та транспорт	158

7.4. Інновації та інформаційні технології.....	161
<i>Питання для самоперевірки знань</i>	166
<i>Тестові завдання</i>	167
<i>Ситуаційні задачі</i>	172
<i>Рекомендовані джерела</i>	173

ТЕМА 8. ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В РЕГІОНАХ.....

8.1. Сучасна концепція оцінки ефективності інвестиційних проектів.....	175
8.2. Методика оцінювання ефективності інвестиційних проектів .	178
8.3. Інструменти оцінки ефективності інвестиційних проектів.....	181
8.4. Грошові потоки	183
<i>Питання для самоперевірки знань</i>	184
<i>Тестові завдання</i>	186
<i>Ситуаційні задачі</i>	190
<i>Рекомендовані джерела</i>	192

ТЕМА 9. МОДЕЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ .....

9.1. Методи моделювання інвестиційного процесу.....	194
9.2. Моделі інвестиційного аналізу.....	201
9.3. Практичні аспекти моделювання інвестиційного забезпечення сталого розвитку	205
<i>Питання для самоперевірки знань</i>	210
<i>Тестові завдання</i>	211
<i>Приклад розв'язування задач</i>	216
<i>Ситуаційні задачі</i>	218
<i>Рекомендовані джерела</i>	219

ТЕМА 10. ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	221
10.1. Стратегія інвестиційного забезпечення сталого розвитку та принципи її побудови	221
10.2. Планування інвестиційної стратегії.....	224
10.3. Фінансування і ризику інвестиційних проектів	227
10.4. Реалізація інвестиційної стратегії та моніторинг для сталого розвитку.....	229
<i>Питання для самоперевірки знань .....</i>	<i>231</i>
<i>Тестові завдання .....</i>	<i>232</i>
<i>Ситуаційні задачі .....</i>	<i>236</i>
<i>Рекомендовані джерела .....</i>	<i>238</i>
ГЛОСАРІЙ.....	241

ПЕРЕДМОВА

Сучасний економічний контекст вимагає постійного підвищення якості та глибини розуміння інвестиційного процесу як ключового механізму досягнення сталого економічного розвитку. Перед вами навчальний посібник, призначений для аналізу і розгляду основних аспектів інвестиційного забезпечення сталого розвитку. Цей посібник створено з метою надання читачам комплексного уявлення про складність та важливість інвестиційного процесу в сучасних умовах.

Тема інвестиційного забезпечення сталого розвитку є актуальною і важливою для економічно розвинених та розвиваючихся країн. Інвестиції є необхідним фактором стимулювання економічного зростання та забезпечення сталого розвитку. Вони сприяють підвищенню продуктивності, розвитку інфраструктури, створенню нових робочих місць, впровадженню інновацій, а також підтримці соціально-економічної стабільності.

Цей посібник розпочинається теоретичним аналізом формування засад сталого розвитку і становлення інноваційної економіки. Тема 1 висвітлює основні характеристики та критерії оцінки сталого розвитку України та її регіонів, а також пріоритети гарантування безпеки сталого розвитку. Особлива увага приділяється детінізації економіки як необхідній умові сталого економічного розвитку територій.

Тема 2 посібника присвячена генезису інвестиційних теорій, сучасним інвестиційним теоріям та визначенню поняття інвестицій. Розглядаються різні види інвестиційної діяльності та їх основні характеристики.

Тема 3 аналізує концептуальні засади активізації інвестиційної діяльності в умовах сталого розвитку. Виокремлюються ключові аспекти взаємозв'язку понять, концепція активізації інвестиційної діяльності в регіонах, а також середовище інвестиційної діяльності та загрози їй.

Тема 4 пропонує розгляд методичних підходів до діагностики інвестиційного забезпечення сталого розвитку. Аналіз значення аналізу інвестиційної діяльності та представлення сучасних методик аналізу є ключовими аспектами даної теми.

Тема 5 розглядає механізм інвестиційного забезпечення сталого розвитку України з урахуванням досвіду країн Європейського Союзу (ЄС). Висвітлюються основні напрями управління інвестиційною діяльністю, роль структурних інвестиційних фондів ЄС у фінансуванні сталого розвитку, а також механізм активізації інвестиційної діяльності в регіонах України.

Тема 6 аналізує особливості інвестиційного забезпечення сталого розвитку в Україні, звертаючи увагу на сучасний стан інвестиційної привабливості країни, аналіз інвестиційного потенціалу, основні аспекти формування інвестиційного клімату та відновлення інвестиційного забезпечення у повоєнний період.

Тема 7 пропонує аналіз інвестицій за видами економічної діяльності та визначення пріоритетних сфер їх залучення. Розглядається оцінка капітальних інвестицій за видами економічної діяльності, враховуючи сфери енергетики, інфраструктури, транспорту, інновацій та інформаційних технологій.

Тема 8 висвітлює питання оцінки ефективності інвестиційного забезпечення сталого розвитку в регіонах. Розглядаються сучасні концепції оцінки ефективності інвестиційних проєктів, методики їх оцінювання та інструменти для оцінки грошових потоків.

Тема 9 присвячена моделюванню процесу інвестиційного забезпечення сталого розвитку. Висвітлюються методи моделювання інвестиційного процесу, моделі інвестиційного аналізу та практичні аспекти моделювання інвестиційного забезпечення сталого розвитку.

Цей навчальний посібник має за мету розширити розуміння та поглибити знання про інвестиційне забезпечення сталого розвитку. Кожна тема включає в себе теоретичні основи, практичні приклади, завдання для самостійного вивчення та рекомендовані джерела для додаткового дослідження. Надіємося, що цей посібник стане незамінним джерелом знань для здобувачів освіти, науковій спільноті, керівникам, управлінцям, менеджерам усіх рівнів, а також для всіх, хто цікавиться інвестиційними процесами та сталим розвитком економіки.

*З найкращими побажаннями,
доктор економічних наук, професор Ірина ЦИМБАЛЮК*

ТЕМА 1.

ОСНОВНІ СТРУКТУРНІ СПІВВІДНОШЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ ЗА УМОВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

- 1.1. Формування засад становлення та сталого розвитку інноваційної економіки: теоретико-історичний аналіз*
- 1.2. Оцінка реалій соціальної трансформації національної економіки і формування бази сталого розвитку*
- 1.3. Пріоритети гарантування безпеки сталого розвитку*
- 1.4. Детінізація економіки як умова сталого економічного розвитку території*

1.1. Формування засад становлення та сталого розвитку інноваційної економіки: теоретико-історичний аналіз

Процеси становлення та розвитку інноваційної економіки, безпосереднім свідками чого стало сучасне людство, з одного боку, підкоряються власній логіці саморозвитку складної економічної системи, а, з іншого, їх ініціація та подальша реалізація має, в значній мірі, й зовні випадковий компонент, що знаходить відповідне віддзеркалення в історичних особливостях її еволюції, локалізації її перших кластерів та напрямків експансії останніх.

Зростання капіталізму, що відіграє ключову роль у формуванні інноваційної економіки, вперше проявляється через поступові зміни у правилах та установах, які потім призводять до раптових змін. Основи капіталізму сформувалися задовго до того, як він став головною системою. Наприклад, за словами Д. Лала, багато інститутів, які характеризують капіталізм, виникли ще в XI столітті, але справжній розквіт капіталістичної діяльності став можливим завдяки «папській революції». Ця подія, яка відбулася в XII столітті, відкрила дорогу для сміливих підприємців, які могли займатися бізнесом без перешкод.

Такі самі думки висловлював і Дж. Гікс, який вважав, що капіталізм виник у результаті впливу інституцій, які були характерні для торговельних міст-держав Середземномор'я. Ці інститути вже існували в давні часи і поступово поширилися на міста Північної та Західної Європи протягом XV-XVII століть.

Згідно з Й. Шумпетером і Дж. Гіксом, багато аспектів, які ми тепер пов'язуємо з капіталізмом, почали з'являтися наприкінці XV століття, але не всі з них були абсолютно новими. Уже в XIII столітті відбувався поступ на феодальні інститути.

Проте, важливим кроком у становленні капіталізму була папська революція Григорія VII, ініційована у 1075 році. Ці зміни призвели до створення єдиної правової та адміністративної системи, яка охопила всю Західну та Центральну Європу. Важливим аспектом цієї системи була поліархічна структура управління, де єпископи підпорядковувалися не місцевій світській владі, а лише папі. Це означало, що християнська спільнота на територіях Європи в духовному плані підкорялася Риму, а в матеріальному – світській владі.

Ця уніфікація правових норм сприяла розвитку ринкових відносин та формуванню капіталістичного способу виробництва. З іншого боку, поліархічна система стимулювала конкуренцію між державами та територіальними утвореннями, що сприяло росту економічної конкуренції в Європі.

Під впливом таких обставин державні інституції стали активно підтримувати інноваційний економічний поступ, оскільки реалізація цього поступу стала ключовою для їхнього власного виживання та процвітання.

Розвиток капіталізму був важливою передумовою для подальшого розвитку інноваційної економіки. Капіталізм не залишився на задньому плані, він став активним гравцем, який сприяв поширенню інноваційної економіки. Він став одним з основних складових структури нової економіки.

Поява відповідних інституційних та цивілізаційних умов було ключовим чинником для успішного впровадження нових інновацій, які виникали в рамках інноваційної економіки.

Нова індустріальна цивілізація, яка сформувалася після промислової революції, включала не лише зміни в промисловості, але і зміни в суспільстві та сфері знань, ініціювавши «невпинний науково-технологічний активізм, ідеологію економцентризму і невтримного споживацтва». Проте ще протягом довгих часів традиційна лінія поведінки, спрямована на відторгнення усього нового та незнайомого, сприйняття його з острахом та використання із значними застереженнями, залишалась притаманною значній кількості як виробників, так і споживачів. Інноваційно-нова економіка набувала мозаїчних форм, первинно концентруючись у локалізаціях інтенсивних урбанізаційних процесів, та поступово, відповідно до своєї автопоетично-ризомної сутності, дифундує у менш сприятливе для неї навколишнє середовище. Її елементи, поволі розповсюджуючись у сільських місцевостях, проникали до менш секуляризованих, традиційних суспільств, сприяючи їх трансформації, набуття ними рис відкритості, готовності сприйняття нового, перетворення себе відповідно духові часу.

Процес оновлення триває довго і має помітні результати, особливо на етапі постмодерну. На цьому етапі будь-яка зміна від рутини стає нормою, і відсутність нововведень стає винятковою. Люди, які пристосувалися до постійних змін, відчують себе комфортно, в той час як традиційний підхід до економіки втрачає свою актуальність.

У постмодерні, консервативність у споживанні або виробництві зникає, і економічний актор стає більш інноваційним та вільним у своїх діях. Проте важливо помітити, що ця свобода має свої межі, і замість опору новому, люди стають більш схильними до новацій.

Суспільне оточення вже не ставить перешкоди перед інноваторами, навпаки, суспільство вже приймає їх і вважає за нормальне споживання та виробництво інновацій. Постійна зміна і невпинна модернізація стають ключовими рисами сучасності.

Сучасний економічний світ відзначається багатою невизначеністю та великою кількістю альтернативних шляхів. Вибір серед них стає рутинним для сучасних виробників і споживачів. Проте навіть невелике відхилення від оптимального шляху у короткостроковій перспективі може призвести до серйозних втрат у майбутньому.

У такому середовищі успішність вимагає візіонерства, здатності передбачати майбутнє, приймати рішення при відсутності повної інформації, готовності до ризику та здатності адаптуватися до кардинальних змін. Це стає ключовими факторами для виживання в епоху турбулентності, яка характеризує сучасний етап розвитку інноваційної економіки. І, імовірно, ця динаміка буде супроводжувати нас і надалі.

1.2. Основні характеристики і критерії оцінки сталого розвитку України та її регіонів

Важливим принципом для будь-якої країни у світі є взаємодія між ключовими складовими національної економічної системи з метою поліпшення суспільного життя та раціоналізації внутрішньодержавних відносин. Ця взаємодія становить основу для розвитку міжнародних зв'язків у різних галузях соціально-економічного життя та світової господарської системи.

Під поняттям «сталий розвиток» розуміється такий процес структурно-динамічних змін, які враховують поточні потреби суспільства, але не порушують здатність майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби. Однією з важливих складових сталого розвитку є екологічна сталість, яка означає, що при експлуатації природних систем не порушуються їхні природні межі відновлення.

Ключовими показниками екологічної сталості є стійкість і стабільність екосистем. Стійкість передбачає здатність екосистеми відновлюватися до стану рівноваги після впливу зовнішніх факторів,

тоді як стабільність означає її здатність зберігати свою структуру та функціональність при впливі зовнішніх чинників.

Існують два підходи до розуміння сталого розвитку: сильна сталість, яка вимагає збереження природного капіталу, і слабка сталість, яка допускає заміщення природних ресурсів штучними. Залежно від цього, визначаються різні параметри екологічної сталості, такі як обсяг, продуктивність і структурна гармонія системи, які також застосовуються для аналізу потенціалу.

Наукове використання терміна «потенціал» коріниться у філософських дослідженнях Аристотеля. Він розглядав «акт» і «потенціал» як основні елементи онтологічного розвитку. Його концепція розподіляла буття на «потенціальне» і «актуальне», вказуючи на перехід від одного до іншого у процесі становлення.

У економічних науках термін «потенціал» використовується, як правило, як синонім для «ресурсів». Отже, ми маємо завдання розкрити сутність та відношення між такими поняттями, як ресурси, резерви і можливості. Ці категорії відображають різні аспекти потенціалу і вказують на його різні вияви. Ресурси представляють собою активи, необхідні для функціонування або розвитку системи. Резерви – це можливість використовувати ці ресурси за певних обставин та умов. Можливості показують потенціал для виконання нових завдань.

Важливо враховувати, що *потенціал може виявлятися на різних рівнях:*

1. Минуле відображає сукупність властивостей, накопичених людиною, які впливають на її здатність до певної діяльності.
2. Сучасність відображає можливості використання наявних здібностей і ресурсів.
3. Майбутнє вказує на спрямованість потенціалу на розвиток та досягнення нових цілей.

Глобальне та регіональне розуміння еколого-економічного потенціалу враховує можливість навантаження на природні системи без їхнього незворотного руйнування та погіршення екологічної ситуації. Наприклад, регіональний аспект оцінює вплив

антропогенного навантаження на територію, з метою збереження робочої надійності природних систем та здоров'я населення.

У підсумку, поняття "потенціал" в економічному контексті можна розглядати як систему ресурсів, резервів і можливостей, що впливають на розвиток і функціонування системи в різних часових рамках і масштабах.

Також існують погляди, які розглядають потенціал як всі можливості для виконання нових завдань.

З одного боку, потенціал сталого розвитку можна розглядати як економічну категорію, яка виникає з взаємодії людини з природою в суспільно-економічних відносинах. Ця взаємодія включає не лише відомі аспекти, але й ті, які можуть бути менш очевидні.

З іншого боку, потенціал сталого розвитку є реальною силою, яка базується на матеріальних і енергетичних ресурсах. Він також враховує резерви цих ресурсів, які можна використовувати в певних обставинах та можливості використовувати ці ресурси.

Глобальний і регіональний погляд на еколого-економічний потенціал (ЕЕР) враховує можливість використання природних систем без їхнього незворотного руйнування та погіршення екологічної ситуації. Наприклад, в регіональному контексті це оцінює вплив антропогенного навантаження на територію, з метою збереження стійкості природних систем і здоров'я населення.

Отже, **потенціал** – це комплексний поняття, яке включає ресурси, резерви та можливості, і відображає спроможність системи розвиватися і функціонувати в різних умовах і часових рамках.

Таким чином, еколого-економічний потенціал включає можливості інтегрованої геосистеми «суспільство – природа» для виконання різних соціально-економічних функцій. Природно-ресурсний і антропо-екологічний потенціали є основною основою для створення, розширення та розвитку еколого-економічного потенціалу території. Цей підхід не обмежується впливом господарських систем на природне середовище, але також враховує екологічний статус складних територіальних утворень - еколого-економічних систем

(ЕЕС), які виникають у процесі взаємодії природних і господарських комплексів.

Необхідно розуміти, що система показників, яка відобразить ресурси (минуле), резерви (теперішнє) і можливості (майбутнє) стратегічного потенціалу України, є унікальною і вимагає формалізації мультирівневої системи порівняльних показників. Тому зараз вчені включають до процесу кількісної оцінки певний набір термінів і метрик, які допомагають оцінити сталий розвиток. Проте всі ці розробки зазвичай стосуються оцінки ресурсів, основними з яких є природні, людські або виробничі, і в основному відображають минуле. На наш погляд, оцінка потенціалу сталого розвитку країни повинна враховувати етап її життєвого циклу і масштабність трансформаційних змін, які відбуваються як у внутрішньому, так і у зовнішньому середовищі. Комплексну оцінку спрямованості та динамічності процесів сталого розвитку можна провести лише за допомогою кількісних значень його потенціалу, загальна величина якого характеризуватиметься запасом потенційно-факторних визначників (потенційної енергетичної складової) сталого розвитку. Ці визначники сконцентровані в певних точках простору (ресурсні зони) та вказують на напрямок (вектор) розвитку, який пов'язаний із сприйняттям суспільством. З цими врахуваннями, методичний підхід до оцінювання масштабів потенціалу сталого розвитку буде надалі розвиватися за допомогою модельних рішень структурного типу, щоб об'єктивно оцінювати у кількісному виразі пріоритетність сукупності окремих ресурсів, резервів і можливостей в контексті досягнення завдань, пов'язаних із переходом країни до сталого розвитку.

У контексті вирішення науково-прикладного завдання стосовно створення об'єктивної системи оцінювання потенціалу сталого розвитку важливо враховувати, що останнім часом екологічні та соціальні чинники стали обмежувати економічний ріст країн світу, і в науковій літературі відсутнє єдине розуміння інтеграції і інтеграційного вибору. Зокрема, сучасний вибір інтеграції держави відбувається в умовах постійного зростання антропогенного впливу на природне середовище при неефективному використанні

природних і людських ресурсів. Ця проблема пов'язана з питанням розуміння значення природи. Суспільство все більше усвідомлює, що природу не можна розглядати лише як джерело ресурсів для економічного збагачення суспільства.

Оцінка потенціалу сталого розвитку країни включає як системно-комплексний, так і еколого-економічний аспекти. Однак наявна методика оцінки не завжди може відображати повну екологічну та соціально-економічну вартість природних ресурсів і екосистем. Одним із способів вирішення цієї проблеми є використання функціональної концепції оцінки природного середовища, яка дозволяє аналізувати функціональні аспекти екосистем, які забезпечують їхню діяльність, а не лише кінцевий продукт (ресурс) екосистеми.

На сьогодні вчені досягли консенсусу щодо необхідності проведення еколого-економічної оцінки впливу господарської діяльності на довкілля, включаючи економічні, соціальні та екологічні аспекти сталого розвитку. При цьому важливо враховувати складні взаємозв'язки між природою та людьми, а також взаємозалежність екологічних, соціальних та економічних складових.

Оцінка впливу (або визначення впливу) розглядається як довготерміновий ефект господарської діяльності суб'єкта агросектору і може бути виражена у формі негативного, позитивного або нейтрального впливу. Цей вплив може бути розглянутий на різних рівнях, як на рівні організацій, так і на рівні фізичних осіб.

Отже, важливим аспектом природно-ресурсного потенціалу та потенціалу сталого розвитку є розуміння взаємозв'язку між економічним, соціальним і екологічним вимірами. Оцінка потенціалу сталого розвитку повинна враховувати не лише природні ресурси, але й соціальні та екологічні аспекти, а також вплив господарської діяльності на природне середовище.

Важливо розглядати природу як систему, яка забезпечує функціонування екосистем та надає ресурси, а не лише як джерело ресурсів. Функціональна концепція оцінки природного середовища може допомогти краще розуміти роль екосистем в сталому розвитку.

Визначення впливу господарської діяльності на довкілля є важливим елементом оцінки сталого розвитку. Потенціал сталого розвитку країни має розглядатися як система, яка залежить від етапу життєвого циклу країни та масштабів змін, що відбуваються в її середовищі.

1.3. Пріоритети гарантування безпеки сталого розвитку

Для того, щоб покращити життя населення і забезпечити безпеку, суспільство повинно перейти на новий етап розвитку. Цей перехід вимагає змін у економіці та використанні природних ресурсів. Часто нестача цих ресурсів гальмує економічний зріст.

Україна намагається розробити нову екологічну політику, але це складний та тривалий процес. Він включає в себе багато етапів та вимагає збалансованості між економічним розвитком і охороною навколишнього середовища. Важливо вирішити проблеми довгострокового розвитку, впровадити принципи сталого розвитку, змінити споживчу структуру, зберігати та раціонально використовувати природні ресурси, забезпечити екологічну безпеку та розробити регіональну політику. Також важливо враховувати зовнішні відносини.

У процесі розробки національної стратегії сталого розвитку України в сфері забезпечення *екологічної безпеки*, визначено *три етапи та інструменти* для досягнення цієї мети:

1. Перший етап передбачає вирішення екологічних проблем, що виникають через порушення норм природокористування. На цьому етапі важливо впоратися з наслідками таких порушень.
2. Другий етап передбачає екологізацію виробництва та зменшення використання ресурсів до максимально припустимих норм. Основною метою тут є зменшення негативного впливу виробництва на природу.
3. На третьому етапі важливо вирішити екологічні проблеми в контексті демографічних аспектів, тобто зрозуміти, як впливає населення на стан навколишнього середовища і навпаки.

Для досягнення екологічної безпеки використовується система еколого-економічних інструментів, серед яких особливу роль відіграють такі:

1. Плата за забруднення навколишнього природного середовища, яка спрямована на компенсацію збитків, завданих природі підприємствами та організаціями у процесі їхньої діяльності.
2. Плата за використання природних ресурсів, яка спрямована на відшкодування власникам цих ресурсів і є аналогом екологічного податку.
3. Система економічного стимулювання природоохоронної діяльності, що сприяє формуванню екологічно-цільової поведінки виробників та споживачів.

Для підтримки оптимального природокористування і досягнення екологічної безпеки в Україні використовуються інструменти:

1. Оподаткування та субсидіювання природоохоронної діяльності, які сприяють стимулюванню екологічно відповідних рішень.
2. Пільгове кредитування для проектів з природоохорони, що допомагає зменшити фінансові бар'єри для таких ініціатив.
3. Прискорена амортизація природоохоронних фондів, що сприяє їхньому розвитку і підтримці.
4. Екологічне програмування, яке визначає комплекс заходів і ресурси для розв'язання конкретних екологічних проблем.
5. Екологічне страхування для компенсації збитків від аварій та інших подій, що можуть завдати шкоду навколишньому середовищу.

Крім того, важливо впроваджувати екологічне ціноутворення, де вартість продукції враховує рівень її впливу на навколишнє середовище. Це сприяє підтримці екологічно чистих товарів та послуг.

Також створюються екологічні фонди для фінансування природоохоронних заходів, незалежно від державного бюджету, та підтримки ресурсоефективних ініціатив, включаючи вторинне використання ресурсів.

Усі ці заходи спрямовані на досягнення екологічної безпеки і підвищення ресурсоефективності, що є ключовими аспектами сталого розвитку в Україні.

У новій стратегії сталого розвитку України важливо активно використовувати як економічні, так і екологічні методи для регулювання природокористування. Один з основних принципів цієї стратегії — підвищення ресурсоефективності шляхом використання вторинних ресурсів. Вже за досвідом інших країн стало очевидним, що сектор утилізації і повторного використання відходів може стати прибутковим напрямом в економіці.

Ефективне управління відходами і вторинним використанням ресурсів базується на нових організаційно-економічних методах і потребує державної підтримки. У розвинених країнах це вже привело до значних змін в економіці та суспільстві загалом. Головним напрямком стає перегляд стратегічних цілей економічного розвитку, і однією з ключових областей є пріоритетне використання вторинних ресурсів.

Україна також відчуває потребу в подібних перетвореннях, оскільки поки має обмежені організаційно-економічні механізми для підтримки вторинного використання відходів як джерела вторинної сировини. Тому важливо впроваджувати нові підходи та структури, щоб сприяти цьому процесу і розвивати ефективний сектор вторинного використання ресурсів в Україні.

Формування стратегічного потенціалу сталого розвитку у сфері управління відходами потребує особливої уваги до сталого управління цими відходами та створення відповідної організаційно-економічної інфраструктури. Вже зараз у багатьох економічно розвинених країнах успішно реалізовується ідея рециклінгу та будується відповідна інфраструктура. Особливо це актуально в Європейському регіоні, де генерація відходів продовжує зростати з темпом 2% на рік.

Однією з головних завдань є розробка стратегії для запобігання утворенню та розширенню сфери рециркуляції відходів. У контексті сталого розвитку необхідно сформулювати систему понять і концепцій,

які дозволять перейти від управління відходами до сталого управління матеріалами та ресурсами. Це допоможе зв'язати проблеми відходів з загальною стратегією збалансованого споживання і виробництва, а також забезпечить перехід до сталого розвитку.

У цьому контексті, ефективне управління відходами включає в себе не лише їхню утилізацію, але й активне використання їх як сировини для нових продуктів, а також зменшення виробництва відходів взагалі. Це допомагає зменшити негативний вплив на навколишнє середовище і сприяє більш сталому розвитку.

Для забезпечення сталого розвитку, пріоритетними напрямками для подолання ресурсно-екологічних і соціально-економічних загроз є:

1. **Пошук альтернативних джерел енергозбереження:** Розвиток і використання джерел енергії, які менше навантажують навколишнє середовище, такі як відновлювана енергія (сонячна, вітрова, гідроенергія) і підвищення ефективності використання енергії в різних галузях.
2. **Розроблення і впровадження ресурсозберігаючих, екологічно чистих, безвідходних технологій:** Розробка нових технологій і процесів, які дозволять зменшити викиди забруднюючих речовин і зменшити споживання ресурсів.
3. **Повторне залучення матеріалів до господарського обороту:** Збільшення використання вторинної сировини і виробництво виробків з вторинних матеріалів для зменшення навантаження на природу.
4. **Розвиток екологоспрямованого бізнесу:** Підтримка і стимулювання підприємств і проектів, які працюють на користь навколишнього середовища та водночас забезпечують економічний ріст.
5. **Екологічна освіта і виховання:** Створення системи освіти і виховання, яка навчає населення екологічно відповідальному споживанню та поведінці.

6. Економічна відповідальність: Забезпечення системи штрафів і платежів для тих, хто порушує екологічні закони і стандарти, що стимулює дотримання екологічних норм.

Ці напрямки спільно сприяють збереженню природи та забезпеченню сталого розвитку, дозволяючи гармонійно поєднувати економічний розвиток і охорону навколишнього середовища.

1.4. Детінізація економіки як умова сталого економічного розвитку територій

Тіньова економіка сильно впливає на життя суспільства і розвиток регіонів. Ігнорування цього явища призводить до серйозних помилок у визначенні економічних показників, оцінці важливих процесів і тенденцій, а також в стратегічних розрахунках для забезпечення конкурентоспроможності економіки.

За оцінками уряду, приблизно 39 % економіки країни опиняється в тіні, а за даними експертів – від 50 % до 60 %. Це має негативний вплив на бюджет, здатність держави реалізовувати важливі проекти та соціальний захист працівників, а також на використання природних і фінансових ресурсів.

Отже, програма з боротьби з тіньовою економікою повинна бути важливим напрямом в розвитку економіки України, оскільки тіньова діяльність суттєво впливає на ВВП і спотворює офіційні дані щодо його обсягу.

Тіньова економіка створює серйозну загрозу національній безпеці та демократичному розвитку держави. Ця проблема впливає негативно на всі аспекти суспільного життя, включаючи економіку, політику, управління, соціальні та гуманітарні сфери, громадську свідомість і міжнародні відносини.

Для зменшення рівня тіньової економіки необхідно вжити ряд заходів, включаючи:

1. Зниження податкового тягару для підприємств та населення, але одночасно посилення відповідальності за несплату податків.

2. Ліквідація складних і непрозорих схем оподаткування і зміна неефективних адміністративних і регулятивних функцій держави, що сприяють ухиленню від оподаткування.
3. Позбавлення надмірного втручання влади у справи бізнесу та забезпечення ефективної системи відшкодування збитків, завданих суб'єктам господарювання через некомпетентність окремих представників держави.
4. Впровадження нових норм законодавства для захисту прав легальних власників, включаючи і державу.
5. Реформування системи оплати праці, щоб уникнути практики виплати «у конвертах».
6. Покращення якості послуг інформаційних центрів при соціальних службах та пенсійному фонді, щоб громадяни мали доступ до інформації про свої кошти та пенсії.
7. Розширення практики анкетування підприємств для виявлення тіньової діяльності, причин існування цього явища, взаємодії з корупцією та іншими злочинними угрупованнями.
8. Інформаційні кампанії у ЗМІ, щоб пояснити громадськості заходи держави у боротьбі з тіньовою економікою та переваги легальної роботи.
9. Забезпечення оприлюднення всіх функцій та послуг, які має надавати кожен чиновник населенню, і відображення цієї інформації на інтернет-порталах державних органів.
10. Внесення змін до Кримінального кодексу для визначення сфер «кримінальної економічної діяльності» та «кримінального капіталу».
11. Проведення наукових досліджень щодо природи тіньової економіки та розроблення рекомендацій щодо її усунення.

Активна участь населення, органів влади і підприємців призведе до легалізації всіх галузей економіки, виробництва товарів і послуг. Детінізація економіки повинна стати головним і важливим пріоритетом сучасної економічної політики України в рамках сталого розвитку. Впровадження цих і інших заходів для подальшої детінізації економіки сприятиме не тільки створенню повноцінного

ринкового середовища, розвитку економіки і легалізації капіталу, але також значно підвищить конкурентоспроможність економіки та сприятиме сталому соціально-економічному розвитку територій.

Питання для самоперевірки знань

1. Які аспекти розвитку капіталізму були визначені Дж. Гіксом та Й. Шумпетером?
2. Які фактори сприяли розвитку капіталізму в Європі в середньовіччі?
3. Які можливості та виклики виникають у сучасній інноваційній економіці?
4. Як визначається соціальний прогрес і яке місце відводиться показнику ВВП на душу населення?
5. Як змінюється сприйняття нововведень та інновацій у сучасному соціумі?
6. Як можна визначити потенціал сталого розвитку України та чому важливо враховувати різні аспекти цього потенціалу?
7. Які основні аспекти оцінки природного середовища в контексті сталого розвитку?
8. Які вимоги ставлять до оцінки потенціалу сталого розвитку в контексті взаємодії природи і суспільства?
9. Чому важливо розглядати природу не лише як джерело ресурсів, але і як складну екосистему, що забезпечує функціонування суспільства?
10. Що означає поняття "рециркуляція відходів" і чому вона важлива для сталого розвитку?
11. Які основні напрямки для усунення ресурсно-екологічних та соціально-економічних загроз сталому розвитку?
12. Які інструменти екологічного управління було запропоновано для забезпечення екологічної безпеки і сталого розвитку?

13. Як впровадження системи вторинного ресурсокористування може сприяти сталому розвитку і зменшенню кількості відходів?

14. Що таке «тіньова економіка» і які можуть бути наслідки її існування для сталого розвитку?

15. Які заходи можуть сприяти детінізації економіки та як вони можуть вплинути на сталий розвиток?

Тестові завдання

1. Яка подія ініціювала становлення капіталізму в Європі?

- a) Реформація
- b) Французька революція
- c) Папська революція Григорія VII
- d) Велика депресія

2. Які інституційні зміни супроводжували папську революцію Григорія VII?

- a) Формування системи концентрованої влади
- b) Розширення феодальних структур
- c) Поліархічна система управління
- d) Відмова від християнства

3. Які ефекти мала уніфікація правових норм на розвиток капіталізму?

- a) Зменшення конкуренції між державами
- b) Загальний спад інновацій
- c) Зростання ринкових відносин
- d) Відмова від світської влади

4. Що залишилося ключовим аспектом для розвитку капіталізму після папської революції?

- a) Система феодальних інститутів
- b) Поліархічна система управління

- c) Анархія в суспільстві
- d) Знищення ринкових відносин

5. *Яке зіткнення є характерним для сучасного економічного світу?*

- a) Зменшення варіативності у виборі
- b) Зростання передбачуваності ринку
- c) Постійна готовність до ризику
- d) Збільшення важливості правильного вибору в умовах невизначеності

6. *Що може стати наслідком навіть невеликого відхилення від оптимального шляху за короткострокової перспективи?*

- a) Збільшення прибутків у довгостроковій перспективі
- b) Збільшення споживчої активності
- c) Серйозні втрати у майбутньому
- d) Зниження кількості конкурентів на ринку

7. *Які якості важливі для успішності в сучасному економічному світі?*

- a) Стабільність та низький ризик
- b) Візіонерство, готовність до ризику та змін
- c) Стриманість та консерватизм
- d) Постійна зміна та ризикованість

8. *Які фактори характеризують епоху постмодерну, за висновками з тексту?*

- a) Відсутність змін у споживчому поведінці
- b) Постійне слідування одному шляху
- c) Постійна зміна та готовність до інновацій
- d) Стабільність і незмінність

9. *Які чинники вважаються ключовими для оцінки реформ в економіці?*

- a) Політичні зміни та структурні перетворення
- b) Роль іноземних інвестицій
- c) Рівень освіти населення
- d) Зміни в міжнародних торгових угодах

10. Що включає в себе оцінка потенціалу сталого розвитку?

- a) Тільки економічні аспекти.
- b) Економічні та соціальні аспекти.
- c) Економічні та екологічні аспекти.
- d) Економічні, соціальні та екологічні аспекти.

11. Що включає в себе визначення впливу господарської діяльності на довкілля?

- a) Тільки довготермінові наслідки.
- b) Негативний, позитивний та нейтральний вплив.
- c) Тільки соціальний вплив.
- d) Вплив на рівні організацій, але не фізичних осіб.

12. Які аспекти слід враховувати при оцінці потенціалу сталого розвитку країни?

- a) Тільки природні ресурси.
- b) Соціальні аспекти.
- c) Екологічні аспекти.
- d) Економічні, соціальні та екологічні аспекти.

13. Який напрямок є пріоритетним для усунення ресурсно-екологічних загроз сталому розвитку?

- a) Пошук альтернативних джерел енергозбереження.
- b) Розвиток автотранспорту.
- c) Збільшення споживання одноразових товарів.
- d) Зменшення інвестицій у відновлювану енергію.

14. Що означає поняття "рециркуляція відходів"?

- a) Видалення відходів на смітник.

- b) Повторне використання відходів як сировини.
- c) Спалювання відходів для отримання енергії.
- d) Виробництво відходів.

15. Яке завдання в рамках сталого розвитку полягає в формуванні системи понять і поглядів?

- a) Забезпечення сталого управління відходами.
- b) Створення екологічного бізнесу.
- c) Зменшення споживання вторинної сировини.
- d) Збільшення виробництва відходів.

16. Які заходи сприяють розвитку екологічно спрямованого бізнесу?

- a) Збільшення викидів забруднюючих речовин.
- b) Зменшення інвестицій у довкілля.
- c) Підтримка підприємств, які зменшують негативний вплив на навколишнє середовище.
- d) Збільшення споживання одноразових товарів.

17. Що означає термін «тіньова економіка» в контексті сталого розвитку?

- a) Економічна діяльність, яка проводиться у нічний час.
- b) Економічна діяльність, яка не враховується у офіційних статистиках та не сплачує податки.
- c) Економічна діяльність, пов'язана з використанням альтернативних джерел енергії.
- d) Економічна діяльність, яка сприяє збереженню довкілля.

18. Які наслідки може мати тіньова економіка для сталого розвитку?

- a) Зменшення корупції та підвищення демократії.
- b) Збільшення податкових надходжень та підвищення рівня соціального захисту.

с) Спотворення офіційних даних, втрати бюджетних коштів та негативний вплив на конкурентоспроможність економіки.

д) Збільшення зеленого виробництва та використання екологічно чистих технологій.

19. Які заходи можуть сприяти детінізації економіки в контексті сталого розвитку?

а) Збільшення податкового тягару для підприємств.

б) Впровадження нових норм для захисту прав легальних власників.

с) Зменшення переваг легальної роботи та закриття інформаційних центрів.

д) Сприяння розвитку підприємництва та зменшення адміністративних обмежень.

20. Яким чином детінізація економіки може сприяти сталому розвитку?

а) Збільшення корупції та погіршення умов праці.

б) Підвищення конкурентоспроможності економіки та збереження природних ресурсів.

с) Зменшення споживчого попиту та відсутність інновацій.

д) Підвищення інфляції та збільшення боргу країни.

Задачі

Задача 1. У місті «Зеленоград» кількість сміття, що накопичується щорічно, становить 10,000 тонн. За останній рік ця кількість зросла на 5% через збільшення населення та індустріальний розвиток. Влада міста розробила стратегію сталого розвитку, яка передбачає зменшення кількості відходів на 20% протягом наступних 5 років.

Яка кількість сміття накопичиться в місті «Зеленоград» після 5 років, якщо ніяких заходів не буде прийнято?

а) 12,500 тонн.

б) 10,500 тонн.

- c) 15,000 тонн.
- d) 11,000 тонн.

Задача 2. Початкова кількість сміття: 10,000 тонн Зростання на 5% за рік протягом 5 років: $10,000 * 1,05^5 = 12,762.82$ тонн Кількість сміття після 5 років без заходів: 12,762.82 тонн

Яка кількість сміття залишиться в місті «Зеленоград» після 5 років, якщо стратегія сталого розвитку успішно виконується?

- a) 12,500 тонн.
- b) 10,500 тонн.
- c) 9,600 тонн.
- d) 11,000 тонн.

Розрахунок:

Початкова кількість сміття: 10,000 тонн Зростання на 5% за рік протягом 5 років: $10,000 * 1.05^5 = 12,762.82$ тонн Зменшення на 20% за 5 років: $12,762.82 * 0.8 = 10,210.26$ тонн Кількість сміття після 5 років з врахуванням стратегії: $12,762.82 - 10,210.26 = 9,552.56$ тонн

Рекомендовані джерела

1. Бурбело О. А., Калашніков М. М. Детінізація економіки: (організаційно-правові проблеми): монографія. Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2008. 191 с.

2. Васюков Д. О., Шалугін В. С. Фінансовий механізм та економічне обґрунтування екологічних програм та заходів з охорони навколишнього середовища. *Актуальні проблеми життєдіяльності суспільства: Тези наукових доповідей Всеукраїнської науково-технічної конференції молодих учених і спеціалістів*. Кременчук, 2008. С. 227-229.

3. Дубовіч І. А. Теоретико-методологічні та практичні засади глобальної екологізації економіки. *Актуальні проблеми сьогодні*. Львів : РВВ НЛТУ України. 2008. С. 31-35.

4. Лугова М., Цимбалюк І., Павліха Н. Інвестиційна діяльність регіону в умовах європейської інтеграції: ретроспективний аналіз та

напрями активізації [Текст] : монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2022. 242с. ISBN 978-966-940-434-3

5. Мазур І. І. Детінізація економіки України: теорія та практика: монографія / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. К., 2006. 239 с.

6. Предборський В. А. Детінізація економіки у контексті трансфор-маційних процесів. Питання теорії та методології : монографія. К. : Кондор, 2005. 613 с.

7. Державна служба статистики України [сайт]: статистична інформація. URL: www.ukrstat.gov.ua.

8. Економіка України: стратегія і політика довгострокового розвитку / За ред. В.М.Гейця. К. : Ін-т економічного прогнозування; Фенікс, 2003. 1008 с.

9. Павліха Н. В. Концептуальні засади управління сталим розвитком просторових систем: Препринт. Луцьк: Надстир'я, 2005. 60 с.

10. Павліха Н. В. Сталий просторовий розвиток регіону в контексті міжнародної інтеграції Газета «Наш університет». Луцьк: ВНУ імені Лесі Українки, 20 червня 2009 р. Ч. 6 (37). 20 с. С. 14.

11. Павліха Н. В., Войчук М. В. Концептуальні засади управління сталим розвитком міста в умовах європейської інтеграції та реалізації реформи децентралізації: Науково-практичний журнал «Регіональна економіка». №3. 2018. С. 29–36

12. Соціально-економічний потенціал сталого розвитку України та її регіонів: національна доповідь / за ред. акад. НАН України Е.М. Лібанової, акад. НААН України М.А. Хвесика. К.: ДУ ІЕПСП НАН України, 2014. 776 с.

13. Цимбалюк І. О. Інклюзивний розвиток регіону в умовах фінансової децентралізації: теорія, методологія, практика : монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2019. 340 с. 14,8 д.а. ISBN 978-966-940-278-3

14. Цимбалюк Ірина Фіскальний простір інклюзивного розвитку регіону в умовах фінансової децентралізації: теорія, методологія, практика [Текст] : монографія / Ірина Олександрівна Цимбалюк. – Луцьк : Вежа-Друк, 2022. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM). – Об'єм даних 8,65 Мб. ISBN 978-966-940-399-5

ТЕМА 2. ГЕНЕЗИС ТЕОРІЇ ПРО ІНВЕСТИЦІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ

1. *Генезис інвестиційних теорій*
2. *Сучасні інвестиційні теорії*
3. *Визначення поняття «інвестиції» та «інвестиційна діяльність»*
4. *Види та рівні інвестиційної діяльності*

2.1. Генезис інвестиційних теорій

У жодній країні, де діє ринкова економіка, не можна ефективно розвиватися без активного залучення інвестицій. Інвестиційна діяльність відіграє ключову роль у сприянні максимального використання капіталу, надлишок якого може бути, і сприяє піднесенню рівня розвитку продуктивних сил у тих країнах, де нестача капіталу є актуальною проблемою.

Сучасний стан економіки України характеризується глибоким спадом інвестиційної активності на всіх рівнях. Це призводить до поступового старіння виробничого потенціалу.

Інвестиційна діяльність є ключовим джерелом та передумовою сталого розвитку країни та її регіонів. В цьому контексті однією з умов успішного розвитку економіки держави та її регіонів є впровадження ефективної політики залучення інвестицій. Трансформаційні зміни, які відбуваються в економіці України, призводять до перегляду теоретичних та методологічних підходів до розуміння ключових понять ринкової економіки. Вони впливають на науковий погляд на сутність інвестиційної діяльності та її термінологічну базу. Поняття «інвестиції» має широкий спектр значень і змінюється в різних етапах розвитку економічної науки. Тому важливо використовувати історичний підхід для розгляду еволюції теорії щодо інвестиційної діяльності в регіоні.

Інвестиційні теорії зазнали значної еволюції протягом великого часового проміжку, розпочавши від давньогрецьких часів і до

досягнень сучасних неокласичних доктрин щодо міжнародного руху капіталу (рис. 2.1).

Теорії, основні представники	Платон, Ксенофонт, Арістотель		До н.е.
	Дж. Ло, Т. Манн, Д. Юм, В. Стаффорд, Г. Скаруффі, Ж. Кольбер, Й. Бехер, Л. Зерендорф	меркантилізм	XV – XVI ст.
	Ф. Кене, Ж. Тюрго, М. Рів'єра, Т. Сієне, Ле Трон	фізіократизм	XVI-XVIII ст.
	А. Сміт, Д. Рікардо, Дж. Міль, Ж.-Б. Сей, Дж. Лодерлейл, Т. Мальтус, Н. Сеніор	класицизм	XVIII ст.
	К. Маркс	марксизм	XIX-XX ст.
	С. Джевонс, К. Менгер, С. Бем-Баверк, Ф. фон Візер, Дж. Б. Кларк, Л. Вальрас	маржиналізм	XIX-XX ст.
	А. Маршал, Дж. Міл, Е. Денісон, Р. Солоу	неокласицизм	XIX ст.
	Дж. М. Кейнс, Й. Шумпетер	кейнсіанство	XX ст.
	Є. Домар, П. Семюельсон, Е. Хансен, Джю Хікс	неокейнсіанство	XX ст.
	М. Портер, Т. Веблен, А. Шпітгофф, Дж. Коммонс, В. Мітчел, Д. Б'юкенен, У. Ростоу	інституціоналізм	XX ст.
	М. Познер, Г. Марковіц, Дж. Даннінг, Н. Татаренко, А. Поручник, А. Дука, А. Пересада, І. Бланк, В. Федоренко	сучасні інвестиційні теорії	Кін. XX – поч. XXI ст.

Рис. 2.1. Генезис інвестиційних теорій

З історичної перспективи, можна стверджувати, що перші основи розуміння сутності інвестицій мають своє коріння ще в епоху давньогрецьких філософів, таких як Платон, Ксенофонт та Арістотель. У своїх дослідженнях вони вивчали методи збільшення та використання багатства держави, приділяючи основну увагу способам нагромадження та оптимальному використанню ресурсів. Сучасна інтерпретація поняття інвестицій включала в себе акцент на накопиченні коштів, отриманих від сьогоденного споживання, для їхнього використання у майбутньому з максимальною користю.

Перший важливий етап у розвитку інвестиційної теорії в новій епохі наступив у XV–XVI століттях, коли відбулися великі географічні відкриття та виникла теорія меркантилізму. Згідно з історико-економічними джерелами, поняття «гроші», «заощадження», «нагромадження», та «капітал» у цьому періоді слугували

прототипом сучасних інвестицій. Специфічною рисою меркантилізму було ставлення до національного багатства як до грошових резервів, особливо у формі дорогоцінних металів, які слугували засобом підтримки позитивного зовнішньоторговельного балансу країни. Важливими представниками цього періоду були Т. Манн, Д. Юм, Дж. Ло, В. Стаффорд, Г. Скаруффі, Ж. Кольбер, Й. Бехер, Л. Зерендорф та інші.

Меркантилісти вперше висловили концепцію регулювання інвестиційного процесу з метою формування інвестиційних ресурсів та залучення їх з-за кордону. Вони вважали, що основним стимулом для підприємців щодо інвестування є збільшення грошових накопичень, при умові одночасного зниження їхньої вартості.

Представники фізіократичної школи, зокрема Ф. Кене і Ж. Тюрго, відрізнялися від меркантилістів, не вбачаючи ідентичності грошей та капіталу. У своїй роботі «Загальні принципи економічної політики держави» Ф. Кене визначив інвестиції як початкові вкладення або аванси для придбання засобів виробництва в аграрній сфері.

Адам Сміт, основоположник класичної економічної теорії, закликав максимізувати норму чистих інвестицій для забезпечення економічного прогресу. Він дослідив тісний зв'язок між зростанням капіталу на національному рівні та економічним благополуччям країни. А. Сміт визнавав, що капітал, як головний рушійний фактор економічного розвитку, представляє собою цінності, які за допомогою праці генерують прибуток або створюють нові блага. Він розрізняв «природний капітал» та «людський капітал».

Девід Рікардо продовжував ідеї економічної думки Адама Сміта і спільно з ним поділяв погляди на природу інвестицій та капіталу. Однак він був винятковим серед класиків, оскільки відкидав можливість «примусового заощадження», яке передбачало зростання цін та, відповідно, інтенсифікацію інвестиційних процесів. Девід Рікардо був активним прихильником ідей економічного лібералізму та концепції невтручання держави в економічне життя. Згідно з його

переконаннями, вільний рух товарів і капіталів природно забезпечує зростання багатства і стабільність економіки.

Класичні доктрини продовжили свій розвиток у працях «економістів нової хвилі», до яких належали Жан-Батист Сеї, Томас Мальтус, Нассау Сеніор, Фредерік Бастіа, Джон Стюарт Міль та інші. Ці вчені спільно визнавали, що джерелом інвестицій є заощаджена, неспожита частина національного доходу. Більшість з них вірила, що держава може сприяти активізації інвестиційної діяльності, але водночас підкреслювали, що втручання держави може призвести до розбалансування ринку інвестицій та відтоку національного капіталу.

Важливо зауважити, що представники класичної економічної теорії здійснили перші кроки у формуванні цілісної моделі розвитку інвестиційної діяльності, подібної до сучасного розуміння. Вони чітко відокремлювали поняття грошей і капіталу та раціонально обґрунтовували роль накопичення капіталу і кредитних ресурсів у сфері інвестицій. Погляди класичної економічної школи лягли в основу подальших теорій, таких як неокласичний та кейнсіанський аналіз інвестиційних процесів.

Карл Маркс вніс значний внесок у розвиток теорії інвестиційної діяльності у своїй відомій праці «Капітал». Він, хоча і не використовував сам термін «інвестиції», але глибоко досліджував сутність капіталу та його види, акцентуючи увагу на проблемі формування та розподілу доданої вартості. К. Маркс розглядав капітал як вартість, яка у процесі кругообігу приносить додаткову вартість.

Важливим внеском К. Маркса є визначення та опис стадій інвестиційного процесу, які в основному залишаються актуальними й сьогодні: інвестування, перетворення інвестицій на зростання капітальної вартості, отримання доходу та прибутку. Його інвестиційна модель включає категорію інноваційної діяльності, яка виступає як засіб опору тиску ринку на виробників та стимулює інвестиційний процес.

Також важливий внесок у розвиток теорії інвестицій зробили представники маржиналістської школи, зокрема Стенлі Джевонс, Карл Менгер, Євген Бем-Баверк, Фрідріх фон Візер, Джон Бейтс

Кларк та Леон Вальрас. Маржиналісти визначили фактори, що впливають на попит і пропозицію інвестиційних ресурсів та товарів, дослідили особливості ціноутворення на інвестиційному ринку і встановили кількісні залежності між інвестованим капіталом та іншими факторами виробництва.

Представники неокласичної економічної школи також докладали зусиль у розгляді питань інвестування. Основоположник цієї школи, Альфред Маршал, у своїй праці «Принципи політичної економії» намагався створити універсальну економічну концепцію, яка поєднувала б класичні та маржинальні підходи. Його інвестиційна теорія мала на меті розкрити мотиви інвестування та поведінку підприємств.

Ключова ідея теорії Джона Мейнарда Кейнса полягала в необхідності регулювання економічних процесів в країні, зокрема створення сприятливих макроекономічних умов шляхом залучення інвестицій до національної економіки. Іншими словами, ця теорія вбачала в собі протекціоністський підхід, оскільки спрямована на захист національної економіки від іноземних інвестицій, які, за думкою Кейнса, можуть дестабілізувати механізми саморегулювання економічного зростання і стати додатковим фактором ліквідності, що зменшує інвестиційний попит на національний капітал.

Учений визначав інвестиції як приріст цінності капітального майна, отриманий внаслідок виробничої діяльності протягом певного періоду. Велике значення у його роботі також приділялося інвестиційному мультиплікатору, що є співвідношенням між доходами та інвестиціями. Цей показник вказує на темпи зростання доходів в порівнянні з інвестиціями. Таким чином, питання стимулювання інвестиційної діяльності стає ключовим аспектом в інвестиційній теорії Кейнса.

Неокейнсіанці розширили вищеописану теорію за допомогою концепції акселератора, яка визначає, наскільки капіталовкладення повинні збільшуватися відповідно до конкретних темпів росту національного доходу. Вони встановили, що закономірності

пожвавлення інвестиційних процесів слід розглядати в контексті динамічної економіки, а не статичної, як це робив Джон Кейнс.

Велике наукове та практичне значення в галузі економічної науки та теорії інвестицій мали дослідження Майкла Портера, який розробив модель конкурентоспроможності національної економіки. Згідно з цією моделлю, конкурентні переваги країни визначаються результативністю діяльності національних фірм.

2.2. Сучасні інвестиційні теорії

Глобалізація – це процес, коли економіка всього світу стає все більше зв'язаною і взаємозалежною. Вона розпочалася у другій половині 20 століття і стала важливою частиною економічного розвитку на початку 21 століття. Головними рисами глобалізації є зростання міжнародної торгівлі та інвестицій, більш вільний рух грошей, розширення світових фінансових ринків і ринків технологій, а також збільшення впливу міжнародних корпорацій та загострення конкуренції.

Цей процес призвів до появи нових економічних теорій. Сучасні теорії інвестицій різноманітні і намагаються розв'язати сучасні проблеми економічного розвитку, що виникають внаслідок активної глобалізації та інтернаціоналізації світової економіки. До них відносяться:

- теорія технологічного розриву,
- теорія портфельних інвестицій,
- теорія монополістичних переваг,
- теорія інтернаціоналізації та еkleктична теорія.

Розвиток цих теорій пов'язаний зі зростанням кількості транснаціональних корпорацій та обсягів прямих іноземних інвестицій, які впливають на економічний розвиток.

Теорія технологічного розриву стверджує, що технологічні переваги держави впливають на її успіх на зовнішньому ринку та інвестиції. Країна, яка інноваційна, може залучати інвестиції в

перспективні галузі та виробництво. Проте ця теорія не враховує обмеження доступу до нових технологій від їхніх власників.

Теорія портфельних інвестицій Г. М. Марковіца базується на математичній моделі для пошуку оптимального інвестиційного портфеля. Вона спрямована на зменшення ризику при досягненні певного рівня прибутку або максимізацію прибутку при встановленому ризику.

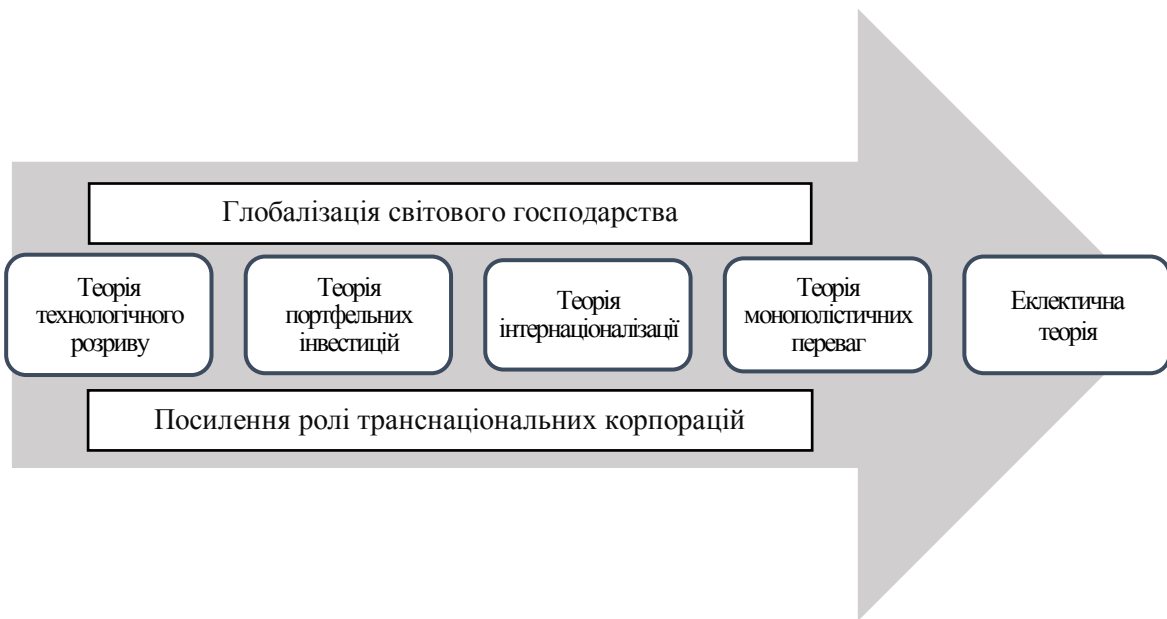

Рис. 2.2. Сучасні інвестиційні теорії

Варто відзначити, що модель портфельних інвестицій надає різні варіанти портфелів, але не визначає одного єдиного оптимального портфеля, який би був найбільш ефективним з точки зору співвідношення доходу та ризику.

Теорія інтернаціоналізації висуває ідею подолання недосконалостей ринку шляхом створення власних внутрішніх ринків товарів і послуг. Для досягнення цієї мети проводяться прямі інвестиції, які альтернативні експорту або ліцензуванню. Прибічники цієї концепції стверджують, що транснаціональні корпорації збільшують свій прибуток, обмежуючи конкуренцію.

Теоретики монополістичних переваг вважають, що асиметричний розвиток ринку та його недоліки дають можливість транснаціональним корпораціям досягнути монопольного становища

на міжнародному ринку. Згідно з С. Хаймером та його послідовниками, транснаціональна компанія володіє ринковою владою. Зростання фірми через фузії та поглинання призводить до збільшення концентрації виробництва. Важливо зазначити, що досягнення максимального рівня в масштабах країни мотивує інвестування за кордоном, що призводить до збільшення конкуренції на світовому ринку.

Дж. Даннінг пропонує еkleктичний підхід для аналізу прямих іноземних інвестицій, який поєднує основні ідеї теорії інтернаціоналізації та теорії монополістичних переваг. Еkleктична модель розглядає основні чинники цього процесу, включаючи конкурентні переваги компанії (розміри виробництва, використання передових технологій, маркетингова стратегія, продуктова унікальність), переваги місцезнаходження (особливості розташування природних ресурсів та робочої сили) і переваги інтернаціоналізації.

Отже, ця еkleктична парадигма Даннінга враховує найкращі аспекти та методології попередніх теорій розвитку інвестицій і вказує, що при наявності вищезазначених переваг транснаціональні корпорації будуть активно здійснювати інвестиційну діяльність у світовому масштабі.

2.3. Визначення поняття інвестиції

Після аналізування еволюції теорії інвестицій та основних концепцій в цьому напрямку, важливо зазначити, що поняття інвестицій має глибокі історичні корені і виникло внаслідок потреби у визначенні нових економічних відносин, що розвивалися в суспільстві. Протягом свого розвитку та в залежності від суспільно-економічного устрою, історичного та культурного контексту, поняття «інвестиції» отримувало різні інтерпретації та визначення.

Поняття «інвестиції» є одним із найширше вживаних термінів в галузі економічної науки. У сучасних дослідженнях вітчизняних та зарубіжних вчених не існує єдиного визначення для таких понять, як «інвестиції» та «інвестиційна діяльність». Розмаїття тлумачень

терміну «інвестиції» в значній мірі пояснюється різноманітністю підходів до розуміння цього економічного терміну.

Для більш глибокого осягнення економічної сутності інвестицій та інвестиційної діяльності розглянемо різні підходи визначення цього підходу.

Інвестиції – це процес вкладання фінансових, матеріальних або інших ресурсів в певні активи або проекти з метою отримання прибутку або збільшення вартості цих ресурсів у майбутньому. Інвестиції можуть включати в себе покупку акцій, облігацій, нерухомості, підприємств або інших активів, а також вкладення часу та зусиль у розвиток певного проекту.

Різні підходи до **трактування інвестицій** включають:

1. *Фінансовий підхід*: З цієї точки зору, інвестиції сприймаються як операції, спрямовані на збільшення фінансових активів та отримання прибутку. Цей підхід фокусується на фінансових результативностях та ризиках інвестиційних рішень.

2. *Реалізація проектів*: З цього підходу, інвестиції розглядаються як процес споживання ресурсів для створення нових продуктів, послуг або реалізації проектів з метою отримання користі для підприємства чи суспільства. Цей підхід зазвичай враховує довгостроковий вплив інвестицій на економічний розвиток.

3. *Інноваційний підхід*: В рамках цього підходу інвестиції розглядаються як фінансування для досліджень, розробок та впровадження нових технологій і інноваційних рішень. Мета – створити конкурентні переваги та змінити економічний ландшафт.

4. *Соціальний підхід*: Цей підхід акцентує на інвестиціях у соціальну сферу, такі як освіта, охорона здоров'я та благодійність, з метою покращення якості життя та соціальної рівності.

Залежно від контексту та цілей, інвестиції можуть розглядатися як інструмент фінансового збагачення, засіб створення цінності чи засіб впливу на соціальний та економічний розвиток.

Різноманітність економічних шкіл і течій призводить до великого розмаїття визначень терміну «інвестиції». Походження цього слова можна відслідкувати до латинського слова «invest», що означає

«вкладати». Також існує точка зору, що термін був запозичений з латинської мови, де «investio» перекладається як «одягати». Проте з розвитком економічної думки змінювалися внутрішні зміст і форми прояву інвестицій, і сама категорія набувала більш складних та розширених конотацій.

Важливо відзначити, що деякі автори обмежують поняття «інвестиції» лише накопиченням капіталу, виключаючи при цьому можливі соціальні та екологічні вигоди від інвестиційної діяльності.

Підсумовуючи всі вищезазначені інтерпретації терміну «інвестиції», можемо визначити їх як економічні ресурси, що вкладаються в різні сфери господарської діяльності з метою її подальшого розвитку та досягнення соціально-економічних та екологічних результатів від цього.

Поняття «інвестиційна діяльність» тісно пов'язане з інвестиціями, оскільки саме під час реалізації інвестицій відбувається досягнення їхніх ефектів.

Ключові характеристики інвестиційної діяльності:

- інвестиційна діяльність представляє собою процес, що включає в себе виявлення інвестиційних ресурсів, обмін капіталу, та компенсацію витрат;
- інвестиційна діяльність охоплює комплекс заходів, які здійснюють суб'єкти інвестиційної діяльності для залучення інвестицій;
- інвестиційна діяльність включає сукупність заходів, спрямованих на досягнення прибутку (доходу) або отримання різних видів ефектів.

У процесі еволюції підходів до розуміння сутності інвестиційної діяльності відбулися зміни у важливих аспектах її сприйняття. Спочатку акцент розміщувався на кількісних показниках очікуваних результатів, де інвестиції розглядалися як засіб для примноження капіталу та отримання доходу. По суті, це було розглянуто як «використання коштів для отримання більших коштів», як визначив М. Розенберг.

З плином часу стало очевидним, що інвестиції можуть призводити не лише до фінансового збагачення, але й до досягнення інших корисних результатів. Сучасний підхід до інвестиційної діяльності більше акцентує на якісних характеристиках вкладення економічних ресурсів у пріоритетні галузі економіки, де, окрім фінансового прибутку, прагнуть досягти інших позитивних впливів, таких як соціальні, екологічні, інноваційні аспекти, а також підвищення конкурентоспроможності країни.

Інвестиційна діяльність є дуже складним та багатограним явищем, що призвело до різноманітності трактувань цього поняття серед дослідників.

Виділяють три підходи до інтерпретації інвестиційної діяльності: витратного, ресурсного та результативного (ефективного) (рис. 2.3).

Витратний підхід визначає інвестиційну діяльність як процес спрямований на витрати та видатки. Він розглядає інвестиції як засіб для створення, розширення та технічного оновлення основного та оборотного капіталу. Таке розуміння підтримують К. Макконелл і С. Брю, які стверджують, що «інвестиційна діяльність відбувається, щоб компенсувати недостатність споживчих витрат; інвестиції заповнюють «пробіл» у споживанні, викликаний заощадженнями».

Деякі дослідники обмежують інвестиційну діяльність лише грошовою формою, вважаючи, що інвестиції існують виключно у грошовому вираженні. Наприклад, У. Шарп визначає інвестиції як «позбуття» грошей сьогодні з метою отримання більшої суми у майбутньому. П. Массе, поділяючи погляд У. Шарпа щодо інвестицій у грошовій формі, тлумачить цю діяльність як «акт обміну капіталу на задоволення інвестиційними активами в майбутньому».

Рис. 2.3. Взаємозв'язок підходів до трактування сутності інвестиційної діяльності

Витратний підхід був популярним у теорії, оскільки він відображав специфіку функціонування командно-адміністративної економіки. Проте з переходом національних економік до ринкових відносин виявилось, що цей підхід втрачає свою релевантність, і його місце зайняв ресурсний підхід до інтерпретації сутності інвестиційної діяльності. Згідно з ресурсним підходом, інвестиції здійснюються у формі економічних ресурсів, призначених для відновлення основних засобів та інших компонентів виробництва.

Погоджуючись із поглядом С. Мочерного, який розуміє під економічними ресурсами сукупність ресурсів, що використовуються у господарській діяльності для виробництва, обміну, розподілу і

споживання матеріальних і духовних благ, і для задоволення ростучих потреб населення, можна відзначити, що в цьому контексті інвестиційна діяльність означає систематичний пошук необхідних інвестиційних ресурсів.

Думку І. Бланка, який характеризує інвестиційну діяльність як «цілеспрямований процес пошуку необхідних інвестиційних ресурсів», підтримують Н. Татаренко, А. Поручник і Р. Квасницька, їхнє розуміння інвестиційної діяльності включає в себе вкладення не лише капіталу, але й інших видів ресурсів.

На сучасному етапі варто відзначити новий підхід до розуміння поняття «інвестиційної діяльності», який визнається як *результативний або ефективний*. За цим підходом, при визначенні цієї категорії, акцент зміщується від виключно кількісних аспектів ресурсів та їхнього залучення, і спрямовується на досягнення результатів інвестиційної діяльності, на отримання позитивного ефекту від цього процесу. Поряд із одержанням прибутку, досягнення соціального та екологічного ефектів також є результатами цієї діяльності.

2.3. Види інвестиційної діяльності

Інвестиційна діяльність може бути поділена на різні категорії згідно з певними ознаками, що дозволяють нам групувати інвестиції за певними спільними характеристиками. У світовій економічній літературі можна знайти безліч підходів до класифікації інвестицій, які допомагають систематизувати цей вид економічної діяльності за різними критеріями.

Розглянемо основні види інвестиційної діяльності за різними критеріями рис. 2.4.

1. За територіальною ознакою:

- Регіональна інвестиційна діяльність: Це інвестиції, що здійснюються в межах конкретного регіону чи області.
- Державна інвестиційна діяльність: Інвестиції, які фінансуються та координуються органами державної влади із

застосуванням державних та регіональних бюджетних ресурсів, а також за участі державних підприємств.

- Міжнародна інвестиційна діяльність: Інвестиції, які здійснюються за межами національних кордонів та можуть включати в себе іноземні інвестиції у власність та участь у міжнародних проектах.

Рис. 2.4. Класифікація інвестиційної діяльності

2. За спрямованістю інвестиційних потоків:

- Внутрішня інвестиційна діяльність: Інвестиції, які здійснюються в межах однієї країни.

- Зовнішня інвестиційна діяльність: Інвестиції, які передбачають вкладення ресурсів в об'єкти інвестування, розміщені за межами території конкретної країни.

3. За тривалістю реалізації інвестиційних проектів:

- Короткострокова інвестиційна діяльність: Проекти, що завершуються протягом одного року.

- Середньострокова інвестиційна діяльність: Проекти, що мають тривалість від одного до трьох років.

- Довгострокова інвестиційна діяльність: Проекти, що передбачають інвестиції на тривалий термін, понад три роки.

4. За суб'єктами здійснення:

- Державна інвестиційна діяльність: Інвестиції, фінансовані державними та регіональними бюджетами, державними підприємствами та установами.

- Приватна інвестиційна діяльність: Інвестиції, здійснювані громадянами, фізичними та юридичними особами, підприємствами недержавної форми власності та релігійними організаціями.

- Змішана інвестиційна діяльність: Інвестиції, що реалізуються на умовах державно-приватного партнерства, залучаючи ресурси як держави, так і приватних інвесторів.

5. За сферою здійснення:

- Соціальна інвестиційна діяльність: Інвестиції, спрямовані на розвиток соціальних секторів, таких як освіта, охорона здоров'я, житлово-комунальне господарство і соціальна інфраструктура.

- Економічна інвестиційна діяльність: Інвестиції, спрямовані на розвиток виробничої та господарської сфери, включаючи промисловість, сільське господарство, інфраструктуру тощо.

- Екологічна інвестиційна діяльність: Інвестиції, які спрямовані на збереження та відновлення природного середовища, зменшення впливу на забруднення та підтримку сталого розвитку.

Інвестиційна діяльність включає в себе інвестиції в різні сфери, такі як соціальна, економічна та екологічна:

- Соціальна сфера: транспорт, логістика, поштова діяльність, харчування, інформаційні технології, державне управління, обов'язкове соціальне страхування, освіта, охорона здоров'я, мистецтво, спорт, розваги та відпочинок.

- Економічна сфера: промисловість, сільське господарство та будівництво.

- Екологічна сфера: будівництво і реконструкція природоохоронних об'єктів, придбання екологічного обладнання, капітальний ремонт природоохоронного обладнання.

- За об'єктами інвестиційної діяльності: капітальна, фінансова та інтелектуальна.

Об'єкти фінансової інвестиційної діяльності – це різні фінансові активи, такі як акції, облігації, цінні папери і активи інших компаній. Інтелектуальна інвестиційна діяльність означає вкладання в творчий потенціал суспільства та об'єкти інтелектуальної власності.

Щодо рівня ризиковості, інвестиційна діяльність може бути низькоризиковою, середньоризиковою або високоризиковою. Низькоризикові інвестиції вважаються безпечними, середньоризикові мають середній рівень ризику, а високоризикові мають значний ризик, включаючи спекулятивну інвестиційну діяльність, яка передбачає інвестування в найбільш ризикові об'єкти з очікуваним високим доходом та результативністю.

Інвестиційна діяльність вивчається на трьох рівнях: макрорівень, мезорівень і мікрорівень. Макрорівень включає в себе оцінку ключових економічних процесів та проблем національної інвестиційної політики. Мікрорівень означає аналіз діяльності приватних інвесторів та впливу національної економічної політики на них. Мезорівень, або регіональний рівень, є менш вивченим, але дедалі важливішим для розуміння складності сучасної економіки та прогнозування економічних криз (рис. 2.5).

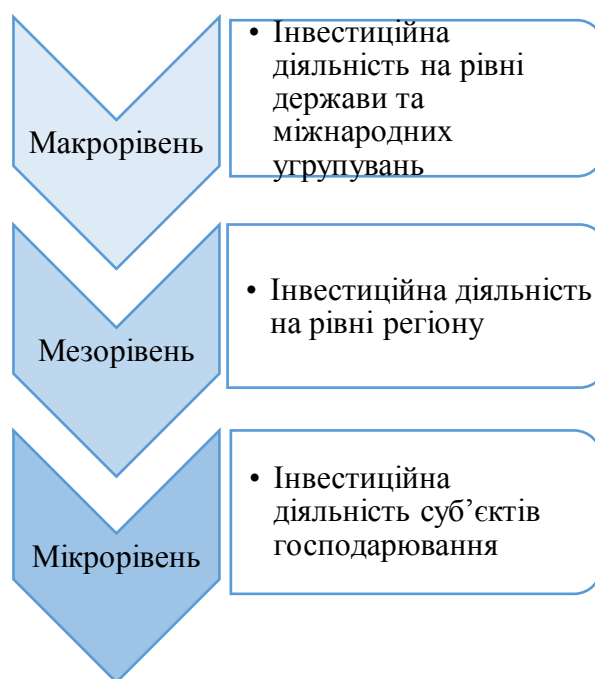

Рис. 2.5. Рівні інвестиційної діяльності

Традиційні підходи до економічного аналізу на мікро- і макрорівнях часто недостатньо ефективні для розуміння сучасних економічних процесів та передбачення криз. Тому увага економістів все більше звертається до мезорівня економіки.

Інвестиційні кризи свідчать про неефективність поточної системи регулювання інвестиційної діяльності. Відтак, регулювання цієї сфери поступово переходить на регіональний рівень, де можна краще реагувати на поточні розвиткові завдання та застосовувати ефективні методи стимулювання інвестицій.

На мезорівні регіонального розвитку стають актуальними поняття інвестиційної привабливості регіону, інвестиційного клімату, інвестиційного потенціалу, інвестиційного ризику та інвестиційної активності. Раціональний підхід до оцінки цих показників дозволяє ефективно реформувати економіку та стимулювати інвестиційну діяльність, покращуючи не лише регіональний розвиток, але і економіку країни в цілому.

Інвестиційна діяльність у регіоні являє собою складний набір дій і стратегій, які здійснюють органи влади на всіх рівнях, підприємства та приватні особи. Ці дії спрямовані на створення потенціалу для інвестицій, поліпшення підприємницького середовища, збільшення привабливості для інвесторів та використання інвестиційних ресурсів у проектах, які сприяють досягненню певних цілей, включаючи гарантований отримання прибутку в межах прийнятних параметрів.

Інвестиційна діяльність у регіоні – це систематичні та спрямовані заходи й процеси з повернення інвестицій до різних секторів економіки з урахуванням особливостей регіонального розвитку. Її основною метою є досягнення соціальної, економічної та екологічної ефективності через реалізацію інвестиційних проектів.

Отже, інвестиції відіграють ключову роль у створенні сталого розвитку, а аналіз їх різноманітності та впливу на різні рівні дозволяє краще розуміти, як вони сприяють досягненню соціальних, економічних та екологічних цілей. Перехід регулювання інвестицій на регіональний рівень підкреслює важливість регіонального розвитку та створення сприятливого інвестиційного клімату для досягнення сталого розвитку.

Питання для самоперевірки знань:

1. Які основні історичні школи та вчені внесли внесок у розвиток теорії інвестиційної діяльності?
2. Які концепції і підходи були вперше запропоновані меркантилістами у вивченні інвестицій?
3. Які ключові ідеї вносив Карл Маркс у теорію інвестицій та як він розглядав капітал і його роль у виробництві?
4. Які основні внески неокласичної економічної школи, представленої Альфредом Маршалом, і Джона Мейнардом Кейнсом внесли у розуміння інвестицій та регулювання економічних процесів?
5. Які основні ознаки глобалізації світової економіки?
6. Які сучасні теорії інвестицій були обговорені в тексті, і які фактори вони враховують у своїх моделях?
7. Як визначається теорія технологічного розриву, і які її основні висновки?
8. Як еkleктична парадигма Дж. Даннінга поєднує положення теорії інтернаціоналізації та теорії монополістичних переваг, і які чинники враховуються в цій моделі для аналізу прямих іноземних інвестицій?
9. Як відрізняється витратний підхід до розуміння інвестиційної діяльності від ресурсного підходу?
10. Які аспекти нового результативного підходу до інвестиційної діяльності були визначені, і як він відрізняється від попередніх підходів?
11. Що є результатами реалізації інвестицій?
12. Які основні види інвестиційної діяльності виділяються за територіальною ознакою?
13. Які характеристики визначають рівень ризику в інвестиційній діяльності?
14. Які сфери включає в себе інвестиційна діяльність в соціальній, економічній та екологічній сферах?
15. Як визначається інвестиційна діяльність на регіональному рівні та як вона сприяє сталому розвитку?

Тестові завдання

1. Яка історична школа вперше обґрунтувала необхідність регулювання інвестиційного процесу та збільшення грошових накопичень?

- a) Класична економічна школа
- b) Меркантилісти
- c) Фізіократи
- d) Неокласична економічна школа

2. Як Карл Маркс розглядав капітал у своїй теорії інвестицій?

- a) Як приріст цінності капітального майна
- b) Як гроші, що приносять додаткову вартість
- c) Як товари, придбані для майбутнього споживання
- d) Як сировину, необхідну для виробництва

3. Яку концепцію вперше визначив Альфред Маршал у своїй праці "Принципи політичної економії"?

- a) Концепція акселератора
- b) Концепція мультиплікатора
- c) Концепція інноваційної діяльності
- d) Концепція конкурентоспроможності

4. Яку основну ідею висловив Джон Мейнард Кейнс у своїй теорії інвестицій?

- a) Захист національної економіки від іноземних інвестицій
- b) Зниження цін та інтенсифікація інвестиційних процесів
- c) Створення сприятливих макроекономічних умов для залучення інвестицій
- d) Автоматичне зростання багатства та стабільність економіки

5. Яка теорія вказує на необхідність розглядати закономірності пошвавлення інвестиційних процесів в контексті динамічної економіки?

- a) Кейнсіанська теорія

- b) Неокласична теорія
- c) Теорія акселератора
- d) Теорія конкурентоспроможності

6. Які основні ознаки глобалізації світової економіки були визначені в тексті?

- a) Збільшення обсягів міжнародної торгівлі та інвестицій
- b) Збільшення обсягів національної виробництва
- c) Зменшення ролі транснаціональних корпорацій
- d) Зростання автаркії країн

7. Які сучасні теорії інвестицій були обговорені в тексті, і які фактори вони враховують у своїх моделях?

- a) Тільки теорія інтернаціоналізації
- b) Тільки теорія технологічного розриву
- c) Тільки теорія монополістичних переваг
- d) Теорія технологічного розриву, теорія портфельних інвестицій, теорія монополістичних переваг, теорія інтернаціоналізації

8. Яким основним положенням відповідає теорія технологічного розриву?

- a) Переваги країни визначають її успіхи на внутрішньому ринку
- b) Технологічні переваги залучають інвестиції в перспективні галузі
- c) Недолік теорії - відсутність обмежень на доступ до нових технологій
- d) Це теорія про конкурентність ринку праці

9. Які переваги розглядаються в теорії монополістичних переваг?

- a) Переваги в наявності робочої сили
- b) Монопольний контроль над ринком
- c) Залучення капіталу з-за кордону
- d) Обмеження розмірів підприємства

10. Які чинники враховуються в еkleктичній парадигмі Дж. Даннінга для аналізу прямих іноземних інвестицій?

- a) Тільки конкурентні переваги компанії
- b) Тільки переваги розміщення
- c) Тільки переваги інтернаціоналізації
- d) Конкурентні переваги компанії, переваги розміщення та переваги інтернаціоналізації

11. Що вказує на зміну акцентів у розумінні інвестиційної діяльності відповідно до нового результативного підходу?

- a) Збільшення кількісних показників інвестицій.
- b) Зосередження на отриманні позитивного ефекту від інвестицій.
- c) Економія ресурсів у процесі інвестицій.
- d) Відміна інвестиційної діяльності.

12. Які основні підходи до трактування інвестиційної діяльності?

- a) Економічний і фінансовий.
- b) Витратний і результативний.
- c) Грошовий і фінансовий.
- d) Ресурсний і кількісний.

13. Що включає в себе результативний підхід до інвестиційної діяльності?

- a) Виключно кількісне вираження інвестиційних ресурсів.
- b) Зосередження на отриманні соціального та екологічного ефекту.
- c) Зменшення інвестиційних витрат.
- d) Підвищення прибутковості інвестицій.

14. Які висновки можна зробити щодо екологічного ефекту від інвестиційної діяльності в контексті тлумачень Н. Татаренко, А. Поручник і Р. Квасницької?

- a) Екологічний ефект не розглядається взагалі.
- b) Екологічний ефект визначається як основний результат інвестиційної діяльності.

- c) Екологічний ефект розглядається як додатковий результат інвестиційної діяльності.
- d) Екологічний ефект не має значення в інвестиційній діяльності.

15. Які основні економічні підходи до інвестиційної діяльності були відзначені в чаті?

- a) Фінансовий і структурний.
- b) Витратний і результативний.
- c) Грошовий і трудовий.
- d) Кількісний і якісний.

16. Які види інвестиційної діяльності виділяють за тривалістю реалізації проектів?

- a) Короткострокова, середньострокова, довгострокова
- b) Внутрішня, зовнішня, міжнародна
- c) Державна, приватна, змішана
- d) Соціальна, економічна, екологічна

17. Які основні сфери включає в себе інвестиційна діяльність у соціальній сфері?

- a) Промисловість, сільське господарство, будівництво
- b) Освіта, охорона здоров'я, державне управління
- c) Транспорт, інформаційні технології, спорт
- d) Професійна, наукова, технічна діяльність

18. Які основні критерії визначають рівень ризику в інвестиційній діяльності?

- a) Тривалість проекту та його об'єм
- b) Територіальний розподіл інвестицій
- c) Сфера застосування інвестицій
- d) Тип інвестора та джерела фінансування

19. Які види інвестиційної діяльності можна виділити за сферою застосування?

- a) Макро-, мезо-, мікрорівні
- b) Капітальна, фінансова, інтелектуальна
- c) Внутрішня, зовнішня, міжнародна
- d) Соціальна, економічна, екологічна

20. На якому рівні здійснюється оцінка ключових економічних процесів та імплементація національної інвестиційної політики?

- a) Мезорівень
- b) Макрорівень
- c) Мікрорівень
- d) Регіональний рівень

Задачі

Задача 1: Розрахунок інвестиційного мультиплікатора

Припустимо, що у країні з річним національним доходом (НД) у розмірі \$10 мільярдів та інвестиційними витратами (І) у розмірі \$2 мільярдів. Розрахуйте інвестиційний мультиплікатор для цієї країни.

Розв'язання: Інвестиційний мультиплікатор обчислюється за формулою: $\text{Мультиплікатор} = 1 / (1 - (c / \text{НД}))$ де c - споживання як частина національного доходу.

Припустимо, що споживання (c) становить \$7 мільярдів (решта \$3 мільярди ідуть на оподаткування і імпорт). Тоді: $\text{Мультиплікатор} = 1 / (1 - (7 / 10)) = 1 / (1 - 0.7) = 1 / 0.3 = 3.33$

Отже, інвестиційний мультиплікатор для цієї країни становить 3.33.

Задача 2: Розрахунок інвестиційної вартості

Підприємство має намір інвестувати \$500,000 в розширення виробництва. Відомо, що капітал може приносити додатковий дохід у розмірі 10% від інвестиційних витрат щорічно. Скільки прибутку очікується з цієї інвестиції через 5 років?

Розв'язання: Спочатку розрахуємо річний дохід від інвестиції:
Річний дохід = 10% від \$500,000 = $0.1 * \$500,000 = \$50,000$

Тепер розрахуємо загальний прибуток через 5 років: Загальний прибуток = Річний дохід * Кількість років = $\$50,000 * 5 = \$250,000$

Отже, очікується, що через 5 років з цієї інвестиції буде отримано \$250,000 прибутку.

Задача 3: Розрахунок інвестиційного ризику

Підприємство розглядає можливість інвестування в новий проект. Проект має оцінюваний дохід у розмірі \$1 мільйон, але існує ризик втрати 30% цього доходу через непередбачені обставини. Розрахуйте очікуваний прибуток та інвестиційний ризик цього проекту.

Розв'язання: Очікуваний прибуток = Оцінюваний дохід * ймовірність успіху
Очікуваний прибуток = $\$1,000,000 * (1 - 0.30) = \$1,000,000 * 0.70 = \$700,000$

Інвестиційний ризик = 1 - ймовірність успіху
Інвестиційний ризик = $1 - 0.70 = 0.30$ (або 30%)

Отже, очікуваний прибуток від цього проекту становить \$700,000, а інвестиційний ризик складає 30%.

Задача 4. Припустимо, що компанія "ГлобальТех" розглядає можливість інвестицій у виробництво нової технології. Для прийняття рішення, вони враховують різні аспекти, включаючи конкурентні переваги компанії (C), переваги розміщення (L), та переваги інтернаціоналізації (I).

Значення кожного з цих аспектів оцінюються на шкалі від 1 до 10, де 1 - дуже слабкий вплив, і 10 - дуже сильний вплив.

Зараз компанія проводить оцінку і отримала такі результати: $C = 8$ $L = 7$ $I = 9$

Щоб визначити, чи варто інвестувати у цю нову технологію, компанія розраховує суму цих аспектів згідно еkleктичної парадигми Дж. Даннінга за формулою:

$$\text{Сума} = C + L + I$$

Розв'язання:

$$\text{Сума} = 8 + 7 + 9 = 24$$

Отже, сума аспектів, врахованих компанією "ГлобальТех", становить 24. На підставі отриманого результату, компанія може приймати рішення щодо інвестування в нову технологію, при цьому більше значення суми вказує на більший потенціал інвестиційного успіху.

Задача 5:

Представте, що ви є керівником інвестиційного підрозділу компанії, яка планує здійснити інвестиційну діяльність в галузі відновлювальних джерел енергії. Вам потрібно розрахувати різні аспекти інвестиційного проекту для прийняття рішення.

Дані:

1. Планована вартість інвестиційного проекту складає \$1,000,000.
2. Очікуваний річний дохід від проекту становить \$150,000.
3. Розрахунковий строк проекту - 5 років.
4. Планована прибутковість проекту - 12% на рік.
5. За рік очікується збільшення прибутку на 5% через підвищення виробництва енергії.

Завдання:

1. Розрахуйте чистий прибуток, який ви очікуєте отримати від інвестиційного проекту протягом всього розрахункового строку.
2. Знайдіть сумарний дохід від проекту за весь період, а також сумарні інвестиції.
3. Розрахуйте чисту суму прибутку, що залишиться після покриття всіх інвестицій та витрат.
4. Визначте чистий прибуток від проекту після 5 років за умови, що планована прибутковість змінюється відповідно до заданого зростання на 5% на рік.

Розв'язання:

1. Чистий прибуток на кожний рік розраховується як річний дохід мінус річні витрати та інвестиції.

Чистий прибуток на перший рік: $\$150,000 - (\$1,000,000 * 12\%) = \$30,000$

Далі, враховуючи зростання прибутку на 5% на рік, можна розрахувати чистий прибуток на наступні роки.

2. Сумарний дохід від проекту за весь період дорівнює сумі чистого прибутку на кожний рік протягом 5 років.

Сумарний дохід: $\$30,000 + \$31,500 + \$33,075 + \$34,729 + \$36,466 = \$166,770$

Сумарні інвестиції дорівнюють планованій вартості проекту.

Сумарні інвестиції: $\$1,000,000$

3. Чиста сума прибутку після покриття всіх інвестицій та витрат обчислюється як сумарний дохід мінус сумарні інвестиції.

Чиста сума прибутку: $\$166,770 - \$1,000,000 = -\$833,230$ (негативний результат)

4. Щоб розрахувати чистий прибуток після 5 років зі зростанням прибутку на 5% на рік, спершу знайдемо річний дохід для кожного року інвестицій.

Чистий прибуток на 6-й рік: $\$150,000 + (\$150,000 * 5\%) - (\$1,000,000 * 12\%) = \$43,500$

Далі розраховуємо чистий прибуток для інших років з аналогічним зростанням прибутку на 5% на рік.

Чистий прибуток на 7-й рік: $\$45,675$ Чистий прибуток на 8-й рік: $\$48,009$ Чистий прибуток на 9-й рік: $\$50,410$ Чистий прибуток на 10-й рік: $\$52,930$

Сумарний чистий прибуток після 10 років обчислюється як сума чистого прибутку на кожний рік.

Задача б:

Представте, що ви є інвестором і маєте можливість інвестувати гроші в проекти різної тривалості. У вас є 100 000 одиниць валюти для інвестування. Ви хочете розподілити свій капітал між трьома проектами, кожен з яких має різну тривалість і рівень ризику.

1. Перший проект приносить прибуток через 1 рік і має низький ризик. Ваш очікуваний дохід від цього проекту - 10,000 одиниць валюти.

2. Другий проект приносить прибуток через 3 роки і має середній ризик. Ваш очікуваний дохід від цього проекту - 30,000 одиниць валюти.

3. Третій проект приносить прибуток через 5 років і має високий ризик. Ваш очікуваний дохід від цього проекту - 50,000 одиниць валюти.

Як ви розподілите свій капітал між цими проектами, щоб максимізувати очікуваний дохід?

Розв'язання:

Для максимізації очікуваного доходу, ми можемо розподілити капітал так, щоб він вкладався в проекти пропорційно до їх очікуваних доходів.

1. Очікуваний дохід від першого проекту - 10,000 одиниць валюти.

2. Очікуваний дохід від другого проекту - 30,000 одиниць валюти.

3. Очікуваний дохід від третього проекту - 50,000 одиниць валюти.

Загальний очікуваний дохід буде: $10,000 + 30,000 + 50,000 = 90,000$ одиниць валюти.

Тепер розподілимо капітал пропорційно до очікуваних доходів:

1. Капітал для першого проекту: $(10,000 / 90,000) * 100,000 = 11,111.11$ одиниць валюти.

2. Капітал для другого проекту: $(30,000 / 90,000) * 100,000 = 33,333.33$ одиниць валюти.

3. Капітал для третього проекту: $(50,000 / 90,000) * 100,000 = 55,555.56$ одиниць валюти.

Отже, для максимізації очікуваного доходу, ви маєте розподілити свій капітал так: 11,111.11 одиниць валюти на перший проект, 33,333.33 одиниць валюти на другий проект і 55,555.56 одиниць валюти на третій проект.

Рекомендовані джерела

1. Забарная Э. Н. Инвестиционная компонента социально-экономического развития региона. *Науковий журнал «Наукові записки Національного університету “Острозька академія”. Серія «Економіка»*. 2017. № 5 (33). С. 62–67
2. Змієнко М. О. Генезис інвестиційної теорії у системі економічної науки. *Сталий розвиток економіки: Всеукр. наук.-виробн. журн.* 2011. № 5. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/sre/2011_5/44.pdf
3. Король М. М. Генезис і еволюція кейнсової теорії та кейнсіанства, їх вплив на становлення та розвиток науково-кадрового потенціалу. *Економіка. Управління. Інновації*. 2013. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2013_2_41
4. Павліха Н. В. Особливості розвитку ринку іноземних інвестицій України. *Перспективи розвитку економіки України: теорія, методологія, практика: матеріали XVIII Міжнародної науково-практичної конференції*. Луцьк: Вежа-Друк, 2013. С. 144-146.
5. Павліха Н. В., Марчук Ю. В. Передумови розвитку інвестиційних процесів між Україною та Республікою Польща. Матеріали II-ї Всеукраїнської науково-практичної конференції «Перспективи розвитку економіки в ринкових умовах» (Мукачево, 15-16 березня 2013 р.). Мукачево, 2013. С. 216-218.
6. Цимбалюк І. О., Лугова М. С. Стан та перспективи активізації інвестиційної діяльності в Україні та її регіонах. *Облік, економіка, менеджмент: наукові нотатки / Міжнародний збірник наукових праць*. Випуск 2 (18) / відпов. ред. І.Б. Садовська. Луцьк: РВВ Луцького НТУ, 2018. 158 с. С. 125–133.
7. Цимбалюк І. О., Луцик В. Д. Податкове стимулювання залучення інвестицій у енергозбереження в Україні. *Еколого-економічні засади раціонального природокористування: теорія та практика реалізації*: кол. моногр. Луцьк: Вежа-Друк, 2015. С. 45–73.

ТЕМА 3.
КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ
АКТИВІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

- 1. Взаємозв'язок понять у розкритті сутності активізації інвестиційної діяльності в регіоні*
- 2. Концепція активізації інвестиційної діяльності в регіоні*
- 3. Середовище інвестиційної діяльності регіону*
- 4. Загрози активізації інвестиційної діяльності*

3.1. Взаємозв'язок понять у розкритті сутності активізації інвестиційної діяльності в регіоні

У сучасний час регіони України стикаються зі складною ситуацією через військове вторгнення росії. Ця війна чинить негативний вплив на всі аспекти життя, призводячи до кризової ситуації в областях, де тривають бойові дії. Щоб забезпечити швидке відновлення країни після війни, необхідно вже сьогодні повертати інвестиції у відновлення регіонів.

Зараз, завдяки політиці децентралізації управління, регіони відіграють усе більшу роль у вирішенні соціальних проблем і покращенні якості життя населення. Проте успішні ринкові реформи, стабільний економічний ріст і зменшення соціально-економічних нерівностей вимагають значного залучення інвестицій у регіони.

Головною метою інвестиційної діяльності задля сталого розвитку в регіонах є досягнення максимальної соціально-економічної та екологічної ефективності. На жаль, на сьогодні інвестиції в регіони України не надходять належним чином. Економічна та політична нестабільність ускладнює інвестиційну діяльність та стримує іноземних інвесторів.

Основні причини низького рівня інвестиційної активності включають високий рівень корупції та бюрократизації, розповсюдження тіньової економіки, проблеми з судовою системою та фіскальною політикою, нестабільність законодавства, відсутність

гарантій для інвесторів і недостатній розвиток інфраструктури. В цих умовах активізація інвестиційної діяльності в регіонах є важливою передумовою стабілізації та розвитку регіональної економіки.

Останніми роками відзначається важлива тенденція в міжнародній інвестиційній сфері, яка активно розвивається і стосується зміни пріоритетів у напрямку досягнення сталого розвитку. Як вказує Л. Федулова, спостерігається надзвичайний ріст соціальних та екологічних інвестицій на всіх рівнях, включаючи корпоративний, національний і міжнародний рівні.

Міжнародна інвестиційна діяльність зараз націлена на вирішення низки важливих завдань, таких як охорона довкілля, підтримка розвиваються країн, модернізація економіки, реалізація соціальних програм та спільна розробка природних ресурсів.

У доповіді Харлема Брунтланда «Наше спільне майбутнє», представлений у 1987 році, визначено поняття **сталого розвитку** як такого, що задовольняє потреби сучасного покоління без завдання шкоди можливості майбутніх поколінь забезпечувати свої потреби. Прийняття Програми сталого розвитку до 2030 року міжнародним співтовариством свідчить про переконаність у тому, що глобальні виклики можуть бути подолані лише за умови спільних зусиль.

Серед факторів, що сприяють сталому розвитку регіонів, слід виділити інвестиції, які включають в себе розумний розподіл інвестиційних ресурсів, ефективне управління інвестиційною діяльністю та досягнення очікуваних результатів. Україна прагне стати державою з сильною економікою та передовими інноваціями. Один із ключових аспектів реалізації цієї стратегії – Програма залучення інвестицій. Таким чином, розвиток інвестиційної діяльності визнається ключовим фактором для підвищення конкурентоспроможності економіки та досягнення сталого розвитку регіонів.

Для досягнення сталого соціально-економічного розвитку регіону необхідно оптимально використовувати інвестиційні ресурси та підвищувати їх ефективність як у економічному, так і соціальному плані.

Концепція сталого розвитку ґрунтується на взаємодії соціальних, економічних і екологічних компонентів. Сталий розвиток регіону великою мірою залежить від обсягу залучених інвестицій та напрямів використання, їх економічної природи, яка обумовлена закономірностями розширеного відтворення: чим активніший інвестиційний процес, тим швидше відновлюються матеріальні та робочі ресурси. Це сприяє визначенню перспективних напрямків капіталовкладень та об'єднанню зусиль на регіональному рівні для поліпшення інвестиційно-інноваційного розвитку регіону.

У сучасних умовах спаду економічного розвитку України інвестиційні процеси в регіонах потребують нового підходу до їх формування та реалізації. Ключовим аспектом досягнення позитивних результатів у цих процесах для соціально-економічного розвитку регіону є активізація інвестиційної діяльності в ньому. Це визнається як критичний елемент економічної політики держави, що сприяє стабільному економічному зростанню як нації в цілому, так і окремих регіонів.

У науковій літературі, особливу увагу приділяють поняттю «інвестиційної активності». І. Райзберг розглядає її як результативний показник інвестиційної привабливості, що визначається рівнем та інтенсивністю інвестиційної діяльності в регіоні країни, включаючи обсяги та темпи залучення інвестицій в основний капітал регіону.

З іншого підходу, Наталія Клімова розглядає інвестиційну активність як екстенсивний показник інвестиційної діяльності, що відображає ступінь інтенсивності інвестиційних процесів та враховує ресурсні та реалізовані можливості регіональної економічної системи. Подібний підхід приймають І.Ройзман, А. Шахназарова, І. Гришина, розглядаючи це поняття як рівень розвитку та інтенсивність інвестиційної діяльності регіону, включаючи обсяги та темпи залучення інвестицій в основний капітал регіону.

Інвестиційна активність відображає стан інвестиційної сфери в конкретному регіоні.

Загалом, «активізація» означає процес збільшення активності та ефективності діяльності, перехід до більш динамічного стану,

стимулювання рішучих дій, спонукання до більш активної діяльності, сама дія та результати спонукання до посиленої активності, підвищена інтенсивність дій, а також прискорення темпів росту.

Активізація інвестиційної діяльності в регіоні це цілеспрямований вплив на процеси інвестування з метою досягнення оптимального розподілу обмежених інвестиційних ресурсів та підвищення якісних і кількісних показників їх залучення.

Взаємозв'язок понять у розкритті сутності активізації інвестиційної діяльності в регіоні зображено на рис. 3.1.

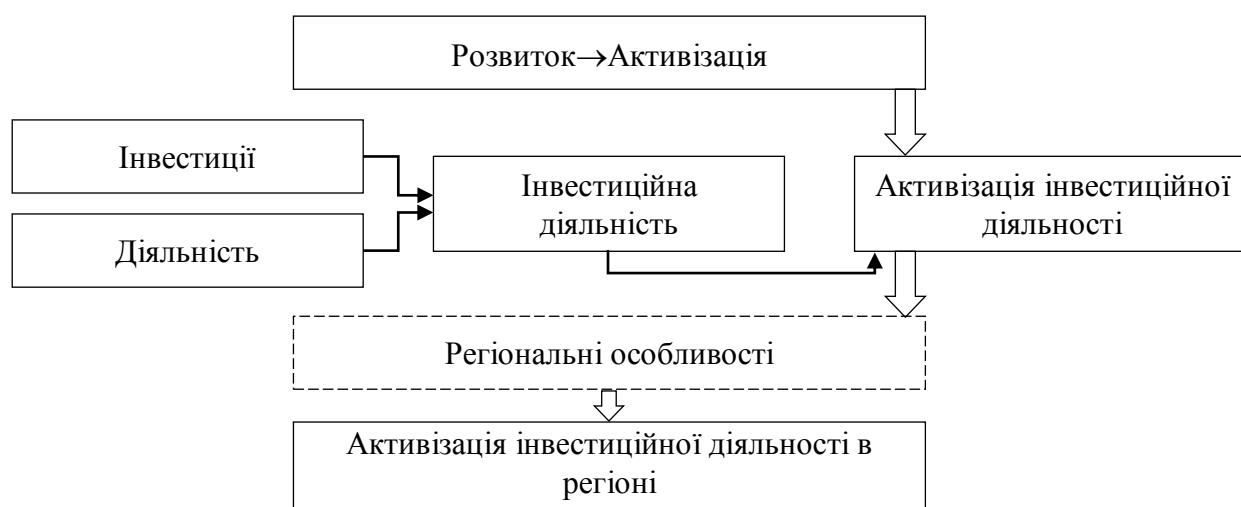

Рис. 3.1. *Взаємозв'язок понять у розкритті сутності активізації інвестиційної діяльності в регіоні*

Активізація інвестиційної діяльності і участь регіону в інтеграційних процесах є важливими для прискорення соціально-економічного розвитку регіонів. При формуванні державної регіональної політики важливо враховувати конкурентні переваги та ефективно використовувати інвестиційний потенціал регіону.

Особливо важливою є розробка концепції управління процесом приваблення інвестицій до регіону, яка ґрунтується на відновленні відтворювальних процесів і економічній самодостатності системи регіонального господарства у перспективі.

3.2. Концепція активізації інвестиційної діяльності в регіоні

На сучасному етапі, інвестиційну діяльність розглядають з урахуванням потреб інвесторів і загальносуспільних інтересів. Інвестори ставлять перед собою завдання отримати найбільший можливий прибуток від вкладених ресурсів, зокрема, через отримання доходу. Сучасні теорії інвестицій акцентують увагу на ефективності інвестицій та їх внеску у суспільний розвиток. На макро- та мезорівні, показником ефективності інвестицій є їх здатність сприяти суспільному відтворенню.

Враховуючи це концепція активізації інвестиційної діяльності в регіоні, що враховує інтереси інвесторів і загальносуспільні цілі, набуває форми, як показано на рисунку 3.2.

Рис. 3.2. Концепція активізації інвестиційної діяльності в регіоні

Оцінку ефективності інвестиційної діяльності зазвичай проводять на основі ряду показників, які відображають результати інвестування.

Важливо відзначити, що досягнення економічної ефективності було і залишається ключовим фактором у процесі здійснення

інвестиційної діяльності. Цей аспект визначається важливим і вирішальним узгодженням інвестиційних рішень та метою отримання позитивних фінансових результатів у тривалій перспективі.

Активізація інвестиційної діяльності в регіоні спрямована на отримання синергетичного ефекту, який виникає внаслідок інвестування в соціальні, економічні та екологічні сфери регіону, і на досягнення перспектив сталого розвитку. За визначенням Б. Райзберга та О. Стародубцевої, ефективність інвестиційної діяльності визначається співвідношенням між досягнутим результатом і обсягом інвестицій, які призвели до цього результату.

Акцентування на ефективності інвестицій походить від розвитку уявлень про економічне зростання. Раніше більшість учених сприймала інвестиції як капіталовкладення з метою отримання прибутку і економічного зростання. Однак у 70-х роках ХХ століття концепція економічного зростання почала враховувати якісні аспекти, такі як покращення якості життя та екологічні питання.

Для забезпечення сталого розвитку необхідно розвивати не лише економічні, але й природні та соціальні аспекти. Екологічні та соціальні обмеження стають факторами, які обмежують безмежний ріст. Країни, які переходять до інноваційної економіки, приймають шлях сталого розвитку, де великий акцент робиться на екологічних і соціальних аспектах.

Основними результатами активізації інвестиційної діяльності в регіоні є досягнення позитивних показників соціально-економічної та екологічної ефективності інвестиційної діяльності через реалізацію соціально-, економіко- і еколого-орієнтованого інвестування (рис. 3.3).

Економічно орієнтоване інвестування спрямоване на досягнення економічної ефективності в контексті інвестиційної діяльності, яка проявляється у вартісній оцінці отриманих результатів. В рамках цього підходу до інвестування, результати оцінюються не лише через отримання фінансового прибутку, а також через збільшення обсягів виробництва, сприяння модернізації, підвищення рівня конкурентноспроможності на ринку, позитивний вплив на

зовнішньоекономічний баланс, розвиток інвестиційної інфраструктури та інші показники.

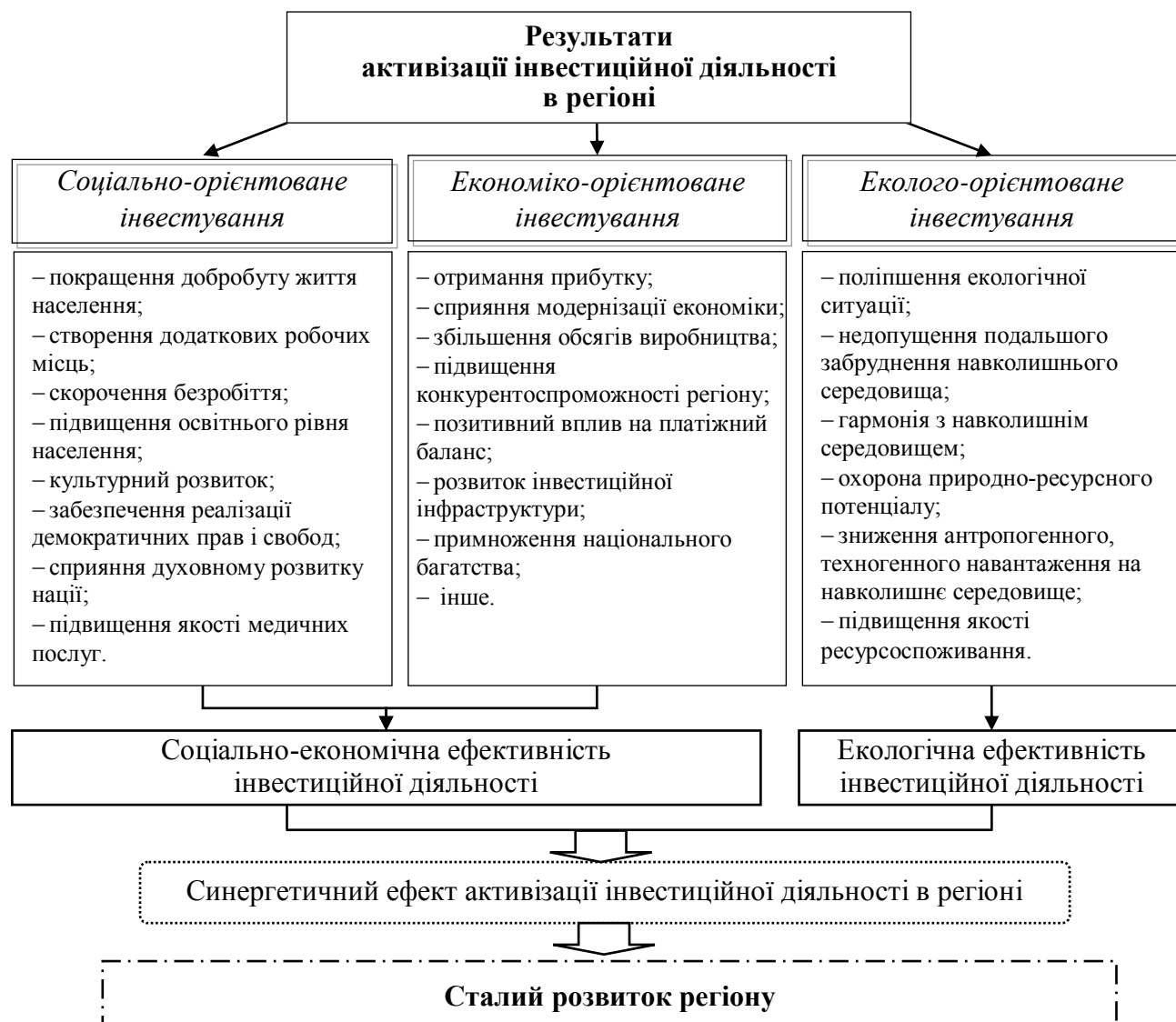

Рис. 3.3. *Результати активізації інвестиційної діяльності в регіоні*

У науковій літературі існують різні точки зору щодо наявності соціальної ефективності у виконанні інвестиційної діяльності. Зокрема автори Л. Гітман і М. Джонк у своїй монографії «Основи інвестування» розглядають інвестиції як спосіб розміщення капіталу з метою збереження або збільшення його вартості та отримання прибутку. Аналогічні погляди має і В. Федоренко, який розглядає інвестиційну діяльність як вкладення капіталу з метою подальшого зростання.

Однак вони вказують, що приріст капіталу в результаті інвестування є компенсацією за ризик втрат від інфляції та невідмовлення від відсотків за банківськими депозитами капіталу. Отже, ці дослідники не враховують соціально-орієнтоване інвестування, акцентуючи увагу лише на економічній ефективності інвестиційної діяльності.

Результати соціально-орієнтованого інвестування проявляються у підвищенні якості життя населення, створенні нових робочих місць, зменшенні безробіття, підвищенні рівня освіти і культури населення, забезпеченні реалізації демократичних прав і свобод, сприянні духовному розвитку нації та збільшенні національного багатства.

Соціальна ефективність є важливим показником інвестиційної діяльності та її активізації. Ігнорування цього аспекту, як правильно відзначає С. Маркова, обмежує розуміння «інвестиційної діяльності» до процесу здійснення «капітальних вкладень». Ми згодні з Г. Виноградовою, що соціальний ефект інвестування досягається завдяки поєднанню з економічним ефектом, який включає в себе отримання прибутку. У цьому контексті, поєднання цих двох ефективностей має потенціал для досягнення синергії. Важливо відзначити, що оцінка роздільної ефективності соціальної та економічної складно проводиться числово. Тому при оцінці інвестиційної діяльності у регіоні ми враховуємо соціально-економічну ефективність як цілісний показник.

У контексті глобалізації, обмеженості природних ресурсів та зростаючого впливу економічних систем на навколишнє середовище, розвиток діяльності всіх суб'єктів господарювання на засадах сталого розвитку стає надзвичайно важливим. Відповідно до концепції сталого розвитку, ефективність будь-якої діяльності, включаючи інвестиційну, повинна оцінюватися з економічного, соціального та екологічного погляду.

Управління інвестиційною діяльністю в регіоні повинно враховувати необхідність екологічно орієнтованого розвитку цього регіону. Цей імператив визначається рівнем впливу суб'єктів інвестиційної діяльності на екологічні рішення, заходами щодо

підтримки екологічної ситуації на належному рівні та екологічною свідомістю інвесторів-природокористувачів.

Екологічна ефективність інвестиційної діяльності – це здатність обмежувати негативний вплив на навколишнє середовище, покращувати його стан, збільшувати наявність природних ресурсів та зменшувати рівень їх забруднення, а також зберігати природно-ресурсний потенціал, поліпшувати якість використання ресурсів та впроваджувати екологічні вимоги у процеси інвестиційної діяльності.

На відміну від економічної ефективності, соціальна та екологічна ефективність інвестиційної діяльності частково можуть бути виражені не в грошовому еквіваленті. Вони, в основному, мають форму позаекономічних параметрів і показників, таких як вільний час, духовне здоров'я суспільства, рівень життя населення тощо.

Важливо підкреслити синергію соціально-економічної та екологічної ефективності як ключовий результат виконання інвестиційної діяльності в регіоні. Згідно з головним принципом XXI століття, «економічно вигідним може бути лише те, що є екологічно безпечним та соціально справедливим». Досягнення соціально-екологічної ефективності повністю розкриває результати інвестиційної діяльності та сприяє досягненню сталого розвитку регіону.

3.3. Середовище інвестиційної діяльності регіону

Запропонована концепція активізації інвестиційної діяльності в регіоні визначає ряд обов'язкових вимог до оточуючого середовища, яким є інвестиційне середовище. Це включає в себе створення сприятливих умов для залучення інвестицій, поліпшення інфраструктури та регуляторного середовища, забезпечення стабільності та прозорості в інвестиційних процесах.

Зокрема, необхідно створити ефективну систему захисту прав інвесторів, що сприяє їхньому довірчому ставленню до регіону. Розвиток інфраструктури, зокрема транспортної та комунікаційної, є ключовим чинником для забезпечення доступу до ринків і ресурсів.

Також, важливо вдосконалити систему регулювання та надати інвесторам можливість участі у прийнятті рішень, що стосуються регіонального розвитку.

Проте необхідно пам'ятати, що активізація інвестиційної діяльності повинна бути збалансованою з врахуванням принципів сталого розвитку. Це означає, що інвестиційні проекти повинні бути спрямовані не лише на отримання короткострокового прибутку, але й на збереження природних ресурсів, підвищення якості життя населення та збереження екологічної стабільності.

Таким чином, концепція активізації інвестиційної діяльності в регіоні має бути вбудована у загальний контекст сталого розвитку, де інвестиції відіграють важливу роль у досягненні економічної, соціальної і екологічної ефективності (рис. 3.4).

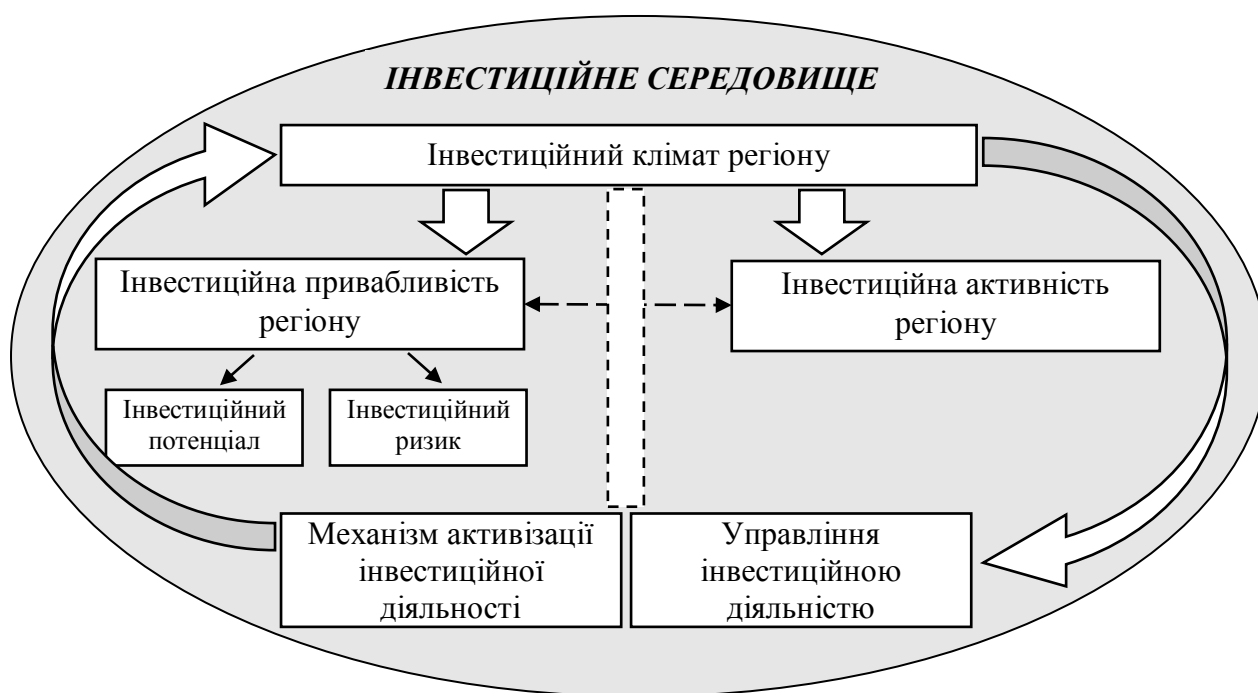

Рис. 3.4. Середовище інвестиційної діяльності регіону

Середовище інвестиційної діяльності включає у себе складну сукупність факторів, які визначають можливість та привабливість інвестицій у конкретному регіоні. Інвестиційне середовище є важливим індикатором, що свідчить про загальний стан

регіонального розвитку, його конкурентоспроможність та потенційний інтерес інвесторів.

Для здійснення активізації інвестиційної діяльності у регіоні необхідний детальний аналіз складових частин інвестиційного середовища. Цей аналіз включає в себе розгляд регіонального інвестиційного клімату, інвестиційної привабливості регіону, а також інвестиційного потенціалу та ризиків.

Інвестиційний клімат регіону є інтегральним показником, що відображає умови для здійснення інвестиційної діяльності. Один з підходів до розуміння інвестиційного клімату визначає його як сукупність умов, які впливають на реалізацію інвестиційних проектів у конкретному регіоні та країні загалом.

Другий підхід більше підкреслює, що інвестиційний клімат відображає рівень сприятливості або недостатньої сприятливості для інвесторів у даному регіоні. Цей підхід залежить від аналізу інвестиційної привабливості та активності регіону.

Інвестиційна привабливість регіону, з свого боку, визначається як комплексом характеристик регіону, які впливають на рішення інвесторів про інвестування в цей регіон. Це включає в себе якість інвестиційного пакету та розвиток регіону на даний момент часу.

Підсумовуючи, важливо враховувати, що інвестиційне забезпечення сталого розвитку регіону вимагає ретельного аналізу та врахування інвестиційного клімату, інвестиційної привабливості та інших факторів. Такий підхід допомагає створити сприятливе середовище для інвестицій, що сприяє сталому розвитку регіону.

В. Дорохов та М. Піндур визначають інвестиційну привабливість як сукупність об'єктивних можливостей і обмежень, що впливають на інтенсивність залучення інвестицій у регіон, або його інвестиційну активність. Подібне поняття інвестиційної привабливості підтримують Л. Петков, В. Проскурін, які розглядають її як комплекс об'єктивних і суб'єктивних умов, які сприяють або обмежують процес інвестиційної діяльності на різних рівнях - макро-, мезо- та мікрорівнях.

Інвестиційна привабливість є інтегральною характеристикою, що враховує соціально-економічні, організаційно-правові, морально-психологічні та суспільно-політичні аспекти зацікавленості суб'єкта інвестиційної діяльності в інвестуванні в певний об'єкт.

Інвестиційна привабливість регіону визначається як комплекс чинників (політичних, економічних, правових, соціальних, екологічних тощо), що впливають на рішення діючих та потенційних суб'єктів інвестиційної діяльності щодо вкладення інвестицій в розвиток економіки регіону. Ми підтримуємо це розуміння поняття інвестиційної привабливості.

Основними складовими інвестиційної привабливості є інвестиційний потенціал і інвестиційний ризик регіону. *Інвестиційний потенціал* регіону може бути розглянутий як сукупність об'єктивних передумов для приваблення інвестицій, включаючи природно-ресурсний, трудовий, виробничий, інноваційний, інституціональний, інфраструктурний, фінансовий, споживчий та туристичний потенціали. Або ж як сума накопичених інвестиційних ресурсів в економіці, які за певних умов можуть бути перетворені на інвестиції.

Інвестиційний ризик, у свою чергу, визначається як можливість виникнення обставин, що можуть призвести до погіршення інвестиційної привабливості. Цей ризик включає в себе різні аспекти, такі як економічний, фінансовий, соціальний, екологічний, кримінальний, законодавчий та управлінський. Рівень та характер інвестиційних ризиків формують інвестиційний імідж регіону.

У випадку, коли інвестиційний потенціал регіону перевищує рівень інвестиційних ризиків у ньому, можна стверджувати, що досліджуваний регіон є інвестиційно привабливим.

Інвестиційний потенціал регіонів України має значну гетерогенність, тому система управління інвестиційною діяльністю повинна бути відповідною до можливостей і потреб кожного окремого регіону.

Управління інвестиційною діяльністю в регіоні раціонально виконується через наступні напрямки:

- створення сприятливого інвестиційного клімату;
- пошук джерел фінансування структурних перетворень;
- збільшення ролі власних джерел фінансування інвестиційних проектів;
- посилення контролю з боку регіональної влади за цільовим використанням коштів із регіонального бюджету, які спрямовуються на інвестування та інше.

Активізація інвестиційної діяльності, як і будь-який інший процес, визначається під впливом різних факторів. Основні групи таких факторів включають:

- Політичний фактор, що описує політичну ситуацію в країні та рівень довіри населення до влади.
- Економічний фактор, який відображає стан економічного розвитку країни, динаміку ВВП, обсяг зовнішнього і внутрішнього боргу та рівень тіньової економіки.
- Організаційно-правовий фактор, який відображає ефективність державної та регіональної інвестиційної політики і наявність дієвої законодавчої бази.
- Природно-ресурсний фактор, який описує наявність ресурсів, таких як трудові, земельні, енергетичні ресурси та інші.
- Фінансовий фактор, який включає доходи бюджету та відсоткові ставки за кредитами.
- Соціально-культурний фактор, який характеризує рівень життя населення, якість медичного обслуговування, рівень злочинності, соціальний захист, дотримання прав і свобод людини.
- Екологічний фактор, який оцінює стан навколишнього середовища, рівень забруднення природних ресурсів та екологічну безпеку населення.
- Міжнародний фактор, який описує міжнародний рейтинг країни та її співпрацю з міжнародними організаціями.

3.4. Загрози активізації інвестиційної діяльності

Фактори, які були вище викладені, розділені на кількісні та якісні аспекти. Однак, оцінка якісних факторів складна у відносині до їх кількісного впливу. Ці фактори створюють певне середовище для інвестиційної діяльності, визначаючи привабливість країни або регіону для потенційних інвесторів.

Основними загрозами для зростання інвестиційної діяльності є:

- нестабільне та надмірне державне регулювання;
- неоднозначність нормативно-правових актів;
- нестабільність політичного та економічного середовища;
- корупція;
- велике податкове навантаження;
- недостатній рівень доходів громадян;
- відсутність матеріальної та інвестиційної інфраструктури;
- проблеми з доступом до внутрішніх та зовнішніх ринків і інше.

При виборі сфер для приваблення інвестицій, з урахуванням можливих порівняльних переваг регіону, важливо надавати пріоритет інноваційній концепції, яка включає соціальні та екологічні аспекти.

Таким чином, активізація інвестиційної діяльності в регіоні є важливою передумовою для стабілізації та розвитку цього регіону. Залучення інвестицій є одним із пріоритетів для забезпечення сталого регіонального розвитку України. Концепція активізації інвестиційної діяльності передбачає збільшення якісних та кількісних показників приваблення інвестицій в регіон і підвищення їх соціально-економічної та екологічної ефективності. У результаті активізації інвестиційної діяльності досягається сталий розвиток регіону.

Важливе значення для інвестиційного клімату та сталого розвитку на сьогодні мають загрози та ризики, пов'язані з воєнним станом в Україні. Військовий конфлікт створює надзвичайно складну та непередбачувану ситуацію, яка впливає на різні аспекти інвестиційної діяльності та загрожує сталому розвитку регіону. Ось деякі з найбільш суттєвих викликів, пов'язаних із воєнним станом в Україні:

1. **Політична та економічна нестабільність:** Військовий конфлікт призводить до нестабільності в країні та регіоні, що важливо впливає на бізнес-середовище. Зміни у владі, економічна турбулентність та неспокій можуть відлякувати інвесторів.
2. **Безпека та ризики втрат:** Воєнний конфлікт створює серйозні загрози для безпеки та може призвести до фізичних руйнувань і втрат майна, що негативно впливає на інвестиційний клімат.
3. **Психологічний ефект:** Військовий конфлікт може вплинути на інвесторський настрій, створюючи психологічний стрес та невизначеність. Це може призвести до зниження інвестицій та збільшення ризиків.
4. **Порушення прав та контрактів:** Воєнний стан може призвести до порушення прав та договорів, що створює небезпеку для іноземних інвесторів та бізнесу загалом.
5. **Обмеження руху капіталу:** Умови воєнного конфлікту можуть призвести до обмеження виходу та в'їзду капіталу, що робить інвестиції менш привабливими для іноземних інвесторів.
6. **Зниження інфраструктурних можливостей:** Воєнний конфлікт може спричинити руйнування інфраструктури, що обмежує можливості для розвитку бізнесу та інвестицій.

З урахуванням цих загроз і ризиків важливо для влади та інвесторів спільно працювати над забезпеченням стабільності та відновленням економіки в разі воєнного конфлікту. Вирішення конфлікту та відновлення миру в регіоні буде ключовим кроком для створення сприятливого інвестиційного клімату та забезпечення сталого розвитку.

Питання для самоперевірки знань:

1. Які основні причини низького рівня інвестиційної активності в регіонах України вказані в тексті і чому це є проблемою?
2. Які конкретні фактори сприяють сталому розвитку регіонів, зокрема через інвестиції, і як вони відображаються в інформації?

3. Як роль інвестицій відображається в стратегії "Україна-2020" та концепції сталого розвитку?

4. Які відмінності в розумінні поняття "інвестиційна активність" представлені в тексті, і як це може вплинути на підходи до інвестиційної діяльності в регіонах?

5. Які різні точки зору існують щодо наявності соціальної ефективності в інвестиційній діяльності, і які автори представляють ці погляди?

6. Яким чином соціальна ефективність впливає на якість життя населення і розвиток регіону через інвестиційну діяльність?

7. Які аспекти сталого розвитку враховуються при оцінці ефективності інвестиційної діяльності в регіоні?

8. Яким чином соціальна та екологічна ефективність інвестиційної діяльності відрізняються від економічної ефективності, і чому вони можуть бути важливими показниками для інвесторів і суспільства в цілому?

9. Які основні компоненти інвестиційного потенціалу регіону і чому вони є важливими для приваблення інвестицій?

10. Які напрямки управління інвестиційною діяльністю в регіоні були названі в тексті, і чому вони важливі для сталого розвитку?

11. Які можливі наслідки можуть виникнути, коли інвестиційний потенціал регіону не відповідає рівню інвестиційних ризиків, і чому важливо забезпечити їх взаємодоповнення?

12. Які фактори впливають на привабливість країни або регіону для потенційних інвесторів?

13. Які основні загрози для зростання інвестиційної діяльності в регіоні наведені в тексті?

14. Які можливі наслідки військового конфлікту мають найбільший вплив на інвестиційний клімат та сталий розвиток регіону?

15. Які основні вимоги до інвестиційного середовища в регіоні визначає запропонована концепція активізації інвестиційної діяльності?

Тестові завдання

1. Які кроки можуть бути прийняті владою та інвесторами для забезпечення стабільності та відновлення економіки в разі воєнного конфлікту в регіоні?

- a) Посилення конкурентних переваг.
- b) Стабільний економічний ріст.
- c) Відсутність гарантій для інвесторів.
- d) Розвиток інфраструктури.

2. Якими поняттями описується "активізація"?

- a) Зміна клімату.
- b) Підвищення рівня екологічної ефективності.
- c) Посилення активності та ефективності діяльності.
- d) Розширення географічного охоплення.

3. Яку роль в інвестиційній діяльності відіграють регіони?

- a) Регіони не мають значення в інвестиційній діяльності.
- b) Регіони грають ключову роль у вирішенні соціальних проблем.
- c) Регіони призначені для релаксації інвесторів.
- d) Регіони не впливають на інвестиційну діяльність.

4. Що є головною метою інвестиційної діяльності в регіонах?

- a) Заробити більше грошей для інвесторів.
- b) Збільшити екологічні ризики в регіоні.
- c) Досягнення максимальної соціально-економічної та екологічної ефективності.
- d) Перемога у політичних виборах.

5. Яким чином відзначається тенденція в інвестиційній сфері?

- a) Зменшення інтересу до сталого розвитку.
- b) Збільшення соціальних інвестицій на всіх рівнях.
- c) Відмова від будь-яких інвестицій.
- d) Зниження обсягів інвестицій в основний капітал.

6. Яку точку зору щодо інвестиційної діяльності підтримують автори Л. Гітман і М. Джонк у своїй монографії «Основи інвестування»?

- a) Інвестиції спрямовані на збереження капіталу та отримання прибутку.
- b) Інвестиції мають за мету підвищення рівня освіти населення.
- c) Інвестиції передбачають вкладення капіталу в банківські депозити.
- d) Інвестиції не мають жодної економічної мети.

7. Які позитивні результати соціально-орієнтованого інвестування вказуються в тексті?

- a) Зростання рівня безробіття та підвищення інфляції.
- b) Зменшення якості життя населення та забезпечення демократичних прав.
- c) Створення нових робочих місць та підвищення рівня освіти.
- d) Зменшення національного багатства та духовного розвитку нації.

8. За якою концепцією повинна оцінюватися ефективність будь-якої діяльності, включаючи інвестиційну, згідно з текстом?

- a) Ефективність повинна оцінюватися тільки з економічного погляду.
- b) Ефективність повинна оцінюватися з економічного, соціального та екологічного погляду.
- c) Ефективність повинна оцінюватися виключно з соціального погляду.
- d) Ефективність не повинна оцінюватися взагалі.

9. Що визначає імператив управління інвестиційною діяльністю в регіоні, згідно з текстом?

- a) Рівень впливу суб'єктів інвестиційної діяльності на економічні рішення.
- b) Екологічна безпека інвестиційного процесу.

- c) Розмір інвестицій в освіту та культуру населення.
- d) Забезпечення реалізації демократичних прав і свобод.

10. Які характеристики має екологічна ефективність інвестиційної діяльності, згідно з текстом?

- a) Збільшення негативного впливу на навколишнє середовище та зберігання природних ресурсів.
- b) Зменшення рівня забруднення та поліпшення якості використання ресурсів.
- c) Відсутність будь-яких екологічних параметрів та показників.
- d) Виключно грошовий еквівалент вираження екологічної ефективності.

11. Що включає в себе концепція активізації інвестиційної діяльності в регіоні?

- a) Тільки створення сприятливих умов для залучення інвестицій.
- b) Поліпшення інфраструктури та регуляторного середовища.
- c) Забезпечення стабільності та прозорості в інвестиційних процесах.
- d) Усі вищезазначені відповіді.

12. Який чинник визначає інвестиційну привабливість регіону?

- a) Лише якість інвестиційного пакету.
- b) Тільки розвиток регіону на даний момент часу.
- c) Об'єднання якостей регіону, що впливають на рішення інвесторів.
- d) Наявність природно-ресурсних ресурсів.

13. Які фактори впливають на інвестиційний клімат регіону?

- a) Тільки економічний та фінансовий фактори.
- b) Тільки природно-ресурсний та організаційно-правовий фактори.
- c) Політичний, економічний, організаційно-правовий та інші фактори.

d) Соціально-культурний та екологічний фактори.

14. Як визначається інвестиційний ризик регіону?

- a) Можливість виникнення обставин, що погіршують інвестиційну привабливість.
- b) Тільки рівень злочинності в регіоні.
- c) Екологічний стан регіону.
- d) Рівень тіньової економіки в регіоні.

15. Який фактор не враховується при управлінні інвестиційною діяльністю в регіоні?

- a) Політичний фактор.
- b) Екологічний фактор.
- c) Фінансовий фактор.
- d) Доступність медичного обслуговування.

16. Які фактори визначають привабливість країни для потенційних інвесторів?

- a) Стабільність політичного середовища
- b) Велике податкове навантаження
- c) Недостатній рівень доходів громадян
- d) Відсутність матеріальної та інвестиційної інфраструктури

17. Які з наведених факторів є загрозами для зростання інвестиційної діяльності в регіоні?

- a) Відсутність матеріальної та інвестиційної інфраструктури
- b) Воєнний конфлікт
- c) Нестабільне та надмірне державне регулювання
- d) Пріоритет інноваційної концепції

18. Які аспекти впливу воєнного конфлікту на інвестиційну діяльність найбільш суттєві?

- a) Зниження інфраструктурних можливостей
- b) Порушення прав та контрактів

- c) Відсутність матеріальної та інвестиційної інфраструктури
- d) Психологічний ефект

19. Які аспекти інвестиційної діяльності найбільше піддаються впливу воєнного конфлікту?

- a) Соціальні та екологічні аспекти
- b) Корупція
- c) Безпека та ризики втрат
- d) Велике податкове навантаження

20. Яке значення має вирішення воєнного конфлікту для інвестиційного клімату та сталого розвитку регіону?

- a) Вирішення конфлікту не має значення для інвестиційного клімату
- b) Вирішення конфлікту сприяє зниженню інфраструктурних можливостей
- c) Вирішення конфлікту створює психологічний стрес
- d) Вирішення конфлікту є ключовим кроком для створення сприятливого інвестиційного клімату та забезпечення сталого розвитку.

Задачі

Задача 1: Уявімо, що ви є керівником економічного відділу регіональної адміністрації в окремому областному центрі України, який став об'єктом бойових дій унаслідок вторгнення Росії. Ваша місія - відновлення регіону після війни та залучення інвестицій для швидкого відновлення і покращення якості життя місцевого населення.

1. Які основні фактори впливу війни і політичної нестабільності в Україні на інвестиційну діяльність в вашому регіоні?
2. Які першочергові заходи ви заплануєте вжити для залучення інвестицій та підтримки соціально-економічного відновлення вашого регіону?

3. Які конкретні проблеми і перешкоди ви вбачаєте в інвестиційному процесі в умовах війни, і як плануєте їх подолати?
4. Які стратегічні кроки ви розглядаєте для досягнення сталого розвитку вашого регіону, враховуючи активізацію інвестиційної діяльності та міжнародну співпрацю?

Ситуаційна задача:

Ви є керівником інвестиційного фонду, який спеціалізується на інвестуванні в різні галузі господарства. Ваш фонд має великий обсяг капіталу, і ви зобов'язані забезпечити найкращий фінансовий результат для інвесторів. Однак ви також стикаєтеся з ростучим тиском з боку суспільства і активістських груп, які вимагають більшої уваги до соціальної та екологічної ефективності ваших інвестиційних проектів.

Спільність інвесторів вимагає вас збалансувати між отриманням максимального прибутку і врахуванням соціальних та екологічних аспектів. Зараз перед вами стоїть важке рішення: інвестувати в привабливий проект, який може приносити великий прибуток, але може мати негативний вплив на навколишнє середовище та суспільство, або обрати менш прибутковий, але більш соціально та екологічно відповідальний проект.

Як керівник фонду, як ви приймаєте рішення? Які фактори і критерії ви берете до уваги при виборі проекту для інвестування? Як ви збалансуєте економічну, соціальну та екологічну ефективність ваших інвестицій? Яким чином ви пояснюєте ваші рішення інвесторам і суспільству?

Задача 2. Ви є консультантом з питань економічного розвитку та інвестиційної політики у регіоні, який бажає активізувати інвестиційну діяльність. Ваше завдання - розробити стратегію для створення сприятливого інвестиційного клімату в цьому регіоні, забезпечити прозорість та стабільність інвестиційних процесів, а також здійснити аналіз інвестиційного потенціалу та ризиків.

1. Розробіть план дій для створення сприятливого інвестиційного клімату у вашому регіоні. Включіть в нього кроки щодо політичних, економічних, організаційно-правових, природно-ресурсних, фінансових, соціально-культурних, екологічних та міжнародних аспектів.
2. Проведіть аналіз інвестиційного потенціалу вашого регіону, визначивши його сильні та слабкі сторони. Які конкретні ресурси та можливості можуть привернути інвесторів?
3. Оцініть інвестиційний ризик у вашому регіоні, ідентифікувавши основні фактори, які можуть вплинути на інвестиційну привабливість. Які заходи можна прийняти для зменшення цього ризику?
4. Розробіть програму залучення інвесторів, включаючи пошук джерел фінансування для структурних перетворень та підвищення ролі власних джерел фінансування. Які фінансові інструменти та підходи можна використовувати для приваблення інвестицій?
5. Враховуючи принципи сталого розвитку, які кроки можна здійснити, щоб інвестиційні проекти спрямовувалися не лише на отримання прибутку, але й на збереження природних ресурсів та підвищення якості життя населення?
6. Проведіть моніторинг і оцінку результатів впровадження стратегії протягом певного періоду часу, ідентифікуючи досягнуті успіхи та проблеми, які виникають у процесі. Які корективи можна внести у стратегію для досягнення бажаних результатів?
7. Забезпечте прозорість та відкритість у процесі управління інвестиційною діяльністю та надайте інвесторам можливість участі у прийнятті рішень, що стосуються регіонального розвитку.

Ця задача допоможе вам розробити комплексний план для активізації інвестиційної діяльності в вашому регіоні, враховуючи всі необхідні аспекти та забезпечуючи сталість розвитку.

Задача 3. Розгляньте наступні загрози та ризики, пов'язані з воєнним станом в Україні, і визначте, як вони можуть вплинути на інвестиційну діяльність та сталий розвиток регіону. Які кроки можна підприємати для забезпечення стабільності та сталого розвитку в умовах воєнного конфлікту?

Рекомендовані джерела:

1. Карлін М. І. Фінансовий механізм реалізації ідей концепцій сталого розвитку та «зеленої економіки». *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. Т. 4, № 16 (2018). С. 108–113.
2. Карташов Є. Г. Інвестиційна складова в процесі формування механізмів державного управління стійкістю регіональних еколого-економічних систем ДонДУУ. *Менеджер*. № 1, (67). 2014. С. 121–126.
3. Лугова М. С. Активізація інвестиційної діяльності як визначальний фактор розвитку регіону. *Сучасні тренди міжнародних економічних відносин & Управління проектами Європейського Союзу: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Луцьк, 20–22 верес. 2018 р.) / за ред. Н. В. Павліхи. Луцьк: Вежа-Друк, 2018. С. 134–137.*
4. Лугова М. С. Інвестиційна привабливість України як спосіб підвищення конкурентоспроможності країни. Стратегії глобальної конкурентоспроможності: соціально-економічні виміри: матеріали міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. Черкаси: Черкас. держ. технолог. ун-т, 2014. С. 100–102.
5. Лугова М. С. Напрями вдосконалення державної інвестиційної політики в контексті сталого розвитку. Проблеми раціонального використання соціально-економічного та природно-ресурсного потенціалу регіону: фінансова політика та інвестиції: [зб. наук. праць]. Рівне: НУВГП, 2013. Вип. ХІХ (№ 2). С. 66–74.
6. Чернікова О. В. Інвестиційний процес в економіці країни як визначальний чинник економічного розвитку. *Економіка та управління національним господарством*. 2010 р. №9 (111). С. 86.

ТЕМА 4.

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ДІАГНОСТИКИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

- 1. Мета, завдання та принципи аналізу інвестиційної діяльності*
- 2. Сучасні методика аналізу інвестиційної діяльності*
- 3. Методика діагностики інвестиційної забезпечення сталого розвитку*

4.1. Значення аналізу інвестиційної діяльності

Аналіз динаміки та тенденцій інвестиційної активності є необхідним етапом у прийнятті обґрунтованих управлінських рішень задля досягнення сталого розвитку цього регіону.

Основною метою аналізу інвестиційної діяльності в регіоні є визначення особливостей соціально-економічного розвитку та його забезпечення інвестиціями. Методика аналізу цієї діяльності включає в себе оцінку потенціалу для інвестицій, визначення найбільш перспективних сфер для повертання інвестицій, виявлення проблем, пов'язаних з низьким рівнем розвитку інвестиційної активності в регіоні, а також визначення ключових факторів, що впливають на неї. Всі ці кроки мають на меті обґрунтування стратегій для підвищення інвестиційної активності з метою досягнення сталого розвитку регіону.

Важливо зауважити, що для ефективного прийняття рішень стосовно стимулювання інвестиційної діяльності в регіоні і створення сприятливого інвестиційного клімату необхідно мати доступ до аналітичної інформації щодо інвестиційної діяльності як у самому регіоні, так і в його партнерських регіонах. Використання цієї інформації органами регіонального та місцевого управління сприяє розробці та впровадженню обґрунтованої регіональної інвестиційної політики та її налагодженню з урахуванням потреб регіону.

Методичні принципи аналізу інвестиційної діяльності в регіоні є основоположними для систематичного та інформативного дослідження цього процесу. Нижче подано їх розгорнуту інтерпретацію:

1. *Принцип об'єктивності* підкреслює важливість використання реальних, документально підтверджених якісних і кількісних показників при оцінці інвестиційної діяльності в регіоні. Також він вимагає уважного врахування ступеня достовірності та невизначеності цих показників.
2. *Принцип системності* наголошує на важливості розгляду інвестиційної діяльності в регіоні як складної системи та розуміння взаємодії між її складовими частинами, а також їхнього єднання і різноманітності.
3. *Принцип комплексності* підтримує потребу у всебічному аналізі причинно-наслідкових зв'язків, їхніх змінах та розвитку в просторі і часі під час виконання інвестиційної діяльності. Він також передбачає використання різноманітних аналітичних процедур та різносторонність методів аналізу.
4. *Принцип гнучкості* рекомендує можливість змінювати елементи методики відповідно до потреб користувачів та змін в середовищі аналізу. Він сприяє адаптації методики до конкретних обставин та потреб.
5. *Принцип доступності* наголошує на важливості того, щоб методика була зрозумілою для всіх зацікавлених сторін, щоб вони могли легко користуватися нею.
6. *Принцип оптимальності* передбачає можливість вибору оптимального варіанта із множини можливих розрахунків та обґрунтування такого вибору.
7. *Принцип безперервності* вказує на необхідність постійного моніторингу інвестиційної діяльності в регіоні та внесення змін у методику аналізу для оновлення результатів та формулювання рекомендацій у відповідності до змін в середовищі.

Наведені методичні принципи допомагають забезпечити об'єктивний, системний, комплексний та гнучкий підхід до аналізу

інвестиційної діяльності в регіоні, зробити його результати доступними та актуальними, а також допомагають у прийнятті обґрунтованих управлінських рішень для покращення інвестиційного клімату та розвитку регіону.

Методика оцінки інвестиційної діяльності в регіоні включає в себе ряд завдань, спрямованих на аналіз та покращення соціально-економічного стану регіону та залучення інвестиційних ресурсів.

Основні завдання цієї методики включають:

- 1. Визначення стану соціально-економічного розвитку регіону:** Це завдання передбачає оцінку поточного стану регіональної економіки, включаючи такі аспекти, як ВВП, безробіття, доходи населення, інфраструктура та інші економічні та соціальні показники.
- 2. Виявлення основних факторів інвестиційної привабливості регіону:** Це завдання полягає у визначенні факторів, які роблять регіон привабливим для інвесторів, таких як наявність ресурсів, інфраструктура, технологічний потенціал та інші.
- 3. Дослідження закономірностей впливу факторів на обсяг інвестицій у регіоні:** Це завдання передбачає аналіз взаємозв'язків між різними факторами та обсягом інвестиційної активності в регіоні.
- 4. Виділення основних напрямів розвитку регіону для активізації інвестиційної діяльності:** Це завдання полягає в ідентифікації перспективних сфер і напрямків, в які можна направити інвестиції для стимулювання регіонального розвитку.
- 5. Підвищення ефективності використання інвестиційних ресурсів:** Це завдання передбачає розгляд можливостей оптимізації використання інвестицій для досягнення максимального соціально-економічного ефекту.
- 6. Сформування оптимальних територіальних напрямків інвестиційних потоків:** Це завдання полягає в розробці стратегії для привертання інвестицій до конкретних районів або галузей регіону.

7. **Удосконалення механізмів обґрунтування та залучення інвестицій:** Це завдання передбачає розробку ефективних інструментів та процедур для привертання інвесторів та забезпечення їхньої зацікавленості в регіональному розвитку.
8. **Зниження ступеня ризиків для інвесторів і кредиторів:** Це завдання передбачає розгляд способів зниження ризиків, пов'язаних із здійсненням інвестицій в регіоні, та забезпечення безпеки інвесторів та кредиторів.

Ці завдання є важливими для розвитку інвестиційної діяльності в регіоні та досягнення сталого соціально-економічного розвитку. Методика оцінки інвестиційної діяльності спрямована на досягнення цих завдань і допомагає регіональним владам та інвесторам приймати обґрунтовані рішення.

Методика аналізу інвестиційної діяльності в регіоні дійсно має широкий спектр користувачів, оскільки надає інформацію та аналітичні результати, які можуть бути корисними для різних зацікавлених сторін:

1. **Приватні інвестори:** Інвестори, які розглядають можливість вкладення капіталу в регіон, можуть використовувати методику для обґрунтованого вибору регіону та напрямку інвестицій. Вони можуть оцінити ризики та перспективи інвестування, користуючись результатами аналізу.
2. **Органи державного та регіонального управління:** Для розробки стратегії розвитку регіону та формування інвестиційної політики, державні та регіональні органи можуть використовувати аналітичні дані для прийняття обґрунтованих рішень. Це може включати визначення пріоритетних галузей та проектів для підтримки.
3. **Міжнародні установи:** Міжнародні фінансові та розвиткові організації можуть використовувати результати аналізу для оцінки можливостей підтримки проектів та ініціатив в регіоні.
4. **Суб'єкти господарювання в регіоні:** Компанії та підприємства, що працюють у регіоні, можуть користуватися методикою для розробки своєї внутрішньої стратегії щодо інвестицій. Вони

можуть аналізувати можливості розвитку та попит на їхню продукцію в різних регіонах.

Отже, методика аналізу інвестиційної діяльності в регіоні стає інструментом, який сприяє ефективному управлінню ресурсами та розвитку регіону, задовольняючи потреби різних учасників економічних процесів.

4.2. Сучасні методики аналізу інвестиційної діяльності

В контексті інвестиційного забезпечення сталого розвитку можна визначити різні методики для аналізу регіону:

- 1. Методики, що базуються на експертних оцінках:** В даному випадку, експерти з інвестиційного сектору та сталого розвитку самостійно визначають показники та критерії, що важливі для інвесторів, спрямованих на сталість розвитку. Експерти можуть враховувати різні аспекти, які відображають суспільну та економічну стабільність регіону.
- 2. Методики, що базуються на статистичних даних:** Ці методики використовують фактичні статистичні дані про обсяги інвестицій в регіон. Вони оцінюють динаміку цих показників порівняно з попередніми періодами, допомагаючи визначити рівень інвестиційного забезпечення сталого розвитку.

Обидва ці підходи мають свої переваги та недоліки. Використання експертних оцінок дозволяє враховувати різні аспекти сталого розвитку та адаптувати аналіз до конкретних умов. Однак це може бути суб'єктивним та залежати від поглядів експертів.

Аналіз на основі статистичних даних надає більш об'єктивну інформацію, але він може не враховувати інші важливі аспекти сталого розвитку, такі як соціальна відповідальність та середовищна стійкість.

Важливо враховувати всі аспекти сталого розвитку та забезпечувати комплексний підхід при оцінці інвестиційного забезпечення для досягнення сталого розвитку регіону.

Методики аналізу інвестиційної привабливості регіону можна розділити на групи, серед яких особливий інтерес представляють комбіновані методики, що базуються на рейтинговому підході. Вони передбачають ранжування регіонів за їхньою привабливістю для інвесторів. Ці методики включають в себе аналіз різних аспектів розвитку регіону, створення аналітичних показників на основі цих аспектів, групування та консолідацію цих показників і формування інтегрального рейтингового показника.

Серед науковців і організацій, які використовують цей підхід, можна відзначити І. О. Бланка, Д. М. Стеченка, С. П. Сонька, М. П. Бутко, а також міжнародні організації, такі як World Bank, Institutional Investor, Euromoney, Business Environment Risk Index (BERI), інститут Transparency International, Moody's Investor Service.

Особливу увагу заслуговує методика аналізу інвестиційної привабливості регіону, запропонована І. Бланком. Ця методика ґрунтується на розрахунку інтегрального показника на основі п'яти груп синтетичних показників:

- 1. Рівень загальноекономічного розвитку регіону.** Включає в себе показники, що відображають загальні економічні показники регіону, такі як ВВП на душу населення, рівень безробіття та інші.
- 2. Рівень розвитку інвестиційної інфраструктури регіону.** Враховує наявність та якість інфраструктури для інвесторів, такої як транспортна, енергетична та інші.
- 3. Демографічна характеристика регіону.** Включає дані про населення та його характеристики, які можуть впливати на інвестиційну активність.
- 4. Рівень розвитку ринкових відносин і комерційної інфраструктури регіону.** Оцінює наявність ринкових можливостей та комерційної активності в регіоні.
- 5. Рівень криміногенних, екологічних та інших ризиків.** Враховує фактори, які можуть вплинути на сталість інвестицій та загальний стан регіону.

Ця методика надає можливість оцінити рівень інвестиційної привабливості регіону за багатьма аспектами і враховує різні чинники, що важливі для інвесторів, спрямованих на сталий розвиток.

Після розрахунків інтегральних індексів інвестиційної привабливості регіони можуть бути класифіковані в різні групи залежно від їхньої привабливості для інвесторів. Така класифікація може включати наступні групи:

1. **Регіони пріоритетної інвестиційної привабливості.** Це регіони, які найбільше привертають інвесторів і мають найвищий рівень привабливості з огляду на розрахований інтегральний показник.
2. **Регіони достатньо високої інвестиційної привабливості.** В цій групі зазвичай потрапляють регіони зі значущими інвестиційними можливостями, але не настільки високими, як у першій групі.
3. **Регіони середньої інвестиційної привабливості.** Ці регіони можуть бути менш привабливими для інвесторів, але все ще мають інвестиційний потенціал.
4. **Регіони низької інвестиційної привабливості.** У цю групу входять регіони, які мають мінімальну привабливість для інвесторів та обмежені можливості для залучення інвестицій.

Зазначена класифікація допомагає інвесторам, органам управління та іншим зацікавленим сторонам визначити, які регіони можуть бути найбільш привабливими для реалізації інвестиційних проектів.

Проте, як ви правильно відзначили, розрахунок інтегрального показника інвестиційної привабливості лише допомагає визначити загальний рівень привабливості регіону. Він не надає конкретних вказівок щодо пріоритетних напрямків інвестиційної діяльності у регіоні. Для цього може бути застосована інша методика, така як методика Держкомстату України, яка оцінює інвестиційну привабливість регіонів за рядом показників, таких як інвестиції в основний капітал, іноземні інвестиції, обсяг експорту товарів та

інші. Ця методика дозволяє більш детально розглянути фактори, що впливають на інвестиційну привабливість регіону і визначити конкретні напрями розвитку, які можуть бути пріоритетними для інвесторів.

Важливо відзначити, що методика оцінки інвестиційної привабливості регіонів має обмеження щодо її об'єктивності. Ця методика обмежується оцінкою економічного розвитку регіону, не враховуючи повністю соціальних та екологічних аспектів.

Поза цими методами, світовими рейтинговими агентствами, такими як Standard & Poor's, Moody's і Fitch IBCA, використовується підхід, в основі якого лежить вибір експертами ключових факторів, які, на їхню думку, мають суттєвий вплив під час аналізу інвестиційної діяльності. Експерти також оцінюють ступінь важливості цих факторів та обирають відповідні показники, які відображають вплив цих факторів на інвестиційну привабливість регіону. Показники отримують оцінки (рейтинги), і після обробки та систематизації інформації формується загальний рейтинг інвестиційної привабливості регіону.

Варто відзначити, що обмеженням цього підходу, подібно до експертного, є суб'єктивна природа оцінки експерта та його вибір показників для визначення рейтингу інвестиційної привабливості. З нашого погляду, суб'єктивна оцінка експерта та вибір ним визначальних показників для формування рейтингу інвестиційної привабливості дозволяють об'єктивно оцінити інвестиційне середовище та процеси інвестиційної діяльності, які в ньому відбуваються.

У світовій практиці існує популярна методика оцінки інвестиційного потенціалу регіонів, якою користується Світовий банк. Ця методика базується на аналізі ряду показників, включаючи розмір валового регіонального продукту на душу населення, розмір основних фондів на душу населення, природні ресурси та людські ресурси.

Методика, запропонована Е. Забарною, включає в себе оцінку інвестиційної привабливості регіонів за різними блоками: рівень

загальноекономічного розвитку регіону, рівень розвитку інвестиційної інфраструктури, демографічні характеристики регіону, рівень розвитку ринкових відносин та комерційних структур, а також рівень криміногенних, екологічних та інших ризиків. Для кожного з цих блоків використовуються відповідні показники, а на основі результатів формується інтегральний показник інвестиційної привабливості регіонів, за яким проводиться групування регіонів за рівнем інвестиційної привабливості.

С. Петровська використовує групування показників для оцінки інвестиційного потенціалу регіонів. Вона виділяє такі категорії показників: загальноекономічний розвиток регіону, потенціал регіону, ризики та фактори, що сприяють або заважають інвестиціям.

Дуже цікава методика, запропонована А. Асаулом та Н. Павліхою, яка включає в себе оцінку інвестиційної привабливості регіонів шляхом аналізу чинників, які впливають на неї, інвестиційної активності та ризиків. Для цього проводиться кореляційно-регресійний аналіз показників інвестиційної привабливості регіонів.

Ці методики грають важливу роль у визначенні інвестиційного потенціалу регіонів і допомагають приймати обґрунтовані рішення щодо інвестування.

4.3. Методика діагностики інвестиційної забезпечення сталого розвитку

Для відповідного аналізу інвестиційної діяльності в регіоні, важливим є збалансоване залучення інвестицій як у матеріальне виробництво з метою досягнення головно економічних результатів, так і в напрямках спрямованих на соціальну сферу та збереження природного середовища. Інвестиції у соціальну сферу та природне середовище орієнтовані на отримання соціальних і екологічних результатів інвестиційної діяльності в регіоні. Враховуючи це, необхідно враховувати цей підхід при розробці методики діагностики інвестиційної діяльності в регіоні.

Запропонована методика діагностики інвестиційного забезпечення сталого розвитку в регіоні представлена на рисунку 10 і передбачає чотири послідовних етапи реалізації.

На першому етапі, що називається "Визначення особливостей інвестиційної діяльності в країні та її регіонах", проводиться комплексне оцінювання інвестиційної активності на рівнях національного та регіонального економічного впливу за допомогою абсолютних і відносних показників.

Абсолютні показники включають в себе:

1. Обсяг капітальних інвестицій, вкладених в Україну.
2. Обсяг інвестицій на кожного мешканця.
3. Розподіл капітальних інвестицій за різними видами активів та джерелами фінансування.
4. Динаміка залучення іноземних інвестицій.
5. Максимальний та мінімальний рівні капітальних інвестицій у регіонах країни.

Відносні показники, з свого боку, розглядають:

1. Темпи росту номінального та реального обсягу капітальних інвестицій.
2. Структуру капітальних вкладень за видами активів та джерелами фінансування.
3. Зміни в структурі іноземного інвестування.

Реалізація цього етапу дослідження дозволяє виявити головні тенденції інвестиційної діяльності як в Україні загалом, так і в окремих регіонах, а також здійснити порівняння регіонів за обсягом залучених інвестицій та визначити наявні регіональні розбіжності.

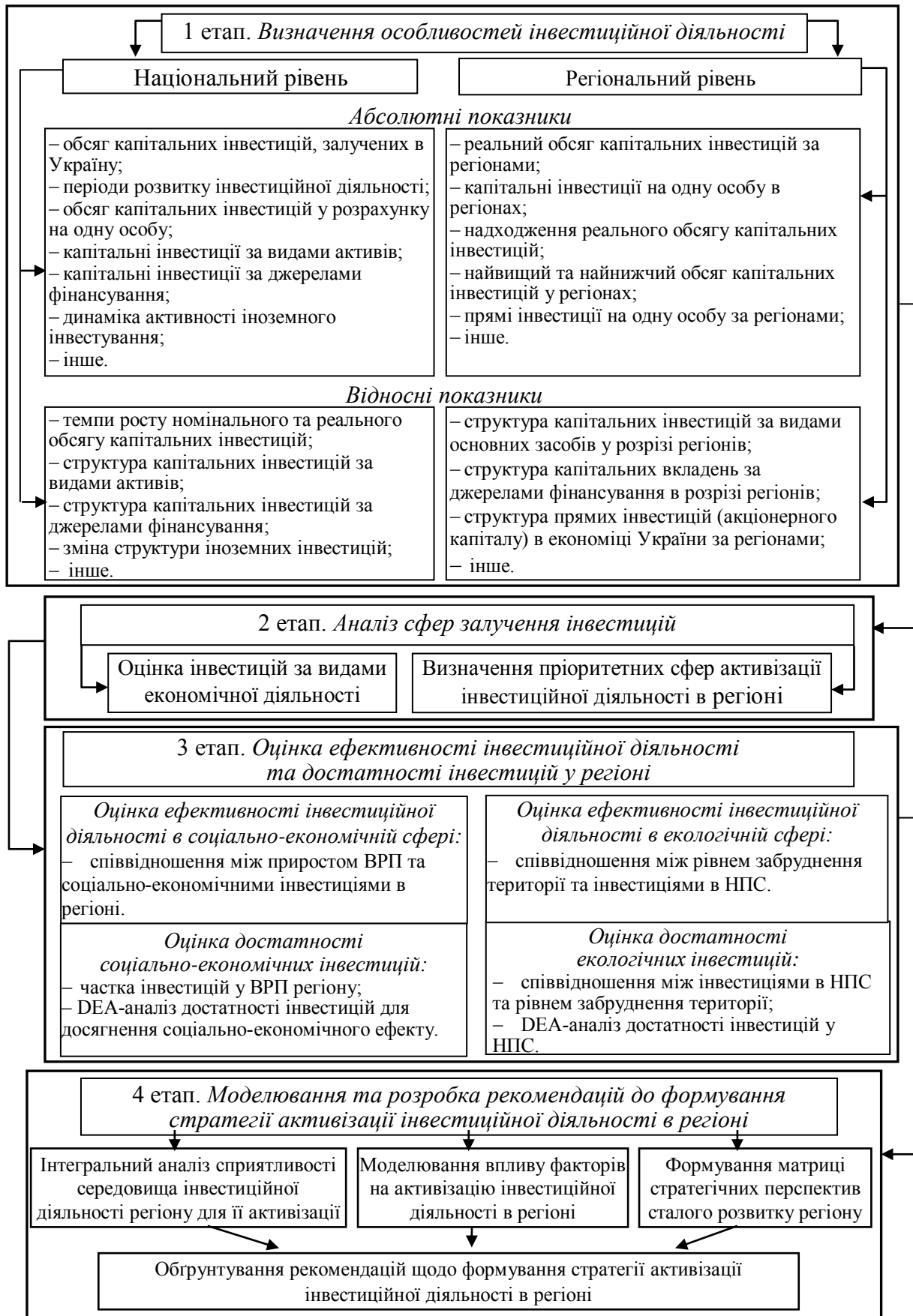

Рис. 4.1. Методика діагностики інвестиційного забезпечення сталого розвитку регіону

Другий етап, під назвою «Аналіз сфер залучення інвестицій», передбачає оцінку інвестицій за галузями економічної діяльності та визначення найбільш перспективних галузей для стимулювання інвестиційної активності в регіоні. Цей аналіз допомагає встановити цільову орієнтацію напрямків приваблення інвестиційних ресурсів, вивчити динаміку збільшення та зменшення інвестицій у різних галузях, і оцінити пріоритетність з точки зору соціально-економічної та екологічної ефективності інвестиційної діяльності.

Третій етап, «Оцінка ефективності інвестиційної діяльності та достатність інвестицій у регіоні», охоплює аналіз соціально-економічної та екологічної ефективності інвестиційної діяльності та достатність інвестиційних ресурсів з використанням методу DEA (аналізу оболонки даних).

Показники ефективності інвестиційної діяльності дозволяють провести кількісну оцінку вигоди від активізації цієї діяльності та залучення додаткових інвестицій у визначені галузі регіону.

Рівень достатності капіталовкладень у різні галузі та необхідний обсяг їх збільшення розраховується також за допомогою математичного інструменту DEA-аналізу, де показник достатності залучених інвестицій обчислюється за формулою (4.1):

$$\max \theta = \frac{u_1 y_1 + u_2 y_2 + \dots + u_n y_n}{v_1 X_1 + v_2 X_2 + \dots + v_m X_m}, \quad (4.1)$$

де θ – показник достатності інвестицій залучених в соціально-економічну сферу регіону;

x, y – вхідні та вихідні дані (ВРП та обсяг інвестицій);

u, v – вагові коефіцієнти, які розраховуються для максимальної оцінки співвідношення;

n, m – кількість вхідних і вихідних даних.

Ця систематична методика дослідження дозволяє глибоко аналізувати та оцінювати ефективність та ступінь насиченості інвестицій у регіоні, що важливо для подальшого розвитку економіки та соціального благополуччя.

Визначення достатності інвестицій, залучених у соціально-економічну сферу регіону здійснюється з врахуванням системи обмежень:

$$\begin{cases} \max \theta = \frac{u_1 y_1 + u_2 y_2 + \dots + u_n y_n}{v_1 X_1 + v_2 X_2 + \dots + v_m X_m} \leq 1, \\ \max \theta = y u, x v = 1, \\ y u \leq x v. \end{cases} \quad (4.2)$$

Значення достатності для кожного регіону розраховуємо окремо, але з урахуванням усієї сукупності даних. Відповідно, вирішуємо завдання оптимізації n кількість разів.

Вагові коефіцієнти не повинні мати від'ємних значень:

$$v_1, v_2, v_m \geq 0; u_1, u_2, u_n \geq 0. \quad (4.3)$$

Збільшення показника достатності інвестицій вказує на більш оптимальне відношення між інвестиціями та виробництвом ВВП у регіоні.

Етап 4, зазначений як «Моделювання та розробка рекомендацій для активізації інвестиційної діяльності в регіоні», включає інтегральний аналіз середовища інвестиційної діяльності у регіоні з метою її активізації. Цей аналіз включає в себе побудову моделі впливу різних факторів на активізацію інвестиційної діяльності в регіоні та позиціонування регіонів на матриці стратегічних перспектив активізації інвестування.

Для діагностики інвестиційної діяльності в регіоні, пропонується оцінити сприятливість середовища для інвестиційної діяльності з метою її активізації. Ця оцінка здійснюється за допомогою розрахунку часткових коефіцієнтів, які відображають вплив різних факторів на це середовище, а також інтегрального показника його сприятливості.

Фактори, що впливають на активізацію інвестиційної діяльності в регіоні, є різними за характером та напрямком впливу. Вони вимірюються в різних одиницях вимірювання і можуть впливати як позитивно (наприклад, зростання ВВП, обсягу експортно-імпортних операцій, вантажообороту тощо), так і негативно (наприклад,

зростання кількості старого житлового фонду, безробіття тощо) на інвестиційну активність.

У зв'язку з цим обов'язковим етапом аналізу впливу факторів на процеси інвестиційної активності в регіоні є переведення вихідних даних в єдиний формат для порівняння. Нормування може здійснюватися, наприклад, шляхом вираження величин у відсотках від суми. Також кількісний показник факторів може бути перетворений у коефіцієнти, враховуючи їх різноманітність. У випадку факторів, які сприяють покращенню результату, може використовуватися така формула:

$$K_i = \frac{X_i - X_{\min}}{X_{\max} - X_{\min}}, \quad (4.4)$$

де $X_{\min}$ – мінімальне значення i -го показника, $X_{\max}$ – максимальне значення i -го показника.

Для кількісного виміру факторів, що негативно впливають на обсяг залучених інвестицій, застосовують формулу:

$$K_i = 1 - \frac{X_i - X_{\min}}{X_{\max} - X_{\min}}. \quad (4.5)$$

Відповідно до такого підходу всі вихідні дані переводяться у коефіцієнти, значення яких змінюється в межах від 1 до 0 ($K_i \in [0; 1]$).

Найбільша величина i -го фактора прирівнюється до одиниці, найменша – до нуля.

На підставі нормативних даних, вплив факторів на стимулювання інвестиційного забезпечення сталого розвитку в регіональних контекстах можна класифікувати за відповідними категоріями згідно з розробленою методологією. Ця методологія надає можливість оцінити їх вплив на інвестиційне середовище даного регіону та розрахувати інтегральний показник сприятливості інвестиційного середовища для сталого розвитку.

Для визначення часткових коефіцієнтів, які відображають ступінь впливу окремих факторів на сприятливість інвестиційної діяльності в регіоні з метою її активізації, можна використовувати формулу середньої квадратичної залежності:

$$f = \sqrt{\frac{x_1^2 + x_2^2 + \dots + x_n^2}{n}} = \sqrt{\frac{\sum x^2}{n}}, \quad (4.6)$$

де n – кількість статистичних показників, що формують групу факторів.

Інтегральний показник сприятливості середовища інвестиційної діяльності регіону для забезпечення його сталого розвитку обчислюють, застосовуючи формулу середньої арифметичної зваженої, що дає змогу врахувати відмінність у кількості факторів, котрі формують окрему групу:

$$I_s = \sqrt{\frac{f_1 * n_1 + f_2 * n_2 + \dots + f_k * n_k}{\sum k}} = \sqrt{\frac{\sum f_k * n_k}{\sum k}}, \quad (4.7)$$

де k – кількість факторів активізації інвестиційної діяльності;

f – фактори (часткові коефіцієнти) впливу на сприятливість середовища інвестиційної діяльності для її активізації;

n – кількість показників, що характеризують дію факторів.

Для оцінки впливу факторів на інвестиційне забезпечення сталого розвитку в регіоні доцільно використати інструментарій кореляційно-регресійного аналізу.

Методика кореляційно-регресійного аналізу включає кілька послідовних етапів, які систематично виконуються з метою отримання надійних результатів. Ці етапи можуть бути описані наступним чином:

1. **Систематизація вихідних даних:** Першим кроком у кореляційно-регресійному аналізі є структурування та організація початкових даних з метою підготовки їх для подальшого аналізу.
2. **Нормування даних:** Нормування даних включає в себе процес перетворення даних так, щоб їхні значення були віднесені до певної шкали або діапазону, що дозволяє зробити їх порівнюваними.
3. **Відбір факторів та кореляційний аналіз:** На цьому етапі визначаються фактори, які можуть впливати на змінну, що досліджується. Кореляційний аналіз служить для визначення

зв'язку між цими факторами і досліджуваною змінною. Також важливо перевірити дані на наявність мультиколінеарності (колінеарності між факторами).

4. **Побудова регресійної моделі:** На цьому етапі розробляється регресійна модель, яка враховує зв'язок між вибраними факторами і досліджуваною змінною. Після цього проводиться оцінка якості та адекватності цієї моделі.
5. **Оцінка адекватності моделі:** Для визначення, наскільки отримана регресійна модель адекватна, застосовується F-критерій Фішера. Цей критерій включає в себе перевірку гіпотези про статистичну незначущість регресійної моделі та визначення ступеня тісноти зв'язку. Розрахунок F-критерію Фішера є важливою частиною дисперсійного аналізу.
6. **Розрахунок Fфакт:** Фактичне значення F-критерію Фішера (Fфакт) розраховується за відповідною формулою та порівнюється з табличним (критичним) значенням F-критерію Фішера (Fтабл). Це допомагає визначити, чи є регресійна модель статистично значущою та чи має вона практичне застосування.

Зазначені етапи сприяють системному та науковому підходу до кореляційно-регресійного аналізу, що дозволяє отримати достовірні результати та використовувати їх для прийняття обґрунтованих рішень.

Fфакт розраховується за формулою:

$$F = \frac{R^2}{1-R^2} \frac{(n-m-1)}{m}, \quad (4.8)$$

де n – число дослідів;

m – кількість включених у регресію факторів, які чинять суттєвий вплив на показник;

R – коефіцієнт детермінації.

Практичне використання результатів моделювання насиченості інвестицій у конкретному регіоні реалізується під час створення матриці стратегічних перспектив сталого розвитку даного регіону. На основі аналізу і діагностики інвестиційної діяльності, а також проведеного моделювання, визначаються міжрегіональні відмінності.

Ці відмінності використовуються для формулювання рекомендацій щодо створення стратегії по активізації інвестиційної діяльності в регіоні.

Отже, дослідження інвестиційної діяльності в регіоні надає можливість органам регіональної влади та місцевого самоврядування точніше виявляти проблеми, які виникають у сфері інвестиційної діяльності в даному регіоні. Також визначаються пріоритетні напрямки активізації інвестиційної діяльності та конкретні цільові орієнтації для кожного регіону. Це допомагає у більш точному визначенні заходів, спрямованих на активізацію інвестиційної діяльності з метою досягнення цілей сталого розвитку.

Питання для самоперевірки знань:

1. Які основні кроки необхідно виконати при проведенні аналізу інвестиційної діяльності в певному регіоні з метою досягнення сталого розвитку?

2. Які принципи методичного підходу до аналізу інвестиційної діяльності в регіоні можна виділити, і як вони сприяють ефективному управлінню інвестиційними процесами та розвитку регіону?

3. Які основні завдання методики оцінки інвестиційної діяльності в регіоні і як вони сприяють соціально-економічному розвитку регіону?

4. Які групи користувачів можуть використовувати результати аналізу інвестиційної діяльності в регіоні, і як це може бути корисним для кожної з них?

5. Які завдання включає методика аналізу інвестиційної діяльності в регіоні, що спрямовані на зниження ризиків для інвесторів і кредиторів, і чому це важливо для успішної інвестиційної діяльності в регіоні?

6. Які основні підходи до аналізу інвестиційного забезпечення сталого розвитку регіону ви можете виділити, і які переваги та недоліки мають методики на основі експертних оцінок та статистичних даних?

7. Яким чином комбіновані методики, що базуються на рейтинговому підході, допомагають визначити інвестиційну привабливість регіону, і що вони включають в себе для аналізу регіонів?

8. Які п'ять груп синтетичних показників використовуються в методиці аналізу інвестиційної привабливості регіону, запропонованій І. Бланком, і які аспекти вони враховують для визначення інтегрального показника?

9. Які групи регіонів можуть бути визначені за рівнем інвестиційної привабливості, і які характеризуються ці групи?

10. Які методи оцінки інвестиційної привабливості регіонів ви розглядаєте, і що є обмеженнями цих методів?

11. Які фактори і показники використовуються в різних методиках оцінки інвестиційної привабливості регіонів, і як ці показники допомагають визначити інвестиційний потенціал регіону?

12. Які абсолютні та відносні показники використовуються для оцінки інвестиційної активності на рівнях національного та регіонального економічного впливу, і як вони допомагають аналізувати інвестиційну діяльність в регіоні?

13. Які основні завдання та етапи включає в себе аналіз сфер залучення інвестицій, і чому цей аналіз важливий для визначення цільових напрямків інвестиційної активності в регіоні?

14. Як використовується метод кореляційно-регресійного аналізу для оцінки ефективності інвестиційної діяльності та достатності інвестиційних ресурсів в регіоні, і які кроки включаються до процесу цього аналізу?

15. Які можливості надає дослідження інвестиційної діяльності в регіоні органам регіональної влади і місцевому самоврядуванню? Як ці дані можуть бути використані для стратегічного планування розвитку регіону?

Тестові завдання

1. Які основні завдання методики оцінки інвестиційної діяльності в регіоні?

- a) Аналіз роботи суб'єктів господарювання
- b) Оцінка екологічних показників
- c) Вивчення культурного спадку регіону
- d) Визначення стану соціально-економічного розвитку регіону

2. Хто може використовувати результати методики аналізу інвестиційної діяльності в регіоні?

- a) Тільки приватні інвестори
- b) Тільки органи державного управління
- c) Тільки міжнародні установи
- d) Різні зацікавлені сторони, включаючи приватних інвесторів, органи державного управління, міжнародні установи та суб'єкти господарювання в регіоні.

3. Які фактори розглядає завдання «Виявлення основних факторів інвестиційної привабливості регіону»?

- a) Політичні фактори
- b) Релігійні фактори
- c) Фактори, які роблять регіон привабливим для інвесторів
- d) Фактори, які роблять регіон непривабливим для інвесторів

4. Яке завдання передбачає «Сформування оптимальних територіальних напрямків інвестиційних потоків»?

- a) Визначення кількості інвестиційних потоків
- b) Визначення спрямування інвестицій до конкретних районів або галузей регіону
- c) Оцінка стану інфраструктури регіону
- d) Вивчення культурних особливостей регіону

5. Який принцип аналізу інвестиційної діяльності в регіоні підкреслює важливість використання реальних, документально підтверджених якісних і кількісних показників?

- a) Принцип системності
- b) Принцип об'єктивності
- c) Принцип комплексності
- d) Принцип безперервності

6. Який принцип аналізу інвестиційної діяльності в регіоні наголошує на важливості розгляду її як складної системи?

- a) Принцип системності
- b) Принцип оптимальності
- c) Принцип доступності
- d) Принцип гнучкості

7. Який принцип аналізу інвестиційної діяльності в регіоні вказує на необхідність постійного моніторингу інвестиційної діяльності та внесення змін у методика аналізу для оновлення результатів?

- a) Принцип об'єктивності
- b) Принцип комплексності
- c) Принцип безперервності
- d) Принцип оптимальності

8. Який метод аналізу інвестиційного забезпечення регіону ґрунтується на статистичних даних?

- a) Методика на основі експертних оцінок
- b) Методика на основі рейтингового підходу
- c) Методика на основі аналізу соціальної відповідальності
- d) Методика на основі статистичних даних

9. Яка з методик аналізу інвестиційної привабливості регіону передбачає створення рейтингового показника?

- a) Методика на основі експертних оцінок
- b) Методика на основі аналізу соціальної відповідальності

- c) Методика на основі статистичних даних
- d) Методика на основі рейтингового підходу

10. *Який підхід до аналізу інвестиційного забезпечення регіону може бути суб'єктивним та залежати від поглядів експертів?*

- a) Методика на основі експертних оцінок
- b) Методика на основі аналізу соціальної відповідальності
- c) Методика на основі статистичних даних
- d) Методика на основі рейтингового підходу

11. *Який підхід до аналізу інвестиційного забезпечення регіону надає більш об'єктивну інформацію?*

- a) Методика на основі експертних оцінок
- b) Методика на основі аналізу соціальної відповідальності
- c) Методика на основі статистичних даних
- d) Методика на основі рейтингового підходу

12. *Яка з груп синтетичних показників в методиці І. Бланка оцінює наявність ринкових можливостей та комерційної активності в регіоні?*

- a) Рівень загальноекономічного розвитку регіону
- b) Рівень розвитку інвестиційної інфраструктури регіону
- c) Демографічна характеристика регіону
- d) Рівень розвитку ринкових відносин і комерційної інфраструктури регіону

13. *Яку із груп регіонів включає класифікація за методикою І. Бланка, які мають мінімальну привабливість для інвесторів та обмежені можливості для залучення інвестицій?*

- a) Регіони пріоритетної інвестиційної привабливості
- b) Регіони достатньо високої інвестиційної привабливості
- c) Регіони середньої інвестиційної привабливості
- d) Регіони низької інвестиційної привабливості

14. Яку мету переслідує методика І. Бланка у визначенні інтегрального показника інвестиційної привабливості регіону?

- a) Оцінка економічної стійкості регіону
- b) Визначення обсягу інвестицій у регіоні
- c) Класифікація регіонів за привабливістю для інвесторів
- d) Визначення ринкових можливостей у регіоні

15. Яка група синтетичних показників в методиці І. Бланка оцінює наявність та якість інфраструктури для інвесторів, такої як транспортна, енергетична та інші?

- a) Рівень загальноекономічного розвитку регіону
- b) Рівень розвитку інвестиційної інфраструктури регіону
- c) Демографічна характеристика регіону
- d) Рівень криміногенних, екологічних та інших ризиків

16. Які абсолютні показники включає в себе перший етап аналізу інвестиційної діяльності в регіоні?

- a) Темпи росту обсягу капітальних інвестицій.
- b) Динаміка залучення іноземних інвестицій.
- c) Розподіл капітальних інвестицій за різними видами активів та джерелами фінансування.
- d) Темпи росту номінального та реального обсягу капітальних інвестицій.

17. Який метод використовується для оцінки ефективності інвестиційної діяльності та достатності інвестиційних ресурсів на третьому етапі?

- a) Метод DEA (аналізу оболонки даних).
- b) Метод кореляційного аналізу.
- c) Метод дисперсійного аналізу.
- d) Метод SWOT-аналізу.

18. Який етап дослідження передбачає аналіз соціально-економічної та екологічної ефективності інвестиційної діяльності?

- a) Перший етап.
- b) Другий етап.
- c) Третій етап.
- d) Четвертий етап.

19. Що означає Fфакт у кореляційно-регресійному аналізі?

- a) Фактичне значення F-критерію Фішера.
- b) Факторну аналіз.
- c) Факторну нормування.
- d) Факторну регресію.

20. Які важливість дослідження інвестиційної діяльності в регіоні для органів регіональної влади та місцевого самоврядування?

- a) Немає важливості.
- b) Допомагає точніше виявляти проблеми та визначати пріоритетні напрямки активізації інвестицій.
- c) Регіональні відмінності не важливі.
- d) Вивчення динаміки зменшення інвестицій.

Ситуаційні задачі

Задача 1. Уявіть, що ви керівник інвестиційного підрозділу великої компанії. Ваша мета - забезпечити сталий розвиток компанії через інвестиції. Запропонуйте набір завдань та принципів аналізу інвестиційної діяльності для досягнення цієї мети.

Задача 2: Ви працюєте в інвестиційному банку та маєте за завдання провести аналіз інвестиційної діяльності певного клієнта. Які сучасні методики аналізу інвестиційної діяльності ви використовуватимете для оцінки його інвестиційного портфеля та стратегії?

Задача 3: Ви - консультант з інвестиційного менеджменту, якому доручено діагностувати інвестиційне забезпечення сталого розвитку невеликої компанії. Розробіть методику, яку ви використаєте для визначення, чи відповідає інвестиційний портфель цієї компанії принципам сталого розвитку.

Задача 4: Ви – аналітик в інвестиційному фонді, і ваша організація планує інвестувати в нову галузь. Розгляньте можливості для інвестиційного забезпечення сталого розвитку в цій галузі. Які методи аналізу інвестиційної діяльності ви використаєте для вибору найбільш перспективних проектів?

Рекомендовані джерела

1. Асаул А. Н., Павліха Н. В. Совершенствование метода многомерной статистической оценки для диагностики инвестиционной привлекательности регионов. *Вісник академії економічних наук України*. 2004. №1. – С. 9–15.
2. Пересада А. А., Смірнова О. О., Онікієнко С. В., Ляхова О. О.. Інвестування: навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. Київ: КНЕУ, 2001. 251 с.
3. Мельник М. І. Теоретико-методологічні засади оцінки та моделювання інвестиційного клімату регіону: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.10.01 «Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка». Львів, 2005. 29 с.
4. Мірошніченко П. І. Методичні підходи до оцінки інвестиційного потенціалу регіону. *Бізнесінформ*. № 2. 2012 с. 44–49.
5. Наказ Держкомстату України № 114 від 15.04.2003 «Про затвердження «Методики розрахунку інтегральних регіональних індексів економічного розвитку». *Офіційний вісник України*. 2003. № 5. ст. 348.
6. Павліха Н. В., Лугова М. С. Особливості розвитку ринку іноземних інвестицій України. *Перспективи розвитку економіки України: теорія, методологія, практика: матеріали XVIII Міжнар. наук.-практ. конф., 29–30 трав. 2013 р. Луцьк: Вежа–Друк, 2013. С. 144–146.*
7. Про затвердження Методики розрахунку індексу капітальних інвестицій. *Наказ, Методика, Державний комітет статистики України*. № 494 від 25.12.2009. URL: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=v0494202!09>
8. Про затвердження Методики розрахунку інтегральних регіональних індексів економічного розвитку. *Наказ Держкомстату України*. № 114 від 15.04.2003 р. URL: http://uazakon.com/documents/date_1a/pg_ibcnog/index.htm

ТЕМА 5.
МЕХАНІЗМ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ
ІЗ ВРАХУВАННЯМ ДОСВІДУ КРАЇН ЄС

- 1. Досвід країн Європейського Союзу (ЄС) щодо реалізації основних напрямів управління інвестиційною діяльністю*
- 2. Структурні інвестиційні фонди ЄС як джерело фінансування сталого розвитку та соціально-економічної згуртованості*
- 3. Механізм інвестиційного забезпечення сталого розвитку в регіонах України*

5.1. Досвід країн Європейського Союзу (ЄС) щодо реалізації основних напрямів управління інвестиційною діяльністю

Активізація інвестиційної діяльності в регіоні є можливою лише в умовах існуючого організаційно-правового забезпечення, яке здійснюється через систему правового регулювання інвестиційних відносин, їх організаційно-правової структури. Це включає в себе визначення правового статусу суб'єктів-інвесторів та учасників, встановлення правового режиму для об'єктів інвестування, визначення змісту, форм та методів інвестиційної діяльності, надання гарантій прав інвесторів та інших учасників інвестиційних відносин, а також встановлення відповідальності за порушення інвестиційного законодавства.

Для розробки стратегії активізації інвестиційної діяльності в регіонах України важливим є вивчення досвіду країн Європейського Союзу (ЄС) у реалізації основних напрямів управління інвестиційною діяльністю, спрямованих на розвиток інвестицій в їхній власній країні та на всій континенті загалом.

Слід відзначити, що одним з сучасних викликів у розвитку світової економіки є зміна пейзажу інвестиційної діяльності. Зокрема, у доповіді про світові інвестиції ЮНКТАД (2012 рік) був введений

термін «інвестиційна політика нового покоління», головною метою якої є досягнення всебічного зростання та сталого розвитку.

Основи інвестиційної політики, розроблені ЮНКТАД, відзначаються лібералізацією інвестиційних режимів, стимулюванням іноземних інвестицій та необхідністю регулювання інвестицій з метою досягнення сталого розвитку.

Ключові принципи інвестиційної політики нового покоління, що були визначені в рамкових документах країн світу, включаючи Європейський Союз, мають бути основою для вдосконалення сучасного механізму активізації інвестиційної діяльності в регіонах України. Ці принципи включають:

1. Забезпечення синергетичного ефекту та інтеграцію зі стратегією сталого розвитку.

2. Сприяння відповідальній поведінці інвесторів та впровадження корпоративної соціальної та екологічної відповідальності.

3. Забезпечення ефективного управління інвестиційною діяльністю, включаючи формування відповідного інституційного середовища для її функціонування.

Дослідження принципів розвитку регіональної політики в країнах Європейського Союзу та їх можливого впровадження в регіональну та інвестиційну політику України є ключовим завданням у контексті зміцнення національної економіки. Аналізуючи особливості регіональної політики Європейського Союзу, віддзеркалені в її історичному розвитку, останніх тенденціях та перспективах на майбутнє, а також оцінюючи зовнішньо-економічні відносини України та країн ЄС, можна сформулювати рекомендації для поліпшення інвестиційної політики.

Додатковий аналіз принципів регіональної політики та їх адаптація до умов України може сприяти залученню іноземних інвестицій, розвитку місцевих галузей економіки та підвищенню конкурентоспроможності країни на світовому ринку.

5.2. Структурні інвестиційні фонди ЄС як джерело фінансування сталого розвитку та соціально-економічної згуртованості

Задля зменшення соціальних і економічних розбіжностей між територіями, що входять до загальної економічної зони, Європейський Союз розробив спеціальний набір інструментів, який відомий під загальною назвою «структурні інвестиційні фонди». Ці фонди, або структурні фонди, відіграють ключову роль у трансформації територій Східної Європи після їх приєднання до ЄС.

Європейський Союз має можливість змінювати свої фінансові інструменти під час середньострокового бюджетного планування, яке проводиться один раз на сім років.

Отже, що таке структурні фонди ЄС? Ця назва застосовується до програм і інструментів фінансування, які були впроваджені Євросоюзом в рамках Спільної сільськогосподарської політики, Спільної політики рибальства і політики згуртування. Фінансування, яке розподіляється через ці фонди, може бути спрямоване в будь-який регіон ЄС, проте основний акцент робиться на підтримці вразливих, слабких і відсталих територій.

Структурні фонди та Фонд гуртування (Cohesion Fund) представляють собою фінансові інструменти, які використовуються в рамках структурної політики Європейського Союзу. Головною метою цих інструментів є зменшення розриву в економічному та соціальному розвитку між різними регіонами та країнами ЄС та досягнення загальної економічної та соціальної єдності.

У поточній семирічній фінансовій програмі існує шість структурних фондів, призначених для різних цілей.

Чотири з цих фондів функціонують в рамках Політики згуртування, а по одному фонду призначено для Спільної сільськогосподарської політики та Спільної політики у сфері рибальства. Загальний бюджет цих фондів становить майже 635 мільярдів євро на період з 2021 по 2027 рік. Фонди надають фінансову підтримку у формі грантів, позик, гарантій та інших

фінансових інструментів, які можуть використовувати уряди, бізнес, міста, громади та неурядові організації.

Призначення цих фондів та їх користувачів буде розглянуто пізніше. Спершу розглянемо **структурні фонди, які наразі діють в ЄС:**

1. Європейський фонд регіонального розвитку.
2. Європейський соціальний фонд.
3. Фонд "згуртування".
4. Фонд справедливого переходу.
5. Європейський сільськогосподарський фонд розвитку.
6. Європейський морський та рибний фонд.

Європейський фонд регіонального розвитку: Це найбільший інструмент, через який виділяється понад 300 мільярдів євро, що становить практично половину всього фінансування структурних фондів. Його основні завдання включають зменшення регіональних і соціальних нерівностей. Два головних пріоритети фонду - збільшення конкурентоспроможності Європи та перехід до безвуглецевої економіки.

Європейський соціальний фонд: Цей фонд призначений для соціальної політики та розвитку людського потенціалу. Понад 135 мільярдів євро, виділені на його фінансування на семирічний період, спрямовані на боротьбу з безробіттям, бідністю, підвищення інклюзивності, інвестиції в освіту і навчання протягом життя, а також на соціальні інновації. Крім того, до цього фонду можуть мати доступ деякі треті країни, включаючи країни-кандидати, такі як Україна.

Фонд згуртуваності (49 млрд. євро). Цей фонд надає підтримку країнам-членам ЄС, в яких валовий національний дохід на душу населення становить менше 90% середнього рівня країн-членів ЄС. До 2027 року Фонд згуртуваності охоплює країни Центральної та Східної Європи, а також Балканські країни. Португалія є єдиною країною Західної Європи, яка має доступ до цих коштів, завдяки своїм макроекономічним показникам. Головний акцент фонду - розвиток транс'європейських мереж і сталий розвиток.

Фонд справедливого переходу є найновішим додатком до політики згуртування в рамках Європейського Союзу. Його назва вказує на головний завдання цього фонду, а саме – підтримку «зеленого переходу». Це означає відмову від використання копальних видів палива та перехід до більш екологічно чистих джерел енергії. Основна мета цього фонду – надавати підтримку країнам-членам ЄС, які зазнають найбільших труднощів у процесі досягнення кліматичної нейтральності, оскільки вони мають великі вуглецевоємні галузі та сильну залежність від використання твердого викопного палива. Загалом, понад 25 мільярдів євро буде спрямовано на полегшення «зеленого переходу» для цих країн.

Європейський аграрний фонд для сільського розвитку: Цей фонд спрямований на розвиток сільської місцевості через інвестиції у локальні проєкти. Його бюджет становить понад 95 мільярдів євро. Головна мета фонду – підтримувати сільські громади та сприяти сталому сільському розвитку.

Європейський фонд мореплавства, рибальства та аквакультури: Цей фонд спрямований на підтримку інноваційних проєктів у сфері мореплавства, рибальства та аквакультури та забезпечення сталого використання водних ресурсів. Це найменший серед структурних фондів, і його бюджет складає близько 7 мільярдів євро. Фонд сприяє збереженню та розвитку морських та рибних ресурсів та підтримує ініціативи для забезпечення сталості в цих галузях.

У зв'язку з вибором Україною шляху приєднання до Євросоюзу і наміром використовувати європейські інструменти, важливо розуміти, які з них є найбільш ефективними.

Важливо мати чітке розуміння існуючих структурних фондів та можливостей впровадження проєктів після того, як Україна стане членом Європейського Союзу. Це надасть надзвичайну підтримку розвитку стратегічно важливих сфер.

Прикладом може служити Польща, яка отримувала значні суми (80-90 мільярдів євро) під час двох останніх семирічних фінансових

програм ЄС. Враховуючи схоже населення, Україна мала б можливість отримувати приблизно таку ж суму.

Важливо відзначити, що структурні фонди надають гранти, а не кредити, тобто їх не потрібно повертати. Якщо ці гроші використовуються для реформ та розвитку, вони створюють фундамент для нової економіки та перетворення України у справді європейську країну.

Поза структурними фондами, існують інші інструменти ЄС, які відкривають можливості для країн-кандидатів. Україна може скористатися інструментом передвступної допомоги та Європейським соціальним фондом. Уряд повинен розглянути можливості використання цих ресурсів.

Важливо також розуміти механізми політики згуртованості та структурних фондів, оскільки це є складовою частиною законодавства ЄС, яке необхідно адаптувати до українського правового середовища. Наразі Україна отримала оцінку всього 2 з 5 можливих балів в цій області від Єврокомісії, тому перед нами стоять завдання з гармонізації нашого законодавства з європейськими стандартами.

Зокрема, вже зараз необхідно зосередити увагу на зміцненні здатності використовувати ресурси структурних фондів ЄС. Це важливо, оскільки більшість країн ЄС не використовують повністю надані їм кошти (поглинання), і ті, хто ефективно управляє проектами, отримують більше. Україні слід брати на замітку найкращі практики країн, які успішно використовують європейські ресурси, і вдосконалювати свою спроможність реалізовувати розвиткові проекти, перетворюючи цю підтримку на реальні зміни для країни.

Розподіл фінансових ресурсів між державами Європейського Союзу є досить нерівномірним. У період з 2021 по 2027 роки Польща стає провідним бенефіціаром цих фондів, отримуючи вражаючу суму понад 80 мільярдів євро. Додатково великі кошти надходять до Іспанії, Італії, Румунії, Німеччини та Франції, де виділені суми перевищують 20 мільярдів євро для кожної з цих

країн. У той же час, Люксембург, Мальта і Кіпр отримують значно менше - менше ніж мільярд євро кожна.

Важливо відзначити, що деякі з названих країн, наприклад, Німеччина або Люксембург, не є відомі своєю бідністю. Однак і вони мають можливість використовувати ці фонди ЄС, чи то для підтримки окремих регіонів (наприклад, східні частини Німеччини потребують вирівнювання), чи для підтримки певних галузей.

Також важливо враховувати, що країни, які отримують великі кошти від структурних фондів, часто є і важливими спонсорами європейського бюджету. Отже, основними бенефіціарами цих фондів, як правило, є нові члени Євросоюзу, тобто ті, що приєдналися до нього недавно.

Відношення фінансування структурних фондів до ВВП більшості країн не перевищує 1,75%. Але для деяких країн, таких як Хорватія, Латвія, Литва, Угорщина та Болгарія, ця частка перевищує 3 % і складає приблизно 50 % усіх державних інвестицій.

Цікаво, що значна частина виділених коштів залишається не використаною.

Фактично, шість з десяти найбільших бенефіціарів не змогли повністю використати 54-74% виділених коштів. У той час як Люксембург, Фінляндія, Естонія, Ірландія, Велика Британія, Словенія, Угорщина та Швеція змогли використати понад 80% запланованого бюджету.

Важливо пам'ятати, що кошти з фондів ЄС надаються тільки для виконання проєктів, які відповідають пріоритетам та цілям програм. Це свідчить про необхідність готовності України в майбутньому для підготовки та управління європейськими проєктами. Немає сумнівів, що ефективне використання цих фондів може допомогти прискорити економічний розвиток країн-членів, як це вже сталося в інших країнах, таких як Угорщина, завдяки політиці єднання ЄС.

5.3. Механізм активізації інвестиційної діяльності в регіонах України

Механізм інвестиційного забезпечення сталого розвитку регіону представляє собою набір методів і інструментів, спрямованих на сприяння збільшенню обсягів та покращенню якості інвестиційного притягнення в регіоні, а також на досягнення оптимального розподілу інвестицій та їх спрямування у пріоритетні сфери.

Існуючий механізм інвестиційно-інноваційної діяльності в регіонах на сьогоднішній день не в повній мірі відповідає сучасним вимогам і не має необхідної методологічної основи.

Удосконалення механізму інвестиційного забезпечення сталого розвитку регіону розглядається як засіб стимулювання підвищення ефективності інвестиційної діяльності в регіоні. При розробці цього механізму необхідно враховувати пріоритетні напрямки та аналіз реального стану соціально-економічного розвитку регіону, а також стан екологічної ситуації. Розумність заходів повинна бути обґрунтована розрахунками щодо соціально-економічної та екологічної ефективності інвестиційної діяльності та прогнозованими результатами функціонування економіки регіону в цілому. Зображення механізму інвестиційного забезпечення сталого розвитку регіону можна побачити на рисунку 5.1.

Для забезпечення сталого розвитку, акцентуючи увагу на інвестиційному забезпеченні, потрібно визначити об'єкт і суб'єкти його втілення. Об'єктом інвестиційного забезпечення є інвестиційна діяльність, в той час як суб'єктами його реалізації можуть бути державні установи, фізичні та юридичні особи України, а також фізичні та юридичні особи з іноземних країн. Суб'єктами інвестиційного забезпечення можуть бути органи державного та регіонального управління, органи місцевого самоврядування та міжнародні організації.

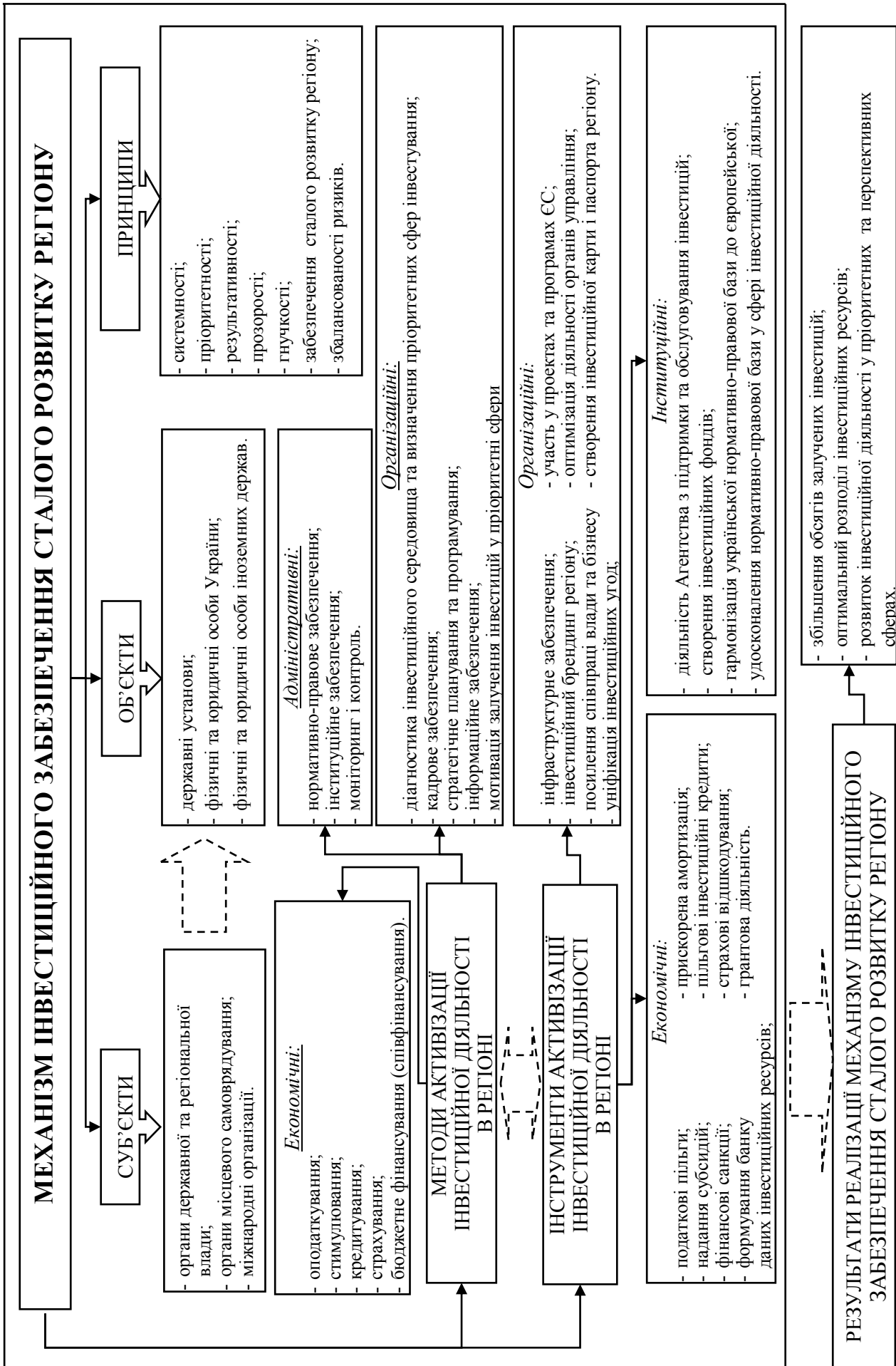

Рис. 5.1. Механізм інвестиційного забезпечення сталого розвитку регіону

Механізм інвестиційного забезпечення в регіоні, як і будь-який інший механізм, має базуватися на наборі принципів, які сприяють його формуванню. Важливо вдосконалити підхід, який дозволить застосовувати ці принципи на практиці з легкістю.

Враховуючи це, *інвестиційне забезпечення сталого розвитку регіону має ґрунтуватися на наступних принципах:*

1. *Системність*: Розглядається процес інвестиційного забезпечення як єдина система, що включає різні компоненти для досягнення кінцевого результату.

2. *Пріоритетність*: Вибір інвестиційного проекту для регіону повинен враховувати спеціалізацію регіону, яка визначається галузевою структурою його економіки.

3. *Результативність*: Реалізація інвестиційної діяльності в регіоні повинна приносити позитивний результат, тобто користь від інвестицій повинна перевищувати їхні витрати.

4. *Прозорість*: Дотримання цього принципу сприяє захисту інтересів суспільства шляхом покращення управління та боротьби з корупцією.

5. *Гнучкість*: Потрібно враховувати зміни в інвестиційній діяльності на регіональному та національному рівнях, спричинені зовнішніми та внутрішніми факторами, а також використовувати їх як можливості для досягнення результатів.

6. *Забезпечення сталого розвитку регіону*: Потрібно враховувати комплексний підхід до соціального, економічного та екологічного розвитку регіону та зростання добробуту населення під час інвестиційної діяльності.

7. *Збалансованість ризиків*: Особливо ризикові інвестиційні проекти доцільно фінансувати за рахунок власних коштів або на умовах самофінансування, щоб збалансувати ризики.

Існує взаємозв'язок і взаємодія між організаційною та економічною складовими механізму. Економічна складова спрямована на досягнення економічних цілей у сфері інвестиційної діяльності регіону, в той час як організаційна складова визначає організаційний аспект досягнення цих цілей.

У рамках забезпечення сталого розвитку через інвестиційну діяльність, можна виділити адміністративні, економічні та організаційні методи. Адміністративні методи включають в себе нормативно-правове регулювання, інституційну підтримку, а також моніторинг і контроль.

Нормативно-правове регулювання інвестиційної діяльності обумовлене Конституцією України, рядом законів, включаючи «Про інвестиційну діяльність», «Про режим іноземного інвестування», «Про захист іноземних інвестицій в Україні», «Про інститути спільного інвестування» і «Про концесії», а також іншими нормативними актами, які визначають ролі та обов'язки виконавчих та місцевих органів управління та регулюють проведення інвестиційної діяльності та її сприяння в регіоні.

Інституційна підтримка інвестиційної діяльності включає ряд державних та недержавних інституцій, які створюють правові, організаційні та економічні умови для розвитку інвестиційної діяльності. До цих інституцій відносяться Президент України, законодавчі органи (Верховна Рада України, обласні та районні ради, ОТГ, сільські, селищні та міські ради), виконавчі органи (Кабінет Міністрів України, обласні та районні державні адміністрації, місцеві виконавчі органи), центральні органи виконавчої влади у сфері інвестиційної діяльності, консультативні органи, наукові та громадські організації, які сприяють розвитку інвестиційної діяльності.

Моніторинг і контроль інвестиційної діяльності грають важливу роль у забезпеченні її ефективності. Це означає постійне відстеження показників інвестиційної діяльності, виявлення відхилень від планових результатів та аналіз причин цих відхилень. Організація моніторингу та контролю сприяє підвищенню ефективності інвестиційної діяльності в регіоні.

Економічні методи активізації інвестиційної діяльності включають в себе різноманітні інструменти, такі як оподаткування, стимулювання, кредитування, страхування та бюджетне фінансування (співфінансування). Використання цих економічних

методів сприятиме збільшенню обсягів інвестицій в регіон, розвитку інфраструктури і підвищенню інвестиційної привабливості пріоритетних галузей економіки регіону для досягнення сталого розвитку.

Організаційні методи становлять сукупність інструментів та прийомів, спрямованих на досягнення визначеної мети. Вони формують основну складову механізму активізації інвестиційної діяльності в регіоні. *Організаційні методи охоплюють такі елементи:*

1. Діагностика інвестиційного середовища та визначення пріоритетних сфер для інвестування. Цей метод передбачає аналіз поточного стану інвестиційного клімату в регіоні та визначення сфер, які мають найбільший потенціал для приваблення інвестицій.
2. Кадрове забезпечення. Важливим аспектом є підготовка та розвиток кадрів, які мають необхідні навички і знання для підтримки інвестиційної діяльності.
3. Стратегічне планування і програмування. Розробка стратегій та програм, в яких визначаються пріоритети розвитку інвестиційної діяльності та шляхи її активізації.
4. Інформаційне забезпечення. Забезпечення доступу до інформації для інвесторів та партнерів щодо потенційних інвестиційних можливостей та умов в регіоні.
5. Мотивація залучення інвестицій у пріоритетні сфери. Створення стимулів та інцентивів для інвесторів для залучення їхніх інвестицій у ключові галузі регіональної економіки.

Інституційні інструменти грають важливу роль у підтримці інвестиційних проектів та сприяють співробітництву між інвесторами і органами влади. Один із прикладів цього - діяльність Агентства з підтримки та створення інвестицій.

Створення інвестиційних фондів є ефективним інструментом для накопичення інвестиційних ресурсів та зменшення фінансового тягаря на бюджети регіонів. Це сприяє покращенню інвестиційної привабливості регіону та підвищенню активності інвесторів.

У контексті євроінтеграційного курсу України, необхідно вдосконалити її нормативно-правову базу та гармонізувати її з європейськими стандартами. Важливим етапом є розробка стратегічних документів, в яких визначаються пріоритети розвитку інвестиційної діяльності та активізації її в регіоні. При цьому важливо забезпечити кваліфікований підхід до визначення потенціалу та ефективного використання можливостей, враховуючи стратегії регіонального та державного розвитку.

Необхідно також враховувати, що нормативна база в сфері інвестиційної діяльності може бути суперечливою і неоднозначною, тому важливо працювати над її вдосконаленням, щоб покращити умови для інвесторів та сприяти розвитку інвестиційної діяльності.

Основні економічні інструменти активізації інвестиційної діяльності включають наступні аспекти: податкові пільги, прискорена амортизація, надання субсидій, пільгові інвестиційні кредити, фінансові санкції, формування банку даних інвестиційних ресурсів, страхові відшкодування та грантова діяльність.

Серед цих інструментів важливе місце відводиться системі оподаткування, яка може мати інвестиційну спрямованість. Податкове навантаження є важливим індикатором впливу податкового механізму на економічне становище в країні, і воно може вказувати на те, наскільки сприятливі умови для ведення бізнесу і залучення інвестицій в державу.

Прискорена амортизація є дієвим інструментом, який дозволяє підприємствам враховувати витрати на капітальні інвестиції та технічне оновлення у витратах виробництва. Це сприяє звільненню чистого прибутку від податків та стимулює нагромадження для інвестицій.

Важливо також розглянути нерівномірний розподіл податкових пільг та стимулів між галузями економіки, що може сприяти концентрації інвестиційних ресурсів у певних галузях. Раціональний розподіл пільг серед різних сфер економіки з фокусом на соціально-та еколого-орієнтоване інвестування може сприяти оптимальному використанню ресурсів.

Наступним важливим інструментом є впровадження пільгового інвестиційного кредиту, який надає суб'єктам господарювання можливість отримувати "довгострокові" кредити та підвищує їхні оборотні кошти. Це дозволяє залучати додаткові фінансові ресурси для інвестицій, розширення виробництва і впровадження новітніх технологій.

У цілому, правильно використовувані економічні інструменти можуть значно сприяти активізації інвестиційної діяльності в регіоні і створенню сприятливих умов для розвитку бізнесу та інвестицій.

Організаційні інструменти. Інвестиційне забезпечення сталого розвитку регіону передбачає використання різноманітних організаційних інструментів. Ці інструменти орієнтовані на створення інфраструктури для залучення інвестицій, розробку інвестиційного бренду регіону, підвищення співпраці між владою та бізнесом, уніфікацію угод з інвесторами, участь у міжнародних програмах та проектах, оптимізацію управління, а також створення інвестиційних карт і паспортів регіону.

Інвестиційна інфраструктура регіону грає ключову роль у підтримці інвестиційної діяльності та сприяє розвитку окремих галузей та господарських систем. Важливо підкреслити важливість маркетингових інструментів для підвищення конкурентоспроможності регіону, таких як створення інвестиційного бренду регіону, який відображає його переваги та інвестиційний потенціал.

Участь у міжнародних програмах та проектах, які фінансуються, наприклад, Європейським інвестиційним банком, може стати важливим джерелом інвестиційних ресурсів для регіону. Проте проблема нерегульованості міжнародних інвестиційних угод може обмежити свободу інвесторів у визначенні умов та форм інвестиційних договорів. Уніфікація інвестиційних механізмів та інструментів може збільшити інтерес іноземних інвесторів у регіональних проектах.

Для створення сприятливого бізнес-середовища для інвесторів в регіоні також важлива активна координація між владою, бізнесом і

регіональними бізнес-асоціаціями, а також підвищення ефективності та прозорості діяльності фіскальних, правоохоронних і судових органів влади.

Загалом, методи та інструменти для забезпечення інвестиційного розвитку повинні бути гнучкими і адаптованими під конкретні умови регіону, і їх взаємодія має бути орієнтована на створення ефективної системи управління інвестиційною діяльністю регіону. Результатом таких заходів буде збільшення обсягів залучених інвестицій та розвиток перспективних галузей.

Питання для самоперевірки знань:

1. Які основні компоненти необхідні для активізації інвестиційної діяльності в регіоні?
2. Якими основними цілями визначається "інвестиційна політика нового покоління," яку запропонувала ЮНКТАД?
3. Які основні риси рамкових основ інвестиційної політики, розроблених ЮНКТАД?
4. Які головні цілі структурних фондів Європейського Союзу?
5. Скільки структурних фондів існує в ЄС на поточний момент?
6. Яку роль відіграють Європейський фонд регіонального розвитку та Європейський соціальний фонд в політиці ЄС?
7. Яка мета Фонду справедливого переходу та для яких країн він призначений?
8. Які основні інструменти фінансування використовуються структурними фондами ЄС?
9. Що може виступати об'єктами інвестиційного забезпечення?
10. Хто може бути суб'єктами інвестиційного забезпечення в Україні?
11. Які основні принципи повинні ґрунтувати інвестиційне забезпечення сталого розвитку регіону?
12. Які економічні методи активізації інвестиційної діяльності згадані в тексті?
13. Які організаційні методи спрямовані на досягнення визначеної мети в контексті інвестиційного забезпечення?

14. Вкажіть основні інструменти активізації інвестиційної діяльності?

15. Які організаційні інструменти використовуються для забезпечення сталого розвитку регіону?

Тестові завдання

1. *Що включає в себе організаційно-правове забезпечення активізації інвестиційної діяльності?*

- a) Технологічні рішення
- b) Система правового регулювання
- c) Маркетингові стратегії
- d) Фінансовий аналіз

2. *Яка головна мета "інвестиційної політики нового покоління" запропонованої ЮНКТАД?*

- a) Зниження інвестиційних ризиків
- b) Забезпечення максимального прибутку інвесторів
- c) Всебічне зростання та сталий розвиток
- d) Забезпечення доступу до інвестицій для всіх

3. *Що характеризує рамкові основи інвестиційної політики, розроблені ЮНКТАД?*

- a) Заборона іноземним інвесторам
- b) Лібералізація інвестиційних режимів
- c) Обмеження інвестицій на користь внутрішніх інвесторів
- d) Збільшення податкового тиску на іноземні інвестиції

4. *Які ключові принципи інвестиційної політики нового покоління були визначені в рамкових документах країн світу та Європейського Союзу?*

- a) Забезпечення сталого розвитку.
- b) Зниження податкових ставок.
- c) Збільшення інфляції.

d) Збільшення державного боргу.

5. Які завдання включаються до переліку вимог для вдосконалення інвестиційної діяльності в регіонах України, згідно з текстом?

- a) Зниження відсоткових ставок інвестиційних кредитів.
- b) Забезпечення синергетичного ефекту та інтеграції зі стратегією сталого розвитку.
- c) Збільшення бюджетного дефіциту.
- d) Створення інституційного середовища для інвестиційної діяльності.

6. Які принципи інвестиційної політики нового покоління покладені в основу вдосконалення сучасного механізму активізації інвестиційної діяльності в регіонах України?

- a) Зниження податкових ставок і стягнення вищих податків з інвесторів.
- b) Забезпечення сталого розвитку та інтеграція зі стратегією сталого розвитку.
- c) Відмова від контролю за інвестиціями у регіональних секторах економіки.
- d) Забезпечення безмежного росту прибутку для інвесторів.

7. Який з інструментів Євросоюзу призначений для зменшення розриву в економічному та соціальному розвитку між різними регіонами та країнами ЄС?

- a) Європейський фонд регіонального розвитку
- b) Європейський соціальний фонд
- c) Фонд згуртуваності
- d) Фонд справедливого переходу

8. Який фонд спрямований на розвиток сільської місцевості через інвестиції у локальні проєкти?

- a) Європейський фонд регіонального розвитку

- b) Фонд згуртуваності
- c) Європейський аграрний фонд для сільського розвитку
- d) Фонд справедливого переходу

9. Який фонд спрямований на підтримку інноваційних проєктів у сфері мореплавства, рибальства та аквакультури?

- a) Фонд справедливого переходу
- b) Європейський морський та рибний фонд
- c) Європейський фонд регіонального розвитку
- d) Фонд згуртуваності

10. Які головні пріоритети Європейського фонду регіонального розвитку?

- a) Підтримка соціальної політики
- b) Зменшення розриву в економічному та соціальному розвитку
- c) Розвиток сільської місцевості
- d) Збільшення конкурентоспроможності Європи та перехід до безвуглецевої економіки

11. Який інструмент Євросоюзу надає підтримку країнам-членам, в яких валовий національний дохід на душу населення становить менше 90% середнього рівня країн-членів ЄС?

- a) Європейський фонд регіонального розвитку
- b) Фонд згуртуваності
- c) Європейський соціальний фонд
- d) Фонд справедливого переходу

12. Який фонд спрямований на підтримку "зеленого переходу" та переходу до більш екологічно чистих джерел енергії?

- a) Європейський фонд регіонального розвитку
- b) Фонд справедливого переходу
- c) Європейський соціальний фонд
- d) Європейський аграрний фонд для сільського розвитку

13. Хто є суб'єктами інвестиційного забезпечення в Україні?

- a) Тільки державні установи
- b) Тільки фізичні особи
- c) Фізичні та юридичні особи України, а також фізичні та юридичні особи з іноземних країн
- d) Тільки органи місцевого самоврядування

14. Який принцип інвестиційного забезпечення передбачає, що користь від інвестицій повинна перевищувати їхні витрати?

- a) Системність
- b) Пріоритетність
- c) Результативність
- d) Прозорість

15. Які методи активізації інвестиційної діяльності включають економічні засоби?

- a) Діагностика та визначення пріоритетних сфер
- b) Кадрове забезпечення
- c) Стратегічне планування і програмування
- d) Оподаткування, стимулювання, кредитування, страхування

16. Який метод організаційний та спрямований на досягнення визначеної мети шляхом аналізу поточного стану інвестиційного клімату в регіоні?

- a) Діагностика інвестиційного середовища
- b) Кадрове забезпечення
- c) Стратегічне планування і програмування
- d) Інформаційне забезпечення

17. Які засоби нормативно-правового регулювання інвестиційної діяльності згадані в тексті?

- a) Президент України
- b) Виконавчі органи
- c) Наукові організації

d) Верховна Рада України

18. Які інструменти можуть бути використані для активізації інвестиційної діяльності?

- a) Вивчення історії інвестицій в регіоні.
- b) Зменшення податкового навантаження на підприємства.
- c) Закриття інвестиційних фондів.
- d) Відмова від розробки стратегічних документів.

19. Завдання 2: Які організаційні інструменти сприяють залученню інвестицій?

- a) Створення інвестиційного бренду регіону.
- b) Закриття інвестиційних фондів.
- c) Підвищення податкових ставок.
- d) Створення багатократних угод з інвесторами.

20. Який інструмент допомагає підприємствам враховувати витрати на капітальні інвестиції та технічне оновлення у витратах виробництва?

- a) Прискорена амортизація.
- b) Податкове навантаження.
- c) Пільговий інвестиційний кредит.
- d) Фінансові санкції.

Ситуаційні задачі

Задача 1. Уряд регіону в Україні вирішив повернути більше інвестицій для розвитку місцевого бізнесу та інфраструктури. Один зі спеціалістів запропонував впровадити "інвестиційну політику нового покоління," інспіровану підходами ЮНКТАД. Які переваги та виклики можуть виникнути при цьому рішенні, і які основні аспекти цієї політики слід врахувати, щоб досягти успіху?

Задача 2. Ви є радником уряду однієї з країн, яка вже є членом Європейського Союзу, і вам потрібно обрати належний структурний фонд для фінансування проекту з розвитку місцевих підприємств. Який фонд ви б вибрали і чому?

Задача 3. Ви керівник місцевої громадської організації в країні, яка прагне приєднатися до Європейського Союзу. Які структурні фонди ви б запропонували використовувати для підтримки соціальних ініціатив вашої організації та чому?

Ситуаційна задача 4. Ви місцевий представник організації, яка спеціалізується на залученні інвестицій у розвиток регіону. Ваш регіон планує активізувати інвестиційну діяльність для забезпечення сталого розвитку. Ви берете участь у засіданні місцевої ради, де обговорюються шляхи розвитку інвестиційної діяльності.

Ситуація: Один із членів ради стверджує, що інвестиційне забезпечення має бути спрямоване тільки на економічний розвиток регіону, інші аспекти, такі як соціальний та екологічний, не мають великого значення.

Запитання: Як ви відповісте на цей аргумент, вказуючи на важливість інших аспектів (соціальних, екологічних) при інвестиційному забезпеченні сталого розвитку регіону?

Рекомендовані джерела

1. Безпека сталого розвитку регіонів та територіальних громад України на засадах інклюзивного зростання [Текст] : монографія / Наталія Володимирівна Павліха, Ірина Олександрівна Цимбалюк, Наталія Леонідівна Хомюк, Максим Володимирович Войчук, Анастасія Юріївна Савчук, Владислав Вікторович Коломечюк, Сергій Миколайович Цимбалюк. Луцьк : Вежа-Друк. 2022. 514с. ISBN 978-966-940-430-5

2. Гоблик В. В. Інституційно-правові аспекти розвитку зовнішньоекономічних зв'язків у транскордонних регіонах у контексті європейської інтеграції. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 3. С. 19–22. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2015_3_6

3. Лугова М. С. Розвиток ринку іноземних інвестицій України в контексті поглиблення співпраці з Європейським Союзом. *Науковий вісник Ужгородського університету*: [зб. наук. праць]. Ужгород, 2013. Вип. 2 (39). Ч. 2. С. 200–205.

4. Лугова Марина, Цимбалюк Ірина, Павліха Наталія Інвестиційна діяльність регіону в умовах європейської інтеграції: ретроспективний аналіз та напрями активізації [Текст] : монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2022. 242с. ISBN 978-966-940-434-3

5. Павліха Н. В., Лугова М. С. Реформування інвестиційної політики у контексті європейської інтеграції. *Європейська інтеграція: досвід Польщі та України*: [кол. моногр.] / за заг. ред. Н. В. Павліхи. Wydawca: Zarząd Regionu Środkowowschodniego NSZZ «Solidarność»; Druk: Drukarnia Kolor Lublin, 2013. С. 112–117.

6. Подерня-Масюк Ю. А. Формування інвестиційної інфраструктури регіону: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук: спец. 08.00.05 «Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка». Луцький нац. техн. ун-т. Луцьк, 2010. 24 с.

7. Угода про асоціацію між Україною і ЄС. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011

8. Цимбалюк І. О., Лугова М. С. Пріоритети активізації інвестиційної діяльності в регіонах України. *Вісник Черкаського університету. Серія: Економічні науки*. 2017. №3. Ч. 2. – С. 21–31.

9. Цимбалюк І. О. Інклюзивний розвиток регіону в умовах фінансової децентралізації: теорія, методологія, практика : монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2019. 340 с. 14,8 д.а. ISBN 978-966-940-278-3

10. Цимбалюк Ірина Фіскальний простір інклюзивного розвитку регіону в умовах фінансової децентралізації: теорія, методологія, практика [Текст] : монографія / Ірина Олександрівна Цимбалюк. – Луцьк : Вежа-Друк, 2022. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM). – Об'єм даних 8,65 Мб. ISBN 978-966-940-399-5

11. Цимбалюк Ірина, Павліха Наталія, Цимбалюк Сергій Сталий розвиток спортивно-оздоровчої сфери регіону заради миру та безпеки [Текст] : монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2022. 252 с. ISBN 978-966-940-425-1

12. Шевченко О. В. Інструменти підвищення інвестиційної спроможності регіонів в контексті розкриття внутрішнього потенціалу розвитку. Аналітична записка. Нац. ін-т стратег. дослідж. при Президентові України. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1658/>

ТЕМА 6.

ОСОБЛИВОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

1. *Сучасний стан інвестиційної привабливості в Україні*
2. *Аналіз інвестиційний потенціал України*
3. *Основні аспекти формування інвестиційного клімату в Україні*
4. *Відновлення інвестиційного забезпечення сталого розвитку України у повоєнний період*

6.1. Сучасний стан інвестиційної привабливості в Україні

Інвестиційна привабливість має вирішальне значення для національної економіки, оскільки інвестиції виступають як ключовий стимулятор структурної перебудови економічного сектору та розв'язання соціально-економічних проблем. Активізація інвестиційної діяльності і формування інвестиційних ресурсів становлять основу економічного зростання. Інвестиції виступають важливою складовою розвитку окремих галузей, а також є невід'ємними від інноваційних процесів і ключовими факторами сталого економічного зростання.

Україна має значний потенціал для приваблення іноземних інвестицій завдяки своєму вигідному географічному розташуванню, великому ринковому потенціалу, наявності вільних економічних зон, природним ресурсам, потужному виробничому потенціалу, доступній та кваліфікованій робочій силі та іншим ключовим факторам.

Проте обсяги іноземних інвестицій в Україну залишаються на низькому рівні і не відповідають потенціалу країни для забезпечення енергійного економічного росту. Ця ситуація зумовлена рядом факторів, які не лише гальмують інвестиційні процеси в Україні, але також негативно впливають на загальний економічний розвиток країни.

До початку конфлікту на сході країни, Україна регулярно покращувала свої показники інвестиційного клімату в індексі Doing Business Всесвітнього банку. У 2020 році Україна посідала 64-те

місце серед 190 економік, що свідчило про позитивний тренд та підвищення на 7 позицій порівняно з попереднім роком. Спостерігалось покращання процедур отримання дозволів на будівництво, підключення до електроенергії, захисту міноритарних інвесторів та зовнішньої торгівлі.

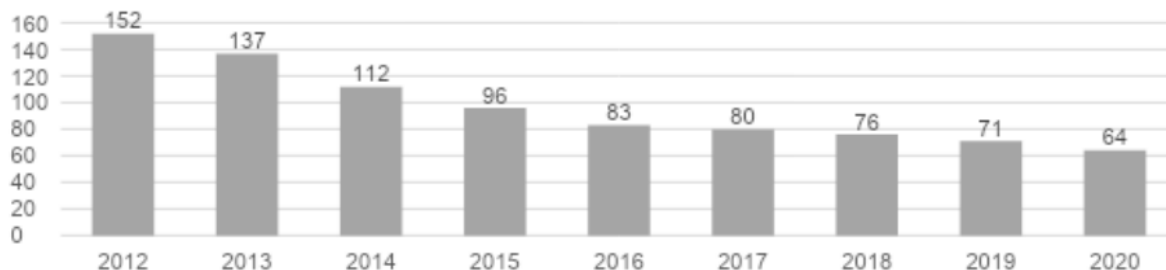

Рис. 6.1. Позиція України в рейтингу *Doing Business*, 2012-2020

У контексті дослідження особливостей інвестиційного забезпечення сталого розвитку в Україні слід відзначити наступне. Згідно з аналізом, проведеним Європейською Бізнес Асоціацією (ЕБА), індекс інвестиційної привабливості України в першому півріччі 2022 року склав лише 2,17 бала з можливих 5, що свідчить про помітне зниження цього показника порівняно з рівнем 2,73 у 2021 році. У цьому важливому відношенні слід враховувати вплив двох ключових факторів у 2022 році на інвестиційну ситуацію в Україні: спалаху пандемії COVID-19 та повномасштабної агресії з боку Російської Федерації. Хоча вплив пандемії поступово зменшувався через адаптацію економіки та суспільства, але війна призупинила процес розвитку української економіки, створивши серйозні виклики для забезпечення її сталого росту.

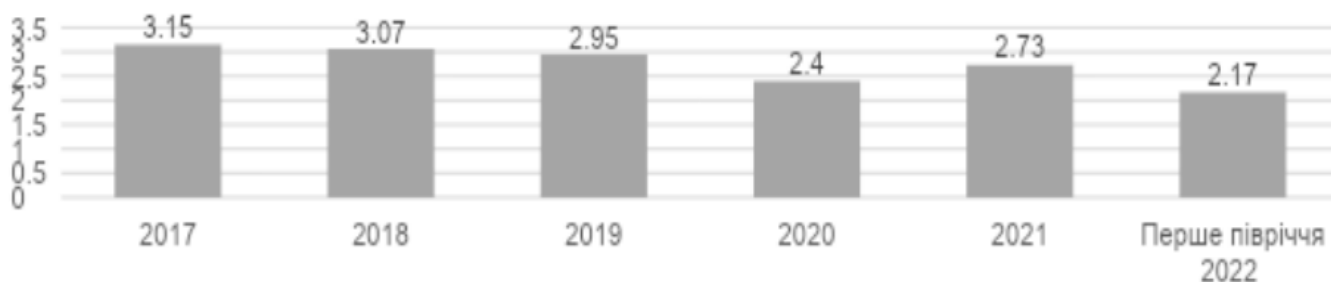

Рис. 6.2. Індекс інвестиційної привабливості України, 2017-2022

Після початку війни інвестиційна привабливість України значно погіршилася через підвищені ризики та нестабільність щодо прибутковості. Згідно з даними InVenture, у 2022 році обсяг оголошених та успішно завершених угод про злиття та поглинання (M&A) в Україні, включаючи корпоративні та венчурні сектори, зокрема технологічний, склав:

Обсяг угод M&A в Україні:

- 2022 рік: \$305 мільйонів.
- 2021 рік: \$2,7 мільярда.

Україна відома як важливий експортер сільськогосподарської продукції, і протягом останніх років вона посідає лідируючі позиції:

Топ-позиції України у світовому експорті:

1. Експорт зерна (після США).
2. Постачання соняшникової олії.

Україна також є великим постачальником сировини, такої як зерно, залізна руда та різні інші товари, включаючи чорні метали та комплекти дротів запалювання. Проте для досягнення подальшого розвитку та диверсифікації секторів економіки необхідні іноземні інвестиції.

Протягом першого року війни, згідно з оцінками Світового банку та його партнерів, найбільший обсяг збитків був зафіксований у таких секторах: житловий (понад 38% загального обсягу збитків), транспортний (близько 26%), сфера енергетики (приблизно 8%), промисловий та торговий (близько 8%), а також аграрний сектор (приблизно 7%).

На січень 2023 року загальні збитки, завдані економіці України, включаючи руйнування житлових і нежитлових об'єктів та інфраструктури, становлять \$143,8 мільярда. Одночасно, оцінки Світового банку свідчать про потребу в \$411 мільярдах для відновлення країни. Загальні фінансові потреби для плану відбудови України, які оцінює уряд України, складають \$750 мільярдів на період з 2023 по 2032 рік.

Таблиця 6.1.

Загальні збитки, втрати та потреби за секторами за перший рік війни в Україні

(млрд. дол. США)

Сектори	Збитки/Пошкодження	Втрати	Потреби
Житлове будівництво	50,4	17,2	68,6
Освіта і наука	4,4	0,8	10,7
Охорона здоров'я	2,5	16,5	16,4
Соціальний захист та забезпечення засобів існування	0,2	4,2	41,8
Культура і туризм	2,6	15,2	6,9
Енергетика та видобуток корисних копалин	10,6	27,2	47,0
Транспорт	35,7	31,6	92,1
Телекомунікації та цифрові технології	1,6	1,6	4,5
Водопостачання та санітарія	2,2	7,5	7,1
Муніципальні послуги	2,4	3,0	5,7
Сільське господарство	8,7	31,5	29,7
Торгівля та промисловість	10,9	85,8	23,2
Управління водними ресурсами	0,4	0,3	8,9
Фінанси та банківська справа	0,0	6,8	6,8
Довкілля, управління природними ресурсами і лісове господарство	1,5	0,5	1,5
Реагування на надзвичайні ситуації та цивільний захист	0,2	0,5	1,5
Управління та публічна адміністрація	0,3	1,4	0,6
Управління безпекою від вибухів	-	37,6	37,6
Загалом	134,7	289,1	410,6

*Джерело: [World Bank, Government of Ukraine, European Union, United Nations \(2023\). Ukraine rapid damage and needs assessment.](#)

Під впливом цих руйнувань і збитків спостерігається значний вплив на економіку України, що призводить до істотного зменшення ВВП на 29,2% у 2022 році та різкого зростання рівня бідності від 5,5% до 24,1% у цей період. Сумарні потреби у відновленні, на

момент 24 лютого 2023 року, оцінюються на рівні 411 мільярдів доларів США. Для подолання цих проблем розглядаються такі можливі шляхи відновлення:

1. Інвестиції в транспортний сектор (22%), що сприятиме відновленню і покращенню транспортної інфраструктури для полегшення руху та постачання ресурсів.
2. Відновлення житлового фонду (17%), зокрема реконструкція та відновлення житлових об'єктів, щоб забезпечити місця для проживання.
3. Інвестиції в енергетичний сектор (11%), спрямовані на відновлення та модернізацію енергетичної інфраструктури для забезпечення стабільного енергопостачання.
4. Заходи у сфері соціального захисту та життєдіяльності (10%), щоб надати підтримку і допомогу постраждалим населенням та відновити соціальну інфраструктуру.
5. Інвестиції в протидію небезпечним ситуаціям (9%), з метою забезпечення безпеки та попередження можливих кризових ситуацій.
6. Підтримка сільського господарства (7%), щоб забезпечити продовольчу безпеку та підтримати сільських жителів.

Враховуючи обсяг цих інвестицій та спрямований на рішення цих проблем потенціал, можливо досягти ефективного відновлення та розвитку України після воєнного конфлікту.

Таким чином, інвестиції стають критичним фактором для економічного відновлення країни, створення нових робочих місць та забезпечення довгострокової стабільності. Україна має значний потенціал для приваблення інвестицій завдяки розвиненій інфраструктурі, доступу до ринків та високорозвиненим технологіям.

6.2. Аналіз інвестиційний потенціал України

Аналіз інвестиційної привабливості України вказує на наявність як сильних, так і слабких сторін. Серед слабких сторін можна відзначити високий геополітичний ризик, пов'язаний з політичною нестабільністю та військовим конфліктом з росією, нестабільність економіки, високий рівень інфляції і вразливість обмінного курсу, недостатньо ефективну правову базу та бізнес-середовище, а також великий державний борг та зростаючий рівень безробіття та бідності.

Однак є і переваги інвестування в Україну, включаючи її стратегічне географічне положення, багаті природні ресурси, розвинене сільське господарство, угоду про асоціацію та вільну торгівлю з ЄС, великий ринок споживачів, кваліфіковану та доступну робочу силу та якісну систему освіти.

Російське вторгнення в Україну завдало серйозної шкоди економіці та інфраструктурі країни, що вимагає відновлення. У цьому контексті був розроблений Цільовий план економічного відновлення, який спрямований на відшкодування збитків і покращення якості життя українців. Цей план також враховує завдання залучення інвестицій та підприємництва.

Основні ризики інвестування в Україну, що обмежують її інвестиційний потенціал:

1. Геополітичний ризик: Україна зіткнулася з високим геополітичним ризиком через конфлікт з Росією, який розпочався у 2014 році.

2. Економічна нестабільність: Висока інфляція та коливання валютного курсу призвели до економічної нестабільності.

3. Правова база та бізнес-середовище: Корупція та слабкі права власності становлять значну проблему для інвесторів.

4. Державний борг: Державний борг України зріс до високого рівня в останні роки.

5. Безробіття та бідність: Підвищення рівня безробіття та бідності також є серйозними викликами.

Напротивагу цьому можна виділити *низку переваг для інвестицій в Україну*:

1. Географічне положення: Україна розташована між Європою та Азією, що надає їй стратегічну важливість.
2. Природні ресурси: Країна має значні запаси залізної руди і марганцю.
3. Сільське господарство: Україна має великий відсоток орних земель.
4. Торговельні угоди: Україна має угоди про асоціацію та вільну торгівлю з ЄС.
5. Ринок споживачів: Україна має один із найбільших ринків у Європі.
6. Робоча сила: Країна має кваліфіковану та доступну робочу силу, особливо в сфері ІТ.
7. Система освіти: В Україні багато кваліфікованих спеціалістів у галузі високих технологій.

Зусилля України спрямовані на відновлення після конфлікту та залучення іноземних інвестицій для сприяння сталому розвитку країни.

Набуття Україною статусу кандидата на членство в ЄС відкриває нові можливості, такі як підтримка економічного зростання, посилення охорони, внесок у реалізацію Зеленої угоди ЄС та розвиток інновацій.

Ініціатива Advantage Ukraine, запущена у вересні 2022 року, спрямована на залучення інвестицій у ключові сектори економіки України, такі як оборонна промисловість, металургія, сільське господарство, енергетика, фармацевтика, природні ресурси, логістика та інфраструктура, меблева та деревообробна промисловість.

Наразі головним завданням України є об'єднання зусиль для відновлення економіки та робота над відкритішим для міжнародного бізнесу середовищем, що сприятиме залученню іноземного капіталу та інтелектуальної власності, сприяючи тим самим створенню нових ресурсозберігаючих виробництв та технологічного розвитку країни.

Україна, незважаючи на випробування, має надзвичайно великий потенціал для інвестицій, який варто визначити та використовувати вже сьогодні. Порушення та руйнування, спричинені конфліктом, можуть бути розглянуті як можливість для перезавантаження та створення нового майбутнього України, враховуючи досвід інших країн.

Інвестиції є невід'ємною складовою відновлення та розвитку України, їх можна розглядати як основу для подальшого розвитку країни. Висока активність підприємців, їхня ініціативність, творчість і рішучість створюють сприятливе середовище для інвестицій.

6.3. Основні аспекти формування інвестиційного клімату в Україні

Донедавна, основні аспекти, які впливали на формування сприятливого інвестиційного клімату в Україні та визначали її інвестиційну привабливість, включали недоліки у законодавчій базі, проблеми в сфері захисту інтересів інвесторів, високий рівень корупції, геополітичні та економічні загрози, а також глобальний економічний спад, спричинений пандемією COVID-19 та інші фактори, пов'язані з інфраструктурою, логістикою і соціальними аспектами.

Проте, починаючи з російського вторгнення та інших подій в геополітичному та економічному контексті, стан інвестиційного клімату в Україні став погіршуватися прогнозовано, що відразу відобразилося на показниках інвестиційної привабливості країни. На сьогоднішній день, для відновлення та економічного розвитку України, власних фінансових ресурсів недостатньо, і гостро виникає потреба в залученні іноземних інвестицій. Згідно з прогнозами, для компенсації завданих збитків Україні потрібно близько 1,1 трлн доларів США.

Для більш глибокого розуміння впливу геополітичної ситуації на інвестиційний ринок України, важливо провести аналіз обсягів залучення іноземних інвестицій за останні десять років і оцінити їхню

динаміку. Виявлено численні коливання у рівнях інвестицій, які можуть свідчити про сповільнення розвитку вітчизняної економіки. Найбільший спад інвестицій спостерігався в 2014 році, коли обсяги інвестицій зменшилися в понад два рази (рис. 6.3).

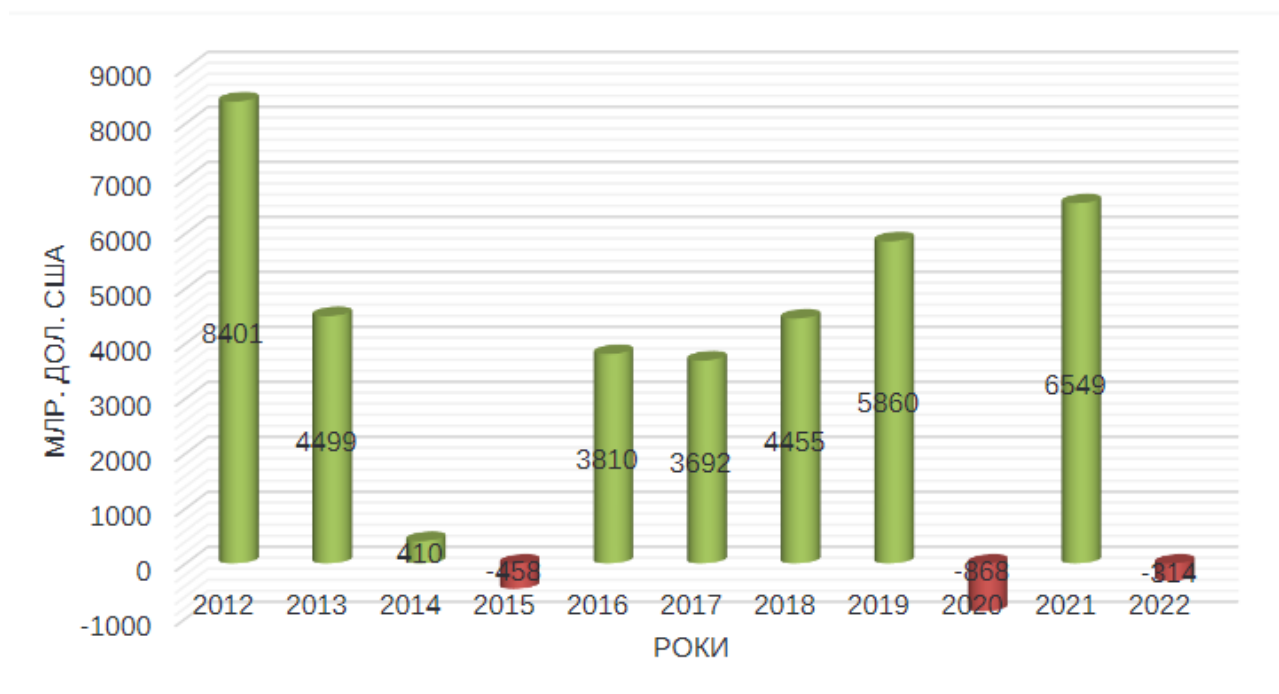

Рис. 6.3. Обсяг прямих іноземних інвестицій в Україну за 2012-2022 рр. (I-II квартали), млрд. дол. США

За період 2014 - 2022 роки спостерігалась значна нестабільність, яка переважно була обумовлена геополітичними подіями, такими як воєнний конфлікт на сході України, анексія Криму в 2014 році, пандемія COVID-19 у 2020 році та військовий напад Росії в 2022 році.

У 2014-2015 роках Україна впровадила комплекс заходів з метою поліпшення умов для підприємництва, що сприяло відновленню економіки. Важливими досягненнями в цьому контексті стали покращення 6 із 10 індикаторів, враховуваних Світовим Банком. Ці результати були досягнуті завдяки удосконаленню процедур захисту прав акціонерів та розширенню доступу до відкритих баз даних щодо вигодонабувачів. Це сприяло підвищенню прозорості при укладенні угод для акціонерів та спрощенню дозвільних процедур у сфері будівництва.

Важливо відзначити, що цей позитивний розвиток відбувся в умовах світової економічної кризи, спричиненої пандемією COVID-19. Введення карантинних обмежень призвело до переходу щонайменше 40% підприємств до онлайн-середовища, включаючи підприємців в Україні. Це призвело до помітного зменшення інвестиційної активності.

Унікальність поточної ситуації полягає в тому, що світова економіка до цього часу не відновилася від глибокої глобальної кризи, спричиненої пандемією COVID-19, яка фактично є найсерйознішою кризою за останні 100 років. Ця нестабільність глобальної економіки підсилюється активними бойовими діями, що відбуваються на території України. На сьогоднішній день важко точно передбачити обсяги збитків, завданих Україні через події цього року. За даними Міністерства економіки станом на червень 2022 року прямі економічні збитки становлять 565 мільярдів доларів США, з них 119 мільярдів доларів США припадають на втрати в інфраструктурі та 91 мільярд доларів США на втрати цивільних об'єктів. У зв'язку з військовим конфліктом Україна також втратила 54 мільярди доларів США капітальних інвестицій.

У цій ситуації Україна вжила ряд заходів для реагування, включаючи запровадження податкових пільг, створення різноманітних програм для переміщення бізнесу разом із обладнанням та робочою силою з районів, постраждалих від військових дій, у безпечні регіони країни. Також було здійснено заморожування виплат за кредитними та іпотечними угодами, надання безвідсоткових позик та субсидій фермерам для посівної кампанії та надання фінансової підтримки тимчасово переселеним особам та інші заходи.

За прогнозами Світового Банку, якщо активні бойові дії на території України не завершаться найближчим часом і не відновиться експорт зернових культур, то за підсумками 2022 року Україну може очікувати спад ВВП на рівні 45 %. З огляду на те, що на сьогодні Україна має обмежений доступ до світових фінансових ринків,

фінансування бюджету та підтримка міжнародних резервів можливі завдяки фінансовій допомозі країн-партнерів.

6.4. Відновлення інвестиційного забезпечення сталого розвитку України у повоєнний період

Донедавна, основні аспекти, які впливали на формування сприятливого інвестиційного клімату в Україні та визначали її інвестиційну привабливість, включали недоліки у законодавчій базі, проблеми в сфері захисту інтересів інвесторів, високий рівень корупції, геополітичні та економічні загрози, а також глобальний економічний спад, спричинений пандемією COVID-19 та інші фактори, пов'язані з інфраструктурою, логістикою і соціальними аспектами.

Проте, починаючи з російського вторгнення та інших подій в геополітичному та економічному контексті, стан інвестиційного клімату в Україні став погіршуватися прогнозовано, що відразу відобразилося на показниках інвестиційної привабливості країни. На сьогоднішній день, для відновлення та економічного розвитку України, власних фінансових ресурсів недостатньо, і гостро виникає потреба в залученні іноземних інвестицій. Згідно з прогнозами, для компенсації завданих збитків Україні потрібно близько 1,1 трлн доларів США.

З урахуванням вище викладених обставин, до **ключових напрямів державної політики**, спрямованих на активізацію залучення інвестицій та збільшення обсягів інвестиційних угод, можна віднести наступні:

1. Потужний природно-ресурсний потенціал.
2. Наявність кваліфікованих робочих кадрів, здатних швидко адаптуватися до новітніх технологій виробництва.
3. Низькі заробітні плати.
4. Близькість до країн Європейського Союзу та сприятливе розташування взагалі.

5. Наявність перспективних галузей, які вимагають інвестицій, і достатнє число інноваційних бізнес-ідей та проектів.

Позитивні зміни у розвитку соціально-економічного середовища для залучення інвестицій, швидка адаптованість країни до зовнішніх факторів, ризиків та світових збурень.

З урахуванням вищезазначеного, з метою стабілізації економічного стану та його відновлення після конфлікту, уряд буде вживати комплекс заходів, спрямованих на створення додаткових робочих місць, контроль над інфляцією та приваблення фінансових ресурсів з-за кордону. У цьому контексті дієвими заходами стануть:

1. Створення нових підприємств та значне оновлення існуючих, що мають важливе значення для критичної інфраструктури.
2. Розвиток перспективних секторів економіки, таких як промисловість, інформаційні технології, дослідження в лабораторіях та інші.
3. Проведення оптимізації системи оподаткування як для вітчизняних, так і для іноземних бізнесів.

Відновлення виробничого потенціалу економіки, сприяння сприятливому діловому середовищу та підвищення інвестиційної привабливості дозволять залучати іноземні інвестиції, поступово зменшуючи залежність від зовнішньої допомоги. Варіанти відновлення відрізняються для кожної країни і визначаються її економічними, геополітичними та культурними особливостями. Необхідними інструментами для відновлення після конфлікту є лібералізація економіки, активна створення нових робочих місць державою, спрямованість на експорт і значний приплив зовнішніх фінансових ресурсів.

Незважаючи на складні обставини, Україна визначила свою візію майбутнього - стати сильною європейською країною, привабливою для іноземних інвестицій. Ця візія стала основою для розробки та впровадження Плану Відновлення України, спрямованого на прискорення стійкого економічного зростання. План відновлення України передбачає комплексний підхід та визначає ряд Національних програм, спрямованих на досягнення ключових

результатів. Ці програми охоплюють різні сфери економіки та соціального розвитку країни і створюють сприятливі умови для інвестицій та підтримки підприємницької активності. План передбачає значні видатки, що оцінюються приблизно в \$750 мільярдів до 2032 року. Це свідчить про чіткий та амбіційний шлях до відновлення та розвитку, здатний привернути значні інвестиції.

Відновлення України, згідно з розрахунками Національної Ради Відновлення, має десятирічний горизонт і вимагає \$750 мільярдів інвестицій. Перший етап передбачає залучення приблизно \$60-65 мільярдів цього року, і наступні чотири роки будуть приділені «швидкому відновленню», де особлива увага буде приділятися відновленню найбільш критичної інфраструктури, такої як лікарні та мости. Останній етап – «модернізація» – передбачатиме витрати приблизно \$400 мільярдів з 2026 по 2032 рік.

Для фінансування відновлення України на суму \$750 мільярдів розглядається розподіл коштів наступним чином:

- Партнерські гранти: \$250-300 мільярдів – для забезпечення оборони, безпеки, відбудови житла та інших необхідних сфер.
- Кредити від партнерів: \$200-300 мільярдів – для модернізації інфраструктури, підтримки фінансової системи та інших проектів розвитку.
- Приватні інвестиції: \$250 мільярдів – для розвитку інфраструктури та інших сфер розвитку.

Український уряд планує залучити дві третини загальної суми від міжнародних партнерів, а також розглядає можливість використання російських активів, які були арештовані в інших країнах і можуть становити важливий джерело фінансування відновлення. Крім того, певна частина коштів буде виділена з бюджету України.

Навіть в умовах війни Україна має значний потенціал для відновлення та розвитку. Перш за все, стратегічне географічне розташування України як транспортного хабу між Європою та Азією залишається незмінним, що надає переваги для торгівлі та інвестицій, особливо після завершення конфлікту. Відновлення та розвиток

інфраструктури, зокрема транспортної, буде ключовим для забезпечення ефективності бізнесу.

По-друге, Україна має значний потенціал у різних галузях, таких як сільське господарство, енергетика, технології та інновації. Інвестиції в ці сектори можуть стимулювати економічне відновлення та забезпечити стійкий ріст у майбутньому. Крім того, наявність кваліфікованої робочої сили та високий рівень освіти створюють сприятливі умови для розвитку інноваційних проектів та високотехнологічних підприємств.

По-третє, ринок України має значний потенціал для зростання та розширення. Населення країни становить мільйони потенційних споживачів, і зростаючий середній клас створює додатковий імпульс для інвесторів. Відновлення економіки після війни може створити нові можливості для розвитку ринку та забезпечити високий попит на товари та послуги.

Однією з ключових переваг інвестування в Україну є першорядність. Ті, хто першими вкладатимуть кошти в відновлення та розвиток країни, можуть отримати значні переваги. Україна потребує фінансування для відновлення пошкоджених інфраструктурних об'єктів, будівництва нових підприємств та створення робочих місць. Інвестори, які вже сьогодні інвестують в Україну, можуть мати значну перевагу в майбутньому, коли країна вийде з війни та розпочне економічне відновлення.

Отже, інвестування в Україну, навіть в умовах війни, є обґрунтованим та перспективним рішенням. Великий потенціал для відновлення, стратегічне розташування, ринкова економіка та перевага першорядності дозволяють бачити переваги та можливості українського ринку для успішного бізнесу та інвестицій.

Питання для самоперевірки знань:

1. Які фактори вплинули на інвестиційну привабливість України в 2022 році?
2. Які сектори економіки України зазнали найбільших збитків внаслідок війни?
3. Які шляхи відновлення економіки України розглядаються після воєнного конфлікту?
4. Які основні чинники завдали шкоди економіці та інфраструктурі України?
5. Які переваги інвестування в Україну?
6. У які основні сектори економіки України спрямований цільовий план Advantage Ukraine для залучення інвестицій?
7. Які можливості відкриває для України набуття статусу кандидата на членство в ЄС?
8. Якими шляхами Україна може залучити іноземні інвестиції для сприяння сталому розвитку країни?
9. Які основні фактори впливали на формування сприятливого інвестиційного клімату в Україні до російського вторгнення та інших подій?
10. Які були наслідки геополітичних подій та економічних змін для інвестиційного клімату України?
11. Які заходи були вжиті Україною для поліпшення умов для підприємництва в 2022-2023 роках?
12. Як вплинула пандемія COVID-19 на інвестиційну активність в Україні?
13. Які можливі наслідки для ВВП України передбачаються за умови активних бойових дій на її території та обмеженого доступу до світових фінансових ринків?
14. Які ключові напрямки державної політики спрямовані на активізацію залучення інвестицій та збільшення обсягів інвестиційних угод?
15. Які переваги географічного розташування України як ключові для її відновлення та розвитку?

Тестові завдання

1. Якою була інвестиційна привабливість України в першому півріччі 2022 року за даними Європейської Бізнес Асоціації?

- a) 5 балів
- b) 3,45 бали
- c) 2,17 бала
- d) 2,73 бали

2. У якому секторі економіки України було зафіксовано найбільший обсяг збитків під час воєнного конфлікту?

- a) Сільське господарство
- b) Енергетика
- c) Транспортний
- d) Промисловий та торговий

3. Яка сума грошей потрібна для відновлення України на період з 2023 по 2032 рік, згідно з оцінками Світового банку?

- a) \$143,8 мільярда
- b) \$305 мільйонів
- c) \$411 мільярдів
- d) \$750 мільярдів

4. Який сектор економіки отримає найбільший обсяг інвестицій для відновлення України згідно з розглянутими можливими шляхами відновлення?

- a) Транспортний
- b) Енергетичний
- c) Соціальний захист та життєдіяльність
- d) Сільське господарство

5. Який фактор вказує на критичне значення інвестицій для економічного відновлення України після воєнного конфлікту?

- a) Розширена інфраструктура

- b) Доступ до ринків
- c) Зниження ВВП на 29,2%
- d) Високорозвинені технології

6. *Який чинник є однією з переваг для інвестування в Україну?*

- a) Висока інфляція
- b) Корупція
- c) Розташування між Європою та Азією
- d) Зменшення ринку споживачів

7. *Який аспект є частиною геополітичного ризику для України?*

- a) Висока інфляція
- b) Корупція
- c) Конфлікт з Росією
- d) Ростовщизм

8. *Який сектор економіки України не було включено до цільового плану Advantage Ukraine?*

- a) Оборонна промисловість
- b) Енергетика
- c) Орні землі
- d) Меблева та деревообробна промисловість

9. *Яку можливість відкриває набуття Україною статусу кандидата на членство в ЄС?*

- a) Зниження державного боргу
- b) Підтримка економічного зростання
- c) Збільшення безробіття
- d) Обмеження торгівлі з іншими країнами

10. *Які два чинники, вказані в тексті, становлять серйозну проблему для інвесторів в Україні?*

- a) Висока інфляція та коливання валютного курсу
- b) Розташування між Європою та Азією та природні ресурси

- c) Слабкі права власності та державний борг
- d) Робоча сила та система освіти

11. Які головні наслідки російського вторгнення та інших геополітичних подій для інвестиційного клімату України?

- a) Покращення інвестиційної привабливості
- b) Збільшення обсягів іноземних інвестицій
- c) Зменшення інвестиційної активності
- d) Зростання ВВП країни

Правильна відповідь: c

12. Як вплинула пандемія COVID-19 на інвестиційну активність в Україні?

- a) Збільшення інвестиційних потоків
- b) Зменшення інвестиційної активності
- c) Зростання інвестиційної привабливості
- d) Відкриття нових інвестиційних можливостей

Правильна відповідь: b

13. Які можливі наслідки для ВВП України передбачаються за умови активних бойових дій на її території та обмеженого доступу до світових фінансових ринків?

- a) Збільшення ВВП
- b) Спад ВВП
- c) Збільшення інвестицій
- d) Покращення інфраструктури

14. Яке з наведених напрямків не є ключовим для активізації залучення інвестицій в Україну?

- a) Потужний природно-ресурсний потенціал.
- b) Наявність кваліфікованих робочих кадрів.
- c) Високі заробітні плати.
- d) Наявність перспективних галузей та інноваційних проектів.

15. Який етап плану відновлення України передбачає залучення найбільшої суми коштів?

- a) Перший етап – «швидке відновлення».
- b) Другий етап – «розвиток перспективних секторів економіки».
- c) Третій етап – «модернізація».
- d) План передбачає рівномірне розподілення коштів на всі етапи.

16. Якими джерелами фінансування передбачається використовувати для відновлення України згідно з планом?

- a) Тільки приватні інвестиції.
- b) Партнерські гранти та кредити від партнерів.
- c) Тільки бюджет України.
- d) Всі наведені варіанти.

17. Яку перевагу для інвесторів надає географічне розташування України?

- a) Наявність кваліфікованих робочих кадрів.
- b) Близькість до країн Європейського Союзу.
- c) Велика кількість інноваційних бізнес-ідей.
- d) Високий рівень освіти населення.

18. Яку сферу економіки в Україні виділяється у тексті як потенційно перспективну для інвестицій?

- a) Виробництво сільськогосподарської техніки.
- b) Вугільна промисловість.
- c) Енергетика.
- d) Шахтарська промисловість.

19. Звідки планується залучати основну частину фінансування для відновлення України згідно з планом?

- a) З бюджету України.
- b) З приватних інвестицій.
- c) З російських активів.
- d) З міжнародних партнерів.

20. Які основні переваги ринку України для інвесторів наводяться в тексті?

- a) Велика кількість інноваційних бізнес-ідей.

- b) Високий рівень освіти населення.
- c) Близькість до країн Європейського Союзу.
- d) Населення країни являє собою значний ризик для інвесторів.

Ситуаційні задачі

Задача 1. Уявімо, що ви є фінансовим консультантом, і клієнт звертається до вас з питанням про можливість інвестування в Україну після воєнного конфлікту. Ваш клієнт цікавиться тим, які сектори є найбільш привабливими для інвестицій та які ризики пов'язані з цими інвестиціями. Які поради та рекомендації ви дадите своєму клієнту, враховуючи надану інформацію?

Задача 2. Уявіть собі, що ви є інвестором, який розглядає можливість інвестування в Україну. Ви стикаєтеся з геополітичним ризиком та економічною нестабільністю в країні, але також бачите переваги, такі як розташування між Європою та Азією та значні запаси природних ресурсів. Які фактори ви б розглядали при власному рішенні про інвестування в Україну та які кроки ви б вжили для зменшення ризиків та максимізації можливостей?

Задача 3. Україна переживає складний період в історії свого інвестиційного розвитку через геополітичні події та економічні труднощі. Ви – фахівець з інвестиційного консалтингу, і ваш клієнт розглядає можливість інвестування в Україну. Ваше завдання – надати йому поради щодо поточного стану інвестиційного клімату. Які аспекти та ризики ви підкреслите у своїй рекомендації, і чому?

Задача 4. Уряд України планує використовувати значні видатки для відновлення країни після конфлікту. Перші п'ять років плану передбачають "швидке відновлення", з основним акцентом на відновленні критичної інфраструктури. Протягом цього періоду планується залучити близько \$60-65 мільярдів. На які конкретні сфери та проекти варто спрямувати ці кошти, щоб максимально ефективно відновити інфраструктуру та підтримати

Рекомендовані джерела

1. Захарченко В. І., Корсікова Н. М., Меркулов М. М. Інноваційний менеджмент: теорія і практика в умовах трансформації економіки: навч. посіб. Київ: Вид-во Центр навч. літ-ри, 2016. 448 с.
2. Ліпич Л. Г., Карлін М. І., Цимбалюк І. О. Інвестиційна привабливість будівництва в Україні. *Глобальні та національні проблеми економіки*: [електронне вид.]. Миколаїв: Миколаїв. нац. ун-т ім. В.О. Сухомлинського. Вип. 14. 2020. URL: <http://global-national.in.ua/issue-14-2020>.
3. Лугова М. С. Іноземні інвестиції в економічному розвитку України та її регіонів. *Актуальні проблеми міжнародних економічних відносин: фінансові стратегії та інституційні системи міжнародного співробітництва*: зб. тез доп. V Наук. конф. студентів та молодих вчених (6 листоп. 2018 р.). Тернопіль: Вид-во «Вектор», 2018. С. 109–112.
4. Лугова Марина, Цимбалюк Ірина, Павліха Наталія Інвестиційна діяльність регіону в умовах європейської інтеграції: ретроспективний аналіз та напрями активізації [Текст] : монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2022. 242с. ISBN 978-966-940-434-3
5. Майорова Т. В. Залучення іноземних інвестицій в умовах глобалізації. *Вісник КЕФ КНЕУ імені В. Гетьмана*. 2015. №1. С. 89–101.
6. Майорова Т. В., Диба М. І., Онишко С. В. Активізація інвестиційного процесу в Україні: [колективна монографія]. Київ: КНЕУ, 2016. 472 с.
7. Павленко Т. А., Кравченко М. О. Інвестиційний клімат України: основні проблеми та перспективи формування. *Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи* : зб. тез доп. III Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 08 груд. 2022 р. – Київ, 2022. – С. 91-92.
8. Чапляк Н. Інвестиційна привабливість України: проблеми та шляхи вирішення в сучасних реаліях. *Економіка та суспільство*, 2022. (40). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-40-80>

ТЕМА 7.
АНАЛІЗ ІНВЕСТИЦІЙ
ЗА ВИДАМИ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ТА ВИЗНАЧЕННЯ ПРІОРИТЕТНИХ СФЕР ЇХ ЗАЛУЧЕННЯ

7.1. Сільське господарство та продовольча безпека

- 1. Важливість розвитку сільського господарства*
- 2. Інвестиційний потенціал та можливості*

7.2. Енергетика та зелена енергія

- 1. Роль відновлюваних джерел енергії*
- 2. Інвестиції у сталу енергетику*

7.3. Інфраструктура та транспорт

- 1. Важливість інфраструктурних проектів*
- 2. Інвестиційний підхід до транспорту та логістики*

7.4. Інновації та інформаційні технології

- 1. Роль інновацій у сталому розвитку*
- 2. Інвестиційний потенціал ІТ-галузі*

7.1. Оцінка капітальних інвестицій за видами економічної діяльності

Україна має значний потенціал для розвитку сільського господарства, що є важливою галуззю її економіки. Ця галузь не лише забезпечує країну продовольчою незалежністю, але і створює значну кількість робочих місць для сільського населення. Сільське господарство складає понад половину фонду споживання населення та займає провідну позицію в товарній структурі експорту, що призводить до позитивного зовнішньоторговельного сальдо.

Сільське господарство завжди було однією з ключових сфер економічного розвитку України, як з погляду зовнішньої торгівлі, так і внутрішньої економіки. Організація виробництва продуктів харчування та забезпечення нації їжею є важливою в усі часи. Це впливає не лише на життєздатність країни, але і на різноманітні аспекти громадянського життя.

Територіально, Україна має найбільшу площу сільськогосподарських земель в Європі, а саме близько 41 мільйона гектарів, з яких 80% (32,5 мільйона гектарів) використовуються для вирощування сільськогосподарських культур. Українські фермери користуються перевагами родючих ґрунтів та помірною клімату, що сприяє їхньому успіху в сільському господарстві.

Сільське господарство включає низку галузей, а основними серед них є рослинництво і тваринництво. Україна, як країна, має провідний напрям у рослинництві, що становить приблизно 72% виробництва.

Рослинництво поділяється на кілька підгалузей, включаючи:

- Рільництво.
- Плодівництво.
- Луківництво.

У рільництві виділяють такі сфери:

Зернове господарство, що спеціалізується на вирощуванні хлібних культур, таких як озима і яра пшениця, жито, гречка, просо, рис, ячмінь, вівсянка, кукурудза, горох і квасоля.

- Виробництво технічних культур.
- Вирощування кормових культур.
- Овочівництво.
- Картоплярство.
- Баштанництво.

Плодівництво, у свою чергу, включає:

- Садівництво.
- Ягідництво.
- Виноградарство.

Луківництво охоплює використання та поліпшення природних луків, а також створення штучних сіножатей і пасовищ.

Другою за важливістю галуззю в тваринництві України є свинарство, яке має вирішальне значення для забезпечення населення продуктами харчування, такими як м'ясо, сало і жир, а також є джерелом сировини для легкої промисловості, зокрема, шкірою і

іншими виробами. Підприємства, що спеціалізуються на свинарстві, переважно зосереджені в густонаселених районах з розвиненим овочівництвом і доступом до відходів харчової промисловості. Основними районами постачання продукції свинарства є Лісостеп і Степ.

Україна на сьогодні є глобальним лідером у сфері експорту соняшникової олії та зернових культур. Зараз обсяги виробництва зернових в Україні становлять приблизно 40–50 мільйонів тонн щорічно, що дозволило країні відновити свою позицію як найбільшого постачальника зернових на світові ринки.

Проте розвиток фермерських господарств в Україні потребує особливої уваги через ряд проблем. Серед них важливість відстає від сучасних тенденцій у впровадженні інноваційних сільськогосподарських технологій, які часто залишаються недосяжними для більшості фермерів через їх високу вартість. Також існує проблема нестачі стартового капіталу, який може бути використаний для побудови ефективних виробництв.

Для вирішення цих проблем необхідно надавати фермерам пільгові кредити зі зниженими відсотковими ставками. Паралельно з цим важливо забезпечити гарантії щодо збуту сільськогосподарської продукції за вигідними цінами і створити умови, за яких фермерські господарства зможуть оновлювати свою технічну базу, переходячи на більш сучасні технології.

Для забезпечення сталого розвитку українського сільського господарства та залучення інвестицій у цю галузь, потрібно вжити наступних заходів:

1. Стимулювати розвиток систем зрошення не лише на півдні, а й в центральних районах України. Це допоможе підвищити врожайність та зменшити ризики в сільському господарстві, що, в свою чергу, зробить цю галузь більш привабливою для інвесторів.
2. Створити повноцінний ринок землі, що сприятиме інвестиційному розвитку сільськогосподарського сектору та підвищить його конкурентоспроможність.

3. Збільшувати частку доданої вартості в сільському господарстві, шляхом стимулювання виробництва та експорту готових товарів, таких як борошно та олія, а не лише сировини. Це зробить галузь більш прибутковою та привабливою для інвесторів.
4. Не обмежувати ціноутворення та експорт сільськогосподарської продукції. Якщо ця галузь приносить прибуток для економіки, то держава матиме фінансові ресурси для підтримки малозабезпечених верств населення. В іншому випадку, ця галузь може потрапити в тінь, як це відбувається в Росії через «експортні мита».
5. Зменшувати ризики для галузі, зокрема, пов'язані з сезонними стрибками цін на паливно-мастильні матеріали, що може впливати на виробництво та вартість сільськогосподарської продукції. Це створить стабільні умови для інвестицій у сільське господарство.

7.2. Енергетика та зелена енергія

У 2021 році енергетичний сектор України перебував у стані стратегічної неоднозначності, що має безпосередній вплив на інвестиційний клімат та сталий розвиток країни в контексті енергетичної політики. Основні аспекти цієї неоднозначності були пов'язані з сектором **відновлюваних джерел енергії (ВДЕ)**, який відігравав ключову роль у забезпеченні сталого розвитку та реалізації екологічних цілей.

З одного боку, Український уряд ініціював послідовне виконання зобов'язань, передбачених Меморандумом «Про Взаєморозуміння щодо врегулювання проблемних питань у сфері відновлюваної енергетики України», укладеним у червні 2020 року. Ця ініціатива спрямовувалася на вирішення актуальних питань між Урядом України, Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики та комунальних послуг (НКРЕКП), Українською вітроенергетичною асоціацією та Європейсько-

Українським енергетичним агентством. В рамках цього меморандуму Уряд України розпочав етапну виплату заборгованості перед виробниками ВДЕ, накопиченої попередніми роками. Це сприяло створенню позитивних сигналів для інвесторів та сприяло підтримці розвитку сектору ВДЕ.

З іншого боку, національні та громадські ініціативи, зокрема, об'єднання «Ліга Антітраст», націлювалися на визнання «зеленого» тарифу як незаконної державної підтримки або як такого, що був прийнятий у неконституційний спосіб. Це викликало додаткові законодавчі розгляди та правові неоднозначності, які вплинули на інвестиційний клімат.

Слід також відзначити, що з точки зору сталого розвитку, Уряд України приєднався до Глобального вітроенергетичного маніфесту на COP26, зобов'язавшись досягти повного припинення внутрішнього споживання вугілля до 2035 року та зупинити теплогенерацію, починаючи з 2022 року. Однак в контексті розвитку атомної енергетики та прийняття державної програми до 2026 року, існували суперечливість та конфлікт інтересів.

Наприкінці 2021 року Верховна Рада України прийняла та Президент підписав закон про розвиток систем накопичення енергії, що сприяє стабілізації ВДЕ. Проте, ініціативи щодо введення акцизного податку на електроенергію з ВДЕ викликали опозицію з боку виробників ВДЕ.

Російська війна на території України у лютому 2022 року створила додаткову нестабільність у секторі ВДЕ через активні бойові дії, пошкодження та окупацію енергетичних об'єктів, а також завдали штучних викликів для ринку.

Проте, політична воля Європи до максимального зменшення залежності від російського викопного палива та активний розвиток ВДЕ залишають надію на сталий розвиток українського ринку ВДЕ. Україна стала важливим гравцем у цьому процесі, здобувши світове визнання за темпами розвитку ВДЕ та інвестиційною привабливістю в сфері низьковуглецевих джерел енергії та "зеленої" економіки. Інвестиції у ВДЕ стали пріоритетними, залучивши велику кількість

прямих іноземних інвестицій, що підтримують сталий розвиток та стабільність сектору. Зараз український сектор ВДЕ відомий своєю конкурентоспроможністю та відкритістю перед іноземними інвесторами з числа різних країн. Головні міжнародні кредитори та інвестори активно долучаються до будівництва електростанцій на ВДЕ, що включають Європейський банк реконструкції та розвитку, Чорноморський банк торгівлі та розвитку, Американська міжнародна фінансова корпорація розвитку (DFC), Федеральний банк землі Баварія BayernLB, Інвестиційний фонд для країн, що розвиваються (IFU), Північна екологічна фінансова корпорація (NEFCO) та багато інших. Географія інвестицій розповсюджується на різні країни, включаючи Китай, США, Великобританію, Німеччину, Нідерланди, Швецію, Данію, Норвегію, Францію, Люксембург, Бельгію, Іспанію, Канаду, Туреччину та інші.

Пріоритетним завданням при інвестуванні у сталий розвиток енергетичної системи України є використання передових технологій галузі, акцентуючи увагу на аспектах, таких як енергоефективність, перспективність, надійність та сталість. Для цього країні необхідно активно працювати над розвитком законодавчої бази у чотирьох ключових напрямках:

- 1. Вуглецево-нейтральна та самодостатня енергосистема:** Цей напрямок визначає необхідність створення енергетичної системи, яка не викидає в атмосферу викиди парникових газів та здатна забезпечити себе ресурсами без залежності від імпорту. Інвестування в виробництво електроенергії з відновлюваних джерел, а також розвиток сховищ та технологій вуглецевого захоплення відіграють ключову роль у досягненні цієї мети.
- 2. Відновлювані джерела енергії:** Розвиток та модернізація відновлюваних джерел енергії, таких як сонячні панелі, вітряні генератори та гідроелектростанції, створює можливості для зменшення викидів CO₂ та забезпечення стабільного джерела електроенергії в майбутньому.
- 3. Побудова мікромереж та впровадження розумних енергосистем:** Розвиток мікромереж і смарт-технологій в

енергетиці допоможе забезпечити децентралізацію та підвищити стабільність системи. Це також сприяє покращенню керування та оптимізації енергоспоживання.

- 4. Системи довготривалого зберігання енергії:** Один із ключових аспектів сталого розвитку енергетики - це розробка ефективних систем зберігання енергії, які дозволять ефективно використовувати вироблену електроенергію з відновлюваних джерел, навіть коли вони не працюють (наприклад, в безвітряні дні або вночі).

Інвестування у ці напрямки сприятиме розвитку сталої та надійної енергетичної системи України, сприяючи при цьому зниженню викидів парникових газів, забезпеченню енергетичної незалежності та сприяючи сталому розвитку країни.

У сучасних умовах, коли **декарбонізація стає глобальним трендом**, спрямованість на цей напрямок при відновленні енергетичної системи України може стати сильним стимулом для привертання інвестицій у процес відбудови. Це відповідає світовим тенденціям та сприяє розвитку сталого та конкурентоспроможного енергетичного сектору країни.

З цієї причини актуальним стає вивчення та адаптація **четвертого енергетичного пакета ЄС**, який включає законодавчі ініціативи, і який є однією з важливих складових **Стратегії створення Енергетичного союзу**. Цей пакет може служити важливим керівництвом під час відновлення та реформування енергетичної системи України. Розпочати роботу щодо його впровадження в українських реаліях варто вже зараз.

Також важливим етапом є **інтеграція Об'єднаної енергетичної системи України (ЄЕСУ)** у загальноєвропейську енергосистему ENTSO-E, що передбачено **Угодою про асоціацію між Україною та ЄС**. Цей процес, незважаючи на труднощі та зміни через війну, має надзвичайну важливість для забезпечення енергетичної безпеки та розвитку України. Робота над інтеграцією повинна продовжуватися, враховуючи змінні обставини та забезпечуючи стабільність енергетичного сектору.

Узагальнюючи, розвиток сектору відновлюваних джерел енергії в Україні не лише відображає стратегічну спрямованість країни на досягнення сталого розвитку та екологічних цілей, але також виконує важливу роль у забезпеченні інвестиційної привабливості України, сприяючи стабільності та розвитку національного енергетичного сектору.

7.3. Інфраструктура та транспорт

Повне відновлення української економіки не можливе без відбудови та модернізації логістичної інфраструктури. Це є незаперечною істиною. Сума безпосередніх збитків, завданих Росією українській інфраструктурі, промисловим об'єктам та виробничій логістиці, сягає майже 50 мільярдів доларів.

До повномасштабної російської агресії в Україні було понад 2,5 млн кв.м. складської інфраструктури, переважна більшість розташована на Київщині. **Агресор знищив приблизно 382 тисячі кв.м. складських приміщень**, зокрема понад 200 тисяч кв.м. складів було повністю руйновано.

Частина зруйнованих логістичних комплексів вже відбудовано, також проводиться реконструкція пошкоджених складів. Наприклад, мережа супермаркетів "АТБ" реконструює два свої складські приміщення, а компанія "РЛС" відновлює свої склади у Броварах. Dragon Capital відновила одну з будівель логістичного комплексу West Gate Logistic.

Загалом у 2022 році вдалося відновити та побудувати понад 40 тисяч кв.м. складських приміщень. Однак завершення будівництва деяких об'єктів перенесли на наступні роки.

Зруйнування логістичної інфраструктури під час війни викликало потребу в модернізації та розвитку інфраструктури. Нова логістична інфраструктура повинна відповідати сучасним вимогам, зокрема, мати високий рівень цифровізації, автоматизовану систему управління, контроль параметрів середовища тощо.

Попит на оренду складської нерухомості значно зрос на Заході України, зокрема на Львівщині, Тернопільщині, Івано-Франківщині та Волині через релокацію підприємств та збільшення ділової активності. Це призвело до **значного зростання вартості оренди складських приміщень** у цих регіонах, майже вдвічі.

Унаслідок повномасштабної російської агресії в Україні, в тому числі знищено та пошкоджено 22% складських приміщень.

Це не просто втрати у сфері зберігання різноманітних товарів для кінцевих споживачів. Без високоякісної та сучасної логістичної інфраструктури, включаючи склади та транспортні засоби, неможливе повноцінне відновлення виробничого сектору. Отже, завдання відбудови руйнівних наслідків ворожої агресії та створення нових промислових об'єктів повинні проводитися паралельно з відновленням та модернізацією системи логістики, яка є невід'ємною частиною виробничих ланцюгів.

Інфраструктурні проекти – це проекти, які мають велике соціальне та економічне значення та відзначаються високою доходністю. Вони є складними та включають у себе багато учасників.

Загалом, інфраструктурні проекти можна розділити на дві основні категорії:

1. **Муніципальні проекти:** ці проекти спрямовані на створення або відновлення інфраструктури, яка перебуває у комунальній власності, такі як будівництво місцевих доріг, інженерних мереж та інші об'єкти загального користування.
2. **Приватні проекти залученням фінансових інститутів:** ці проекти спрямовані на створення додаткових робочих місць, збільшення виробничих потужностей або створення нових об'єктів, а також на збільшення надходжень податків до державного бюджету. Серед них можуть бути модернізація агропромислових комплексів, будівництво терміналів з модернізацією та переоснащенням та інші проекти.

Збільшення інвестицій у інфраструктурні проекти сприяє зростанню виробництва в короткостроковій перспективі, стимулює попит і збільшує виробничий потенціал підприємств в довгостроковій

перспективі. Інфраструктурні проекти є капіталоемними та мають довгостроковий характер.

Інфраструктурний проект означає комплекс заходів і послідовність дій щодо створення або реконструкції певного об'єкта чи технологічного комплексу інфраструктури, його подальшої експлуатації та використання на основі проектної угоди. Ці проекти спрямовані на задоволення основних потреб населення та створення нової якісної інфраструктурної системи країни, що є основою переходу до інноваційного розвитку України.

Результатами інфраструктурних перетворень мають стати:

- **Підвищення енергоефективності економіки**, спрямоване на оптимізацію споживання енергоресурсів та зменшення екологічного впливу.
- **Активне використання транзитного потенціалу країни**, що сприятиме збільшенню торговельних та транспортних перевезень через Україну, збільшенню доходів від транзиту та розвитку логістичних інфраструктур.
- **Залучення приватних інвестицій у інфраструктурні проекти**, включаючи партнерство за принципами ДПП (державно-приватного партнерства), що сприяє створенню стабільних інвестиційних умов та спільному розвитку державного та приватного секторів.
- **Створення нових робочих місць**, зокрема у сфері будівництва та обслуговування інфраструктури, що сприяє зниженню безробіття та підвищенню соціального рівня населення.
- **Забезпечення доступності для населення сучасних медичних послуг та розвиток інших сфер, які сприяють поліпшенню якості життя та розвитку країни в цілому.**

Ці результати відображають важливі напрямки інфраструктурного розвитку, які сприятимуть сталому економічному і соціальному росту України.

7.4. Інновації та інформаційні технології

Інновації виступають важливими індикаторами рівня економічного зростання, їх продуктивність ґрунтується на тому, що знання та науково-технічний прогрес перетворились у сучасному світі на основні фактори розвитку економіки. **Інновації** визначаються як впровадження нових або значущо вдосконалених продуктів, послуг, процесів, методів організації чи систем у практику підприємства або управління, які призводять до покращення ефективності, конкурентоспроможності та створення нових можливостей.

Такому процесу сприяє **адаптування стратегій інноваційного розвитку**, яке визначається особливостями певної країни. **Інноваційний розвиток** дозволяє вибудувати модернізовану інфраструктуру постіндустріального суспільства. Це уявляється важливим завданням у рамках підвищення економічної безпеки країни, оскільки вона є джерелом отримання серйозних конкурентних переваг у системі координат глобальної економіки.

Інноваційна діяльність – це процес впровадження нових ідей, технологій, продуктів або послуг, спрямований на покращення ефективності, конкурентоспроможності та сталого розвитку. Інноваційна діяльність є важливим інструментом для досягнення сталого розвитку, оскільки вона сприяє збалансованому зростанню, забезпеченню потреб сучасного суспільства та збереженню ресурсів для майбутніх поколінь (рис. 7.1.).

Водночас необхідно відмітити, що **глобалізація** значно впливає на процес впровадження інновацій та побудову інноваційного механізму. Вона привносить ряд можливостей для **диверсифікації економіки**.

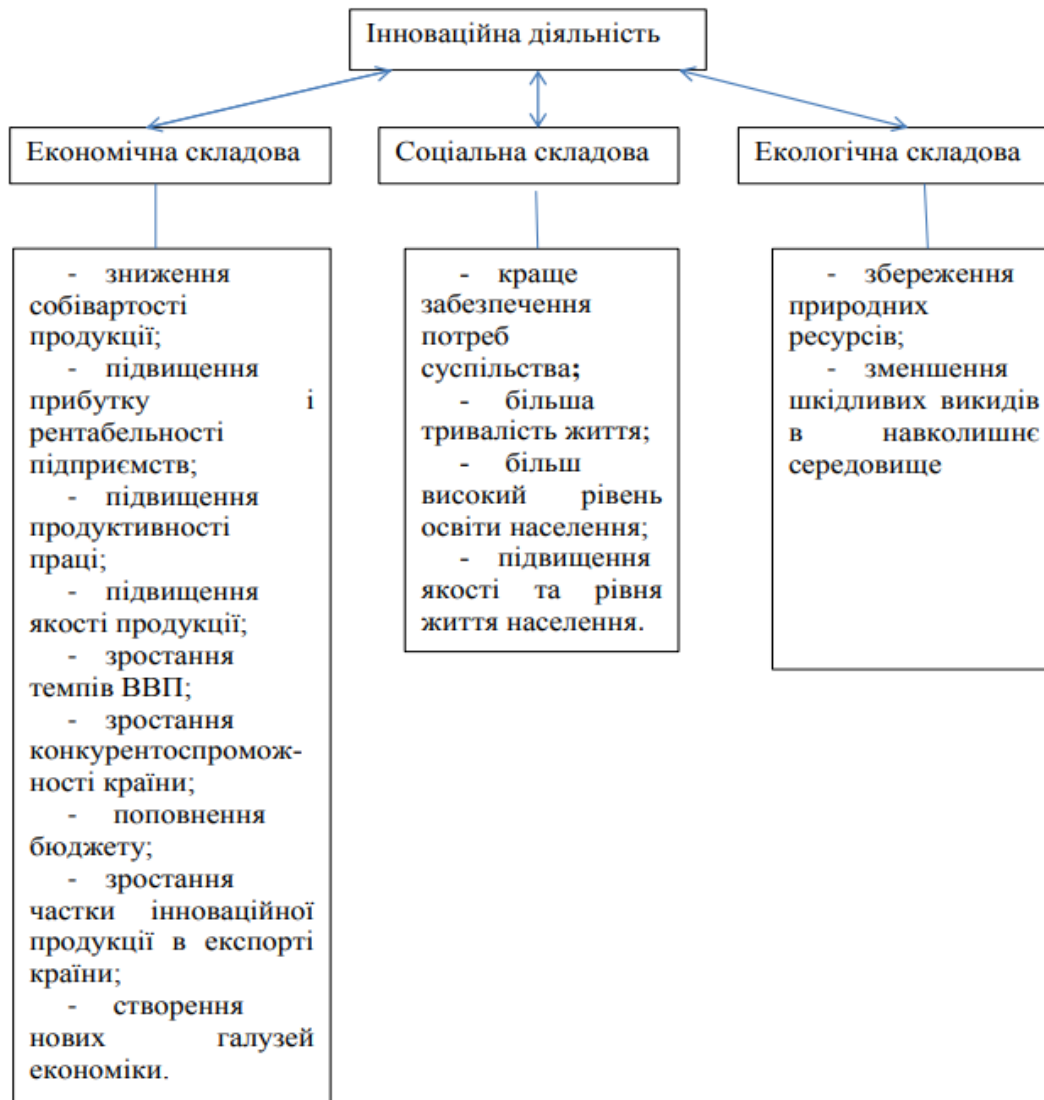

Рис. 7.1. *Взаємозв'язок інноваційної діяльності та складових сталого розвитку економіки*

Вибір інноваційної продукції має здійснюватися на основі певних **критеріїв**, зокрема орієнтації на потреби людини як кінцевого споживача і значущості на ринку у світовому масштабі. Побудова **ринку інноваційних продуктів** у формі мережі, у якій посередницькі структури замінені на вузли з високотехнологічними інформаційними рішеннями є досить перспективною. Однак для формування ринку інновацій необхідно підтримувати на відповідному рівні **науково-технічний потенціал та соціальне підприємництво**.

Очевидно, що інноваційна діяльність є особливого роду підприємництвом, яке спрямоване на використання наукових знань з метою одержання прибутку. **Ризик** завжди присутній у інноваціях,

оскільки будь-яке підприємство чи організаційна структура функціонує у досить складному середовищі, котре потребує постійної роботи над удосконаленням управлінських рішень та активізації діяльності щодо **гарантування економічної безпеки** даного господарського об'єднання.

Інноваційна політика держави має базуватися на створенні сприятливого **інвестиційного клімату** і сприяти **взаємодії між бізнесом та науковими структурами**. Впровадження інновацій сприяє **підвищенню ступеня адаптивності** економічних структур до умов зовнішнього середовища, створює базис для **сталого розвитку та довгострокової стабільності**.

Загрози інноваційної діяльності можуть виникнути на рівні забезпечення необхідними ресурсами інноваційного проекту, організації інноваційного процесу, а також на етапі вибору інноваційних продуктів та їх ринків. Ризик завжди присутній у інноваціях, і **політика** має сприяти **зменшенню цього ризику та підтримувати інноваційну діяльність** для забезпечення сталого розвитку економіки.

Аналізуючи економічну ситуацію в Україні, важливо відзначити низькі темпи розвитку інноваційного виробництва. Ця тенденція існує, не дивлячись на той факт, що Україна володіє необхідним науково-технічним потенціалом для створення й виробництва найсучасніших моделей авіаційної техніки, входить до десятки найбільших суднобудівних країн світу, і вітчизняна машинобудівна продукція займає провідне місце в Європі (рис. 7.2).

Однак, за загальним рівнем інноваційної активності, Україна значно відстає від країн Європейського Союзу. Ця ситуація пояснюється комплексом проблем різного характеру, які історично склалися і поглиблюються у зв'язку з останньою політичною нестабільністю в країні.

Рис. 7.2. Динаміка складових Індексу глобальних інновацій в Україні у 2017-2020 рр.

Необхідність інвестування в інновації стає джерелом сталого розвитку країни, і ІТ-галузь в Україні грає важливу роль у цьому контексті. На світовому ринку інформаційних технологій спостерігається стрімкий ріст. Україна має конкурентні переваги порівняно зі своїми найближчими конкурентами:

1. Найбільший ринок праці в ІТ-галузі.
2. Найвища кількість випускників із спеціалізацією в інформаційних технологіях.

Зауважимо, що в Україні на 2-4 рази менше інформаційних технологій (ІТ) спеціалістів на 100 тисяч населення, ніж у країнах-конкурентів. Це свідчить про високий потенціал для зростання зайнятості в ІТ-сфері завдяки формальній освіті та можливостям перекваліфікації.

З перспективи сприятливих умов, які впливають на розвиток ІТ в Україні, слід відзначити зовнішні та внутрішні чинники. Зовнішні умови полягають у зростаючому світовому попиті на послуги в галузі інформаційних технологій, що створює ідеальні умови для ринкового співвідношення попиту та пропозиції. Високий рівень освіти та європейський менталітет ставлять Україну у вигідне положення порівняно з конкурентами.

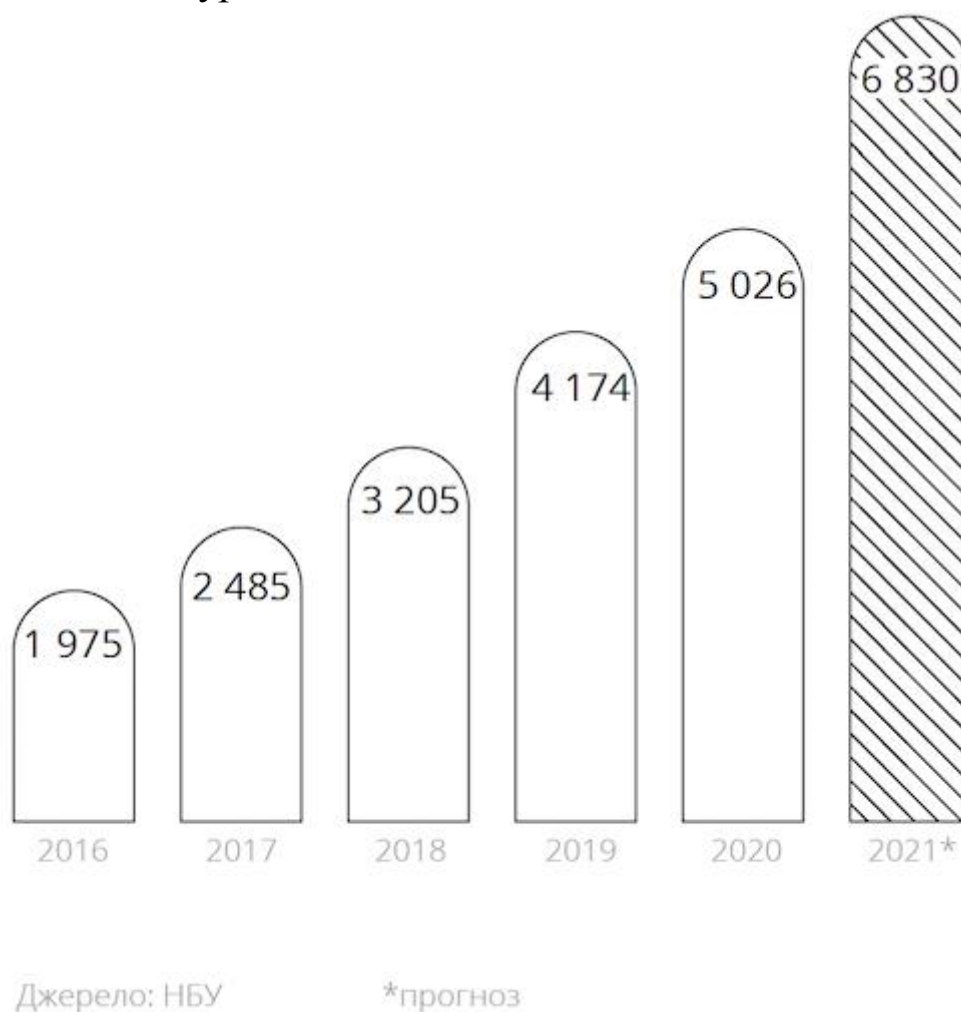

Рис. 7.3. Експорт комп'ютерних послуг з України, млн. дол. США

Із внутрішніх чинників, що сприяють розвитку ІТ в Україні, можна виділити відсутність втручання держави в цей сектор на протязі багатьох років. Це створило сприятливі умови для індустрії, що розвивалася відносно незалежно. Зараз ця ситуація поступово

змінюється на краще, і від перших осіб уряду надходять позитивні сигнали.

У сфері аутсорсингу найбільшим споживачем українських ІТ-послуг є США, що становить близько 70 % від загального експорту галузі. Другим за обсягом ринком є країни ЄС, а саме Велика Британія і Німеччина, куди припадає 7 %. Ще 7 % від експорту інформаційних технологій йде до Ізраїлю, і решта 4 % розподіляється між іншими країнами світу.

Протягом останніх шести років фіскальні надходження від ІТ-індустрії зросли більш ніж втричі. Це обумовлено стійким зростанням галузі та збереженням можливості юридичних осіб взаємодіяти з приватними підприємцями 3-ї групи.

Додатковий поштовх розвитку ІТ-індустрії надає впровадження спеціального правового режиму, відомого як «Дія Сіті». Цей режим надає компаніям ряд додаткових стимулів, таких як спеціальний податковий режим, більш гнучкі умови працевлаштування, додаткові інструменти у сферах договірного захисту інвестицій та корпоративного управління. Оскільки основні вимоги галузі були враховані під час взаємодії між ІТ-індустрією та урядом, впровадження «Дія Сіті» дійсно є наступним кроком у подальшому розвитку цифрової економіки в Україні.

Питання для самоперевірки знань:

1. Які основні переваги сільського господарства для України зазначені в тексті?
2. Скільки відсотків сільськогосподарських земель використовується для вирощування сільськогосподарських культур в Україні?
3. Які галузі входять до сільського господарства, згідно з поданим текстом?
4. Які проблеми розвитку фермерських господарств згадуються в тексті?
5. Які заходи пропонуються для забезпечення сталого розвитку українського сільського господарства, відповідно до тексту?

6. Які основні аспекти стратегічної неоднозначності в енергетичному секторі України у 2021 році?
7. Яка ініціатива спрямовувалася на вирішення проблем у сфері відновлюваної енергетики за Меморандумом 2020 року?
8. Які були наслідки війни в Україні для сектору відновлюваних джерел енергії?
9. Які міжнародні кредитори та інвестори активно інвестують у енергетичний сектор України?
10. Які чотири ключові напрямки розвитку законодавчої бази для сталого розвитку енергетичної системи України названі в тексті?
11. Які регіони України зазнали найбільших зруйнувань та які основні вимоги до нової логістичної інфраструктури?
12. Які наслідки може мати збільшення інвестицій у інфраструктурні проекти?
13. Які основні результати інфраструктурних перетворень в Україні вказані в тексті?
14. Які основні цілі інноваційної діяльності?
15. Які особливості розвитку ІТ-галузі в Україні?

Тестові завдання

1. *Яка площа сільськогосподарських земель в Україні становить близько 41 мільйона гектарів?*
  - a) 10 мільйонів гектарів
  - b) 32,5 мільйона гектарів
  - c) 50 мільйонів гектарів
  - d) 20 мільйонів гектарів

2. *Яка галузь становить приблизно 72% виробництва в рослинництві України?*
  - a) Плодівництво
  - b) Рільництво
  - c) Луківництво
  - d) Виноградарство

3. Яка галузь тваринництва має вирішальне значення для забезпечення населення продуктами харчування в Україні?

- a) Птахівництво
- b) Кроликівництво
- c) Свинарство
- d) Корівництво

4. Яку галузь сільського господарства Україна відновила як найбільшого постачальника зернових на світові ринки?

- a) Овочівництво
- b) Рисівництво
- c) Зернове господарство
- d) Картоплярство

5. Який захід пропонується для зменшення ризиків у сільському господарстві, пов'язаних зі стрибками цін на паливно-мастильні матеріали?

- a) Стимулювання розвитку систем зрошення
- b) Створення повноцінного ринку землі
- c) Збільшення частки доданої вартості
- d) Зменшення обмежень на ціноутворення та експорт продукції

6. Якій ініціативі спрямовувався Меморандум "Про Взаєморозуміння щодо врегулювання проблемних питань у сфері відновлюваної енергетики України", укладений у червні 2020 року?

- a) Відновлення атомної енергетики.
- b) Виплата заборгованості перед виробниками ВДЕ.
- c) Заборона використання вугілля в енергетичних станціях.
- d) Запровадження податку на електроенергію.

7. Якій організації присвячено закон про розвиток систем накопичення енергії?

- a) Національній комісії, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики та комунальних послуг (НКРЕКП).
- b) Українській вітроенергетичній асоціації.
- c) Європейсько-Українському енергетичному агентству.
- d) Лізі Антітраст.

8. *Що було об'єктом суперечностей внаслідок ініціативи «Ліга Антітраст»?*

- a) Вуглецево-нейтральна енергосистема.
- b) Заборгованість перед виробниками ВДЕ.
- c) «Зелений» тариф.
- d) Розвиток мікромереж.

9. *Які міжнародні кредитори інвестують у енергетичний сектор України, згідно з текстом?*

- a) Тільки Європейський банк реконструкції та розвитку.
- b) Тільки Чорноморський банк торгівлі та розвитку.
- c) Європейський банк реконструкції та розвитку, Чорноморський банк торгівлі та розвитку, Американська міжнародна фінансова корпорація розвитку (DFC), Федеральний банк землі Баварія BayernLB, Інвестиційний фонд для країн, що розвиваються (IFU), Північна екологічна фінансова корпорація (NEFCO).
- d) Тільки Китайські інвестори.

10. *Які чотири ключові напрямки розвитку законодавчої бази для сталого розвитку енергетичної системи України названі в тексті?*

- a) Розвиток атомної енергетики, використання вугілля, розвиток енергоефективності, міжнародні інвестиції.
- b) Вуглецево-нейтральна енергосистема, відновлювані джерела енергії, мікромережі, системи довготривалого зберігання енергії.
- c) Створення нових податків, розвиток імпорту енергії, збільшення обсягу вугілля, зменшення відновлюваних джерел.
- d) Покращення стандартів безпеки, реформа енергетичних компаній, зменшення інвестицій.

11. Що сприяє збільшенню торговельних та транспортних перевезень через Україну за результатами інфраструктурних проектів?

- a) Зменшення податків
- b) Збільшення безробіття
- c) Активне використання транзитного потенціалу країни
- d) Створення нових робочих місць

12. Що включає в себе інноваційна діяльність?

- a) Тільки впровадження нових ідей.
- b) Тільки впровадження нових технологій.
- c) Впровадження нових ідей, технологій, продуктів або послуг.
- d) Впровадження тільки нових продуктів.

13. Які критерії використовуються для вибору інноваційної продукції?

- a) Орієнтація на потреби людини і значущість на ринку.
- b) Швидкість розробки продукту.
- c) Кількість інвестицій у проект.
- d) Доступність інформації про продукт в мережі.

14. Що може впливати на загрози інноваційної діяльності?

- a) Недостатність кадрів у галузі ІТ.
- b) Відсутність фінансових ресурсів.
- c) Зміни в політичному середовищі.
- d) Високий рівень інновацій в країні.

15. Яка країна є найбільшим споживачем українських ІТ-послуг згідно з текстом?

- a) США
- b) Велика Британія
- c) Німеччина
- d) Ізраїль

16. Які переваги має Україна в інформаційних технологіях порівняно з конкурентами?

- a) Велика кількість ІТ-спеціалістів на 100 тисяч населення.
- b) Найбільший ринок праці в ІТ-галузі.
- c) Високий рівень освіти та європейський менталітет.
- d) Велика кількість інноваційних продуктів.

17. Що є основною метою інноваційної політики держави за висновками тексту?

- a) Забезпечення найвищого рівня прибутку для бізнесу.
- b) Створення найбільшого можливого ринку для інновацій.
- c) Підвищення ступеня адаптивності економічних структур та забезпечення сталого розвитку.
- d) Зменшення інноваційного ризику.

18. Яка роль "Дія Сіті" в інноваційному розвитку України?

- a) Забезпечення більш жорстких умов працевлаштування для ІТ-спеціалістів.
- b) Створення додаткових стимулів для розробників інноваційних продуктів.
- c) Заборона експорту інформаційних технологій за межі України.
- d) Припинення інноваційної діяльності у галузі ІТ.

19. Які країни вважаються основними іноземними ринками для української ІТ-індустрії?

- a) Країни ЄС.
- b) Країни Східної Європи.
- c) США та країни ЄС.
- d) Країни Азії.

20. Які основні чинники внутрішнього середовища України сприяють розвитку ІТ-галузі за висновками тексту?

- a) Зниження рівня освіти в країні.

- b) Відсутність доступу до інформаційних ресурсів.
- c) Високий рівень освіти та європейський менталітет.
- d) Збільшення обмежень на інноваційну діяльність.

Ситуаційні задачі

Задача 1. Фермер Максим має невелике господарство в центральному регіоні України та вирощує зернові культури. Протягом останніх двох років, він стикався із спадом врожаю через надзвичайно спекотні літа та нестачу опадів. Виручка від продажу зерна значно зменшилася, і Максим не може собі дозволити інвестувати у необхідну техніку для поливу та інші сучасні сільськогосподарські технології. Він також має проблеми з отриманням пільгових кредитів через відсутність стартового капіталу. Які заходи можна рекомендувати Максимові для вирішення цих проблем згідно з текстом?

Задача 2. Україна планує реформувати свою енергетичну систему для досягнення сталого розвитку та відповідності глобальним екологічним цілям. Один із енергетичних експертів розглядає можливість впровадження нових законодавчих ініціатив у чотирьох ключових напрямках: вуглецево-нейтральна енергосистема, відновлювані джерела енергії, мікромережі та системи довготривалого зберігання енергії.

Ваше завдання: Поясніть, які конкретні заходи можна вжити в кожному з цих напрямків для досягнення сталого розвитку енергетичної системи України та сприяння інвестиціям.

Задача 3. Після завершення війни в Україні та відновлення певної частини логістичної інфраструктури в країні, уряд розпочав інфраструктурний проект з будівництва нових та модернізації існуючих складських приміщень на території регіону, що страждали найбільше від війни. Цей проект має на меті підвищити ефективність

логістики та забезпечити доступність місць для зберігання товарів для місцевих підприємств.

Завдання: Ви - керівник проекту інфраструктурного розвитку. Поясніть, які переваги цей проект може принести для місцевої економіки та підприємств, а також які основні кроки потрібно підприйняти для успішної реалізації проекту.

Рекомендовані джерела

1. Державна служба статистики України. Офіційний сайт URL: www.ukrstat.gov.ua
2. Євген Солонина Українське сільське господарство може «витягти з кризи» всю економіку – експерти. Радіо Свобода. 27 січня 2021, <https://www.radiosvoboda.org/a/ukrainian-apk-can-support-all-economy/31070474.html>
3. Жавнерчик О. В. Інвестиційні проблеми трансформації природоохоронної діяльності на засади сталого розвитку. *Вісник Одеського державного екологічного університету*. 2010. Вип. 10. С. 37–44. URL: <http://bulletin.odeku.edu.ua/wp-content/uploads/2010/07/5-Zhavnerchik.pdf>
4. Неустроєв Ю. Г. Роль інновацій у забезпеченні економічної безпеки. *Агросвіт*. 2021. № 7-8. С. 103–108. DOI: [10.32702/2306-6792.2021.7-8.103](https://doi.org/10.32702/2306-6792.2021.7-8.103)
5. Оберкович Сергій. Україна має шанси збудувати нову післявоєнну енергетичну систему та залучити великі інвестиції в електроенергетику. *Golaw*. 2022. <https://golaw.ua/ua/insights/publication/ukrayina-maye-shansi-zbuduvati-novu-pislyavoyennu-energetichnu-sistemu-ta-zaluchiti-veliki-investicziyi-v-elektroenergetiku/>
6. Павліха Н. В., Лугова М. С. Особливості розвитку ринку іноземних інвестицій України. *Перспективи розвитку економіки України: теорія, методологія, практика*: матеріали XVIII Міжнар. наук.-практ. конф., 29–30 трав. 2013 р. Луцьк: Вежа–Друк, 2013. С. 144–146.

7. Приходько В. П. Принципи активізації інвестиційного потенціалу в регіональній політиці економічного зростання. *Ефективна економіка*. № 6. 2011. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1115>

8. Результати національного дослідження ІТ-індустрії. IT Ukraine Associate. 2022. <https://itukraine.org.ua/results-of-a-national-study-of-the-it-industry.html>

9. Селезньова Л. С. Інноваційно-інвестиційна діяльність в екологічній сфері. *Вісник Київського національного університету ім. Шевченка*. 2011. URL: http://bulletin-econom.univ.kiev.ua/wp-content/uploads/2016/01/125_9.pdf

10. Ульянова Л., Чайка Ю. Інноваційні аспекти сталого розвитку економіки України. *Економічний аналіз*. 2021. Том 31. № 1. С. 218-226 DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2021.01.218>

11. Цимбалюк І. О. Інклюзивний розвиток регіону в умовах фінансової децентралізації: теорія, методологія, практика : монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2019. 340 с. 14,8 д.а. ISBN 978-966-940-278-3

12. Цимбалюк Ірина Фіскальний простір інклюзивного розвитку регіону в умовах фінансової децентралізації: теорія, методологія, практика [Текст] : монографія / Ірина Олександрівна Цимбалюк. – Луцьк : Вежа-Друк, 2022. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM). – Об'єм даних 8,65 Мб. ISBN 978-966-940-399-5

13. Цимбалюк І.О. Концептуальні засади інклюзивного розвитку регіону в умовах фінансової децентралізації. *Інноваційна економіка. Науково-виробничий журнал*. 2019. № 5-6. С. 125-133. <https://doi.org/10.37332/2309-1533.2019.5-6.17> URL: <http://www.inneco.org/index.php/innecoua/article/view/78> (РИНЦ; Index Copernicus). 0,89 д.а

ТЕМА 8. ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В РЕГІОНАХ

8.1. Сучасна концепція оцінки ефективності інвестиційних проектів

8.2. Методика оцінювання ефективності інвестиційних проектів

8.3. Інструменти оцінки ефективності інвестиційних проектів

8.4. Грошові потоки

8.1. Сучасна концепція оцінки ефективності інвестиційних проектів

Оцінка **ефективності інвестиційних проектів** є важливою частиною інвестиційного аналізу та має рішуче значення при виборі найбільш перспективних проектів із численних альтернативних інвестиційних можливостей, запропонованих для розгляду. Ця оцінка є **основним інструментом** при прийнятті рішення щодо інвестування та має на меті досягнення кількох важливих цілей.

Ефективність інвестиційних проектів – це ключове поняття, яке відображає ступінь відповідності даного проекту зазначеним цілям, завданням та інтересам його учасників. Це включає в себе оцінку соціальних, економічних, екологічних та політичних вигід проекту.

Економічна ефективність – це показник результативності економічної діяльності, який визначається відношенням отриманого економічного ефекту (результату) до витрат ресурсів, які були затрачені для досягнення цього результату. Ця величина допомагає оцінити, наскільки ефективно використовуються ресурси в рамках інвестиційного проекту.

Обґрунтовуючи економічну ефективність інвестиційних проектів, використовують комплекс показників, які відображають різні аспекти вже зазначених принципів і дозволяють оцінити доцільність

інвестицій. З позицій експертної оцінки реалізація інвестиційного проекту може бути розглянута як два взаємозалежних процеси:

1. **Вкладення коштів у інвестиційний проект:** Це означає, що інвестори витрачають кошти на реалізацію проекту.
2. **Одержання доходів від вкладення коштів:** Після вкладення коштів інвестори сподіваються отримати прибуток або інші економічні вигоди від проекту.

Економічний аналіз ефективності інвестиційного проекту передбачає використання різних показників, які відображають співвідношення між витратами та доходами відповідно до інтересів учасників проекту. Розрізняються наступні показники ефективності інвестиційного проекту:

- **Показники фінансової ефективності:** Ці показники враховують фінансові наслідки реалізації проекту для його безпосередніх учасників. Вони оцінюють, як ефективно проект генерує прибуток і відшкодовує витрати для інвесторів.
- **Показники бюджетної ефективності:** Ці показники відображають фінансові наслідки реалізації проекту для державного, регіонального або місцевого бюджету. Вони визначають, як проект впливає на фінанси громадських фондів.
- **Показники економічної ефективності:** Ці показники враховують витрати і результати, пов'язані з реалізацією проекту, які виходять за межі прямих фінансових інтересів учасників інвестиційного проекту. Вони оцінюють більший вплив проекту на суспільство і економіку в цілому.

Показники ефективності можуть бути розраховані в абсолютному та порівняльному контексті:

- **Показники абсолютної (загальної) ефективності** враховуються при визначенні цілей виробництва та виборі напрямів інвестування. Ці показники допомагають визначити, які потреби (особисті чи суспільні) слід задовольнити. Вони розраховуються як відношення ефекту від інвестицій до загальної суми вкладень.

- **Показники порівняльної ефективності** спрямовані на вирішення питання, який спосіб задоволення однієї і тієї ж потреби є найбільш раціональним у певних умовах. Вони допомагають вибрати найбільш оптимальний спосіб вирішення господарського завдання серед декількох можливих.

Оцінка ефективності інвестиційних проектів може проводитися за допомогою різних методів, які можна розділити на наступні групи:

1. **Фінансова ефективність:** Враховує фінансові аспекти реалізації проекту та вигоди для його учасників.
2. **Бюджетна ефективність:** Враховує вплив проекту на державний, регіональний або місцевий бюджет.
3. **Економічна ефективність:** Враховує витрати та результати проекту, що виходять за межі прямих фінансових інтересів учасників.

Важливо враховувати, що кожен метод оцінки має свої переваги та обмеження, і не всі з них враховують фактори, такі як час, зміни вартості грошей, ризик та непередбачувані події.

Оцінка ефективності інвестиційних проектів базується на певних принципах, які можна об'єднати в дві групи: методологічні та методичні. Методологічні принципи включають в себе результативність, об'єктивність, системність, комплексність, обмеженість ресурсів, альтернативну вартість, необмеженість потреб. Методичні принципи враховують специфічність проекту, розбіжність інтересів, динамічність, нерівноцінність різночасових витрат і результатів, погодженість, неповноту інформації.

Процес оцінювання ефективності інвестиційного проекту включає наступні етапи:

1. Оцінка загальної ефективності проекту, включаючи визначення суспільної значущості та ефективності проекту, комерційної ефективності проекту, а також впливу державної підтримки на комерційну ефективність проекту.
2. Оцінка ефективності проекту для кожного учасника окремо.

Оцінювання ефективності інвестиційних проектів зазвичай проводиться на основі різних методик і показників в залежності від

стадії життєвого циклу проекту та інших факторів. Загалом існують наступні групи методів оцінювання:

1. Прості або традиційні методи, які визначають коефіцієнт ефективності інвестицій, термін окупності інвестицій та порівняльну економічну ефективність інвестицій.
2. Методи, що ґрунтуються на показниках бухгалтерської звітності, які включають в себе визначення балансової та чистої рентабельності інвестиційного проекту.
3. Методи, що ґрунтуються на дисконтуванні, які враховують концепцію вартості грошей у часі. Вони включають в себе статичні методи, які визначають термін окупності інвестицій та облікову норму доходності, а також динамічні методи, які визначають чисту теперішню вартість інвестицій, індекс прибутковості інвестицій, внутрішню норму доходності.
4. Ризик-орієнтовані методи, які враховують ризик інвестування.

На різних стадіях життєвого циклу інвестиційного проекту використовуються різні методи оцінювання, і проводиться порівняння ефективності проекту загалом та очікуваних вигод для кожного інвестора. Крім того, враховується можливий вплив непередбачуваних подій, ризиків і факторів фінансово-економічної кризи на результати оцінки проекту.

8.2. Методика оцінювання ефективності інвестиційних проектів

Процес оцінки ефективності інвестиційних проектів ґрунтується на ряді ключових принципів:

1. **Методологічні принципи:** це принципи, які визначають загальні підходи до оцінки, включаючи результативність, об'єктивність, системність, комплексність, обмеженість ресурсів, альтернативну вартість, необмеженість потреб.

2. **Методичні принципи:** це принципи, які визначають конкретні методи та підходи до оцінки, такі як врахування вартості

грошей у часі, ризику, можливим змінам у параметрах проекту та інфляції.

Основним принципом оцінки ефективності інвестицій є порівняння обсягів доходів та витрат, які були спричинені реалізацією проекту. Оцінка ефективності інвестиційних проектів включає врахування вартості грошей у часі, альтернативних витрат, ризик, зміни у параметрах проекту та інфляції.

Важливо також враховувати принцип комплексного та системного характеру прийняття управлінських рішень, оскільки зміни в зовнішньому середовищі, такі як зміна валютних курсів, інфляція і ціни, можуть вплинути на результати проекту.

Процес оцінки ефективності інвестиційного проекту включає наступні етапи:

1. **Оцінка ефективності проекту загалом, включаючи визначення суспільної значимості, комерційної ефективності та впливу державної підтримки на комерційну ефективність проекту.**

2. **Оцінка ефективності проекту для кожного учасника, що включає в себе розрахунки економічної ефективності інвестиційного проекту.**

Ці принципи та етапи є важливими для об'єктивної оцінки ефективності інвестиційних проектів і допомагають у прийнятті обґрунтованих рішень щодо інвестування.

Послідовність проведення оцінки ефективності інвестиційного проекту відображена на рисунку 8.1.

Оцінка ефективності інвестиційних проектів проводиться відповідно до різних стадій життєвого циклу проекту, з урахуванням особливостей кожної з них та використання різних методів і показників. Ця процедура може бути представлена у наступних етапах:

1. Передінвестиційна фаза (стадія проектування і бюджетування): На цьому етапі першочергово оцінюється загальна ефективність інвестиційного проекту. Це включає в себе визначення суспільної значущості, комерційної ефективності та впливу державної підтримки на комерційну ефективність проекту. На

цьому етапі можуть використовуватися різні методи оцінки ефективності.

Рис. 8.1. Послідовність проведення оцінки ефективності інвестиційного проекту

2. Інвестиційна фаза (стадія реалізації): На цій стадії оцінка ефективності проводиться для кожного учасника (інвестора) окремо, враховуючи їхні власні інтереси та очікувані вигоди від проекту. Оцінка може базуватися на різних методиках і показниках, що відображають ефективність з точки зору інвесторів.

3. Експлуатаційна фаза: На цій стадії також проводиться оцінка ефективності проекту для кожного учасника. Важливо враховувати витрати та доходи, пов'язані з експлуатацією проекту, і аналізувати їх відповідно до інтересів учасників.

Тому оцінку ефективності проводять за допомогою різних методів на різних стадіях проекту, з урахуванням можливих змін у фінансовому та економічному середовищі.

8.3. Інструменти оцінки ефективності інвестиційних проектів

Для оцінки інвестиційного проекту потрібно враховувати часові аспекти грошових потоків через інфляцію. Існують методи з дисконтуванням і без. Методи з дисконтуванням включають:

1. Метод розрахунку чистого дисконтованого доходу (ЧДД): Цей метод полягає в обчисленні різниці між всіма річними грошовими відтоками та припливами, які накопичуються протягом всього життя проекту. Дисконтування застосовується для приведення всіх цих потоків до часової вартості. ЧДД визначає, чи проект є прибутковим, якщо $\text{ЧДД} > 0$, або збитковим, якщо $\text{ЧДД} < 0$.

2. Метод визначення індексу рентабельності інвестицій (ІРР): Цей метод визначає, наскільки проект прибутковий. ІРР порівнює поточну вартість грошових потоків інвестиційного проекту з початковою інвестицією. Якщо $\text{ІРР} > 1$, то проект є прибутковим.

3. Метод визначення внутрішньої норми доходу (ІRR): Цей метод визначає ставку дисконту, при якій чистий дисконтований дохід стає рівним нулю. ІRR є мірою доходності проекту і дозволяє визначити максимальний рівень ставки дисконту, при якому проект є прибутковим. Якщо ІRR більше нуля, то проект вважається прибутковим.

У всіх цих методах дисконтування використовується для врахування часової вартості грошей. Методи дозволяють визначити ефективність інвестиційного проекту і визначити, чи він відповідає критеріям прийнятності і чи варто вкладати кошти у проект. При цьому, вибір методу може залежати від конкретних умов і особливостей проекту.

Наприклад, показники оцінки ефективності можуть включати:

- **Коефіцієнт ефективності інвестицій (ARR):** Визначає відношення прибутку до витрат.

- **Чистий приведений ефект (NPV):** Показує різницю між витратами та доходами, враховуючи час та зміну вартості грошей.
- **Період окупності (PP):** Вказує, скільки часу потрібно, щоб повернути інвестиції.
- **Індекс прибутковості (PI):** Порівнює сумарний прибуток та витрати.
- **Норма рентабельності інвестицій (IRR):** Враховує ризик та дисконтування грошових потоків.

Для оцінки ефективності інвестиційного проекту важливо дотримуватися наступних принципів:

1. **Ефективність інвестованого капіталу:** Оцінка полягає в порівнянні грошового потоку, який генерується в процесі експлуатації інвестиційного проекту, з початковими інвестиціями. Проект вважається прибутковим, якщо він забезпечує повернення всіх інвестицій за прийнятною для всіх інвесторів нормою прибутковості.
2. **Приведення до справжньої вартості:** Усі грошові потоки повинні бути приведені до сучасної вартості, як інвестиційний капітал, так і сума грошового потоку. Приведення здійснюється з урахуванням часового фактора.
3. **Дисконтування грошових потоків:** Для розрахунку показників ефективності інвестицій використовуються дисконтні ставки, які вибираються відповідно до особливостей проекту.
4. **Вибір дисконтної ставки:** В якості дисконтної ставки можуть бути використані різні показники, такі як середньозважена вартість капіталу, середня депозитна або кредитна ставка, індивідуальна норма прибутковості, рівень ризику та ліквідності інвестицій та інші.

Комплексний аналіз ефективності інвестиційних проектів допомагає врахувати всі аспекти та інтереси учасників та зробити обґрунтоване рішення щодо інвестування. При цьому необхідно бути готовими до можливих змін у фінансовому та економічному середовищі та впливу факторів невизначеності.

8.4. Грошові потоки

Аналіз і оцінка грошових потоків інвестиційного проекту є першим етапом у визначенні показників ефективності проекту. Ці грошові потоки базуються на прогнозній інформації про передбачений обсяг випуску та продажу продукції, операційні витрати та інші аспекти, такі як потреби в активах довгострокового користування і чистий оборотний капітал. Існують різні види грошових потоків:

1. **Загальний грошовий потік (Gross Cash Flow - GCF):** Цей потік включає в себе чистий прибуток від проекту і негрошові витрати, такі як амортизація та резерви за сумнівними боргами, та віднімає негрошові доходи, наприклад, переоцінка валютних активів.
2. **Чистий операційний грошовий потік (Net Operating Cash Flow - NOCF):** Цей потік складається з загального грошового потоку (GCF) та зміни чистого оборотного капіталу (ΔNWC) протягом розглянутого періоду. Зміна чистого оборотного капіталу включає в себе зміну поточних зобов'язань та поточних активів.
3. **Вільний грошовий потік (Free Cash Flow - FCF):** Цей потік включає в себе NOCF та зміну інвестицій у позаоборотні активи ($\Delta Investments$). Зміна інвестицій у позаоборотні активи враховує витрати та приплив коштів, пов'язаних із придбанням та продажем позаоборотних активів.
4. **Залишковий грошовий потік (Residual Cash Flow - CFr) або грошовий потік до акціонерів (Cash Flow to Equity - FCFE):** Цей потік включає в себе FCF та зміну коштів від фінансової діяльності (ΔFR), яка відображає різницю між припливом коштів від акціонерів і кредиторів і відтоком коштів, пов'язаним із погашенням позичок та виплатою відсотків за ними.

Грошові потоки важливі для оцінки фінансової віддачі проекту і визначення його ефективності. Розрахунок грошових потоків може бути розділений на різні періоди, такі як розробка та початкові

інвестиції проекту, експлуатація інвестиційного проекту тощо, щоб краще розуміти, коли і які гроші будуть залучені та витрачені в рамках проекту.

Для розрахунку грошового потоку інвестиційного проекту рекомендується розглянути плановий строк реалізації капіталовкладень, розділивши його на три основні відрізки часу:

1. **Розробка та початкове інвестування проекту:** На цьому етапі визначаються всі початкові витрати та інвестиції, які необхідно зробити для запуску проекту.
2. **Експлуатація інвестиційного проекту:** Цей відрізок часу охоплює період, коли проект фактично працює і генерує доходи.
3. **Завершення проекту:** На цьому етапі розглядаються всі ліквідаційні операції та грошові потоки, пов'язані з завершенням проекту.

Узагальнюючими показниками в аналізі грошових потоків інвестиційного проекту є:

1. **Початкові інвестиційні витрати:** Це сума всіх витрат і інвестицій, необхідних для запуску проекту.
2. **Чистий операційний грошовий потік у періоді:** Цей показник відображає чистий грошовий потік, який генерується проектом під час експлуатації після віднесення всіх витрат та доходів.
3. **Ліквідаційний грошовий потік:** Цей показник включає в себе грошові потоки, пов'язані з завершенням проекту та ліквідацією активів.

Розрахунок грошового потоку та його оцінка є важливими кроками у процесі визначення ефективності інвестиційного проекту, оскільки вони дозволяють визначити, чи буде проект прибутковим та які фінансові результати можна очікувати в майбутньому.

Питання для самоперевірки знань:

1. Які цілі оцінки ефективності інвестиційних проектів?
2. Що включає в себе ефективність інвестиційних проектів з позицій соціальних, економічних, екологічних та політичних вигід?

3. Що таке економічна ефективність інвестиційного проекту і як вона вимірюється?
4. Які два взаємозалежних процеси включає реалізація інвестиційного проекту?
5. Які основні категорії показників ефективності інвестиційного проекту і як вони відрізняються одна від одної?
6. В чому полягає відмінність між показниками абсолютної та порівняльної ефективності?
7. Які групи методів оцінки ефективності інвестиційних проектів існують?
8. Які методологічні принципи враховуються при оцінці ефективності інвестиційних проектів?
9. Які етапи включає процес оцінювання ефективності інвестиційного проекту?
10. Які основні методологічні принципи оцінки ефективності інвестиційних проектів?
11. Які методичні принципи визначають конкретні методи оцінки інвестиційних проектів?
12. Якими етапами проходить процес оцінки ефективності інвестиційного проекту?
13. На якій стадії життєвого циклу проекту проводиться оцінка ефективності для кожного учасника?
14. Чому важливо враховувати зміни в зовнішньому середовищі при оцінці ефективності інвестиційних проектів?
15. Які методи включаються в методи оцінки інвестиційних проектів з дисконтуванням?
16. Як визначається індекс рентабельності інвестицій (IRR)?
17. Що означає, якщо ЧДД > 0 в методі розрахунку чистого дисконтованого доходу?
18. Які основні види грошових потоків використовуються при аналізі інвестиційних проектів?
19. Що включає в себе загальний грошовий потік (GCF) і які елементи він враховує?
20. Які важливі відрізки часу враховуються при розрахунку грошового потоку інвестиційного проекту?

Тестові завдання

1. Яка основна мета оцінки ефективності інвестиційних проектів?

- a) Максимізувати соціальні вигоди.
- b) Максимізувати прибуток для інвесторів.
- c) Мінімізувати екологічний вплив.
- d) Мінімізувати витрати для державного бюджету.

2. Що включає в себе економічна ефективність інвестиційного проекту?

- a) Соціальні вигоди проекту.
- b) Екологічні наслідки проекту.
- c) Відношення результату до витрат.
- d) Фінансові наслідки для державного бюджету.

3. Які категорії показників ефективності інвестиційних проектів враховують фінансові наслідки для державного бюджету?

- a) Показники фінансової ефективності.
- b) Показники бюджетної ефективності.
- c) Показники економічної ефективності.
- d) Показники абсолютної ефективності.

4. Для чого призначені показники порівняльної ефективності в оцінці інвестиційних проектів?

- a) Визначення економічного ефекту проекту.
- b) Вибір найбільш оптимального способу вирішення завдання.
- c) Розрахунок витрат на реалізацію проекту.
- d) Оцінка екологічного впливу проекту.

5. Який метод оцінки ефективності інвестиційних проектів враховує витрати та результати проекту, що виходять за межі прямих фінансових інтересів учасників?

- a) Фінансова ефективність
- b) Бюджетна ефективність

- c) Економічна ефективність
- d) Ризик-орієнтовані методи

6. Який метод оцінки використовує концепцію вартості грошей у часі та включає в себе індекс прибутковості інвестицій?

- a) Прості або традиційні методи
- b) Методи, що ґрунтуються на показниках бухгалтерської звітності
- c) Методи, що ґрунтуються на дисконтуванні
- d) Ризик-орієнтовані методи

7. Який принцип враховує специфічність проекту, розбіжність інтересів, динамічність та інші фактори при оцінці ефективності інвестиційних проектів?

- a) Результативність
- b) Об'єктивність
- c) Динамічність
- d) Альтернативна вартість

8. На яких етапах відбувається оцінка ефективності інвестиційного проекту?

- a) Оцінка загальної ефективності проекту, оцінка ефективності для кожного учасника окремо
- b) Оцінка суспільної значущості, комерційної ефективності, впливу державної підтримки
- c) Визначення суми вкладень, термін окупності
- d) Аналіз ризиків та факторів фінансово-економічної кризи

9. Який принцип оцінки ефективності інвестиційного проекту враховує вартість грошей у часі, ризик та інфляцію?

- a) Принцип комплексності
- b) Принцип об'єктивності
- c) Принцип альтернативної вартості
- d) Принцип системності

10. На якій стадії життєвого циклу проекту проводиться оцінка ефективності для кожного учасника (інвестора)?

- a) Передінвестиційна фаза
- b) Інвестиційна фаза
- c) Експлуатаційна фаза
- d) Всі відповіді вірні

11. Який метод оцінки ефективності інвестиційного проекту використовується для визначення суспільної значущості та комерційної ефективності?

- a) Метод дисконтування
- b) Метод аналізу внутрішньої норми прибутку (NPV)
- c) Метод аналізу чистого присутнього значення (NPV)
- d) Метод рентабельності інвестицій

12. Яка зміна в зовнішньому середовищі може вплинути на результати інвестиційного проекту?

- a) Зміна курсу акцій на фондовому ринку
- b) Зміна погодних умов
- c) Зміна кольору офісу компанії
- d) Зміна бренду продукції

13. Як визначається методом розрахунку чистого дисконтованого доходу (ЧДД)?

- a) Шляхом порівняння прибутку із витратами.
- b) Шляхом обчислення різниці між всіма річними грошовими відтоками та припливами.
- c) Шляхом розрахунку ставки дисконту.
- d) Шляхом ділення індексу рентабельності на чистий приведений ефект.

14. Якщо індекс рентабельності (IPR) проекту дорівнює 1, то це означає:

- a) Проект є прибутковим.
- b) Проект є збитковим.

- c) Проект є ризикованим.
- d) Проект є неефективним.

15. Що визначає метод внутрішньої норми доходу (IRR)?

- a) Ставку дисконту, при якій чистий дисконтований дохід стає рівним нулю.
- b) Різницю між всіма грошовими відтоками та припливами проекту.
- c) Вартість грошей в майбутньому.
- d) Чистий приведений ефект проекту.

16. Який показник вказує, скільки часу потрібно, щоб повернути інвестиції?

- a) Коефіцієнт ефективності інвестицій (ARR).
- b) Індекс прибутковості (PI).
- c) Період окупності (PP).
- d) Норма рентабельності інвестицій (IRR).

17. Що включає в себе загальний грошовий потік (GCF)?

- a) Чистий прибуток від проекту і зміна чистого оборотного капіталу
- b) Чистий прибуток від проекту і амортизація
- c) Чистий прибуток від проекту і негрошові доходи
- d) Чистий прибуток від проекту і переоцінка валютних активів

18. Що означає NOCF в аналізі грошових потоків?

- a) Чистий операційний грошовий потік
- b) Вільний грошовий потік
- c) Залишковий грошовий потік
- d) Грошовий потік до акціонерів

19. Який етап розрахунку грошового потоку охоплює період, коли проект фактично працює і генерує доходи?

- a) Розробка та початкове інвестування проекту
- b) Експлуатація інвестиційного проекту

- c) Завершення проекту
- d) Оцінка фінансової віддачі проекту

20. Які грошові потоки включає в себе ліквідаційний грошовий потік?

- a) Грошовий потік до акціонерів та зміна коштів від фінансової діяльності
- b) Чистий операційний грошовий потік та зміна інвестицій у позаоборотні активи
- c) Грошовий потік до акціонерів та зміна чистого оборотного капіталу
- d) Чистий прибуток від проекту та амортизація

Ситуаційні задачі

Приклад розрахунку задачі. Компанія розглядає інвестиційний проект зі створення нового виробництва. Проект передбачає розробку та початкове інвестування на суму \$1 мільйон, експлуатаційний період триватиме 5 років, і очікується, що чистий операційний грошовий потік (NOCF) становитиме \$500,000 на рік протягом цього періоду. Після завершення проекту, компанія планує ліквідувати активи та отримати грошовий потік до акціонерів (FCFE) на суму \$300,000.

Знайдіть загальний грошовий потік (GCF) для цього проекту.

Які будуть загальні грошові потоки (GCF) протягом 5 років експлуатації проекту?

Знайдіть чистий операційний грошовий потік (NOCF) протягом експлуатаційного періоду.

Які будуть ліквідаційні грошові потоки після завершення проекту?

Який буде загальний грошовий потік (GCF) до акціонерів (FCFE) після завершення проекту?

Відповіді:

$$GCF = NOCF + \Delta NWC = \$500,000 + \$0 = \$500,000.$$

$$\text{За } n \text{ 'ять років експлуатації } GCF \text{ буде } \$500,000 * 5 = \$2,500,000.$$

NOCF протягом експлуатаційного періоду складе \$500,000 на рік.

Ліквідаційні грошові потоки дорівнюють FCFE, тобто \$300,000.

Загальний грошовий потік до акціонерів (FCFE) після завершення проекту також буде \$300,000.

Задача 1. Ви є фінансовим аналітиком, який вивчає інвестиційний проект з будівництва нового заводу. Вам потрібно оцінити економічну ефективність проекту. Після аналізу ви знаходите, що проект має великий фінансовий результат, але також значно впливає на збільшення забруднення навколишнього середовища. Який показник ефективності допоможе вам врахувати цей вплив на середовище?

Задача 2. Компанія розглядає можливість інвестування в два інвестиційні проекти: «Проект А» та «Проект В». «Проект А» має високу фінансову ефективність, а «Проект В» – високу бюджетну ефективність. Компанія має обмежений бюджет для інвестицій, і потрібно визначити, який із проектів є більш оптимальним для реалізації.

Завдання: Обґрунтуйте, який з методів оцінки ефективності (фінансовий чи бюджетний) може бути найбільш корисним для вирішення цього завдання і наведіть аргументи для свого вибору.

Задача 3. Уявіть, що ви - фінансовий аналітик великої корпорації, яка розглядає можливість інвестування в новий проект. Вам потрібно провести оцінку ефективності цього проекту. Поясніть, які методологічні та методичні принципи ви врахуєте під час оцінки, і наведіть конкретні етапи оцінки на різних стадіях життєвого циклу проекту. Поясніть також, чому важливо враховувати можливі зміни в зовнішньому середовищі при оцінці ефективності проекту.

Задача 4. Уявіть, що ви є керівником інвестиційного фонду і вам пропонується інвестувати в два різних проекти: проект А та проект В. Ви маєте можливість використати метод розрахунку чистого дисконтованого доходу (ЧДД), метод індексу рентабельності інвестицій (ІРР) і метод внутрішньої норми доходу (ІRR) для оцінки обох проектів.

Для проекту А ви знайшли, що ЧДД дорівнює \$50,000, ІРР дорівнює 1.2, і ІRR дорівнює 10%. Для проекту В ви знайшли, що ЧДД дорівнює \$30,000, ІРР дорівнює 0.8, і ІRR дорівнює 5%.

За яких критеріїв ви визначите, в який проект інвестувати, і чому?

Задача 5. Петро розглядає два інвестиційних проекти: «Проект А» та «Проект Б». Він має обмежений бюджет і хоче вибрати проект, який буде найбільш ефективним з економічної точки зору. «Проект А» має високий фінансовий прибуток і високі витрати, тоді як «Проект Б» має помірний фінансовий прибуток і низькі витрати. Петро також цікавиться соціальними та екологічними вигодами проектів. Які показники ефективності йому слід розглянути при виборі між цими проектами?

Рекомендовані джерела

1. Державна служба статистики України. Офіційний сайт URL: www.ukrstat.gov.ua
2. Жаліло Я. А. Теорія та практика формування ефективної економічної стратегії держави. Київ: НІСД, 2012. 336 с.
3. Запухляк В. З. Оцінка ефективності залучення іноземних інвестицій в Україну за видами економічної діяльності. *Електронне наукове фахове видання Ефективна економіка*. 2012. № 5. URL: www.m.nayka.com.ua/?op=1&j=efektyvna-ekonomika&s=ua&z=2341
4. Лещук Г. В. Методики оцінювання ефективності інвестиційних проектів. Економічний простір : Збірник наукових праць. Дніпропетровськ : ПДАБА, 2009. № 23/2. С. 26 – 34
5. Макаренко А. О., Грінько І. М. Проблеми залучення іноземних інвестицій в Україну. URL: http://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/22414/1/1_5_Makarenko.pdf
6. Пушкарчук І. М. Інвестиційні інструменти стимулювання екологічного розвитку регіону. *Економічний форум*. 2015. № 1. С. 106-113. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfor_2015_1_18
7. Самойленко І.О. Конспект лекцій із дисципліни «Інвестиційний менеджмент» (для студентів магістратури усіх форм

навчання спеціальності 073 – Менеджмент) / І. О. Самойленко ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2019. 84 с.

8. Селезнєва Л. С. Інноваційно-інвестиційна діяльність в екологічній сфері. *Вісник Київського національного університету ім. Шевченка*. 2011. URL: http://bulletin-econom.univ.kiev.ua/wp-content/uploads/2016/01/125_9.pdf С.76-78

9. Цимбалюк І. О., Лугова М. С. Стан та перспективи активізації інвестиційної діяльності в Україні та її регіонах. *Облік, економіка, менеджмент: наукові нотатки*: Міжнар. зб. наук. праць. Вип. 2 (18) / відп. ред. І. Б. Садовська. Луцьк: РВВ Луцького НТУ, 2018. С. 125–134.

10. Цимбалюк І. О., Антонюк Д.А., Карлін М. І. Проблематика оцінки податкового потенціалу регіону як іманентної складової фіскального простору. *Економіка та суспільство*. 2022. № 39. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1348> DOI: 10.32782/2524-0072/2022-39-18

11. Luhova M. Selected types of investments enabling development of bioeconomy in the region. Wybrane rodzaje inwestycji umożliwiające rozwój biogospodarki w regionie. *Economic and Regional Studies*. Vol. 8, No. 3. 2015. Pp. 100–110.

12. Tsymbaliuk I., Alghadhywi M.Y.H. Assessment of the Ukrainian Regional Infrastructure Development Taking into Account its Inclusiveness. *Галицький економічний вісник*, 2020. № 6. С. 59–66.

ТЕМА 9. МОДЕЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

9.1. Методи моделювання інвестиційного процесу

- A. Фінансове моделювання*
- B. Економічне моделювання*
- C. Соціально-екологічне моделювання*
- D. Сценарний аналіз та чутливість моделей*

9.2. Моделі інвестиційного аналізу

- 4.1 Модель оцінки прибутковості інвестицій (ROI).*
- 4.2 Модель портфельного інвестування.*
- 4.3 Модель оцінки ризиків та їх управління.*

9.3. Практичні аспекти моделювання інвестиційного забезпечення

- 5.1 Вибір інвестиційних інструментів.*
- 5.2 Структура інвестиційного портфеля.*
- 5.3 Оцінка сталості інвестиційних проектів.*
- 5.4 Впровадження та моніторинг інвестиційних стратегій.*

9.1. Методи моделювання інвестиційного процесу

Фінансове моделювання.

Фінансове моделювання є невід'ємною частиною аналізу інвестиційного процесу, оскільки воно дозволяє інвесторам, аналітикам і планувальникам розуміти та оцінювати фінансові наслідки різних інвестиційних рішень. У цій частині розділу ми розглянемо основні аспекти фінансового моделювання, його цілі та інструменти, які використовуються для аналізу інвестицій.

I. Основні поняття фінансового моделювання

Фінансове моделювання - це процес створення аналітичних моделей, які відображають фінансові аспекти інвестиційного проекту або бізнесу загалом. Основною метою фінансового моделювання є прогнозування майбутніх фінансових результатів та оцінка ризиків, пов'язаних з інвестиціями.

Основні поняття, які використовуються в фінансовому моделюванні:

1. **Доходи:** Це грошові потоки, які очікується отримати від інвестиції в майбутньому. Доходи можуть включати прибуток від продажу товарів або послуг, дивіденди, відсотки, капіталовкладення та інше.
2. **Витрати:** Це грошові витрати, пов'язані з інвестицією або проектом. Витрати можуть включати придбання обладнання, оплату праці, податки, відсотки за кредитами та інші витрати.
3. **Чистий прибуток:** Це різниця між доходами і витратами. Чистий прибуток вказує на фінансовий результат інвестиції і є ключовим показником для визначення її прибутковості.
4. **Часовий горизонт:** Це період, на який розглядається інвестиція в моделі. Часовий горизонт може бути короткостроковим (наприклад, 1 рік) або довгостроковим (наприклад, 5 років або більше).
5. **Дисконтна ставка:** Це процентна ставка, яка використовується для дисконтування майбутніх грошових потоків до їхньої сучасної вартості. Дисконтна ставка відображає вартість грошей в часі і допомагає оцінити часову цінність інвестицій.

II. Методи фінансового моделювання

Фінансове моделювання може бути здійснене за допомогою різних методів і інструментів. Основні методи включають:

1. **Дисконтований грошовий потік (DCF):** Цей метод використовує дисконтну ставку для переведення майбутніх грошових потоків у їхню сучасну вартість. DCF дозволяє оцінити чистий прибуток, чисту присутню вартість і внутрішню норму прибутку (IRR).
2. **Сценарний аналіз:** В цьому методі створюються різні сценарії, які враховують різні умови і ризики. Сценарії допомагають розуміти, як можуть змінитися фінансові результати в різних умовах.

3. **Чутливість інвестицій:** Цей метод визначає, як зміна певних параметрів (наприклад, цін на сировину, обсяги продажів) впливає на фінансові результати інвестиції.
4. **Моделі ризику:** Вони допомагають оцінити різні види ризиків, такі як фінансовий ризик, ринковий ризик, політичний ризик тощо. Моделі ризику допомагають розробити стратегії для їхнього управління.

III. Застосування фінансового моделювання в інвестиціях

Фінансове моделювання знаходить застосування в багатьох аспектах інвестиційного процесу. Наприклад:

1. **Оцінка прибутковості інвестиції:** За допомогою фінансового моделювання можна розрахувати чистий прибуток, IRR та NPV інвестиції, що допомагає приймати рішення про її вигідність.
2. **Управління ризиками:** Фінансове моделювання допомагає ідентифікувати та керувати різними видами ризиків, що допомагає знизити можливі втрати.
3. **Бюджетування і планування:** Фінансове моделювання допомагає створити бюджети і плани для майбутніх інвестиційних проектів.
4. **Звітність і звітність:** Моделі можуть бути використані для створення звітів і прогнозів, які допомагають інвесторам та стейкхолдерам розуміти фінансові результати інвестицій.

Фінансове моделювання є важливим інструментом для прийняття обґрунтованих інвестиційних рішень і для ефективного управління інвестиційним портфелем.

Економічне моделювання

Економічне моделювання - це інший важливий аспект аналізу інвестиційного процесу, який дозволяє враховувати більший контекст та макроекономічні фактори, які впливають на інвестиційну діяльність. У цьому розділі ми розглянемо основні аспекти економічного моделювання та його роль у прийнятті рішень щодо інвестицій.

I. Основні поняття економічного моделювання

1. **Макроекономічні фактори:** Економічне моделювання включає аналіз різних макроекономічних факторів, таких як інфляція, безробіття, обсяги виробництва та інші, які можуть впливати на інвестиційний процес.
2. **Економічні індикатори:** Моделі враховують такі ключові показники, як ВВП, індекс споживчих цін, процентні ставки і т. д., для оцінки впливу економічного оточення на інвестиції.
3. **Сценарний аналіз:** Як і в фінансовому моделюванні, сценарний аналіз використовується в економічному моделюванні для розгляду різних можливих розвитків подій на макроекономічному рівні та їхнього впливу на інвестиції.
4. **Моделі взаємодії з ринком:** Економічні моделі можуть включати аналіз взаємодії з ринком, враховуючи попит і пропозицію, конкуренцію та інші фактори, що впливають на інвестиції.

II. Застосування економічного моделювання в інвестиціях

Економічне моделювання грає важливу роль в інвестиційному процесі наступним чином:

1. **Оцінка ринкового потенціалу:** Економічні моделі допомагають визначити ринковий потенціал для конкретного інвестиційного проекту, враховуючи рівень попиту, конкуренцію та інші фактори.
2. **Оцінка макроекономічних ризиків:** Економічне моделювання дозволяє аналізувати ризики, пов'язані з змінами на макроекономічному рівні, такі як інфляція, зміни валютних курсів, політичні події тощо.
3. **Стратегія управління портфелем:** Економічні моделі допомагають інвесторам розробити стратегії управління портфелем, визначити рівень ризику та диверсифікацію інвестицій.
4. **Оцінка соціальних та екологічних впливів:** Економічне моделювання може включати аналіз соціальних та екологічних впливів інвестиційних проектів, що стає все важливішим аспектом для багатьох інвесторів.

Економічне моделювання допомагає інвесторам зрозуміти глибший контекст та потенційні ризики, пов'язані з інвестиціями, і робити більш обґрунтовані рішення. Важливо враховувати, що економічне моделювання вимагає доступу до великої кількості даних та високого рівня економічного аналізу.

Соціально-екологічне моделювання

Соціально-екологічне моделювання – це підхід до аналізу інвестиційного процесу, який ставить на перший план врахування соціальних і екологічних аспектів інвестицій та їхнього впливу на суспільство та природне середовище. В даному розділі ми розглянемо основні аспекти соціально-екологічного моделювання та його роль у прийнятті рішень щодо інвестицій.

I. Основні поняття соціально-екологічного моделювання

1. **Соціальні впливи:** Моделі враховують соціальні аспекти інвестицій, такі як вплив на зайнятість, якість життя спільнот, рівень життя тощо.
2. **Екологічні впливи:** Соціально-екологічне моделювання допомагає аналізувати вплив інвестицій на природне середовище, включаючи забруднення, використання ресурсів, зміну клімату та інші аспекти.
3. **Соціальна відповідальність бізнесу:** Моделі також можуть оцінювати стратегії соціальної відповідальності бізнесу (CSR) та їхній вплив на стосунки з громадськістю та імідж компанії.
4. **Індикатори сталого розвитку:** Моделі можуть включати в себе індикатори сталого розвитку, такі як екологічний індекс, соціальний індекс та інші, для вимірювання впливу інвестицій на сталість і стійкість розвитку.

II. Застосування соціально-екологічного моделювання в інвестиціях

Соціально-екологічне моделювання грає ключову роль в прийнятті рішень щодо інвестицій в такій області:

1. **Соціальна відповідальність:** Моделі допомагають компаніям і інвесторам оцінити вплив інвестицій на соціальну

відповідальність та розробити стратегії для покращення відносин з громадськістю.

2. **Екологічна сталість:** Соціально-екологічне моделювання дозволяє оцінити вплив інвестицій на навколишнє середовище і сприяти розробці більш сталої інвестиційної стратегії.
3. **Оцінка ризиків:** Моделі допомагають ідентифікувати ризики, пов'язані з соціальними та екологічними факторами, і розробити заходи для їхнього управління.
4. **Позитивний вплив на спільноти:** Соціально-екологічні моделі допомагають інвесторам і бізнесам розуміти, як їхні інвестиції можуть приносити позитивний вплив на спільноти та громадський розвиток.

Соціально-екологічне моделювання важливе для інвесторів, бізнесу та суспільства загалом, оскільки воно сприяє створенню більш сталої та етичної інвестиційної стратегії, яка бере до уваги не лише фінансові показники, але й соціальні та екологічні аспекти.

Сценарний аналіз та чутливість моделей

Сценарний аналіз та аналіз чутливості є важливими інструментами у фінансовому та економічному моделюванні. Вони допомагають інвесторам та аналітикам оцінювати вплив змінних параметрів на результати моделі та розглядати різні можливі сценарії. Нижче розглянуто ці два підходи більш детально.

I. Сценарний аналіз

Сценарний аналіз - це метод, за яким створюються різні сценарії або варіанти розвитку подій для оцінки впливу різних умов на фінансові або економічні результати моделі. Основні кроки сценарного аналізу:

1. **Визначення змінних параметрів:** Виберіть ті параметри, які можуть змінюватися в залежності від умов.
2. **Створення сценаріїв:** Створіть різні сценарії, де ці параметри приймають різні значення. Наприклад, можна розглядати оптимістичний, базовий та песимістичний сценарії.

3. **Запуск моделі для кожного сценарію:** Запустіть вашу модель для кожного створеного сценарію і розрахуйте фінансові або економічні показники для кожного варіанту.
4. **Аналіз результатів:** Порівняйте результати для різних сценаріїв та оцініть, які зміни параметрів мають найбільший вплив на результати. Це допомагає визначити ключові фактори ризику та можливості.
5. **Прийняття рішень:** На основі аналізу сценаріїв приймайте обґрунтовані рішення щодо інвестицій або стратегій.

II. Аналіз чутливості моделей

Аналіз чутливості - це інший метод для оцінки впливу змінних параметрів на результати моделі, але в цьому випадку зазвичай змінюється лише один параметр, в інших же залишається незмінним. Основні кроки аналізу чутливості:

1. **Вибір параметра для аналізу:** Визначте конкретний параметр, який вас цікавить, і який ви хочете аналізувати на чутливість.
2. **Визначення діапазону змін:** Визначте діапазон можливих значень цього параметра, які ви бажаєте дослідити.
3. **Запуск моделі для різних значень параметра:** Запустіть модель, змінюючи обраний параметр в межах визначеного діапазону, а інші параметри залиште незмінними.
4. **Аналіз результатів:** Дослідіть, як зміни обраного параметра впливають на фінансові або економічні показники. Оцініть ступінь чутливості моделі до цього параметра.
5. **Прийняття рішень:** На основі аналізу чутливості робіть висновки щодо важливості та впливу цього параметра на ваші рішення.

Як правило, обидва ці методи використовуються разом, оскільки сценарний аналіз допомагає визначити, які параметри варто аналізувати на чутливість. Разом вони допомагають інвесторам отримати більше інформації та зробити кращі рішення, враховуючи потенційні зміни умов.

9.2. Моделі інвестиційного аналізу

Модель оцінки прибутковості інвестицій (ROI)

Модель оцінки прибутковості інвестицій (ROI) є однією з основних інструментальних моделей інвестиційного аналізу. ROI визначається як співвідношення чистого прибутку (або прибутку) від інвестиції до витрат на цю інвестицію, і виражається у відсотках. Ця модель допомагає інвесторам та бізнесам визначити ефективність інвестицій та оцінити, чи буде інвестиція прибутковою.

Основні компоненти моделі ROI:

1. **Чистий прибуток (або прибуток):** Це доходи, які інвестор (або бізнес) отримує в результаті інвестиції. Чистий прибуток розраховується як різниця між доходами та витратами.
2. **Витрати на інвестицію:** Це сума грошей, яку інвестор витрачає на інвестицію. Витрати можуть включати придбання активів, розробку проекту, оплату відсотків за кредитами тощо.

Формула розрахунку ROI:

$$\text{ROI (\%)} = ((\text{Чистий прибуток} / \text{Витрати на інвестицію}) * 100)$$

Важливість моделі ROI:

1. **Оцінка прибутковості:** Модель ROI дозволяє визначити, чи буде інвестиція прибутковою і чи варто вкладати гроші у конкретний проект чи актив.
2. **Порівняння інвестицій:** За допомогою ROI можна порівнювати різні інвестиційні можливості і визначати, яка з них має найвищий потенціал прибутку.
3. **Моніторинг інвестицій:** ROI може використовуватися для відстеження прибутковості інвестицій в процесі їхньої реалізації та прийняття рішень щодо змін стратегії.
4. **Визначення ефективності:** ROI допомагає визначити, наскільки ефективно використовуються ресурси у проекті або бізнесі.

Обмеження моделі ROI:

1. **Не враховує часову структуру прибутків:** ROI не враховує той факт, що гроші, які отримуються в майбутньому, можуть мати різну вартість в залежності від часу.
2. **Не враховує ризики:** Модель ROI не враховує можливі ризики, пов'язані з інвестицією, тому для повного аналізу ризиків може бути необхідно використовувати інші методи.

Модель ROI є корисним інструментом для швидкої оцінки прибутковості інвестицій та прийняття рішень, але вона повинна застосовуватися разом із більш складними моделями, які враховують ризики та часові фактори для більш об'єктивного інвестиційного аналізу.

Модель портфельного інвестування

Модель портфельного інвестування – це інструмент, який допомагає інвесторам та фінансовим аналітикам приймати рішення щодо розподілу своїх інвестиційних активів між різними фінансовими інструментами або активами з метою досягнення конкретних фінансових цілей та оптимізації ризиків та доходів. Модель портфельного інвестування базується на принципах диверсифікації та розподілу ризиків.

Основні компоненти моделі портфельного інвестування:

1. **Фінансові активи:** Це інструменти, в які інвестор розглядає для вкладення грошей. Це можуть бути акції, облігації, нерухомість, дорогоцінні метали, грошові кошти на рахунку тощо.
2. **Очікувана дохідність:** Це передбачувана виручка або прибуток, який інвестор очікує отримати від кожного фінансового активу в портфелі.
3. **Ризик:** Ризик визначається як ступінь невизначеності та можливості втрати вартості фінансових активів. Він може бути вимірний, наприклад, за допомогою стандартного відхилення.
4. **Кореляція між активами:** Цей параметр визначає, наскільки залежать вартості різних активів один від одного. Низька кореляція може допомогти розподілити ризики більш ефективно.

Основні поняття моделі портфельного інвестування:

1. **Ефективний фронтір:** Це графік, який відображає рівень доходності портфеля при різних рівнях ризику або стандартного відхилення. Інвестори можуть вибирати точку на цьому графіку, яка відповідає їхнім фінансовим цілям та приймати рішення щодо оптимального розподілу активів.
2. **Диверсифікація:** Це стратегія розподілу інвестицій між різними активами з метою зниження загального ризику портфеля. Диверсифікація може бути досягнута шляхом включення активів з різними характеристиками та кореляціями в портфель.
3. **Кошторис портфеля:** Це план, який визначає, який обсяг грошей буде вкладений в кожний фінансовий актив або клас активів в портфелі.

Важливість моделі портфельного інвестування:

1. **Ризик та дохідність:** Модель дозволяє інвесторам збалансувати ризику та дохідність, вибираючи оптимальний склад портфеля для досягнення своїх цілей.
2. **Досягнення фінансових цілей:** За допомогою моделі портфельного інвестування інвестори можуть визначити, які активи включити в портфель, щоб досягти своїх фінансових цілей, таких як пенсія, освіта дітей або накопичення капіталу.
3. **Мінімізація ризику:** Модель допомагає інвесторам розподілити ризику між різними активами, зменшуючи загальний ризик портфеля.

Модель портфельного інвестування є незамінним інструментом для інвесторів та фінансових аналітиків, оскільки вона допомагає забезпечити баланс між ризиком і доходом в інвестиціях і сприяє досягненню фінансових цілей.

Модель оцінки ризиків та їх управління

Модель оцінки ризиків та їх управління є важливим інструментом в інвестиційному аналізі і фінансовому менеджменті. Ця модель допомагає інвесторам та підприємствам ідентифікувати, оцінити та ефективно управляти різними видами ризиків, що можуть впливати на їхні інвестиції або операції.

Основні компоненти моделі оцінки ризиків:

1. **Ідентифікація ризиків:** Перший крок у моделі – це ідентифікація всіх можливих ризиків, які можуть вплинути на інвестиції або операції. Це можуть бути фінансові ризики, ринкові ризики, оперативні ризики, ризики зміни політики, технологічні ризики, природні катастрофи тощо.
2. **Оцінка ризиків:** Після ідентифікації ризиків, вони оцінюються з точки зору ймовірності їхнього виникнення та потенційного впливу на фінансові показники. Це допомагає визначити, які ризики є найбільшими та найменшими.
3. **Управління ризиками:** Після оцінки ризиків розробляються стратегії управління ризиками, які включають в себе методи зменшення ризиків, передачу ризиків страховим компаніям, прийняття рішень щодо ризику або мінімізації можливих втрат.

Основні поняття моделі оцінки ризиків:

1. **Ризиковий аналіз:** Це процес детального вивчення ризиків, включаючи їхні властивості, вплив та імовірність виникнення.
2. **Варіація ризику:** Це вимірювання коливань у фінансових показниках або ціні активу, які виникають внаслідок ризикових факторів.
3. **Стрес-тести:** Це аналіз впливу негативних подій або сценаріїв на фінансову стійкість або доходність інвестицій.
4. **Ризиковий профіль:** Це опис типів ризиків та їхнього впливу на конкретний портфель або операції.

Важливість моделі оцінки ризиків та їх управління:

1. **Зменшення потенційних втрат:** Модель дозволяє інвесторам та підприємствам розробляти стратегії для зменшення можливих фінансових втрат внаслідок ризиків.
2. **Підвищення стійкості інвестицій:** За допомогою управління ризиками можна підвищити стійкість портфеля і знизити ймовірність фінансових негараздів.
3. **Прийняття обґрунтованих рішень:** Оцінка ризиків допомагає інвесторам та менеджерам приймати обґрунтовані рішення щодо інвестицій та стратегій управління активами.

4. **Дотримання регулятивних вимог:** В деяких випадках оцінка ризиків та управління ними є обов'язковою вимогою для дотримання регулятивних вимог.

Модель оцінки ризиків та їх управління є необхідною складовою для успішного інвестування та фінансового планування, оскільки вона допомагає захистити інвестиції від негативних впливів ризиків і забезпечує стійкість фінансового стану.

9.3. Практичні аспекти моделювання інвестиційного забезпечення сталого розвитку

Вибір інвестиційних інструментів

Вибір інвестиційних інструментів є ключовою складовою інвестиційного процесу, особливо коли мова йде про забезпечення сталого розвитку. В цьому розділі ми розглянемо практичні аспекти вибору інвестиційних інструментів, які сприяють сталому розвитку.

Основні принципи вибору інвестиційних інструментів для сталого розвитку:

1. **Екологічна придатність:** Інвестиційні інструменти повинні бути спрямовані на підтримку проектів та компаній, які дотримуються екологічних стандартів та враховують питання сталості навколишнього середовища.
2. **Соціальна відповідальність:** Важливо вибирати інвестиційні інструменти, які сприяють соціально відповідальним ініціативам, включаючи питання справедливості, працівників та громадського співробітництва.
3. **Економічна прибутковість:** Інвестиційні інструменти повинні мати потенціал для прибутковості, оскільки сталий розвиток потребує фінансової стабільності.
4. **Диверсифікація:** Інвестори повинні розглядати різні інвестиційні інструменти та розподіляти свій портфель між різними видами активів для зниження ризику.

Практичні інвестиційні інструменти для сталого розвитку:

1. **Зелені облігації:** Це облігації, випущені компаніями або урядами для фінансування проектів, спрямованих на

покращення екології або впровадження енергоефективних технологій.

2. **Імпакт-інвестиції:** Імпакт-інвестори вкладають гроші у проекти та підприємства, які мають конкретний соціальний або екологічний вплив, а не лише фінансову прибутковість.
3. **Екологічно орієнтовані акції:** Інвестиції в акції компаній, які активно працюють над зменшенням викидів CO₂, використанням відновлюваних джерел енергії та іншими екологічними ініціативами.
4. **Інвестиції в розвиток громад:** Інвестиції в місцевий розвиток, освіту та охорону здоров'я можуть сприяти сталому розвитку та покращенню якості життя в громадах.

Обмеження та ризики:

1. **Ризик інвестицій:** Як і в будь-якому інвестиційному портфелі, інвестори повинні бути свідомі ризиків і можливих втрат при виборі інвестиційних інструментів для сталого розвитку.
2. **Доступність інструментів:** В деяких регіонах або ринках може бути обмежена доступність інвестиційних інструментів для сталого розвитку.
3. **Податкові та регулятивні обмеження:** Інвесторам слід бути обізнаними з податковими та регулятивними обмеженнями, що можуть впливати на їхні інвестиції.

Вибір інвестиційних інструментів для сталого розвитку вимагає обережності та ретельного аналізу. Важливо брати до уваги як фінансові, так і соціальні та екологічні аспекти, щоб досягти балансу між доходністю та відповідальним інвестуванням.

Структура інвестиційного портфеля є важливим аспектом інвестиційного аналізу та фінансового планування для досягнення сталого розвитку. Правильно побудований портфель може забезпечити баланс між фінансовою прибутковістю та відповідальним інвестуванням в екологічні та соціальні ініціативи.

Основні елементи структури інвестиційного портфеля для сталого розвитку:

1. **Диверсифікація активів:** Одним з ключових принципів структури портфеля є розподіл інвестицій між різними видами активів. Це допомагає зменшити ризик та забезпечити більшу стійкість портфеля.
2. **Збалансованість ризиків і доходності:** Важливо збалансувати ризики та доходність в портфелі. Інвестори повинні визначити, скільки готові ризикувати для досягнення своїх цілей.
3. **Інвестиції в сталість:** Структура портфеля повинна включати інвестиції, спрямовані на підтримку сталого розвитку, такі як зелені облігації, імпакт-інвестиції та інші соціально-екологічні ініціативи.
4. **Соціальна відповідальність:** Інвестиційний портфель може включати акції компаній, які практикують соціальну відповідальність, дотримуються етичних стандартів та підтримують громадські ініціативи.
5. **Ліквідність:** Інвестори повинні враховувати свої потреби в ліквідності і розподілити активи в портфелі так, щоб забезпечити можливість зняття грошей у випадку потреби.

Процес створення структури інвестиційного портфеля:

1. **Визначення інвестиційних цілей:** Інвестори повинні чітко сформулювати свої фінансові та сталі цілі, такі як пенсія, освіта дітей або фінансова незалежність.
2. **Визначення ризикового профілю:** Інвестори повинні визначити свій ризиковий профіль, тобто готовність до ризику. Це допоможе визначити оптимальний баланс між ризиком і доходністю.
3. **Вибір активів та розподіл портфеля:** На основі цілей та ризикового профілю інвестори вибирають різні види активів і розподіляють їх у портфелі, враховуючи принципи диверсифікації та збалансованості.
4. **Постійний моніторинг і перебалансування:** Інвестиційний портфель потребує постійного моніторингу та, за потреби, перебалансування, особливо якщо цілі інвесторів змінюються або відбуваються значущі зміни на ринку.

Обмеження та ризики:

1. **Маркетингові ризики:** Ринкові умови можуть змінюватися, що може вплинути на доходність інвестицій.
2. **Ліквідність:** Інвестиції в сталість та соціальну відповідальність можуть бути менш ліквідними, і ви не завжди зможете швидко продати ці активи.
3. **Ризик втрати капіталу:** Як і в будь-якому інвестиційному портфелі, існує ризик втрати капіталу, і інвестори повинні бути готові до цього.

Структура інвестиційного портфеля для сталого розвитку допомагає інвесторам досягнути своїх фінансових цілей, одночасно враховуючи соціальні та екологічні аспекти. Важливо проводити регулярний аналіз та перегляд портфеля для забезпечення його відповідності умовам і цілям що змінюються.

Оцінка сталості інвестиційних проектів для сталого розвитку

Оцінка сталості інвестиційних проектів для сталого розвитку є важливим етапом в інвестиційному процесі. Вона допомагає визначити, чи відповідає проект задачам сталого розвитку та чи є він фінансово вигідним. У даному розділі ми розглянемо ключові аспекти оцінки сталості інвестиційних проектів.

Основні кроки оцінки сталості інвестиційних проектів:

1. **Визначення цілей сталого розвитку:** Першим кроком є визначення цілей та вимог сталого розвитку, які повинні бути відображені в інвестиційному проекті. Це може включати питання екологічної придатності, соціальної відповідальності та інших аспектів сталості.
2. **Збір та аналіз даних:** Збирання та аналіз інформації є важливим етапом оцінки проекту. Це включає в себе ретельний аналіз фінансових даних, екологічних та соціальних впливів, а також оцінку технічних аспектів проекту.
3. **Оцінка вартості проекту:** Визначення вартості проекту включає в себе розрахунок витрат на реалізацію проекту та потенційних доходів від нього. Важливо враховувати як фінансові, так і нефінансові впливи.

4. **Оцінка ризиків:** Визначення ризиків, пов'язаних з проектом, та їх вплив на сталість інвестицій є важливою частиною оцінки. Ризики можуть бути фінансовими, екологічними, соціальними чи технічними.
5. **Оцінка соціального та екологічного впливу:** Інвестиційний проект повинен оцінювати свій соціальний та екологічний вплив. Це включає в себе оцінку впливу на спільноту, здоров'я, природні ресурси та інші аспекти.
6. **Сценарний аналіз:** Важливо провести сценарний аналіз, щоб визначити, як можуть змінитися умови проекту в різних сценаріях, і як це вплине на сталість інвестицій.

Оцінка сталості інвестиційних проектів є ключовим етапом в інвестиційному процесі для досягнення сталого розвитку. Вона допомагає інвесторам та підприємствам приймати обґрунтовані рішення та забезпечує баланс між фінансовою прибутковістю та відповідальним інвестуванням.

Впровадження та моніторинг інвестиційних стратегій для сталого розвитку

Впровадження та моніторинг інвестиційних стратегій для сталого розвитку є ключовими етапами в інвестиційному процесі. Ці етапи допомагають забезпечити, що інвестиції відповідають цілям сталого розвитку і досягають фінансових та нефінансових показників. У даному розділі ми розглянемо практичні аспекти впровадження та моніторингу інвестиційних стратегій для сталого розвитку.

Етапи впровадження та моніторингу інвестиційних стратегій:

1. **Впровадження стратегії:** Після ретельної оцінки та вибору інвестиційної стратегії необхідно реалізувати її. Це може включати в себе вкладення коштів в активи, покупку цінних паперів або інші види інвестицій.
2. **Моніторинг інвестицій:** Постійний моніторинг інвестицій дозволяє відстежувати їхній фінансовий вплив та відповідність цілям сталого розвитку. Це включає в себе аналіз фінансових показників, диверсифікації портфеля та інших параметрів.

3. **Оцінка соціального та екологічного впливу:** Моніторинг також включає в себе оцінку соціального та екологічного впливу інвестиційних проектів. Це допомагає переконатися, що проекти відповідають цілям сталого розвитку.
4. **Активне управління ризиками:** Під час моніторингу важливо виявляти потенційні ризики та приймати заходи для їхнього управління. Це може включати в себе перебалансування портфеля або зміни інвестиційної стратегії.
5. **Звітність та звіти:** Інвестори повинні регулярно отримувати звіти щодо своїх інвестицій, включаючи фінансовий стан та соціальний та екологічний вплив. Це допомагає підтримувати відкритість і відповідальність.

Впровадження та моніторинг інвестиційних стратегій для сталого розвитку є важливими процесами, які допомагають забезпечити баланс між фінансовою прибутковістю та відповідальним інвестуванням. Це дозволяє інвесторам досягати цілей сталого розвитку та сприяти економічному, соціальному та екологічному благополуччю.

Питання для самоперевірки знань:

1. Які основні поняття використовуються в фінансовому моделюванні?
2. Які методи фінансового моделювання використовуються для аналізу інвестицій?
3. Які основні макроекономічні фактори враховуються в економічному моделюванні при аналізі інвестиційного процесу?
4. Для чого використовується сценарний аналіз в економічному моделюванні при оцінці впливу на інвестиції?
5. Що таке соціально-екологічне моделювання і який його головний акцент?
6. Які аспекти соціальних впливів враховуються в моделях соціально-екологічного моделювання?
7. Як соціально-екологічне моделювання допомагає аналізувати вплив інвестицій на екологічні аспекти?

8. Яким чином моделі соціальної відповідальності бізнесу включаються в соціально-екологічне моделювання?
9. Які індикатори використовуються для вимірювання сталого розвитку в рамках соціально-екологічного моделювання?
10. Як визначається модель оцінки прибутковості інвестицій (ROI)?
11. Для чого важлива модель портфельного інвестування?
12. Які основні компоненти моделі оцінки ризиків?
13. Що включає в себе ризиковий аналіз?
14. Які важливість моделі оцінки ризиків та їх управління в інвестиційному аналізі і фінансовому менеджменті?
15. Які основні принципи вибору інвестиційних інструментів для сталого розвитку?
16. Які практичні інвестиційні інструменти для сталого розвитку ви можете назвати?
17. Що включає в себе структура інвестиційного портфеля для сталого розвитку?
18. Які маркетингові ризики можуть вплинути на інвестиції в сталість та соціальну відповідальність?
19. Які основні кроки оцінки сталості інвестиційних проектів для сталого розвитку?
20. Що включає в себе процес моніторингу інвестиційних стратегій для сталого розвитку?

Тестові завдання

1. *Що таке чистий прибуток в фінансовому моделюванні?*
  - a) Різниця між доходами і витратами.
  - b) Сума всіх доходів.
  - c) Вартість інвестиції.
  - d) Внутрішня норма прибутку.
2. *Яка методика використовує дисконтну ставку для оцінки інвестицій?*
  - a) Сценарний аналіз.

- b) Моделі ризику.
- c) Дисконтований грошовий потік (DCF).
- d) Чутливість інвестицій.

3. *Для чого застосовується фінансове моделювання в інвестиціях?*

- a) Для визначення кількості акцій на біржі.
- b) Для прогнозування погоди на майбутній рік.
- c) Для оцінки прибутковості інвестицій та управління ризиками.
- d) Для визначення платіжних термінів у банківських операціях.

4. *Які ключові показники враховуються в економічних моделях для оцінки впливу економічного оточення на інвестиції?*

- a) Курси акцій на фондовому ринку.
- b) Ціни на нерухомість.
- c) ВВП, індекс споживчих цін, процентні ставки і т. д.
- d) Потужність місцевих мереж.

5. *Для чого використовується аналіз взаємодії з ринком в економічних моделях?*

- a) Для оцінки кількості конкурентів на ринку.
- b) Для визначення технологічного прогресу.
- c) Для врахування попиту і пропозиції, конкуренції та інших факторів, впливаючих на інвестиції.
- d) Для визначення розміру інвестиційного бюджету.

6. *Яка роль економічного моделювання в оцінці соціальних та екологічних впливів інвестиційних проектів?*

- a) Оцінка потенційних прибутків інвестицій.
- b) Визначення споживчого попиту на товари та послуги.
- c) Аналіз впливу проектів на соціальний благополуччя та навколишнє середовище.
- d) Визначення ринкової ціни акцій.

7. *Яка основна мета соціально-екологічного моделювання?*

- a) Прогнозування погоди
- b) Врахування соціальних і екологічних аспектів інвестицій

- c) Розвиток нових технологій
- d) Спільна робота інвесторів і громадськості

8. *Які аспекти враховуються при аналізі екологічних впливів інвестицій?*

- a) Соціальні впливи
- b) Фінансові показники
- c) Забруднення, використання ресурсів, зміна клімату
- d) Розмір прибутку компанії

9. *Що оцінюють моделі соціальної відповідальності бізнесу (CSR)?*

- a) Погоду в регіоні
- b) Вплив інвестицій на стосунки з громадськістю
- c) Фінансову стабільність компанії
- d) Рівень конкуренції на ринку

10. *Які інструменти використовуються для вимірювання сталого розвитку в соціально-екологічному моделюванні?*

- a) Економічні індикатори
- b) Споживчі показники
- c) Екологічний індекс, соціальний індекс та інші
- d) Показники валютного ринку

11. *Які області використання соціально-екологічного моделювання найбільш актуальні?*

- a) Генетичні дослідження
- b) Спорт та розваги
- c) Прийняття рішень щодо інвестицій
- d) Виробництво сільськогосподарської продукції

Що включає в себе модель ROI?

- a) Тільки очікувана доходність.
- b) Тільки ризик.
- c) Чистий прибуток і витрати на інвестицію.

d) Тільки ефективний фронтір.

12. Як обчислюється ROI за формулою?

- a) $ROI (\%) = \text{Чистий прибуток} / \text{Витрати на інвестицію}$
- b) $ROI (\%) = \text{Витрати на інвестицію} / \text{Чистий прибуток}$
- c) $ROI (\%) = (\text{Чистий прибуток} / \text{Витрати на інвестицію}) * 100$
- d) $ROI (\%) = (\text{Витрати на інвестицію} / \text{Чистий прибуток}) * 100$

13. Що означає диверсифікація в контексті моделі портфельного інвестування?

- a) Вкладення грошей тільки в один фінансовий актив.
- b) Розподіл інвестицій між різними фінансовими активами для зменшення ризику.
- c) Розподіл інвестицій таким чином, щоб отримати максимальний прибуток.
- d) Відмова від інвестування в будь-які фінансові активи.

14. Які види ризиків можуть впливати на інвестиції або операції?

- a) Тільки фінансові ризики
- b) Тільки ризики зміни політики
- c) Різні види ризиків, такі як фінансові, ринкові, оперативні тощо
- d) Тільки технологічні ризики

15. Що вимірюється за допомогою варіації ризику?

- a) Імовірність виникнення ризиків
- b) Кількість ризикових факторів
- c) Коливання у фінансових показниках або ціні активу
- d) Ступінь ризику

16. Для чого використовуються стрес-тести в моделі оцінки ризиків?

- a) Для аналізу впливу позитивних подій на фінансову стійкість
- b) Для зменшення ризику
- c) Для визначення ризикового профілю

d) Для аналізу впливу негативних подій або сценаріїв на фінансову стійкість або доходність інвестицій

17. Який принцип вибору інвестиційних інструментів для сталого розвитку ставить перед собою завдання підтримувати екологічні стандарти та враховувати питання сталості навколишнього середовища?

- a) Соціальна відповідальність
- b) Економічна прибутковість
- c) Екологічна придатність
- d) Диверсифікація

18. Який інвестиційний інструмент спрямований на фінансування проектів, спрямованих на покращення екології або впровадження енергоефективних технологій?

- a) Імпакт-інвестиції
- b) Зелені облігації
- c) Екологічно орієнтовані акції
- d) Інвестиції в розвиток громад

19. Яка основна мета диверсифікації активів в структурі інвестиційного портфеля для сталого розвитку?

- a) Забезпечення більшої ліквідності
- b) Мінімізація ризику та забезпечення більшої стійкості портфеля
- c) Максимізація прибутковості
- d) Підтримка соціальних ініціатив

20. Яка основна мета оцінки сталості інвестиційних проектів для сталого розвитку?

- a) Визначення вартості активів
- b) Виявлення ризиків інвестицій
- c) Досягнення фінансової прибутковості
- d) Врахування соціальних аспектів

21. Що включає в себе етап впровадження інвестиційної стратегії для сталого розвитку?

- a) Аналіз соціального впливу
- b) Визначення цілей сталого розвитку
- c) Вкладення коштів в активи
- d) Оцінка ризиків

22. Який процес включає в себе моніторинг інвестиційних стратегій для сталого розвитку?

- a) Активне управління ризиками
- b) Визначення цілей сталого розвитку
- c) Збір та аналіз даних
- d) Впровадження стратегії

Приклад розв'язування задач

Задача 1. Уявіть, що ви є аналітиком і вам потрібно провести сценарний аналіз впливу зміни обсягу інвестицій на соціальну відповідальність бізнесу (CSR) компанії на її прибуток. Початковий обсяг інвестицій складає 1 млн. доларів, а ви плануєте розглянути два сценарії: збільшення інвестицій до 1,5 млн. доларів і зменшення інвестицій до 0,8 млн. доларів.

Вам відомо, що прибуток компанії в звичайних умовах (з обсягом інвестицій 1 млн. доларів) становить 500 тис. доларів.

Варіанти зміни прибутку від CSR, в залежності від обсягу інвестицій:

- При збільшенні інвестицій до 1,5 млн. доларів, прибуток від CSR зросте на 200 тис. доларів.

- При зменшенні інвестицій до 0,8 млн. доларів, прибуток від CSR зменшиться на 100 тис. доларів.

Розрахуйте прибуток компанії для кожного зі сценаріїв (початковий, збільшення інвестицій, зменшення інвестицій) та визначте, який сценарій є найбільш вигідним для компанії з точки зору прибутку.

Розв'язок задачі полягає в обчисленні прибутку компанії для кожного із сценаріїв і порівнянні результатів.

1. Початковий сценарій (обсяг інвестицій = 1 млн. доларів):

Прибуток від CSR в цьому сценарії = 0 (за умови, що при обсягу інвестицій 1 млн. доларів прибуток складає 500 тис. доларів).

2. Сценарій зі збільшенням інвестицій до 1,5 млн. доларів:

Прибуток від CSR у цьому сценарії = 500 тис. доларів (початковий прибуток) + 200 тис. доларів (збільшення прибутку від CSR) = 700 тис. доларів.

3. Сценарій зі зменшенням інвестицій до 0,8 млн. доларів:

Прибуток від CSR у цьому сценарії = 500 тис. доларів (початковий прибуток) - 100 тис. доларів (зменшення прибутку від CSR) = 400 тис. доларів.

Тепер ми маємо прибуток для кожного сценарію:

- Початковий сценарій: 0 доларів
- Сценарій зі збільшенням інвестицій: 700 тис. доларів
- Сценарій зі зменшенням інвестицій: 400 тис. доларів

За результатами розрахунків видно, що найбільший прибуток буде у сценарії зі збільшенням інвестицій до 1,5 млн. доларів (700 тис. доларів), тому цей сценарій є найбільш вигідним для компанії з точки зору прибутку.

Задача 2. Допустимо, підприємство ідентифікувало три основних ризики для свого нового проекту: фінансовий ризик, ринковий ризик і оперативний ризик. Для кожного з цих ризиків було визначено ймовірність виникнення та потенційний вплив на прибуток проекту:

1. Фінансовий ризик: ймовірність виникнення – 20%, потенційний вплив на прибуток - втрата 5% прибутку.
2. Ринковий ризик: ймовірність виникнення – 15%, потенційний вплив на прибуток - втрата 8% прибутку.
3. Оперативний ризик: ймовірність виникнення – 10%, потенційний вплив на прибуток - втрата 12% прибутку.

Якщо прибуток від проекту до ризиків становить 500 000 одиниць валюти, обчисліть очікуваний прибуток після урахування ризиків.

Розв'язування:

Для обчислення очікуваного прибутку після урахування ризиків, ми можемо скористатися формулою:

Очікуваний прибуток = $\sum(\text{Ймовірність виникнення ризику}_i \cdot \text{Вплив ризику}_i)$

Де:

- Ймовірність виникнення ризику_i – ймовірність виникнення конкретного ризику (в десятих долях або у відсотках).

- Вплив ризику_i – потенційний вплив цього ризику на прибуток (у відсотках).

Розрахуємо очікуваний прибуток:

1. Фінансовий ризик: $0,20 \cdot (-5\%) = -1\%$

2. Ринковий ризик: $0,15 \cdot (-8\%) = -1,2\%$

3. Оперативний ризик: $0,10 \cdot (-12\%) = -1,2\%$

Тепер додаємо ці значення, щоб отримати очікуваний прибуток після урахування ризиків:

Очікуваний прибуток = $(-1\%) + (-1,2\%) + (-1,2\%) = -3,4\%$

Отже, очікуваний прибуток після урахування ризиків становить - 3,4% або -0,034 в десятих долях. Це означає, що з урахуванням ризиків очікується втрата 3,4% прибутку від початкового прибутку в 500 000 одиниць валюти.

Ситуаційні задачі

Ситуаційна задача 1. Уявіть, що ви є інвестором і маєте на меті вкласти гроші в інвестиційний проект. Ви створили фінансову модель цього проекту, в якій розрахували очікувані доходи і витрати на протязі 5 років. Для оцінки прибутковості ви використовуєте метод DCF. За результатами аналізу DCF ви отримали NPV (чистий присутню вартість) проекту в сумі 100 000 доларів. Чи є цей проект вигідним і чому?

Ситуаційна задача 2. Уявіть, що ви є інвестором, який розглядає можливість інвестування в новий виробничий проект у сфері відновлювальної енергетики. Вам необхідно визначити ризики та перспективи цього проекту, враховуючи макроекономічний контекст. Які конкретні аспекти економічного моделювання ви б використовували для прийняття рішення щодо інвестицій та які параметри аналізували б ви в першу чергу?

Ситуаційна задача 3. Ви розглядаєте можливість вкладання своїх грошей в інвестиційний портфель для сталого розвитку. Ваша головна ціль – забезпечити фінансову стабільність і внести позитивний внесок у соціальні та екологічні ініціативи. Ваш ризиковий профіль досить консервативний, і ви б хотіли зменшити можливий ризик інвестицій.

Оберіть оптимальний інвестиційний інструмент для вас, враховуючи ваші цілі та ризиковий профіль. Обґрунтуйте свій вибір та поясніть, як цей інструмент сприятиме досягненню ваших фінансових та соціальних цілей.

Ситуаційна задача 4. Ви є фінансовим аналітиком в інвестиційній компанії, яка спеціалізується на сталому розвитку. Ваша компанія має намір інвестувати в інфраструктурну реконструкцію міста з метою покращення екологічної придатності та соціального благополуччя. Ваше завдання - провести оцінку сталості цього інвестиційного проекту. Які кроки ви виконаєте і які фактори ви врахуєте в оцінці проекту? Дайте план дій та перелік ключових аспектів, які ви оціните.

Рекомендовані джерела

1. Бортнік С. М., Цимбалюк І. О., Волинець І. Г. Удосконалення методики аналізу та оцінки ризику в бізнес-плануванні підприємницької діяльності. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Економічні науки». 2023. №2. URL: <https://DOI.org/10.25313/2520-2294-2023-2-8602>

2. Крамаренко К. М. Формування інвестиційного клімату України в сучасних умовах. *Глобальні та національні проблеми економіки*. Вип. 8. 2015. С. 188–191. URL: <http://global-national.in.ua/archive/8-2015/38.pdf>
3. Мельник М. І. Принципи побудови інвестиційних моделей регіонального розвитку. *Регіональна економіка*. 2005. № 1. С. 187–195.
4. Мельник М. І. Теоретико-методологічні засади оцінки та моделювання інвестиційного клімату регіону: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.10.01 «Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка». Львів, 2005. 29 с.
5. Павліха Н.В., Корнелюк О.А., Цимбалюк І.О. Методології проєктного менеджменту для циркулярних бізнес-моделей: переваги та можливості. *Інтелект XXI*, 2023. № 3. С. 74-80.
6. Цимбалюк Ірина Фіскальний простір інклюзивного розвитку регіону в умовах фінансової децентралізації: теорія, методологія, практика [Текст] : монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2022. 1 електрон. опт. диск (CD-ROM). – Об’єм даних 8,65 Мб. ISBN 978-966-940-399-5
7. Цимбалюк І. О. Інклюзивний розвиток регіону в умовах фінансової децентралізації: теорія, методологія, практика : монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2019. 340 с. ISBN 978-966-940-278-3
8. Цимбалюк І. О. Оцінка інклюзивного розвитку регіонів України. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки: журнал*. Луцьк : Вежа-Друк, 2019. № 4 (24). <https://doi.org/10.29038/2411-4014-2019-04-157-165> URL: <https://echas.eenu.edu.ua/index.php/echas/article/view/518/428>
9. Pavlikha N. V., Tsymbaliuk I. O., Kotsan L. M. Modeling The Optimal Size Of The Minimum Wage In Ukraine [Моделювання оптимального розміру мінімальної заробітної плати в Україні]. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки: журнал*. Луцьк : Вежа-Друк, 2018. № 2 (14). С. 26-35.

ТЕМА 10.

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

10.1. Стратегія інвестиційного забезпечення сталого розвитку та принципи її побудови

10.2. Планування інвестиційної стратегії

10.3. Фінансування і ризики інвестиційних проектів

10.4. Реалізація інвестиційної стратегії та моніторинг для сталого розвитку

10.1. Стратегія інвестиційного забезпечення сталого розвитку та принципи її побудови

Інвестиційне забезпечення сталого розвитку представляє собою комплексний процес, орієнтований на сприяння довгостроковому підтриманню та зміцненню сталого розвитку в різних аспектах, таких як економічний, екологічний та соціальний. Ця концепція передбачає активне використання фінансових ресурсів, інвестиційних інструментів і стратегій з метою досягнення гармонії між економічними цілями та природними ресурсами, а також задоволення потреб сучасних поколінь, не враховуючи можливість зашкодити майбутнім поколінням.

Зазначене інвестиційне забезпечення набуває важливості в умовах зростаючих глобальних викликів, таких як зміна клімату, обмеженість природних ресурсів, демографічні зрушення та інші фактори, що впливають на сталість розвитку. Основна мета інвестиційного забезпечення сталого розвитку полягає в створенні ефективних фінансових механізмів, які сприятимуть реалізації проектів і ініціатив, спрямованих на забезпечення сталого розвитку, з одночасним забезпеченням збереження природних ресурсів та зниження негативного впливу на екологічну систему.

Ця концепція вимагає врахування інтересів всіх зацікавлених сторін, включаючи державні органи, бізнес-середовище та громадські організації, та сприяє розвитку більш стійких інвестиційних стратегій, спрямованих на досягнення сталого економічного зростання та підвищення якості життя суспільства. Таким чином, інвестиційне забезпечення сталого розвитку відіграє ключову роль у формуванні відповідального підходу до інвестування, спрямованого на досягнення довгострокових сталість і збалансованості в суспільному та екологічному вимірах.

Стратегія інвестиційного забезпечення сталого розвитку є комплексним планом або набором дій, які спрямовані на досягнення сталості розвитку в різних сферах, таких як економіка, екологія і соціальна сфера, через ефективне використання інвестиційних ресурсів. Основна мета такої стратегії полягає в тому, щоб забезпечити баланс між досягненням економічних цілей та збереженням природних ресурсів, підвищити якість життя суспільства та сприяти сталому соціальному та економічному розвитку на тривалий період.

Методологічні основи формування стратегії інвестиційного забезпечення сталого розвитку включають наступні аспекти:

1. **Аналіз сталого розвитку:** Спочатку проводиться аналіз економічних, екологічних і соціальних аспектів ситуації, щоб визначити потреби і виклики, що стоять перед суспільством. Це включає вивчення економічних показників, екологічних факторів і соціальних потреб.

2. **Визначення цілей:** На основі аналізу визначаються конкретні цілі та завдання, які потрібно досягти в рамках інвестиційної стратегії сталого розвитку. Ці цілі повинні бути чітко сформульовані та відображати прагнення до забезпечення сталого розвитку.

3. **Вибір інвестиційних інструментів:** Визначаються інвестиційні інструменти, які найкраще підходять для досягнення цілей сталого розвитку. Це може включати в себе інвестиції в

розробку нових технологій, відновлювану енергетику, екологічно чисті проекти тощо.

4. **Розробка конкретного плану:** Формується конкретний план дій, який визначає послідовність та способи реалізації інвестиційної стратегії. Цей план включає в себе розподіл ресурсів, розробку проектів та визначення відповідальних за їх виконання.

5. **Моніторинг і оцінка:** У процесі реалізації стратегії проводиться постійний моніторинг та оцінка результатів. Це допомагає вчасно виявляти проблеми та вносити корективи до стратегії для досягнення кращих результатів.

6. **Участь різних зацікавлених сторін:** Формування стратегії інвестиційного забезпечення сталого розвитку вимагає участі державних органів, бізнесу, громадських організацій і інших зацікавлених сторін. Спільна робота з різними групами дозволяє враховувати різні інтереси та забезпечувати більш вдалий результат.

Отже, стратегія інвестиційного забезпечення сталого розвитку є цілісним підходом, що базується на аналізі, плануванні, виборі інструментів, моніторингу та участі різних зацікавлених сторін для досягнення сталого розвитку суспільства.

При формуванні інвестиційної стратегії сталого розвитку важливо дотримуватися основних принципів сталого розвитку. Ось деякі з цих принципів:

1. **Інтегрований підхід:** Стратегія повинна враховувати взаємозв'язки між економічними, екологічними і соціальними аспектами сталого розвитку. Інвестиції мають сприяти гармонійному розвитку всіх цих сфер, а не лише однієї з них.

2. **Збереження природних ресурсів:** Сталість розвитку передбачає бережливе та відповідальне використання природних ресурсів. Інвестиції повинні сприяти збереженню навколишнього середовища та враховувати екологічні аспекти.

3. **Соціальна справедливість:** Стратегія повинна бути спрямована на підвищення якості життя всього суспільства, забезпечуючи соціальну справедливість і включеність. Інвестиції

мають сприяти зменшенню соціальних нерівностей і підтримці соціальних програм.

4. **Економічна ефективність:** Інвестиції повинні бути економічно ефективними та приносити прибуток. Стратегія повинна сприяти створенню стійких економічних умов і підтримці підприємництва.

5. **Довгостроковий підхід:** Стратегія повинна бути орієнтована на довгострокові результати та забезпечувати сталість розвитку на протязі багатьох поколінь. Інвестиції повинні мати тривалий вплив і уникати короткострокового мислення.

6. **Участь зацікавлених сторін:** Важливо враховувати думку та інтереси різних зацікавлених сторін, таких як державні органи, бізнес, громадські організації і населення. Широкий залучений круг сприяє більш гармонійному розвитку.

7. **Інновації та технології:** Стратегія повинна підтримувати інновації та застосування нових технологій, які сприяють сталому розвитку і поліпшенню якості життя.

8. **Транспарентність та відповідальність:** Всі інвестиції та дії повинні бути транспарентними, а відповідність цілям сталого розвитку повинна контролюватися і оцінюватися.

Ці принципи сталого розвитку є основою для формування інвестиційної стратегії, яка спрямована на досягнення сталості розвитку, забезпечуючи баланс між економічними, екологічними і соціальними вимогами.

10.2. Планування інвестиційної стратегії

Оцінка потреб в інвестиціях для досягнення сталого розвитку є важливим етапом у плануванні інвестиційної стратегії. Для цього можна використовувати наступні кроки та методи:

1. **Аналіз ситуації:** Ретельно проаналізуйте поточну ситуацію в економіці, екології та соціальних сферах. Розгляньте наявні виклики, проблеми та можливості, які створюються в цих сферах.

2. **Визначення цілей сталого розвитку:** Сформулюйте конкретні цілі сталого розвитку, які ви плануєте досягти за допомогою інвестицій. Ці цілі повинні бути SMART (специфічними, вимірюваними, досяжними, релевантними та часово обмеженими).

3. **Визначення пріоритетів:** Встановіть пріоритети для інвестицій, визначивши, які з цілей сталого розвитку є найважливішими та найзапитанішими.

4. **Вивчення альтернативних рішень:** Розгляньте різні варіанти інвестицій та проаналізуйте їхні переваги та недоліки з точки зору сталого розвитку.

5. **Визначення потрібних ресурсів:** Оцініть фінансові, технічні, людські та інші ресурси, які будуть потрібні для виконання інвестиційної стратегії.

6. **Розробка фінансового плану:** Створіть фінансовий план, в якому визначте, скільки грошей потрібно для досягнення ваших цілей сталого розвитку.

7. **Оцінка ризиків:** Враховуйте можливі ризики, які можуть виникнути під час реалізації інвестиційної стратегії, і розробіть план їхнього управління.

8. **Визначення джерел фінансування:** Визначте, звідки будуть отримані необхідні кошти, включаючи можливі джерела фінансування, такі як державні гранти, інвестори, банки тощо.

9. **Залучення зацікавлених сторін:** Важливо враховувати думку і інтереси різних зацікавлених сторін, таких як державні органи, бізнес, громадські організації та місцева спільнота, при формуванні плану інвестицій.

10. **Моніторинг та оцінка:** Розробіть систему моніторингу та оцінки результатів інвестицій, щоб переконатися, що ви досягаєте поставлених цілей сталого розвитку та вчасно вносите корективи до стратегії, якщо це необхідно.

Ці кроки допоможуть ретельно оцінити потреби в інвестиціях для досягнення сталого розвитку і розробити дієву інвестиційну стратегію, яка враховує всі аспекти сталості розвитку.

Актуальність визначення пріоритетних сфер і напрямків для інвестування в контексті сталого розвитку надзвичайно важлива в сучасних умовах. У світі відбуваються швидкі зміни, пов'язані зі зміною клімату, екологічними проблемами, демографічними викликами і соціальними питаннями, які вимагають невідкладних рішень і інвестиційних зусиль. Дієва інвестиційна стратегія сталого розвитку повинна відповідати цим викликам і сприяти досягненню сталості розвитку в різних сферах. Давайте розглянемо, як визначити пріоритетні сфери і напрямки для інвестування у контексті сталого розвитку.

Аналіз потреб і викликів: Перший крок у визначенні пріоритетних сфер - це детальний аналіз поточних викликів і проблем. Для цього важливо вивчити стан економіки, екології та соціальної сфери, ідентифікувати найбільші загрози та можливості.

Співставлення з міжнародними стандартами: Основні міжнародні ініціативи, такі як Цілі сталого розвитку ООН (SDGs), надають зокрема дорожню карту для сталого розвитку. Вони можуть слугувати важливим орієнтиром при визначенні пріоритетів.

Участь зацікавлених сторін: Державні органи, бізнес-спільнота, громадські організації та місцеві спільноти можуть внести цінні внески у визначення пріоритетів.

Врахування особливостей регіону: Кожен регіон має свої унікальні особливості. Наприклад, регіони з великими проблемами зі забрудненням повітря можуть надавати перевагу екологічним проектам.

Визначення можливостей інновацій: Інновації можуть відкривати нові можливості для сталого розвитку. Розгляньте, які інноваційні технології та підходи можуть бути застосовані в обраних напрямках.

Забезпечення балансу: Важливо прагнути до балансу між економічними, екологічними та соціальними аспектами сталого розвитку. Обрані напрямки повинні сприяти сталості в усіх цих сферах.

Сталість і тривалість: Обирайте напрямки, які мають потенціал для довгострокових позитивних змін і стійкого розвитку.

Моніторинг і оцінка: Передбачте систему моніторингу і оцінки результатів, щоб переконатися, що ваша інвестиційна стратегія відповідає поставленим цілям сталого розвитку.

Визначення пріоритетних сфер та напрямів для інвестування, які найбільше відповідають потребам сталого розвитку, забезпечать позитивний вплив на спільноту або галузь діяльності, сприятимуть сталому розвитку країни та її регіонів.

10.3. Фінансування і ризику інвестиційних проектів

Інструменти фінансування для інвестиційного забезпечення сталого розвитку:

Фінансування інвестиційних проектів для сталого розвитку може бути здійснене через різні інструменти. Важливо вибрати підходящий інструмент фінансування в залежності від конкретного проекту і його цілей. Деякі з інструментів фінансування включають:

1. **Державні гранти та субсидії:** Уряди можуть надавати фінансову підтримку через гранти та субсидії для проектів, спрямованих на забезпечення сталого розвитку. Ці кошти можуть використовуватися для реалізації проектів у сферах, які включають в себе відновлювану енергію, захист навколишнього середовища, розвиток інфраструктури тощо.

2. **Приватний капітал:** Інвестори та інвестиційні фонди можуть вкладати кошти в сталі проекти у формі приватного капіталу. Це може бути у вигляді венчурного капіталу, прямих інвестицій у акції підприємств, облігацій чи інших фінансових інструментів.

3. **Банківські кредити:** Комерційні банки можуть надавати кредити для сталих проектів. Ці кредити можуть бути підтримані різними програмами фінансування для сталості, що допомагають знизити процентну ставку чи надають інші переваги.

4. **Зелені облігації:** Випуск зелених облігацій стає все популярнішим інструментом для фінансування проектів,

спрямованих на зменшення негативного впливу на навколишнє середовище та підтримку сталого розвитку.

5. **Спеціалізовані фонди:** Існують спеціалізовані фонди та фінансові інструменти, які фокусуються на інвестиціях у сталий розвиток. Наприклад, соціальні імпаکت-фонди, фонди з екологічним спрямуванням та інші, які сприяють сталому розвитку.

6. **Корпоративні інвестиції:** Корпорації можуть інвестувати в сталі проекти через свої власні фонди або партнерство з іншими інвесторами. Вони також можуть залучати зовнішні інвестиції в рамках своїх ініціатив сталого розвитку.

7. **Міжнародні фінансові організації:** Міжнародні організації, такі як Світовий банк або Міжнародний валютний фонд, можуть надавати фінансову підтримку для проектів сталого розвитку в країнах розвитку.

Оцінка ризиків інвестиційного проекту з урахуванням сталого розвитку:

Оцінка ризиків інвестиційного проекту в контексті сталого розвитку вимагає спеціалізованого підходу та урахування екологічних, соціальних та економічних аспектів. Ось деякі кроки для оцінки ризиків:

- **Аналіз сталості:** Визначте, наскільки проект відповідає принципам сталого розвитку та його спроможність зберігати свою ефективність у довгостроковій перспективі.

- **Оцінка екологічних ризиків:** Визначте потенційний вплив проекту на навколишнє середовище та розробіть план мінімізації негативних екологічних наслідків.

- **Соціальна оцінка:** Врахуйте соціальні аспекти, такі як вплив на місцеву спільноту, права людини та вирішення соціальних проблем.

- **Фінансовий аналіз ризиків:** Оцініть фінансові ризики, пов'язані з проектом, включаючи інвестиційні витрати та можливий дохід.

- **Оцінка легітимності:** Переконайтеся, що проект відповідає всім законодавчим та регуляторним вимогам, пов'язаним із сталим розвитком.

• **Моніторинг і звітність:** Розробіть систему моніторингу та звітності, щоб вчасно виявляти та вирішувати ризики під час реалізації проекту.

Оцінка ризиків інвестиційного проекту з урахуванням сталого розвитку допоможе забезпечити його успішне втілення та досягнення позитивного впливу на середовище та суспільство.

10.4. Реалізація інвестиційної стратегії та моніторинг для сталого розвитку

Реалізація інвестиційної стратегії для сталого розвитку вимагає обміркованого планування, систематичного моніторингу та оцінки впливу інвестиційних проектів, а також забезпечення транспарентності та звітності в процесі інвестування. У цьому рефераті ми розглянемо ключові аспекти реалізації інвестиційної стратегії для сталого розвитку.

Першим етапом реалізації інвестиційної стратегії сталого розвитку є розробка конкретного плану дій. Цей план повинен включати наступні кроки:

1. *Аналіз:* Провести докладний аналіз інвестиційного проекту з точки зору його відповідності цілям сталого розвитку, враховуючи екологічні, соціальні та економічні аспекти.

2. *Визначення цілей:* Встановити конкретні цілі та завдання, які повинні бути досягнуті за допомогою інвестиційного проекту. Ці цілі повинні бути вимірювані та реалізовані.

3. *Вибір інструментів:* Вибрати інвестиційні інструменти, які найкраще відповідають стратегії сталого розвитку. Це може включати в себе інвестиції в відновлювану енергію, соціальні проекти та інші сфери, що сприяють сталому розвитку.

4. *Планування ресурсів:* Визначити необхідні ресурси, включаючи фінансові, людські та матеріальні ресурси, для виконання проекту.

5. *Визначення ризиків:* Враховувати можливі ризики, пов'язані з інвестиційним проектом, і розробити стратегію їх управління.

Однією з найважливіших аспектів реалізації інвестиційної стратегії сталого розвитку є вимірювання та оцінка впливу інвестиційного проекту на сталий розвиток. Це включає наступні етапи:

1. *Визначення показників*: Розробити систему показників для вимірювання впливу проекту на сталий розвиток. Ці показники можуть включати в себе екологічні, соціальні та економічні аспекти.
2. *Збір даних*: Збирати дані для вимірювання цих показників на протязі усього проекту.
3. *Оцінка впливу*: Оцінити вплив інвестиційного проекту на сталий розвиток, використовуючи зібрані дані та показники.
4. *Звітність*: Після завершення проекту представити результати оцінки впливу в звітному форматі, який буде доступний інвесторам та зацікавленим сторонам.

Моніторинг і оцінка результатів інвестиційного проекту для сталого розвитку – це постійний процес, який дозволяє вчасно реагувати на зміни та внесення коректив до стратегії. Для цього слід виконувати такі дії:

1. *Постійний моніторинг*: Ведіть постійний моніторинг ходу реалізації проекту та його впливу на сталий розвиток.
2. *Оцінка результатів*: Регулярно оцінюйте досягнуті результати та порівнюйте їх з визначеними цілями.
3. *Корекція стратегії*: Якщо результати не відповідають очікуванням або змінюються обставини, будьте готові внести корективи до інвестиційної стратегії.

Забезпечення транспарентності та звітності в процесі інвестування для сталого розвитку важливо для залучення інвесторів та громадського довіри. Це може бути досягнуто через такі кроки:

1. *Публічна інформація*: Забезпечте доступність інформації про інвестиційний проект та його вплив на сталий розвиток для широкої громадськості.
2. *Звіти та аудит*: Здійснюйте регулярні звіти та аудити, які підтверджують відповідність проекту цілям сталого розвитку.

3. *Залучення зацікавлених сторін:* Включайте зацікавлені сторони, такі як громадські організації та місцева спільнота, в процес моніторингу та оцінки проекту.

Реалізація інвестиційної стратегії для сталого розвитку вимагає обґрунтованого планування, систематичного моніторингу, оцінки впливу та забезпечення транспарентності. Дотримуючись цих кроків, інвестори можуть сприяти досягненню стійкого розвитку та сприяти збереженню природних ресурсів і соціального благополуччя.

Питання для самоперевірки знань

1. Яка основна мета інвестиційного забезпечення сталого розвитку?
2. Які аспекти включаються до методологічних основ формування стратегії інвестиційного забезпечення сталого розвитку?
3. Які основні принципи сталого розвитку важливо дотримуватися при формуванні інвестиційної стратегії?
4. Яка роль участі різних зацікавлених сторін у формуванні стратегії інвестиційного забезпечення сталого розвитку?
5. Які принципи формулювання цілей сталого розвитку є важливими при плануванні інвестиційної стратегії?
6. Яким чином можна визначити пріоритети для інвестицій в контексті сталого розвитку?
7. Які фактори потрібно враховувати при визначенні джерел фінансування для інвестицій в сталий розвиток?
8. Які аспекти вимагає урахування оцінка ризиків інвестиційного проекту в контексті сталого розвитку?
9. Які можливі екологічні ризики пов'язані з інвестиційними проектами для сталого розвитку?
10. Які кроки слід вжити для забезпечення легітимності інвестиційного проекту з урахуванням сталого розвитку?
11. Які основні етапи реалізації інвестиційної стратегії для сталого розвитку включає в себе план дій?
12. Які аспекти важливі при виборі інвестиційних інструментів для стратегії сталого розвитку?

13. Які кроки включає в себе оцінка впливу інвестиційного проекту на сталий розвиток?

14. Як забезпечити транспарентність та звітність в процесі інвестування для сталого розвитку?

15. Які заходи рекомендується вживати під час моніторингу та оцінки результатів інвестиційного проекту для сталого розвитку, і чому це важливо для успіху стратегії?

Тестові завдання

1. Що є основною метою інвестиційного забезпечення сталого розвитку?

- a) Збільшення прибутку
- b) Збереження природних ресурсів та покращення якості життя
- c) Зменшення соціальних нерівностей
- d) Розширення бізнес-можливостей

2. Який аспект не включається до методологічних основ формування стратегії інвестиційного забезпечення сталого розвитку?

- a) Аналіз сталого розвитку
- b) Вибір інвестиційних інструментів
- c) Розробка рекламної кампанії
- d) Моніторинг і оцінка

3. Який з принципів сталого розвитку підтримує ідею бережливого використання природних ресурсів?

- a) Інтегрований підхід
- b) Збереження природних ресурсів
- c) Соціальна справедливість
- d) Економічна ефективність

4. Який принцип сталого розвитку підкреслює важливість довгострокового підходу?

- a) Інновації та технології
- b) Довгостроковий підхід
- c) Транспарентність та відповідальність
- d) Участь зацікавлених сторін

5. Яка роль участі різних зацікавлених сторін у формуванні стратегії інвестиційного забезпечення сталого розвитку?

- a) Максимізувати прибуток
- b) Зменшити соціальні програми
- c) Забезпечити гармонійний розвиток і врахувати різні інтереси
- d) Зафіксувати інвестиційні ресурси

6. Які основні кроки потрібно виконати при аналізі поточної ситуації в контексті сталого розвитку?

- a) Оцінити потреби споживачів.
- b) Ретельно проаналізувати економічну, екологічну та соціальну сфери.
- c) Визначити конкурентів на ринку.
- d) Вивчити історію індустрії.

7. Які характеристики повинні мати сформульовані цілі сталого розвитку?

- a) Загальні та недеталізовані.
- b) SMART (специфічні, вимірювані, досяжні, релевантні та часово обмежені).
- c) Залежні від зовнішніх факторів.
- d) Відкладені на невизначений термін.

8. Які засоби можна використовувати для визначення пріоритетів при інвестуванні в сталий розвиток?

- a) Жеребкування.
- b) Застосування аркушів Excel.
- c) Встановлення пріоритетних цілей на основі їхньої важливості та актуальності.
- d) Голосування директорів компанії.

9. Які засади важливі при врахуванні особливостей регіону при визначенні напрямків інвестицій в сталий розвиток?

- a) Рішення мають бути однаковими для всіх регіонів.
- b) Розглядати регіональні особливості тільки у великих містах.
- c) Враховувати унікальні характеристики кожного регіону.
- d) Ігнорувати регіональні відмінності.

10. Які аспекти важливі при визначенні джерел фінансування для інвестицій в сталий розвиток?

- a) Обов'язково користуватися банківським кредитом.
- b) Використовувати тільки власні кошти.
- c) Визначити різні можливі джерела фінансування, включаючи державні гранти, інвесторів і банки.
- d) Не звертати увагу на джерела фінансування, це не є важливим.

11. Який інструмент фінансування сталого розвитку надається урядами через гранти та субсидії?

- a) Приватний капітал
- b) Державні гранти та субсидії
- c) Зелені облігації
- d) Спеціалізовані фонди

12. Який інвестиційний інструмент передбачає вкладення коштів у формі приватного капіталу?

- a) Приватний капітал
- b) Корпоративні інвестиції
- c) Банківські кредити
- d) Зелені облігації

13. Який крок оцінки ризиків інвестиційного проекту включає визначення потенційного впливу проекту на навколишнє середовище?

- a) Аналіз сталості
- b) Оцінка екологічних ризиків

- c) Соціальна оцінка
- d) Фінансовий аналіз ризиків

14. Яка фінансова організація може надавати фінансову підтримку для проектів сталого розвитку в країнах розвитку?

- a) Міжнародний валютний фонд
- b) Комерційні банки
- c) Міжнародні фінансові організації
- d) Зелені облігації

15. Який крок оцінки ризиків інвестиційного проекту передбачає розробку системи моніторингу та звітності?

- a) Аналіз сталості
- b) Оцінка екологічних ризиків
- c) Моніторинг і звітність
- d) Оцінка легітимності

16. Що включає в себе перший етап реалізації інвестиційної стратегії для сталого розвитку?

- a) Аналіз, визначення цілей, вибір інструментів
- b) Вимірювання ризиків, моніторинг результатів, звітність
- c) Планування ресурсів, оцінка впливу, збір даних
- d) Визначення показників, постійний моніторинг, корекція стратегії

17. Яка роль оцінки впливу інвестиційного проекту на сталий розвиток?

- a) Визначення цілей та завдань проекту
- b) Вимірювання ефективності проекту в грошовому еквіваленті
- c) Оцінка впливу на екологічні, соціальні та економічні аспекти сталого розвитку
- d) Забезпечення прозорості інвестиційного портфеля

18. Який процес включає в себе постійний моніторинг і оцінку результатів інвестиційного проекту для сталого розвитку?

- a) Визначення показників та збір даних
- b) Оцінка впливу на сталий розвиток
- c) Вибір інвестиційних інструментів
- d) Корекція інвестиційної стратегії

19. Яким чином можна забезпечити транспарентність в процесі інвестування для сталого розвитку?

- a) Проведення аналізу інвестиційних ризиків
- b) Ведення постійного моніторингу результатів
- c) Публічна інформація, звіти та аудит
- d) Залучення зацікавлених сторін до проекту

20. Яка головна мета реалізації інвестиційної стратегії для сталого розвитку?

- a) Максимізація прибутку інвесторів
- b) Забезпечення сталого розвитку, враховуючи екологічні, соціальні та економічні аспекти
- c) Ведення соціальних проектів
- d) Зменшення впливу проекту на природу

Ситуаційні задачі

Ситуаційна задача 1. У вашому місті виникла ідея створення екологічно чистого та ефективного об'єкта для виробництва альтернативної енергії. Ви бажаєте розробити інвестиційну стратегію для цього проекту, яка б сприяла сталому розвитку міста і покращенню екологічної ситуації. Які кроки і принципи сталого розвитку ви врахуєте при формуванні цієї стратегії, і як залучите різні зацікавлені сторони до процесу розробки і реалізації проекту? (Відповідь має бути обґрунтованою і пов'язаною з поданим матеріалом.)

Ситуаційна задача 2. Ви є керівником компанії, яка спеціалізується на виробництві сонячних панелей і вирішили розширити свою діяльність, інвестуючи в напрямок сталого розвитку. Вам необхідно визначити пріоритетні сфери для інвестицій.

Ваша компанія знаходиться в регіоні з високим рівнем сонячної активності, і ви розглядаєте можливість виробництва сонячних панелей з використанням інноваційних технологій. Однак ви також стикаєтеся з проблемами забруднення повітря в місцевості.

Застосуйте наведені кроки і методи для визначення пріоритетних сфер і напрямків інвестицій для вашої компанії в контексті сталого розвитку.

Ситуаційна задача 3. Компанія «Зелена Енергія» планує розширення виробництва відновлюваної енергії та шукає інвестиції для цього проекту. Вони мають два потенційних інвестора: інвестиційний фонд «Сприяння сталому розвитку» та комерційний банк «Енергійні інвестиції». «Сприяння сталому розвитку» пропонує фінансування у формі зелених облігацій з низькою процентною ставкою, а «Енергійні інвестиції» пропонують банківський кредит зі спеціальними умовами для проектів відновлюваної енергії.

Задача: Обговоріть, які ризики пов'язані з цими двома можливими джерелами фінансування, та запропонуйте кроки для оцінки та управління цими ризиками в контексті сталого розвитку.

Ситуаційна задача 4. Компанія розглядає інвестиційний проект з побудови вітрових електростанцій для сталого розвитку. Вам доручено розробити план дій для реалізації цього проекту, забезпечити моніторинг і оцінку впливу та забезпечити транспарентність.

Завдання:

1. Визначте основні кроки першого етапу реалізації інвестиційної стратегії для цього проекту.

2. Які показники слід використовувати для вимірювання впливу цього проекту на сталий розвиток?

3. Як ви будете забезпечувати постійний моніторинг та оцінку результатів цього проекту?

4. Яким чином ви забезпечите транспарентність та звітність проекту перед інвесторами та громадськістю?

Рекомендовані джерела

1. Tsymbaliuk I., Pavliha N., Tsymbaliuk S. Organizational and economic mechanism of sustainable development of sports and health sphere in the regions of Ukraine on the basis of inclusive growth. Economic, social and legal aspects of enterprise management. Context of the political and economic crisis. Scientific editors Monika Dobska, Ryszard Kamiński & Authors, Poznań 2022. Pp. 263-283. ISBN 978-83-963217-4-9

<https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/20986/1/ECONOMIC%20%20SOCIAL%20Kolosok.pdf>

2. Tsymbaliuk Iryna, Pavlikha Nataliia, Voichuk Maksym. Governance of the regional development in the conditions of financial decentralization. Modern Management Technologies: monograph. Higher School of Social and Economic. Przeworsk: WSSG, 2022. Pp. 53-81. https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/21511/1/MONOGR_2022_WSSG.pdf

3. Павліха Н.В., Цимбалюк І.О., Хомюк Н.Л., Войчук М. В., Савчук А.Ю., Коломечюк В.В., Цимбалюк С.М. Безпека сталого розвитку регіонів та територіальних громад України на засадах інклюзивного зростання: монографія. Луцьк : Вежа-Друк. 2022. 514 с. 978-966-940-430-5

4. Вознюк М. А. Сучасні аспекти фінансування регіональних проектів енергозбереження в Україні. *Проблеми розвитку фінансово-кредитної системи України*: монографія / авт. кол.; за ред. д.е.н., проф. О. М. Тридіда, д.е.н. проф. Г. М. Азаренкової. Київ: УБС НБУ, 2014. С. 99–106.

5. Гізело О. І. Інвестиції в людський капітал як умова соціального розвитку України. *Ринок праці та зайнятість населення*. 2015. № 1. С. 11–14. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/rpzn_2015_1_5
6. Державна служба статистики України Головне управління статистики у Волинській області. URL: <http://www.lutsk.ukrstat.gov.ua/>
7. Долиняк Ю. О., Павліха Н. В., Цимбалюк І. О. Особливості та перспективи розвитку ринків освітніх послуг в Україні. Університет і місто: стратегії та практики взаємодії: колективна монографія / за ред. Дмитра Шевчука, Лариси Засекіної, Олега Лагоднюка. Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2022. 340 с. С. 202-236. ISBN 978-617-8041-17-5 DOI 10.25264/978-617-8041-17-5
8. Долиняк Ю. О., Павліха Н. В., Цимбалюк І. О. Ринок освітніх послуг в умовах європейської інтеграції: ретроспективний аналіз і напрями розвитку [Текст]: монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2022. 232с. ISBN 978-966-940-438-1
9. Інноваційні форми єврорегіонального співробітництва: концептуальні засади та механізми активізації [Текст] : монографія / Наталія Володимирівна Павліха, Ірина Олександрівна Цимбалюк, Ольга Антонівна Корнелюк, Юлія Віталіївна Петришина. – Луцьк : Вежа-Друк, 2022. – 214 с. ISBN 978-966-940-431-7
10. Кошарук С. Велика Волинь – європейський регіон сталого розвитку та національних парків. URL: http://ecoclubrivne.org/volyn_regional_program/
11. Ліпич Л. Г., Карлін М. І., Цимбалюк І. О. Інвестиційна привабливість будівництва в Україні. *Глобальні та національні проблеми економіки*: [електронне вид.]. Миколаїв: Миколаїв. нац. ун-т ім. В.О. Сухомлинського. Вип. 14. 2016. URL: <http://global-national.in.ua/issue-14-2016>.
12. Ліпич Л. Г., Чорнуха І. В., Цимбалюк І. О. Формування стратегії розвитку будівельного підприємства в умовах інвестиційної конкуренції: монографія. Луцьк: Вежа-Друк, 2015. 211 с.
13. Лугова М., Цимбалюк І., Павліха Н. Інвестиційна діяльність регіону в умовах європейської інтеграції: ретроспективний

аналіз та напрями активізації [Текст] : монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2022. 242с. ISBN 978-966-940-434-3

14. Павліха Н. В., Цимбалюк І. О., Уніга О. В., Коцан Л. М., Савчук А. Ю. Економіка добробуту: регулювання доходів населення та розвиток ринку праці [Текст] : монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2022. 212 с. ISBN 978-966-940-435-0

15. У Волинській області бізнесу пропонують 99 інвестиційно привабливих земельних ділянок. URL: <http://volynska.land.gov.ua/u-volynskii-oblasti-biznesu-proponuiut-99-investytsiino-pryvablyvykh-zemelnykh-dilianok/>

16. У Ковель приваблюватимуть інвесторів, щоб створити виробничо-логістичний центр. URL: <https://www.volynnews.com/news/all/u-kovel-pryvabliuvatymut-investoriv-shchob-stvoryty-vyrobnycho-lohistych/>

17. Цимбалюк Ірина Фіскальний простір інклюзивного розвитку регіону в умовах фінансової децентралізації: теорія, методологія, практика [Текст] : монографія / Ірина Олександрівна Цимбалюк. – Луцьк : Вежа-Друк, 2022. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM). – Об'єм даних 8,65 Мб. ISBN 978-966-940-399-5

18. Цимбалюк Ірина, Павліха Наталія, Цимбалюк Сергій Сталий розвиток спортивно-оздоровчої сфери регіону заради миру та безпеки [Текст] : монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2022. 252 с. ISBN 978-966-940-425-1 (14,65 д.а., особисто автора 4,5 д.а.)

19. Цимбалюк І. О. Інклюзивний розвиток регіону в умовах фінансової децентралізації: теорія, методологія, практика : монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2019. 340 с. 14,8 д.а. ISBN 978-966-940-278-3

ГЛОСАРІЙ

Активізація інвестиційної діяльності: Комплекс заходів і стратегічних дій, спрямованих на стимулювання та збільшення обсягу інвестицій в конкретному регіоні або галузі.

Аналіз інвестиційної діяльності: Процес систематичної оцінки ефективності та стійкості інвестиційних рішень та дій.

Безпека сталого розвитку: Заходи та стратегії, спрямовані на забезпечення сталого розвитку економіки та суспільства, включаючи аспекти екологічної, соціальної та економічної безпеки.

Види інвестицій: Різноманітні форми інвестицій, такі як прямі інвестиції, портфельні інвестиції, корпоративні інвестиції і т. д.

Відновлення інвестиційного забезпечення: Дії та стратегії для відновлення інвестиційної активності після воєнних конфліктів або кризових ситуацій.

Грошові потоки: Рух грошових коштів в межах інвестиційного проекту, включаючи доходи та витрати.

Детінізація економіки: Процес зниження рівня тіньової економіки.

Діагностика інвестиційного забезпечення: Процес визначення потреб і можливостей для забезпечення сталого розвитку через інвестиції.

Досвід ЄС: Практики і стратегії, які використовуються країнами Європейського Союзу для розвитку інвестиційної діяльності.

Загрози інвестиціям: Ризики та перешкоди, які можуть заважати активізації інвестиційної діяльності в конкретному регіоні.

Зелена енергія: Електроенергія, вироблена з відновлюваних джерел, таких як сонячна та вітрова енергія.

Інвестиції: Вкладення грошових коштів, ресурсів або капіталу у певну діяльність або проект з метою отримання прибутку або досягнення певних цілей.

Інвестиційна привабливість: Здатність країни привертати інвестиції на вигідних умовах для інвесторів.

Інвестиційний клімат: Умови та середовище, які впливають на рішення інвесторів щодо вкладення капіталу в Україну.

Інвестиційний потенціал: Можливості і ресурси, які доступні у країні для залучення інвестицій.

Інвестиційні теорії: Концепції і моделі, що досліджують і аналізують процеси та фактори інвестиційної діяльності.

Інновації: Впровадження нових ідей, технологій та підходів для поліпшення продуктів і послуг.

Інноваційна економіка: Економіка, яка активно використовує інновації, новаторські рішення та технологічний прогрес для забезпечення сталого росту та конкурентоспроможності.

Інструменти оцінювання: Методи та показники, що використовуються для визначення вигідності інвестиційних проектів.

Інфраструктура: Сукупність об'єктів і систем, які забезпечують функціонування та розвиток транспорту, комунікацій і інших сфер.

Капітальні інвестиції: Великі інвестиції, спрямовані на розвиток певного сектору економіки.

Концепція активізації: Систематичний план або стратегія для залучення інвестицій у конкретний регіон або сферу.

Критерії сталого розвитку: Показники, що використовуються для оцінки ступеня досягнення сталого розвитку, такі як економічні, соціальні та екологічні показники.

Методика оцінювання: Набір інструментів і критеріїв для визначення ефективності інвестиційних проектів.

Методики аналізу: Інструменти та методи, що використовуються для проведення аналізу інвестиційної діяльності.

Механізм активізації: Процеси та інструменти, що сприяють збільшенню інвестиційної активності в окремих регіонах України.

Моделі інвестиційного аналізу: Формальні структури і підходи для оцінки інвестиційних можливостей та ризиків.

Моделювання інвестиційного процесу: Використання математичних та статистичних методів для прогнозування результатів інвестиційних рішень.

Моніторинг інвестиційної стратегії: Систематичне відстеження і оцінка виконання інвестиційних планів та досягнення цілей сталого розвитку.

Оцінка ефективності: Процес визначення та вимірювання досягнутих результатів інвестиційних проектів.

Планування стратегії: Процес визначення конкретних кроків і дій для реалізації інвестиційної стратегії.

Практичні аспекти: Застосування моделей та методів для досягнення сталого розвитку через інвестиції.

Середовище інвестиційної діяльності: Умови та чинники, які впливають на привабливість регіону для інвесторів.

Сталий розвиток (англ. sustainable development): Концепція, яка визначає підхід до розвитку, спрямований на задоволення поточних потреб та очікувань сучасного суспільства, з урахуванням можливостей майбутніх поколінь для задоволення їхніх потреб.

Стратегія інвестиційного забезпечення: Довгостроковий план дій і стратегічних напрямків для досягнення сталого розвитку через інвестиції.

Структурні фонди ЄС: Фонди, створені Європейським Союзом для фінансування проектів та програм, спрямованих на сталий розвиток і підвищення соціально-економічної згуртованості.

Сучасні інвестиційні теорії: Найновіші підходи та концепції до вивчення інвестицій і їх ролі в економіці.

Фінансування інвестицій: Залучення необхідних фінансових ресурсів для реалізації інвестиційних проектів.

Ризики інвестиційних проектів: Негативні події або фактори, які можуть впливати на успішність інвестиційного проекту.

Наукове видання

Цимбалюк Ірина Олександрівна

ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Навчальний посібник

Упорядкування Н. В. Павліха

Формат 60×84 1/16. Обсяг 14,18 ум. друк. арк., 14,01 обл.-вид. арк.
Тираж 300 прим. Зам. 163. Видавець і виготовлювач – Вежа-Друк,
м. Луцьк, вул. Шопена, 12, тел. 066 936 25 49.

E-mail: vezhaprint@gmail.com

Свідоцтво Держ. комітету телебачення та радіомовлення України
ДК № 4607 від 30.08.2013 р.

**ЦИМБАЛЮК ІРИНА ОЛЕКСАНДРІВНА,
ДОКТОРКА ЕКОНОМІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОРКА
ВОЛИНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ.**

**СФЕРА НАУКОВИХ ІНТЕРЕСІВ - СТАЛИЙ РОЗВИТОК
ТА ІНКЛЮЗИВНЕ ЗРОСТАННЯ ЕКОНОМІКИ,
ФІСКАЛЬНИЙ ПРОСТІР І ОПОДАТКУВАННЯ,
АКТИВІЗАЦІЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, РИНОК
ПРАЦІ, МІГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ.**

ISBN 978-966-940-521-0

9 789669 405210 >